

**ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΤΟΜΕΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΠΜΣ:
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

***«ΚΙΝΗΜΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ: ΟΤΑΝ Η ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΗ ΔΡΑΣΗ»***

Μια περιγραφή της εξέλιξης της πληροφορικής τεχνολογίας ως πλαίσιο γέννησης του Κινήματος Ελεύθερου Λογισμικού και μια προκαταρκτική έρευνα για τα μέλη του.

***ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΛΗ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΑΤΕΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ***

ΧΑΝΙΑ 2007

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την εκπόνηση της Μεταπτυχιακής Εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω, για τη συμβολή τους, τους:

1. Τον καθηγητή κο Πατέλη Δημήτριο για την αμέριστη βοήθεια του τόσο στην ποικίλη βοηθητική ύλη και πηγές που μου παρέδωσε για αυτήν την εργασία, όσο κυρίως στην φιλικότατη συμπεριφορά του απέναντί μου η οποία βοήθησε έτσι στην ηθική και ευχάριστη ενασχόληση με την παρούσα εργασία. Η υπομονή, επιμονή και οι καίριες παρατηρήσεις του ήταν στοιχεία που οδήγησαν στο καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα αυτής της εργασίας. Επίσης, τους καθηγητές κο Δάρρα Τρύφωνα και κο Δαφερμάκη Μανόλη για τις πολύτιμες συμβουλές τους κατά τη διαδικασία διόρθωσης της εργασίας αυτής.

2. Τους φίλους και συμφοιτητές μου στο Πολυτεχνείο Κρήτης για τις πληροφορίες, τις γνώσεις, τις πηγές της ύλης τόσο για το τεχνικό κομμάτι του θέματος όσο και για το θεωρητικό.

3. Τον αείμνηστο καθηγητή και δάσκαλο μου Αλεξανδρόπουλο Στέλιο για την αμέριστη στήριξη που έδειξε σε κάθε ιδέα και προσπάθεια μου. Τον ευχαριστώ, επίσης, για τη συνειδητοποίηση της ηθικής απέναντι στην επιστημονική κοινότητα, για το πάθος της ενασχόλησης με το αντικείμενο της κάθε εργασίας και για τη συνεχή κριτική παλαιών και αναζήτηση νέων επιστημονικών αντικειμένων μελέτης.

4. Την οικογένεια μου για την αγάπη και υπομονή που μου έδειξαν καθ' όλη την εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

Η εργασία αυτή αφιερώνεται στη μνήμη του πατέρα μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
----------------	---

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ.....	5
---	---

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ:
ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	11
Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΣ	11
1.1 Μια σύντομη κοινωνικοφιλοσοφική προσέγγιση της τεχνολογίας.....	11
1.2 Η μη ουδετερότητα της τεχνολογίας.....	16
1.3 Σύνδεση επιστήμης και τεχνολογίας της πληροφορικής.....	19
1.4 Οι υπολογιστές και η πληροφορική στην παραγωγή του κεφαλαίου και στην αναδιάρθρωση της κοινωνίας.....	26
1.5 Η φετιχοποίηση της τεχνολογίας	30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	32
ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ	32
2.1 Σχέση τεχνολογίας και εργασίας: σχέση επιβολής;	32
2.2 Τεχνολογία, εργασία και ανεργία.....	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	47
ΤΟ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ	47
3.1 Αξία δημιουργίας: η απομάκρυνση από το χαρακτήρα του δημόσιου αγαθού	47
3.2. Σύντομη αναφορά στις μορφές διανομής του λογισμικού.....	52
3.3. Τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας λογισμικού	55
3.4 Η σημερινή κατάσταση: το μονοπώλιο της Microsoft.....	60

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο	68
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ-ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ...	68
4.1 Πληροφορική επανάσταση και πληροφορικό έγκλημα	68
4.2 Πληροφορικό οικονομικό έγκλημα και πνευματική ιδιοκτησία.....	70
4.3 Πειρατεία: εμπειρικοί νόμοι, αντικείμενα και τύποι.....	73
4.4 Εταιρείες εναντίον Πειρατών και Πληροφοριακός πόλεμος	76

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ:
ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο	85
ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ	85
5.1 Ιστορική αναδρομή	85
5.1.1 RICHARD STALLMAN: ο ιδρυτής του Κινήματος Ελεύθερου Λογισμικού.....	85
5.1.2 Τα πρώτα βήματα προς τη δημιουργία του κινήματος	87
5.1.3 Ηθική επιλογή και σύλληψη της ιδέας της κοινότητας.....	88

5.2 Το ελεύθερο λογισμικό	90
5.2.1 Τεχνικοί στόχοι	90
5.2.2 ΣΚΟΠΟΣ: ένα πρόγραμμα ελεύθερο για κάθε χρήστη	92
5.2.3 Ελευθερία και λογισμικό.....	93
5.2.4 Λογισμικό Ανοιχτού Κώδικα.....	96
5.3 Πρωτοβουλίες και δραστηριότητες.....	99
5.4 Το ελεύθερο λογισμικό παγκοσμίως.....	104
5.4.1 Το ελεύθερο λογισμικό στις αναπτυσσόμενες χώρες	104
5.4.2 Το Διεθνές και Ευρωπαϊκό τοπίο	105
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο	112
ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ	112
6. 1 Τα μέλη του κινήματος	112
6.2 Ελεύθερο Λογισμικό μέσα σε μια κοινωνία της αγοράς	117
6.3 Το ελεύθερο λογισμικό, η κοινωνία της πληροφορίας και οι ιδεολογικές συνιστώσες	122
ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	131
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΕΣ-ΠΗΓΕΣ	138
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	146
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ	171
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ	192
ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ	196

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είκοσι χρόνια μετά την δημιουργία της πρώτης κοινότητας ελεύθερου λογισμικού και μετά την ίδρυση του Ιδρύματος Ελεύθερου Λογισμικού από τον Ρίτσαρντ Στάλμαν, ο αγώνας για την τεχνολογική ελευθερία και το ζήτημα για αξιοπρέπεια και απομάκρυνση από την εκμετάλλευση των οικονομικών συμφερόντων στον κόσμο της ψηφιακής εξέλιξης γενικότερα εξακολουθούν να υπάρχουν. Αυτό αντικατοπτρίζεται στις αναφορές που έχουν οι εργασίες όλων των νέων προγραμματιστών, στην ανάγκη να χαρακτηριστούν όλα τα προγράμματα ελεύθερα (ή ιδιόκτητα), στις προτάσεις για το χτίσιμο μιας άλλης ιδεολογίας μέσα στο τεχνολογικό κόσμο, στις συζητήσεις διανοούμενων και φοιτητών, στην αρθρογραφία των εφημερίδων, παντού.

Επιπλέον, η πορεία του κινήματος ελεύθερου λογισμικού μπορεί να μην είχε σαν αποτέλεσμα την κατάργηση του ιδιόκτητου λογισμικού, αλλά επιβεβαίωσε ωστόσο την ύπαρξη ενός ισχυρού διεθνούς κινήματος αλληλεγγύης μεταξύ όλων που συνεργάζονται για μια καλύτερη χρήση της τεχνολογίας των υπολογιστών και λειτούργησε καταλυτικά για την δημιουργία μιας ισχυρής ομάδας ασχολούμενων με την πληροφορική ανθρώπων που δρα υπέρ της ελευθερίας των ατόμων, των αξιών της ζωής. Η ομάδα αυτή υπερασπίζεται τα πιστεύω όλων των κινήμάτων κοινωνικών ή μη, που παλεύουν για τα δικαιώματα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και υπόστασης.

Η εργασία αυτή έχει σκοπό να παρουσιάσει το κίνημα του ελεύθερου λογισμικού με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, μέσα στο πλαίσιο που της επιτρέπεται, δεδομένης της δυσκολίας που έχει ένα θέμα μεγάλης έκτασης το οποίο επιπλέον βρίσκεται ακόμα σε εξέλιξη. Σίγουρα, το κίνημα του ελεύθερου λογισμικού είναι ένα κίνημα που επιθυμεί την αλλαγή ορισμένων στοιχείων της κοινωνικής διάρθρωσης και/ή της κατανομής αμοιβών στην κοινωνία τους και σαφώς αναζητά έντονα την εγκαθίδρυση μιας νέας τάξης ζωής, όπου θα βρίσκουν εφαρμογή τα οράματα τους (και οι ιδέες τους) για μια εργασία χωρίς περιορισμούς, για ανοιχτή πρόσβαση στην γνώση και στην πληροφορία, για ελευθερία των ιδεών και της δημιουργίας. Οι συμμετέχοντες του κινήματος ελεύθερου λογισμικού δεν είναι μόνο προγραμματιστές πρώην τεχνοκράτες. Περιλαμβάνει πλήθος ατόμων πολλών ειδικοτήτων που το καθένα δρα για το κίνημα προσφέροντας τις γνώσεις του αφιλοκερδώς. Επιπλέον, είναι άτομα που πολλές φορές δεν χρειάζεται να αποδείξουν τίποτα από την ταυτότητα τους παρά μόνο την πίστη τους σε αξίες και ιδέες της ανθρώπινης υπόστασης, μαχόμενοι εναντίον του υπάρχοντος εκμεταλλευτικού παγκοσμιοποιημένου καπιταλιστικού συστήματος και αντιδρώντας σε οποιαδήποτε αυθαιρεσία των ολίγων.

Το κίνημα του ελεύθερου λογισμικού δεν αποτέλεσε μιαν αντιγραφή του παλαιού τύπου κινημάτων, τα οποία πρωτίστως διακήρυτταν μιαν αλλαγή σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο, αλλά ούτε και των νέων κινημάτων. Το κίνημα αυτό κατάφερε να ξεπεράσει τους όποιους περιορισμούς του είχαν επιβληθεί και συνέδεσε το τοπικό με το εθνικό και το παγκόσμιο μέσα από τους συμμετέχοντες του. Έχει γίνει γνωστό παγκοσμίως, έτσι ώστε η όποια ιδιαιτερότητα μπορεί κάποιος να του προσάψει, να συνδέεται με μια παγκόσμια κουλτούρα χειραφέτησης ανθρώπινων δικαιωμάτων και αξιών κυρίως στη νέα γενιά, και δη στην ασχολούμενη με την τεχνολογία σύγχρονη γενιά, η οποία συνεχώς αυξάνεται. Με το να αναγνωριστούν οι αξίες, οι στόχοι και τα αιτήματα του, ως ένα μέρος ενός γενικότερου εκδημοκρατισμού της «ψηφιακής», αλλά στην ουσία του συνόλου της κοινωνικής πραγματικότητας, συνδέει την κάθε εθελοντική μονάδα με το εθνικό χώρο. Επίσης, με το να συνδέσει το δικό του αγώνα εναντίον της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης και των συνεπειών που είχε αυτή πάνω στις κοινωνικές ομάδες, όπως είναι αυτή των τεχνολόγων εργαζομένων, με τον αγώνα όλων που μάχονται για τον ίδιο σκοπό.

Το Πρώτο μέρος της παρούσας εργασίας αναφέρεται στο γενικό πλαίσιο της εξέλιξης της πληροφορικής τεχνολογίας ως το πλαίσιο εκείνο, εντός του οποίου γεννήθηκε το Κίνημα Ελεύθερου Λογισμικού. Ένα πλαίσιο που δείχνει την κυριαρχία της παγκόσμιας αγοράς στην ανθρώπινη κοινωνία. Στο Πρώτο Κεφάλαιο, πραγματοποιείται μια απόπειρα προσδιορισμού της πληροφορικής, των ηλεκτρονικών υπολογιστών με όρους κοινωνικής φιλοσοφίας και πολιτικής οικονομίας. Στο Δεύτερο Κεφάλαιο, μελετώνται οι επιπτώσεις των Νέων Τεχνολογιών και συγκεκριμένα της πληροφορικής στον ευρύτερο καταμερισμό της εργασίας και συνολικά στην εργασιακή παραγωγική διαδικασία. Το Τρίτο Κεφάλαιο εστιάζεται στο λογισμικό και ειδικά στο χαρακτήρα και της διανομή του. Μέσα από το Τέταρτο Κεφάλαιο, αναδεικνύεται η σημαντικότητα της πληροφορικής ως τομέα ξεχωριστής σημασίας στο οικονομικό έγκλημα. Στο Δεύτερο Μέρος, γίνεται απόπειρα καταγραφής του κινήματος Ελεύθερου Λογισμικού. Το Πέμπτο Κεφάλαιο αφορά την ίδρυση, τους τεχνικούς στόχους και την αντιμετώπιση του ελεύθερου λογισμικού παγκοσμίως, ενώ στο Έκτο Κεφάλαιο, γίνεται μια παρουσίαση των μελών και των ιδεολογικών βάσεων αυτών. Ο Επίλογος, αποτελεί σημαντικό κομμάτι της εργασίας, μιας και είναι το σημείο όπου τοποθετείται το Κίνημα μέσα στο πλαίσιο επεξήγησης της Συλλογικής Δράσης και των Κοινωνικών κινημάτων όπως επίσης και ερωτήματα που εγείρονται.

**ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ**

Στις μέρες μας γινόμαστε μάρτυρες ενός κοινωνικοοικονομικού και πολιτικού συστήματος που ολοένα και περισσότερο φαίνεται να εξαρτάται από τις νέες τεχνολογίες και την πληροφορία. Οι σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις και οι επιδράσεις που έχουν αυτές στην καθημερινή μας ζωή έχουν απασχολήσει πληθώρα συζητήσεων για τον ρόλο τους ως κινητήριας δύναμης μιας νέας κοινωνίας. Μιας κοινωνίας η οποία έχει ως βασικά συστατικά την πληροφορική και τις τηλεπικοινωνίες. Η τεχνολογία από μόνη της, αν και έχει βέβαια κοινωνική προέλευση, δεν έχει την ικανότητα να καθορίζει ούτε να διαμορφώνει τις κοινωνικές σχέσεις και τους κοινωνικούς θεσμούς. Αντίθετα, οι άνθρωποι είναι αυτοί που ελέγχουν την κατεύθυνση της παραγωγής, της διανομής και χρήσης της τεχνολογίας, και οι οποίοι έχουν ως σκοπό το κέρδος. Η τεχνολογία της πληροφορικής αποτελεί πλέον ένα μέσο χειραγώγησης που χρησιμοποιεί η οικονομική εξουσία που σε συνδυασμό με το πολιτικό σύστημα και τους θεσμικούς κανόνες αποφασίζουν για την τύχη του κόσμου.

Ως εκ τούτου, θεωρώ απαραίτητη μια σύντομη καταγραφή της πορείας της τεχνολογίας της πληροφορικής στην αρχή αυτής της εργασίας, ως θεμέλιο για την μετέπειτα ενασχόληση με αυτή. Άλλωστε είναι σημαντικό να γνωρίζουμε πώς προέκυψε και εξελίχτηκε ιστορικά η πληροφορική μέσα από το πέρασμα των χρόνων και των εφευρέσεων για να φτάσει ως τις μέρες μας να κυριεύει ένα μεγάλο μέρος της ανθρώπινης ύπαρξης. Μια σύντομη καταγραφή των πιο σημαντικών γεγονότων από πριν το 1900 μέχρι και τη δεκαετία του '90 έχει γίνει από τον Shallit (1995) και είναι η παρακάτω:

ΠΡΙΝ ΤΟ 1900

- Το 3000 π.χ. πιθανόν υπήρχε ο άβακας στη Βαβυλωνία.
 - Το 1901 ανακαλύφθηκε ναυάγιο κοντά στο νησί των Αντικυθήρων μέσα στο οποίο βρέθηκε ένα όργανο που αποτελείτο από μεταλλικά γρανάζια και δείκτες. Ονομάστηκε Ο Μηχανισμός των Αντικυθήρων και βεβαιώνει ότι οι αρχαίοι Έλληνες είχαν αναπτύξει κάποιους πολύ σύνθετους αναλογικούς υπολογιστές.
- Γύρω στο 1610, ο Σκωτσέζος εφευρέτης John Napier ανακάλυψε τις Ράβδους του για να απλοποιήσει το έργο του πολλαπλασιασμού.

- Το 1641, ο Γάλλος μαθηματικός και φιλόσοφος Blaise Pascal κατασκεύασε μια μηχανή πρόσθεσης ενώ παρόμοια δουλειά είχε γίνει και από τον Gottfried Wilhelm Leibniz. Ο τελευταίος, υποστήριζε την χρήση του δυαδικού συστήματος για να γίνονται σε αυτό οι υπολογισμοί. Βέβαια, πρόσφατα ανακαλύφθηκε ότι ο Wilhelm Schickard ήταν αυτός που είχε κατασκευάσει ένα τέτοιο όργανο, αλλά αντίγραφο της μηχανής δε σώθηκε λόγω πυρκαγιάς.
- Ο Joseph-Marie Jacquard (1752-1834) ανακάλυψε έναν αργαλειό που μπορούσε να υφαίνει πολύπλοκα σχήματα που περιγράφονταν από τρύπες σε διάτρητες κάρτες.
- Ο Charles Babbage (1791-1871) δούλεψε σε δύο μηχανικά όργανα: τη Μηχανή της Διαφοράς και την Αναλυτική Μηχανή, πρόδρομο του σύγχρονου ψηφιακού υπολογιστή. Μία από τις φίλες του Babbage, η Ada Augusta Byron, ονομάζεται ως πρώτος προγραμματιστής εξ αιτίας μιας αναφοράς που έγραψε στη μηχανή του.
- Ο William Stanley Jevons (1835-1882), ένας Βρετανός οικονομολόγος και μελετητής της λογικής, έφτιαξε μια μηχανή το 1869 για να λύσει προβλήματα λογικής.
- Ο Herman Hollerith (1860-1929) ανακάλυψε τη σύγχρονη διάτρητη κάρτα, την οποία χρησιμοποίησε σε μια μηχανή που σχεδίασε για να τον βοηθήσει να βάλει σε πίνακες τα αποτελέσματα της απογραφής του 1890.

1900-1939: Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ

- Το 1919 ο E.O Carissen, αξιωματικός του Γαλλικού πεζικού, σχεδίασε και κατασκεύασε μια μηχανική συσκευή για την παραγοντοποίηση ακέραιων και τον έλεγχο του αν είναι πρώτοι. Επίσης, περίπου εκείνη τη χρονιά ένας Ισπανός ο Leonardo Torres y Quenedo κατασκεύασε κάποιες ηλεκτρομηχανικές υπολογιστικές συσκευές, περιλαμβανομένης μιας που έπαιζε απλά παιχνίδια σκακιού.
- Το 1928, ο Γερμανός μαθηματικός David Hilbert πραγματοποίησε εισήγηση στο Διεθνές Συνέδριο των Μαθηματικών όπου έθεσε τρία ερωτήματα. Το τελευταίο αφορούσε το εάν είναι τα μαθηματικά δυνατά να αποφασισθούν, δηλαδή αν υπάρχει μια αυτόματη μηχανή που μπορεί να εφαρμοσθεί σε οποιαδήποτε μαθηματική πρόταση και μπορεί να αποφανθεί τελικά αν η πρόταση αυτή είναι αληθής ή όχι, ονομάσθηκε το Entscheidungsproblem.
- Το 1931, ο Kurt Godel απάντησε δύο από τα ερωτήματα του Hilbert. Το τρίτο ερώτημα παρέμεινε ανοιχτό με την αντικατάσταση του «αληθούς» από το «αποδείξιμο».

- Το 1936, ο Alain Turing έδωσε μια λύση στο Entscheidungsproblem κατασκευάζοντας ένα τυπικό σύστημα υπολογιστή και δείχνοντας ότι υπάρχουν προβλήματα που ούτε μια μηχανή δεν μπορούσε να λύσει. Ένα τέτοιο πρόβλημα είναι το ονομαζόμενο «πρόβλημα της περάτωσης».

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1940: ΓΕΝΕΣΗ ΤΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ

- Το 1944, με τη βοήθεια της IBM, στο Harvard ο Howard Aiken κατασκεύασε τον ηλεκτρομηχανικό υπολογιστή Mark I. Οι υπολογισμοί που απαιτούντο για την βαλλιστική κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου προκάλεσαν την ανάπτυξη του ψηφιακού υπολογιστή γενικής χρήσης. Επίσης η αποκρυπτογράφηση των στρατιωτικών κωδικών οδήγησε σε υπολογιστικά προγράμματα (projects). Ο Alan Turing βοήθησε στο σπάσιμο του κώδικα της Γερμανικής μηχανής, Enigma. Επίσης, ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής που δεν λειτούργησε όμως ικανοποιητικά κατασκευάστηκε από τους John Atanasoff και Clifford Berry το 1939 στο Πανεπιστήμιο Iowa State.
- Αργότερα, ο Atanasoff συζήτησε την ανακάλυψη του με τον John W. Mauchly που μαζί με τον J. Presper Eckert Jr. σχεδίασαν και κατασκεύασαν τον περίφημο ENIAC, έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή γενικής χρήσης αρχικά προορισμένο για υπολογισμούς του πυροβολικού. Ο Eniac άρχισε να κατασκευάζεται στη Σχολή Moore του Πανεπιστημίου της Pennsylvania και τελείωσε το 1946.
- Το 1944, οι Mauchly, Eckert και ο John von Neumann δούλευαν για το σχεδιασμό ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή αποθηκευμένου-προγράμματος του EDVAC. Οι Eckert και Mauchly συνέχισαν με την κατασκευή του UNIVAC.
- Εν τω μεταξύ, το 1941, ο Konrad Zuse είχε κατασκευάσει τον πρώτο λειτουργικό, γενικής χρήσης, ελεγχόμενο-με-πρόγραμμα υπολογιστή τον Z3.
- Το 1945, ο Vannevar Bush δημοσίευσε ένα προφητικό άρθρο στο περιοδικό Atlantic Monthly για τους τρόπους που η επεξεργασία της πληροφορίας θα επηρέαζε την κοινωνία του μέλλοντος.
- Ο Maurice Wilkes εργαζόμενος στο Cambridge, έφτιαξε τον EDSAC. Επίσης, στο Πανεπιστήμιο του Manchester ο F.C. Williams κατασκεύασε τον υπολογιστή

Manchester Mark I, μια εκδοχή που λειτουργούσε από το 1948 που θεωρείται από κάποιους ως ο πρώτος ψηφιακός υπολογιστής με αποθηκευμένα προγράμματα.

- Η ανακάλυψη του τρανζίστορ το 1947 από τους John Bardeen, Walter Brattain, William Shockley μετασχημάτισε τον υπολογιστή και κατέστησε δυνατή την επανάσταση των μικρό-επεξεργαστών. Για την ανακάλυψη τους αυτή κέρδισαν το Βραβείο Nobel στην φυσική το 1956.
- Το 1949 ο Jay Forrester ανακάλυψε τη μαγνητική μνήμη.

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1950

- Το 1951, ο Grace Murray Hopper ανακάλυψε την έννοια του μεταγλωττιστή.
- Το 1957, ο John Backus και άλλοι ανέπτυξαν τον πρώτο μεταγλωττιστή της FORTRAN.
- Το 1958, ο John McCarthy ανακάλυψε την LISP, μια γλώσσα επεξεργασίας καταλόγων για προγραμματισμό τεχνητής νοημοσύνης. Περίπου την ίδια χρονιά, οι Alan Perlis, John Backus, Peter Naur ανέπτυξαν την Algol.
- Το 1959, ο Jack Kilby και ο Robert Noyce ανακάλυψαν το ολοκληρωμένο κύκλωμα.

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1960

- Τη δεκαετία του 1960, η επιστήμη των υπολογιστών ή πληροφορική αναδείχθηκε σαν ένας ξεχωριστός κλάδος. Ο όρος κατασκευάστηκε από τον George Forsythe, έναν αριθμητικό-αναλυτή.
- Επίσης, τα λειτουργικά συστήματα είχαν μεγάλες προόδους. Ο Fred Brools στην IBM σχεδίασε το System/360, μια οικογένεια διαφορετικών υπολογιστών με την ίδια αρχιτεκτονική και τους ίδιους κανόνες λειτουργίας. Ο Edsger Dijkstra σχεδίασε το σύστημα πολυπρογραμματισμού THE.
- Στο τέλος της δεκαετίας άρχισε να λειτουργεί ο πρόδρομος του Internet, το ARPAnet. Επίσης, ανακαλύφθηκαν νέες γλώσσες προγραμματισμού όπως η BASIC γύρω το 1964 από τον John Kemeny και τον Thomas Kurtz ενώ παράλληλα βγήκαν στο φως και η θεωρία των αυτόματων και των τυπικών γλωσσών.
- Κατά το 1969-1971, ο Ted Hoff και ο Federico Faggin της Intel σχεδίασαν τον πρώτο μικροεπεξεργαστή.

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1970

- Ο Edgar Codd ανέπτυξε τη θεωρία των βάσεων δεδομένων.

- Αναπτύχθηκε το Unix ένα πολύ σημαντικό λειτουργικό σύστημα που αναπτύχθηκε από τους Ken Thompson και Dennis Ritchie. Μαζί οι Brian Kernighan και Ritchie ανέπτυξαν την γλώσσα C. Την ίδια δεκαετία αναπτύχθηκαν η Pascal και η Ada.
- Το 1975 αναπτύχθηκε η πρώτη αρχιτεκτονική RISC από τον John Cocke.
- Υπήρξε η εμφάνιση των υπερυπολογιστών. Το 1976 σχεδιάστηκε ο Seymour Cray από τον CRAY-1. Ο Cray XMP βγήκε το 1982.
- Υπήρξαν σημαντικές πρόοδοι στους αλγόριθμους και την υπολογιστική. Ανακαλύφθηκε κι ένα κρυπτοσύστημα δημοσίου-κλειδιού γνωστό ως RSA από τους Ronald Rivest, Adi Shamir, Leonard Adleman.
- Το 1979, τρεις μεταπτυχιακοί φοιτητές ανέπτυξαν έναν εξυπηρετητή κατανομών που τελικά εξελίχθηκε στο Usenet στη North Carolina.

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1980

- Εμφανίστηκε ο προσωπικός υπολογιστής από τους Steve Wozniac και Steve Jobs, ιδρυτές της Apple Computer.
- Το 1981 εμφανίσθηκαν οι πρώτοι ιοί υπολογιστών.
- Το 1981 βγήκε στην αγορά ο πρώτος πραγματικά πετυχημένος φορητός υπολογιστής Osborne I.
- Το 1984, η Apple άρχισε να παράγει τον υπολογιστή Macintosh.
- Το 1987, το Εθνικό Ίδρυμα Επιστημών των ΗΠΑ εγκαινίασε το NSFnet, πρόδρομο του Internet.

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1990 ΚΑΙ ΜΕΤΑ

- Οι παράλληλοι υπολογιστές συνεχίζουν να αναπτύσσονται.
- Αναπτύσσεται με τη δουλειά του Len Adleman η βιολογική πληροφορική και οι υπολογισμοί του DNA.
- Η κβαντική πληροφορική παίρνει μια ιδιαίτερη ώθηση με την ανακάλυψη του Peter Shor για την παραγοντοποίηση των ακεραίων που μπορεί να εκτελεσθεί αποτελεσματικά σε ένα θεωρητικό κβαντικό υπολογιστή.
- Οι «Λεωφόροι των Πληροφοριών» συνδέουν όλο και περισσότερους υπολογιστές σε όλον τον κόσμο.
- Οι υπολογιστές γίνονται όλο και πιο μικροί και γεννάται η νάνο-τεχνολογία.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

**«ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ»**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

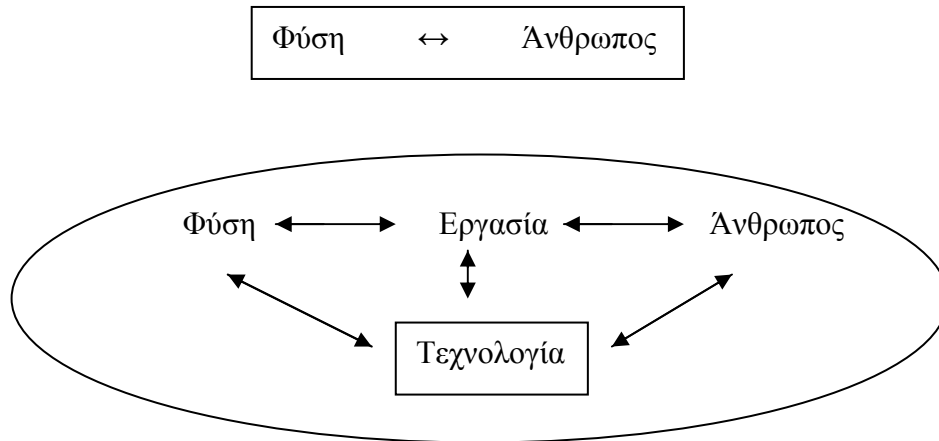
**Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΙ
ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΣ**

1.1 Μια σύντομη κοινωνικοφιλοσοφική προσέγγιση της τεχνολογίας

Η τεχνολογία της πληροφορικής δεν αποτελεί μια ξεχωριστή τεχνολογία της σύγχρονης εποχής μας η οποία γεννήθηκε ανεξάρτητα από άλλες και προέκυψε χωρίς την ιδιαίτερη συνδρομή των ανθρώπων αλλά και της ίδιας της φύσης. Ως εκ τούτου, το λογισμικό ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή αν και φαίνεται (ή έχει κατασκευαστεί ώστε έτσι να φαίνεται) ως ένα δημιούργημα ανεξάρτητο από ανθρώπους και φύση, δεν είναι. Αντίθετα, για να φτάσουμε στο επίπεδο κατασκευής τέτοιων ιδιαίτερου λεπτού χειρισμού άυλων (αλλά και υλικών που τα συνοδεύουν) μέσων χρειάστηκαν πολλά χρόνια επιμονής και εργασίας πεφωτισμένων ανθρώπων, συσσώρευση γνώσεων και πληροφοριών, αλλά και ιδιαίτερης επεξεργασίας υλικών από τη φύση. Προτείνω λοιπόν, σε αυτό το κεφάλαιο μια αναδρομή στο παρελθόν, ώστε να ανακαλυφθεί στην πραγματικότητα η ουσία και η ταυτότητα αυτής της τόσο σημαντικής τεχνολογίας, η οποία άλλαξε και αλλάζει συνεχώς την καθημερινότητα και όχι μόνο, της ανθρωπότητας.

Κατ' αρχήν, πρέπει να επισημανθεί ένα πολύ απλό στοιχείο: όταν γίνεται λόγος για την τεχνολογία της πληροφορικής, σημειώνουμε ότι πρόκειται για **τεχνολογία**. Γι' αυτό τον λόγο, είναι απαραίτητο να γίνει πρωτίστως μια προσπάθεια επεξήγησης της ίδιας της έννοιας «τεχνολογία» αλλά και της φύσης της, ώστε να μπορέσουμε να κατανοήσουμε τις διαφορετικές και σημαντικές πτυχές που κρύβει το λογισμικό σήμερα και συγκεκριμένα, τον τρόπο που μπορεί να γίνει αυτό αντιληπτό από το Κίνημα του Ελεύθερου Λογισμικού, αλλά και από άλλες ομάδες ανθρώπων.

Το πιο σημαντικό στοιχείο που κρύβεται πίσω από ένα τέτοιον ορισμό είναι οι ιδιαίτερες σχέσεις τεχνολογίας και ανθρώπου, τεχνολογίας και φύσης. Για να υπάρξει τεχνολογία, πρέπει να υπάρξει **άνθρωπος** και **φύση**. Τα τρία αυτά «στοιχεία» συνδέονται μεταξύ τους με την **εργασία**. Δεδομένου ότι η τεχνολογία προκύπτει από την σχέση του ανθρώπου προς τη φύση μέσω της εργασίας (της οποίας αποτελεί σημαντική συνιστώσα), οι απλές σχέσεις μετατρέπονται σε περιπλοκότερες.

Ως η πλέον απλή σχέση της κοινωνίας διακρίνεται η αλληλεπίδραση του ανθρώπου με το περιβάλλον του για την υποστήριξη της ζωής του καθώς και η αλληλεπίδραση μεταξύ των ανθρώπων για τη συνέχιση του βιολογικού τους είδους (Βαζιούλιν 2004: 102). Άρα, γίνεται λόγος για μια βιολογική αλληλεπίδραση των έμβιων όντων και μεταξύ τους και με την υπόλοιπη φύση, μια αλληλεπίδραση, η οποία υπάρχει πριν την εμφάνιση της κοινωνικής (Βαζιούλιν 2004: 103). Τα δύο συστατικά στοιχεία που προκύπτουν είναι α) ο άνθρωπος ως έμβιο όν με ορισμένη διάρθρωση και β) το φυσικό περιβάλλον ως όρος της φυσικής ύπαρξης των ατόμων (Βαζιούλιν 2004: 106). Η ικανοποίηση των βιολογικών αναγκών δημιουργεί την **απλούστατη σχέση** της ανθρώπινης κοινωνίας, την **κατανάλωση** στην οποία, όμως, στο συγκεκριμένο επίπεδο, δεν είναι διακριτό το μέσο ικανοποίησης των αναγκών παρά μόνο ο καταναλωτής και το αντικείμενο προς κατανάλωση (Βαζιούλιν 2004: 108). Σε περίπτωση που τα αντικείμενα προς κατανάλωση δεν επαρκούν για να εξασφαλίσουν την βιολογική ύπαρξη των ατόμων, ο άνθρωπος αναγκάζεται να επενεργήσει στις διαδικασίες που σχηματίζουν τα αντικείμενα κατανάλωσης. Συνεπώς, υπάρχει μια κλιμακούμενη αντίφαση μεταξύ οργανισμού-κατανάλωσης και φυσικού περιβάλλοντος-διαδικασιών που εξασφαλίζουν τα προς κατανάλωση αντικείμενα (Βαζιούλιν 2004, Πατέλης 2004). Σύμφωνα με τον Βαζιούλιν, υπάρχουν τέσσερις μορφές ανάπτυξης της αντίφασης αυτής, μεταξύ έμβιων όντων και φυσικού περιβάλλοντος¹. Στην τελευταία μορφή ανάπτυξης αυτής της αντίφασης, υποστηρίζει ο συγγραφέας, επιτυγχάνεται και η επίλυσή της. Συγκεκριμένα, στην τέταρτη μορφή, τα μέσα επενέργειας διαφοροποιούνται όχι μόνο λειτουργικά αλλά και μορφολογικά από τα δεδομένα σε έτοιμη μορφή από τη φύση αντικείμενα ενώ παράλληλα κυριαρχούν επί της διαδικασίας εξασφάλισης αντικειμένων προς κατανάλωση. Παρατηρείται, λοιπόν, η αντίστροφη ειδική επενέργεια στη διαμόρφωση

των αντικειμένων προς κατανάλωση, δηλαδή στην ουσία γίνεται **παραγωγή** αντικειμένων κατανάλωσης με την βοήθεια τεχνητών (μέσων επενέργειας) χάριν της κατανάλωσης (Βαζιούλιν 2004: 138). Άρα από την **απλή σχέση κατανάλωσης περνάμε στην σχέση παραγωγής**. Μια σχέση στην οποία το φυσικό περιβάλλον αποτελεί παράγοντα ανάπτυξης της παραγωγής, αλλά όχι κύριο, δεδομένου ότι αυτό δέχεται την **επίδραση** του ανθρώπου. Η επίδραση αυτή γίνεται μέσω της **εργασίας**.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν την παραπάνω ανάλυση μπορούμε μέσω μιας ιστορικής αναδρομής να αντιληφθούμε το τι οδήγησε στην εφεύρεση του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Το βασικό εργαλείο της πληροφορικής, μπορεί στις μέρες μας να έχει πολλές μορφές και πολλά διαφορετικά μεγέθη. Δημιουργήθηκε όμως μέσα από την ανάγκη του υπολογισμού. Αρχικώς λοιπόν, χρησιμοποιήθηκε από τους ανθρώπους για να κάνει ευκολότερη τη συγκεκριμένη λειτουργία. Λειτουργία που δεν αποτελεί βιολογική ανάγκη, αλλά μια τεχνητή ανάγκη. Δεν μπορεί να βρεθεί έτοιμος στη φύση, αλλά προκύπτει ως ένα μέσο επενέργειας της τέταρτης μορφής ανάπτυξης της αντίφασης μεταξύ ανθρώπου και φύσης. Παράλληλα, γίνεται παραγωγή αυτού. Φυσικά για να δημιουργηθεί ένας υπολογιστής, εκτός από τα βασικά φυσικά προϊόντα, απαιτείται η ανθρώπινη εργασία και ήδη μετασχηματισμένα μέσα.

Η εργασία είναι μια σχέση ανάμεσα στον άνθρωπο και τη φύση αλλά ταυτόχρονα μια σχέση κοινωνική μέσα από την οποία ο άνθρωπος μεταμορφώνει τη φύση με την εργασία και η εργασία δημιουργεί τον άνθρωπο (Μπιτσάκης 2003: 63). Ο Μαρξ (τ.1 2005: 190) αναφέρει : *«Η εργασία είναι πρώτα ένα προτσές ανάμεσα στον άνθρωπο και στη φύση, ένα προτσές όπου ο άνθρωπος με τη δική του πράξη μεσολαβεί, ρυθμίζει και ελέγχει την ανταλλαγή της ύλης ανάμεσα στον εαυτό του και τη φύση. Την ύλη της φύσης ο ίδιος ο άνθρωπος την αντιμετωπίζει σαν μια φυσική δύναμη. Τις φυσικές δυνάμεις που ανήκουν στο σώμα του, τα μπράτσα και τα πόδια, το κεφάλι και τα χέρια, τα βάζει σε κίνηση για να ιδιοποιηθεί τη φυσική ύλη με μια μορφή χρήσιμη για τη δική του ζωή. Επενεργώντας με την κίνηση αυτή πάνω στη φύση που βρίσκεται έξω απ' αυτόν και αλλάζοντας την, αλλάζει ταυτόχρονα και τη δική του φύση. Αναπτύσσει τις δυνάμεις που κοιμούνται μέσα της και υποτάσσει στην κυριαρχία του το παιχνίδι των δυνάμεων της»*. Ο ίδιος αναφέρει ότι η εργασιακή διαδικασία προϋποθέτει την ύπαρξη ανάγκης για ορισμένο αντικείμενο προς κατανάλωση. Η εργασία εν γένει περιλαμβάνει τα εξής συστατικά στοιχεία: **τον άνθρωπο ως υποκείμενο της εργασίας, το αντικείμενο εργασίας, τα μέσα της εργασίας και το αποτέλεσμα (προϊόν) της εργασίας** (βλ.Μαρξ τ.1 2005: 190-198, Το προτσές εργασίας). Η εργασιακή δραστηριότητα περιλαμβάνει

δύο πλευρές: α. μετασχηματισμό κατά ορισμένο τρόπο και με τη βοήθεια των κατάλληλων μέσων του εξωτερικού αντικειμένου για ικανοποίηση των αναγκών του ανθρώπου με τα προϊόντα εργασίας και β. μετασχηματισμό υλοποιούμενο από ένα σύνολο ανθρώπων (Πατέλης 2004: 12). Αν λάβουμε υπόψη τα συστατικά στοιχεία της εργασίας και φυσικά τα τεχνολογικά επιτεύγματα, παρατηρούμε ότι ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής σήμερα, δεν αποτελεί μόνο αντικείμενο εργασίας. Είναι και μέσο εργασίας, και αποτέλεσμα εργασίας ενώ πλέον πολλοί τον αντιλαμβάνονται και ως υποκείμενο εργασίας. Πρέπει να σημειωθεί όμως ξανά, ότι άνθρωπος είναι και ο ίδιος προϊόν της φύσης, ο οποίος μαζί με αυτή δημιουργεί ένα άλλο προϊόν. Ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής δεν μπορεί να κατασκευαστεί χωρίς τον άνθρωπο και χωρίς τη φύση.

Το τι ορίζεται ως τεχνολογία είναι ένα σύνθετο ερώτημα στο οποίο δίδονται πολλές απαντήσεις. Πρέπει όμως να κάνουμε μια τοποθέτηση ως προς κάποιους ορισμούς ορισμένων βασικών στοιχείων². Σε αυτή την εργασία, υιοθετείται η ερμηνεία της τεχνολογίας, όπως αυτή δόθηκε από τον Πατέλη (2004: 13-14), ο οποίος και θεωρεί ότι η τεχνολογία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την έννοια της «τεχνικής». Ως «τεχνική» ορίζεται το σύνολο των μέσων που δημιουργεί ο άνθρωπος, για την πραγματοποίηση των παραγωγικών διαδικασιών και την εξυπηρέτηση των μη παραγωγικών αναγκών της κοινωνίας. Αναφέρεται, δηλαδή, στα εμπράγματα συστατικά στοιχεία, στους εμπράγματους όρους, σε αντιδιαστολή με τον ανθρώπινο παράγοντα. Η διασταλτική ερμηνεία της έννοιας της τεχνικής, συνεχίζει ο ίδιος συγγραφέας, είναι αυτή που μας οδηγεί στον προσδιορισμό της «τεχνολογίας». Αυτό σημαίνει ότι εκτός από αυτά που αναφέρονται στον προαναφερθέντα ορισμό, περιλαμβάνεται και ο τρόπος με τον οποίο επιτελείται ορισμένη δραστηριότητα και επικοινωνία, με τον άνθρωπο να καθορίζεται από την άμεση εμπλοκή του με το εμπράγματο αντικείμενο και μέσο. Κατά συνέπεια, «τεχνολογία» ορίζεται α) το σύνολο των τρόπων παρασκευής επεξεργασίας ή μετεπεξεργασίας των πρώτων υλών, υλικών, πρωτογενώς κατεργασμένων ή έτοιμων προϊόντων που εφαρμόζονται στους διάφορους κλάδους της βιομηχανίας, στις κατασκευές κ.α., β) ο επιστημονικός κλάδος που επεξεργάζεται και τελειοποιεί αυτές τις μεθόδους, γ) οι ίδιες οι διαδικασίες προσπορισμού, κατεργασίας μεταποίησης, μεταφοράς, αποθήκευσης και συντήρησης που είναι το βασικό συστατικό μέρος της τεχνολογικής διαδικασίας. Ειδικά, στην σύγχρονη τεχνολογία περιλαμβάνεται και ο τεχνικός έλεγχος της παραγωγής. Τέλος, τεχνολογία, ονομάζεται δ) η περιγραφή των τεχνολογικών διαδικασιών, οι οδηγίες για την εφαρμογή τους, οι τεχνολογικοί κανόνες, οι κάρτες, τα διαγράμματα κ.α.

Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό, πρέπει να σημειωθεί ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της τεχνολογίας που δεν είναι άλλο από τον χωρίς τέλος χαρακτήρα της (Βακαλιός 2002: 85). Αυτό σημαίνει, αφενός μεν, ότι δεν πρόκειται πλέον η ανθρωπότητα να γυρίσει πάλι σε παρελθούσες τεχνολογικές καταστάσεις ανάπτυξης παρά μόνο σε νέες κι αφετέρου δε, ότι οι τεχνολογικές εξελίξεις δεν θα πάψουν να συμβαίνουν μελλοντικά, από τη στιγμή που αποτελούν βασικό συστατικό της ανθρώπινης δημιουργικότητας, της ανθρώπινης ελευθερίας, της ανθρώπινης επιβίωσης και γενικότερα της ανθρώπινης ύπαρξης και φυσικά, της κοινωνίας.

Σε αυτό το σημείο μπορούμε να τοποθετήσουμε το «εσωτερικό» της τεχνολογίας της πληροφορικής, δηλαδή το λογισμικό, που αντιστοιχεί στις μεθόδους διαχείρισης πληροφοριών μέσω της διάσπασης τους σε συγκεκριμένα δεδομένα, με όλα τα χαρακτηριστικά και τους σκοπούς που έχει μια τεχνολογική επιστήμη. Η τελευταία, αποσκοπεί, αφ' ενός μεν στην ανεύρεση των πιο αποτελεσματικών και οικονομικών παραγωγικών διαδικασιών, που αφενός απαιτούν λιγότερο χρόνο, λιγότερα υλικά, λιγότερο κοπιάδεις και επιβλαβείς για τον άνθρωπο προσπάθειες και αφετέρου, οδηγούν στην ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον, ώστε παράλληλα να επιτευχθεί η ικανοποίηση στο μέγιστο βαθμό των πραγματικών αναγκών του ανθρώπου (Πατέλης 2004: 14).

Εφ' όσον, η εργασία, η παραγωγή, επισημαίνει ο ίδιος συγγραφέας (Πατέλης 2004: 14-15), είναι το γενετικά και λειτουργικά καθοριστικό πεδίο δημιουργίας της τεχνικής, η τεχνική αυτή μαζί με τους ανθρώπους που τη δημιουργούν, είναι οργανικό στοιχείο και ο δείκτης του επιπέδου ανάπτυξης των «παραγωγικών δυνάμεων». Ως εκ τούτου, η τεχνική δεν είναι μια αυθυπόστατη πλήρως αυτοπροσδιοριζόμενη και εξωιστορική οντότητα αλλά το σύνολο των γνώσεων και της πείρας που έχει συσσωρεύσει η ανθρωπότητα στην πορεία της κοινωνικής παραγωγής και του πολιτισμού. Έτσι, η τεχνολογία της πληροφορικής δεν μπορεί να μελετηθεί ως μια τεχνολογία με δική της ανεξάρτητη υπόσταση. Όλες οι πληροφορίες που διαχειρίζονται οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές που είτε αφορούν τον τρόπο διαχείρισης μέσω μαθηματικών δεδομένων είτε αφορούν μηχανικά συστήματα, είτε προϊόντα εφαρμογής των συστημάτων, προγραμμάτων, λειτουργιών ακόμα και κανόνων, δεν έχουν γεννηθεί λόγω μιας αναλαμπής ενός μόνο ανθρώπου. Στο επίπεδο που έχει φτάσει στις μέρες μας η τεχνολογία της πληροφορικής, είναι αποτέλεσμα μιας περίπλοκης διαδικασίας συσσώρευσης γνώσεων και εμπειρίας του παρελθόντος, ενώ θα συνεχίσει να αναπτύσσεται μέσω καινοτομιών και νέων γνώσεων που συνεχώς θα προκύπτουν.

Επιπλέον, εάν θεωρήσουμε ότι η μεγαλύτερη σημασία της τεχνικής έγκειται στο γεγονός ότι μετατίθενται σε αυτήν εν μέρει ή πλήρως παραγωγικές λειτουργίες του ανθρώπου με σκοπό να αυξηθεί τόσο η αποτελεσματικότητα των παραγωγικών προσπαθειών του, όσο και οι δυνατότητες του στη διαδικασία της εργασιακής δραστηριότητας, η τεχνολογία της πληροφορικής αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα στη σύγχρονη παραγωγική δραστηριότητα και στην εργασιακή διαδικασία, λόγω και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της, λ.χ. του βασικού εργαλείου της, του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Ο τελευταίος αποτελεί τεχνικό μέσο που έχει πλέον ελευθερώσει τον άνθρωπο από παραγωγικές διαδικασίες που απαιτούσαν σωματική ενασχόληση αλλά και πνευματική ενασχόληση.

Ως προς τη χρήση της, η τεχνική διακρίνεται σε παραγωγική και μη παραγωγική (Πατέλης 2004: 15-16). Η παραγωγική τεχνική περιλαμβάνει τις μηχανές, τους μηχανισμούς, τα εργαλεία, τις συσκευές για τη διεύθυνση των μηχανών και των τεχνολογικών διαδικασιών, τα παραγωγικά κτίρια, τις επικοινωνίες κλπ. Το πιο ενεργό τμήμα είναι οι μηχανές. Στη μη παραγωγική τεχνολογία, είναι τα μέσα μαζικής εξυπηρέτησης, τα μεταφορικά μέσα, οι αθλητικές εγκαταστάσεις και οι υποδομές του πολιτισμού κ.α. Άρα, οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές παρατηρούμε ότι αφορούν όλο το φάσμα χρήσεων της τεχνικής, παραγωγικής και μη. Από αυτό φαίνεται η σπουδαιότητα του ρόλου της πληροφορικής στη ζωή μας, μιας και αυτή χρησιμοποιείται με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο σε πολλά σημεία της καθημερινότητας μας.

1.2 Η μη ουδετερότητα της τεχνολογίας

Η τεχνική πρόοδος μιας οικονομίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ανάπτυξη της τεχνολογίας στους διάφορους κλάδους της παραγωγής. Ο ρυθμός της τεχνικής προόδου εξαρτάται από το σύστημα παραγωγής. Η ανάπτυξη της τεχνικής και της τεχνολογίας, συνεπάγεται ότι δεν λειτουργεί ανεξάρτητα από τον εκάστοτε τρόπο παραγωγής μέσα στον οποίο εντάσσεται. Το επίπεδο ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων και το αντίστοιχο των παραγωγικών σχέσεων του κάθε συστήματος προσδιορίζουν τον βαθμό εξέλιξης της τεχνικής και της τεχνολογίας. Ενώ όμως εξαρτώνται από τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες του εκάστοτε κοινωνικού συστήματος, ταυτόχρονα αποτελούν τα στοιχεία των παραγωγικών δυνάμεων που έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν τις συνθήκες αυτές (Πατέλης 2004: 18). Άρα, ο βαθμός ανάπτυξης μιας κοινωνίας εξαρτάται από το βαθμό ανάπτυξης της τεχνικής της.

Πιο συγκεκριμένα, μέσα στο καπιταλιστικό σύστημα παραγωγής, το οποίο κυριαρχεί σήμερα, η τεχνολογία δεν λειτουργεί ως αυτόνομος φορέας, εμπλουτισμένος με ένα ρεύμα δυναμικών αλλαγών, ικανός να υπερβαίνει τους νόμους κεφαλαιουχικής συσσώρευσης. Αντίθετα, φαίνεται να είναι ένας φορέας που ενδυναμώνει τους νόμους αυτούς, υπαγόμενος σε μια σχέση εξάρτησης μαζί τους. Ο Μαρξ σημειώνει όταν αναλύει την ανάπτυξη της παραγωγικής εργασίας με τις μηχανές μέσα στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής: *«Όπως και κάθε άλλη ανάπτυξη της παραγωγικής δύναμης της εργασίας έτσι και η ανάπτυξη της με μηχανές έχει σκοπό να φτηναίνει τα εμπορεύματα και να συντομέψει το μέρος εκείνο της εργάσιμης ημέρας που χρειάζεται ο εργάτης για τον εαυτό του, για να μεγαλώσει το άλλο μέρος της εργάσιμης ημέρας του, που το δίνει δωρεάν στο κεφαλαιοκράτη. Οι μηχανές είναι μέσο για την παραγωγή υπεραξίας»* (Μαρξ 2005, τόμος Ι: 386). Συνεπώς, στόχος του κεφαλαίου είναι αναπτυχθεί η τεχνολογία σε τέτοιο βαθμό που θα μπορεί να υπάρξει όχι μόνο διατήρηση της εκμετάλλευσης της ζωντανής εργασίας, αλλά και δυνατότητα αύξησης του βαθμού της εκμετάλλευσης αυτής.

Τα παραδείγματα μέσα από τα οποία φαίνεται ότι η τεχνολογία δεν λειτουργεί ανεξάρτητα από το κεφαλαιοκρατικό σύστημα και την μέγιστη κερδοφορία, μπορούν να βρεθούν στην καθημερινή μας ζωή. Σήμερα, είναι εμφανής η σημασία που δίδεται στην ενίσχυση του ρόλου της επιστήμης στην ανάπτυξη της τεχνολογίας και στο σύστημα της παραγωγής όπου χρησιμοποιείται η τελευταία. Η επιστημονική έρευνα έχει γίνει πλέον αναπόσπαστο κομμάτι των ιδιωτικών επιχειρήσεων που επενδύουν τεράστια ποσά ώστε να βρουν καινοτόμες τεχνικές και καινοτόμες ιδέες, προκειμένου να κερδίσουν το παιχνίδι του σκληρού ανταγωνισμού και να βγουν νικήτριες στον αγώνα μεγιστοποίησης των κερδών τους.

Το φαινόμενο της έρευνας και της ανάπτυξης δεν αποτελεί όμως αποκλειστικά δραστηριότητα των ιδιωτικών επιχειρήσεων που αρκετές φορές προκειμένου να μειώσουν τα έξοδα των ερευνών αυτών, λαμβάνουν την βοήθεια του κράτους που τους παρέχει κάποιου τύπου βασική επιστημονική έρευνα. Συνήθως, έρευνες τέτοιου είδους πραγματοποιούνται από πολλά πανεπιστημιακά ιδρύματα και από κρατικά, συνεργαζόμενα, ερευνητικά κέντρα. Βέβαια, πολλά ιδρύματα αναλαμβάνουν να φέρουν εις πέρας ερευνητικά προγράμματα για λογαριασμό επιχειρήσεων με οικονομικά ανταλλάγματα, αλλά και με σκοπό την υστεροφημία του ιδρύματος, που πάλι οδηγεί σε μια διαφήμιση για την προσέλκυση περισσότερων φοιτητών, με ότι θετικό συνεπάγεται αυτό. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα πεδία των ερευνών τις περισσότερες φορές,

συγκεκριμενοποιούνται σε θεματικές που «παραγγέλλουν» οι ιδιωτικές επιχειρήσεις και που είναι άμεσα συνδεδεμένες με το κέρδος.

Παρόλο που ο Μαρξ διέκρινε στη μηχανή τη δυνατότητα για τη βελτίωση των όρων εργασίας του εργαζομένου, την κοινωνική ωφελιμότητα, τη σημασία της για την άνοδο της παραγωγικότητας της κοινωνικής εργασίας, επί κεφαλαιοκρατίας η μηχανή αξιοποιείται ενάντια στη ζωντανή εργασία. Καθώς η τεχνική πρόοδος αυξάνεται με την αυτοματοποίηση (συμπεριλαμβανομένης και της πληροφορικής), γίνεται απαραίτητη ολοένα και περισσότερο από το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα η δημιουργία σύνθετων μηχανών υψηλής αποτελεσματικότητας για τη διευκόλυνση της πνευματικής εργασίας και για αύξηση της παραγωγικότητας της. Ο Πατέλης (2004: 22), περιγράφοντας αυτήν την τάση αναφέρει: *«Η ανάπτυξη της ηλεκτρονικής, της κυβερνητικής και η τελειοποίηση των ηλεκτρονικών υπολογιστών δημιουργούν προϋποθέσεις για την μετάθεση σε τεχνικά μέσα όχι μόνο διευθυντικών αλλά και λογικών λειτουργιών του ανθρώπου, δηλαδή ορισμένων λειτουργιών της πνευματικής δραστηριότητας. Η εφαρμογή μηχανών ελέγχου και διεύθυνσης, πληροφοριακών και υπολογιστικών μηχανών, παρέχει δυνατότητες βελτιστοποίησης του προγραμματισμού και της διεύθυνσης της παραγωγής, αυξάνει την παραγωγικότητα της πνευματικής εργασίας, ελευθερώνει τον άνθρωπο από την εκτέλεση πολλών εργασιοβόρων υπολογιστικών διαδικασιών και περιορίζει τα έξοδα για το διοικητικό προσωπικό»*.

Η πραγματικότητα όμως δε δείχνει την πιστή μετάφραση της παραπάνω τάσης. Αν και υπάρχει όλη η καλή θέληση για μια θετική εφαρμογή των νέων τεχνικών προς όφελος της ανθρωπότητας και τη δημιουργία καλύτερων όρων εργασίας (και συνεπώς ζωής, περισσότερος ελεύθερος χρόνος), όπως θα φανεί και στα υπόλοιπα κεφάλαια της παρούσης εργασίας, αυτό δε συμβαίνει. Και είναι ακριβώς αυτό που ειπώθηκε και στις πρώτες γραμμές του υποκεφαλαίου αυτού, ότι η τεχνολογία δεν έχει ουδέτερο χαρακτήρα, επηρεάζεται από τους νόμους της κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης που επικρατούν στη σύγχρονη εποχή.

1.3 Σύνδεση επιστήμης και τεχνολογίας της πληροφορικής

Συχνά, η τεχνολογία της πληροφορικής συναντάται και με άλλους όρους όπως η πληροφορική επιστήμη ή επιστήμη των ηλεκτρονικών υπολογιστών ή ακόμα και πληροφορική τεχνολογία. Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι είναι πολύ δύσκολο μέσα από τέτοιους χαρακτηρισμούς να διευκρινίσουμε απόλυτα εάν η πληροφορική είναι επιστήμη ή τεχνολογία. Αυτό, όμως, δεν μπορεί να γίνει μιας και πλέον το ζήτημα της σύνδεσης τεχνολογίας και επιστήμης είναι ήδη υπαρκτό. Όταν γίνεται λόγος για πληροφορική, τότε γίνεται λόγος για μια τεχνολογία και μια επιστήμη. Η πληροφορική τα συνδυάζει και τα δύο. Δεν θα μπορούσε να μην είναι τεχνολογία, μιας και ιστορικά ξεκίνησε ως ένα τεχνικό εργαλείο, που συνδυάζει πολλά τεχνολογικά επιτεύγματα της ανθρωπότητας. Δεν θα μπορούσε, πάλι, να μην είναι επιστήμη, γιατί, ειδικά τα τελευταία χρόνια, περιλαμβάνει επιστημονικές γνώσεις -και βεβαίως όχι μόνο μηχανικές-, θεωρίες και εμπειρία σε συνδυασμό ώστε να της εξασφαλίζουν την μελλοντική συνεχώς αυξανόμενη ανάπτυξη της.

Καθώς όμως έχει δοθεί η ερμηνεία της τεχνικής και της τεχνολογίας σε προηγούμενο κεφάλαιο της εργασίας αυτής, σημαντικό είναι να γίνει επίσης, μια απόπειρα της ερμηνείας της έννοιας της επιστήμης. Θεωρούμε, αρχικώς, ότι η επιστήμη έχει ως βάση τη γνώση και ειδικά την εμπειρική γνώση. Αργότερα, παίρνει την μορφή της πρωτοεπιστήμης, όταν περιλαμβάνει μια ποσοτική συσσώρευση γνώσεων. Ως προεπιστημονική γνώση, ο Πατέλης ορίζει (*«Φιλοσοφία της Επιστήμης»* 2004: 93) αυτή που *«βασίζεται στον «ορθό λόγο» και στον «κοινό νου», προσανατολίζει τον άνθρωπο στην καθημερινή συμπεριφορά του και παρά το γεγονός ότι εμπλουτίζεται με επιστημονικά στοιχεία αποτελεί προνομιακό πεδίο ανάπτυξης, αναπαραγωγής και παγίωσης προκαταλήψεων και πρακτικών αυταπατών, οι οποίες ανακύπτουν από την αντικειμενική φαινομενικότητα των περίπλοκων διαδικασιών»*. Όταν πλέον η συλλογή συγκεκριμένων γνώσεων χρησιμοποιείται για την αντικειμενική εξήγηση διαφόρων φαινομένων, τότε περνάμε στην μορφή της επιστήμης. Σύμφωνα με τον Μπιτσάκη (2003: 123) ως επιστήμη ορίζεται *«η αναζήτηση και γνώση των αιτιών ενός φαινομένου, και των νόμων που διέπουν μια κατηγορία φαινομένων ή μια περιοχή της πραγματικότητας. Αλλά οι κατηγορίες της αιτίας και του νόμου είναι ιστορικές. Αυτό που σήμερα είναι αιτιακή περιγραφή, αύριο παρουσιάζεται σαν επιφαινόμενο κάποιας βαθύτερης νομοτέλειας. Η επιστημονική επεξήγηση μπορεί συνεπώς να κατανοηθεί μόνο σα διαδικασία. Ωστόσο, στην ιστορική αυτή διαδικασία μπορούμε να διακρίνουμε μια αποφασιστική στιγμή: τη στιγμή της διαμόρφωσης μιας επιστήμης»*. Ο ίδιος συγγραφέας επισημαίνει ότι υπάρχουν

δύο θεμελιώδεις έννοιες βάσει των οποίων πρέπει να εξετάζεται ο σχηματισμός μια επιστήμης: η χρονική διαδικασία και η ποιοτική μεταλλαγή (Μπιτσάκης 2003: 124).

Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό, η πληροφορική επιστήμη πριν ονομαστεί επιστήμη, υπήρχε ήδη πρακτικά στο έργο των ανθρώπων, που προετοίμασαν το έδαφος για την καθιέρωση της πληροφορικής ως επιστήμης. Δεν καθιερώθηκε απλά από ένα ή δύο άτομα. Και φυσικά δεν έμεινε όπως ήταν διαμορφωμένη στη συγκεκριμένη εκείνη χρονική στιγμή καθιέρωσής της, ως προς το σημείο της ποιοτικής μεταβολής κι αυτό φυσικά βρίσκει έδαφος στην εξέλιξη της πληροφορικής ως επιστήμης. Επιστημονική μεταλλαγή συντελέστηκε στο αποκορύφωμα της βιομηχανικής επανάστασης και όταν πλέον συμβαίνει η επιστημονικοτεχνική επανάσταση στις αρχές του 19ου αιώνα στην Αγγλία. Όταν δηλαδή στη χώρα αυτή, στα μεγάλα αστικά κέντρα υπήρχε υπερσυσσώρευση ανθρώπων και οι παραδοσιακοί φάκελοι και αρχεία δεν άντεχαν κάτω από το βάρος μιας τόσο εντατικής και εκτατικής πληροφόρησης. Σε αυτό βέβαια, βοήθησε και ο σχηματισμός της πρώτης παγκόσμιας αγοράς όπου οι πληροφορίες συνέρεαν από όλο τον πλανήτη.

Ένα σημαντικό στοιχείο που αποδεικνύει την εξέλιξη της πληροφορικής είναι ακόμα και το εργαλείο που χρησιμοποιεί. Ενώ ο πρώτος υπολογιστής είχε ήδη κατασκευαστεί από τον Babbage γύρω στο 1833, η ποιοτική μετατροπή, η «ηλεκτρονικοποίησή» του πραγματοποιήθηκε χάρη στην εξέλιξη της μικροφυσικής στο πεδίο της κβαντομηχανικής κατά την περίοδο του μεσοπολέμου (1918-1939), όπου έγινε δυνατή μια ποιοτική αλλαγή της αντίληψης πάνω στον τρόπο οργάνωσης του υπολογιστή. Μέσω των επιστημονικών και τεχνολογικών εξελίξεων του 20^{ου} αιώνα, ο μηχανικός υπολογιστής μετατράπηκε σε ηλεκτρονικό στις δεκαετίες του '40 και του '50. Και από τότε συνεχώς εξελίσσεται π.χ. αν λάβουμε υπόψη και την εφεύρεση του τρανζίστορ το οποίο τον τροποποίησε εκ νέου. Σήμερα, φαίνεται ως φυσική προέκταση του νευρικού συστήματος του ανθρώπου.

Και ενώ η εμπειρική γνώση παλαιότερα κυριαρχούσε στην ανάπτυξη μιας τεχνολογίας, σήμερα αυτό δεν ισχύει. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές –κατά συνέπεια όλη η τεχνολογία της πληροφορικής – δεν μπορούν να κατασκευαστούν και να αναπτυχθούν βασιζόμενοι μόνο σε τεχνικά μέσα. Η ανάπτυξη της επιστήμης κυριαρχεί έναντι της τεχνικής – και υλικής παραγωγής - και γίνεται αναγκαίος όρος ύπαρξης της τελευταίας. Παράλληλα, η υλικοτεχνική βάση της παραγωγής δημιουργεί τους αντίστοιχους όρους για την ανακάλυψη νέων επιστημονικών γνώσεων καθώς και στην «εκβιομηχάνιση» αυτών (Πατέλης 2004: 23). Σχηματικά μπορεί να παρουσιαστεί ως εξής:

$$\left. \begin{array}{c} \text{Επιστήμη} \\ + \\ \text{Τεχνολογία} \end{array} \right\} \left. \begin{array}{c} \text{Επιστήμη 1} \\ + \\ \text{Τεχνολογία 1} \end{array} \right\} \left. \begin{array}{c} \text{Επιστήμη 1} \\ + \\ \text{Τεχνολογία 1} \end{array} \right\} \left. \begin{array}{c} \text{Επιστήμη 2} \\ + \\ \text{Τεχνολογία 2} \end{array} \right\} \dots$$

Αν και όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι πρόδρομοι των μηχανικών υπολογιστών γεννήθηκαν κατά τη βιομηχανική επανάσταση, καθιερώθηκαν και πήραν την πιο σύγχρονη μορφή τους κατά την περίοδο της επιστημονικοτεχνικής επανάστασης. Σε αυτήν περίοδο, λαμβάνει χώρα και η μετατροπή της επιστήμης σε παραγωγική δύναμη. Ο Φαράκος (1987: 308-309) περιγράφει την επανάσταση αυτή ως την περίοδο που πραγματοποιείται τεράστια πρόοδος στους πιο βασικούς κλάδους της επιστήμης, ριζική αλλαγή του ρόλου της στην παραγωγή και στην οικονομία. Σημειώνει, ότι πραγματοποιούνται μεγάλα επιτεύγματα στην τεχνική και την τεχνολογία της παραγωγής που αλλάζουν τη θέση του ανθρώπου και τον χαρακτήρα της εργασίας του στην παραγωγική διαδικασία ενώ παράλληλα συμβαίνει ραγδαία ανάπτυξη της κυβερνητικής. Γενικότερα, όλες οι σφαίρες δραστηριότητας αλλάζουν και επηρεάζονται από την τεχνική και την επιστήμη π.χ. στην βιοτεχνολογία, στην διαστημική φυσική, και φυσικά στο πεδίο της πληροφορικής και των επικοινωνιών. Ο ίδιος συγγραφέας αναφέρει ότι η επιστημονικοτεχνική επανάσταση (ΕΤΕ) προκάλεσε και μεγάλη ανάπτυξη και διεύρυνση των παραγωγικών δυνάμεων που οδηγεί σε μια παραπέρα ανάπτυξη του καταμερισμού της εργασίας, δίνοντας μια νέα μορφή σε αυτόν (Φαράκος 1987: 309). Φυσικά, επισημαίνει, ότι οι κυρίαρχες, σε κάθε κοινωνικό σύστημα, σχέσεις παραγωγής επιδρούν πάνω στις διαστάσεις και τους ρυθμούς ανάπτυξης της ΕΤΕ και καθορίζουν τις οικονομικοκοινωνικές επιπτώσεις της. Άρα, ούτε και η τεχνολογία της πληροφορικής ξεφεύγει από αυτό. Επί κεφαλαιοκρατίας υπάρχει δυσκολία της μέγιστης αποδοτικότητας χρησιμοποίησης των επιστημονικών επιτευγμάτων διότι α) υπάρχει η ατομική ιδιοκτησία πάνω στα μέσα παραγωγής, β) η επιστήμη χρησιμοποιείται ως αντικείμενο εκμετάλλευσης, στη μονόπλευρη και στρεβλωμένη ανάπτυξης της, προσαρμοσμένη με τις πολεμικές ανάγκες του στρατιωτικούβιομηχανικού συμπλέγματος και γ) υπάρχει έλλειψη πλήρους, σε όλη της κλίμακα της κοινωνίας προγραμματισμού που αναπληρώνεται από τον σκληρό ανταγωνισμό των μονοπωλίων (Φαράκος 1987:

311). Προκύπτει για ακόμη μια φορά η μη ουδετερότητα της επιστήμης και της τεχνολογίας στο πλαίσιο ανάπτυξης της κεφαλαιοκρατίας.

Πιο συγκεκριμένα, η τεχνική πλέον έχει αποκτήσει ένα σημαντικό κομμάτι στην διεξαγωγή της πνευματικής εργασίας με την ανάπτυξη της ηλεκτρονικής, της κυβερνητικής και την τελειοποίηση των ηλεκτρονικών υπολογιστών (η/υ), επιτυγχάνοντας την μετάθεση κάποιων λογικών λειτουργιών του ανθρώπου σε τεχνικά μέσα (Πατέλης 2004: 22). Ο προγραμματισμός και η διεύθυνση της παραγωγής λειτουργούν σε πολύ καλύτερους ρυθμούς και σε καλύτερη απόδοση με την χρήση μηχανών ελέγχου και διεύθυνσης πληροφοριακών και υπολογιστικών μηχανών.

Βέβαια, πέραν της αμοιβαίας σύνδεσης που υπάρχει μεταξύ τεχνικής και επιστήμης, η σχέση αυτή έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τον καταμερισμό εργασίας, ειδικότερα επί κεφαλαιοκρατίας, όπου το χάσμα μεταξύ εμπειρικής και θεωρητικής γνώσης μεγαλώνει. Σύμφωνα με τον Πατέλη (2004: 27) μέσα στην ευρείας κλίμακας εκμηχανισμένη παραγωγή, η θεωρητική γνώση είναι αναγκαία για τη τελειοποίηση και τη δημιουργία μηχανών, με συνέπεια η πνευματική εργασία να αποκτά άμεσα παραγωγική σημασία ως κοινωνικό φαινόμενο ενώ παράλληλα και ο ρόλος των φορέων της να αναβαθμίζεται και να περιπλέκεται. Η όξυνση του χάσματος σχετίζεται άμεσα όχι μόνο με τη αντίθεση μεταξύ «ζωντανής» και «νεκρής» εργασίας αλλά και με τη βιομηχανική τυποποίηση της χειραγωγικού χαρακτήρα «πνευματικής» δραστηριότητας (στο ίδιο: 28). Πρέπει να σημειωθεί ότι η κατάργηση του χάσματος μεταξύ φυσικής και διανοητικής εργασίας είναι εφικτή εφ' όσον εισαχθεί σε ευρεία κλίμακα η αναπτυγμένη αυτοματοποίηση μέσω της οποίας θα επιτευχθεί η υπεροχή αφενός της εργασίας για την ανάπτυξη της αυτοματοποιημένης παραγωγής, αφετέρου της γενικής διεύθυνσης αυτής της παραγωγής έναντι της απλής χρησιμοποίησης μηχανών (στο ίδιο: 28). Αυτό συνεπάγεται μια αλλαγή του χαρακτήρα της διατηρούμενης εργασίας, καθώς αποκτά πλέον μια πιο διαμεσολαβημένη σχέση με το τελικό προϊόν, μέσω της οποίας όχι μόνο βελτιώνονται οι συνθήκες εργασίας αλλά μειώνεται σταδιακά και ο αναγκαίος εργάσιμος χρόνος.

Σύμφωνα με τον Braverman (1975: κεφ.7), η μεταμόρφωση της εργασίας από μια βάση δεξιοτήτων σε μια βάση επιστημονικότητας, ενσωματώνει ένα περιεχόμενο το οποίο προμηθεύεται μέσα από την διαίρεση και την υποδιαίρεση αυτή της εργασίας που ευνοήθηκε από το κεφαλαιοκρατικό μάνατζμεντ. Επισημαίνει ο ίδιος, ότι η επιστήμη είναι μια κοινωνική ιδιοκτησία, η οποία μετατρέπεται σε συμπλήρωμα του κεφαλαίου. Ο Μαρξ είχε αναφερθεί στη σπουδαιότητα του χαρακτήρα της επιστημονικής εργασίας,

δηλαδή του κοινωνικού και του καθολικού χαρακτήρα της και είχε σημειώσει ότι (τ.3: 135) «Γενική εργασία είναι όλη η επιστημονική εργασία, όλες οι ανακαλύψεις, όλες οι εφευρέσεις. Προϋπόθεση της αποτελεί, εν μέρει η συνεργασία με ζώντες, εν μέρει η χρησιμοποίηση των εργασιών των προγόνων». Συνεπώς, ο καθολικός χαρακτήρας σημαίνει ότι η πνευματική παραγωγή είναι κοινωνική, μιας και είναι αποτέλεσμα όλης της προγενέστερης δραστηριότητας της κοινωνίας. **Άρα, οι όποιες εφευρέσεις και ευρεσιτεχνίες ανήκουν μόνο σε ελάχιστο βαθμό σε μεμονωμένα άτομα** (Πατέλης 2004: 35).

Η επιστημονική γνώση αυτή, που αποτελεί κοινωνική ιδιοκτησία, έχει μετατραπεί σε προϊόν το οποίο πλαισιώνεται από τη ζήτηση με αποτέλεσμα η ανάπτυξη υλικών, πηγών ενέργειας και διαδικασιών να υπάγεται στις άμεσες ανάγκες του κεφαλαίου και να μην είναι τυχαία (Braverman 1975: κεφ.7). Γι' αυτό και η Επιστημονικοτεχνική Επανάσταση πρέπει να γίνει κατανοητή όχι από άποψη βασικών καινοτομιών και εφευρέσεων όπως η Βιομηχανική Επανάσταση αλλά στο σύνολο της ως τρόπος παραγωγής στον οποίο η επιστήμη και οι εξαντλητικές έρευνες εφαρμοσμένης μηχανικής έχουν ενσωματωθεί ως τμήμα συνηθισμένης λειτουργίας στον μετασχηματισμό της επιστήμης σε κεφάλαιο (στο ίδιο).

Επιπλέον, σύμφωνα με τη μαρξιστική ανάλυση, η τεχνολογική πρόοδος και η επιστήμη επί κεφαλαιοκρατίας δεν απελευθερώνουν τον άνθρωπο, αντίθετα υπάγονται στην εκμετάλλευση του κεφαλαίου κι αυτό δηλώνει την κινούμενη αντίφαση του τελευταίου. Το κεφάλαιο από την μια πλευρά «προσπαθεί να περιορίσει τον χρόνο εργασίας στο ελάχιστο κι από την άλλη πλευρά τοποθετεί τον χρόνο εργασίας σαν μοναδικό μέτρο και πηγή του πλούτου» (Μαρξ στο Πατέλης 2004: 39). Η εμπορευματική χρήση της επιστήμης στα πλαίσια της «καθολικής εργασίας», επισημαίνεται κι από τον Πατέλη (2004: 39), ο οποίος αναφέρει ότι «προνομιακή θέση καταλαμβάνει εκείνη η επιστήμη, τα αποτελέσματα της οποίας μπορούν να οδηγήσουν σε κερδοφόρες τεχνολογικές εφαρμογές, με σαφή τον κίνδυνο υπονόμησης της βασικής, της θεμελιώδους έρευνας και αντίστοιχη υποβάθμιση της φιλοσοφίας και των κοινωνικών επιστημών που δεν υιοθετούν απολογητικούς ρόλους». Ο Μαρξ αναφέρει στο Κεφάλαιο ότι η επιστημονική και τεχνική πρόοδος που συντελείται δίνει τη δυνατότητα να διευρυνθεί το κεφάλαιο το οποίο μπορεί πλέον να ιδιοποιείται τα αποτελέσματα της κοινωνικής προόδου (Μαρξ τ.1, 2005: 627). Ο άνθρωπος, δηλαδή στην ουσία, απομακρύνεται από την παραγωγή και δίνει τη θέση του σε πιο τελειοποιημένα και αυτοματοποιημένα μηχανήματα, μέσα παραγωγής.

Ο Braverman (1975: κεφ.9), αναφέρει χαρακτηριστικά ότι τα μηχανήματα που έχουν εισχωρήσει στις σχέσεις των εργαζομένων φетиχοποιούνται, και καθιστούν τον άνθρωπο ανήμπορο να τα ελέγξει, και κατά συνέπεια να ελέγξει και την ίδια την εργασία. Πηγαίνοντας πιο πέρα, φτάνει στο συμπέρασμα ότι η εξειδίκευση που μπορεί κάποιος εργαζόμενος να έχει, σταδιακά παύει να υπάρχει κι ο εργαζόμενος αποειδικεύεται (στο ίδιο). Πρέπει να σημειωθεί ότι η επιστημονικοτεχνική επανάσταση, έχει δώσει τη θέση της σε μια άλλη: την πληροφορική. Δεδομένων των προαναφερθέντων, η ταχύτατη ανάπτυξη, διάδοση και εφαρμογή της πληροφορικής οδηγεί στην κυριαρχία αυτής επί της σύγχρονης κοινωνίας και σε μεγάλη εξάρτηση της τελευταίας. Η πληροφορική τεχνολογία έχει ως βασική έννοια την πληροφόρηση, η οποία αποκτά την επιστημονική της χροιά μέσω της έμφασης στην ποσότητα των μηνυμάτων. Διακρίνονται δύο πτυχές της: α) η πληροφόρηση ως μέτρο οργανωτικότητας ενός συστήματος και β) η πληροφόρηση που συνδέεται με τη συσχέτιση, με την αλληλεπίδραση δύο τουλάχιστον διαδικασιών (αντικειμένων), η μία από τις οποίες γίνεται φορέας πληροφόρησης περί της άλλης (Πατέλης «Φιλοσοφία της επιστήμης» 2004: 106-107). Η πληροφορική επανάσταση έχει ήδη ξεκινήσει και σίγουρα το μέλλον της θα μας απασχολήσει για πολλά χρόνια ακόμη. Μια τεχνολογία συγκεντρώνει τις περισσότερες επιστημονικές γνώσεις της ανθρωπότητας και περιλαμβάνει τα περισσότερα τεχνολογικά επιτεύγματα από το παρελθόν. Πάντως, η τεχνολογία της πληροφορικής περιλαμβάνει κάποια πρότυπα που αποτελούν σύνθετα προϊόντα της ιδεολογίας, της ηθικής και της κοσμοθεωρίας των πρωτοπόρων που την σχεδίασαν και την κατασκεύασαν μέσα στο εκάστοτε συγκεκριμένο πλαίσιο (οικονομικό και κοινωνικό).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της πληροφορικής επανάστασης είναι αυτό που χρησιμοποιεί η Morris-Suzuki για να δείξει το επίπεδο της αυτοματοποίησης και της επιστήμης σήμερα. Παρουσιάζει την εικόνα ενός εργάτη-υψηλών προσόντων επαγγελματία ζωγράφου που οδηγεί το χέρι ενός ρομπότ. Το ρομπότ είναι σε θέση να αναπαράγει τις ακριβείς κινήσεις του ανθρώπου, του εργάτη που έχει επιλεχτεί ως ο πιο έμπειρος και ικανός για την συγκεκριμένη εργασία. Είναι η εικόνα όπου χρόνια κεκτημένα προσόντα και εμπειρίες μεταφέρονται σε ένα άψυχο αντικείμενο. Η εικόνα αυτή συμβολίζει τη στιγμή που η ζωντανή εργασία παύει να συμμετέχει στην παραγωγική διαδικασία, και επομένως, σύμφωνα με τη θεωρία της αξίας, δείχνει τη στιγμή την οποία αυτό το κομμάτι της παραγωγικής διαδικασίας παύει να παράγει υπεραξία (1997: 13). Η φάση της αυτοματοποίησης δεν ήταν απλά η άμεση συνέχεια της

παρατεταμένης ιστορικής διαδικασίας της μηχανοποίησης, αλλά βασίστηκε σε μια αρχή που χαρακτήρισε μια ριζική αλλαγή από τις προηγούμενες μορφές της ανάπτυξης των μηχανημάτων: στην αρχή του χωρισμού του υλικού από το λογισμικό (Morris-Suzuki 1997: 16). Ένα από τα πιο σημαντικά στοιχεία της περιόδου ήταν η δημιουργία αυτών των μέσων, μέσω των οποίων οι οδηγίες αυτές (το λογισμικό) θα μπορούσαν εύκολα να αποθηκευτούν και να τροφοδοτήσουν μια μηχανή. Σύμφωνα με την ίδια συγγραφέα (1997: 17), η σημασία της εφαρμογής του λογισμικού στη βιομηχανία είναι πρώτον, ότι μια ενιαία μηχανή μπορεί να διαφοροποιεί τις κινήσεις της χωρίς να αλλάζει η μηχανική της δομή και, δεύτερο και σημαντικότερο, ότι η γνώση του εργαζομένου μπορεί να χωριστεί από το φυσικό σώμα του και μπορεί αυτή να γίνει προϊόν.

Με την αυτοματοποίηση, παρατηρούμε ότι η αξία δημιουργίας δεν είναι πλέον στην παραγωγή αγαθών αλλά στην παραγωγή καινοτομίας, δηλαδή της νέας γνώσης για την παραγωγή αγαθών. Η αξία πλεονάσματος αποσπάται από την εργασία των εργαζομένων που προετοιμάζουν το λογισμικό το οποίο αποκτά σημασία και ουσία μόλις αυτό ενωθεί με τα μηχανήματα (Morris-Suzuki 1997: 18). Μια ιδιαίτερα αυτοματοποιημένη διαρκής οικονομία καινοτομίας έχει συνέπειες που μπορούν να αμφισβητηθούν: α) όλο και λιγότεροι εργαζόμενοι θα συμμετέχουν στην άμεσα παραγωγική χειρωνακτική εργασία, όλο και περισσότεροι στους έμμεσα παραγωγικούς τομείς που θα περιλαμβάνουν περιορισμένη σωματική δραστηριότητα, β) οι πληροφορίες -και όχι οποιεσδήποτε πληροφορίες, αλλά οι πληροφορίες που συμβάλλουν στις παραγωγικές διαδικασίες- θα γίνουν προϊόντα που εξάγουν οι επιχειρήσεις όπως τα αυτοκίνητα που ρέουν από μια γραμμή συναρμολογήσεων (Morris-Suzuki 1997: 19).

Η συγγραφέας θεωρεί ότι η οικονομία διαρκούς καινοτομίας είναι πιθανότερο να οδηγήσει στην εξαφάνιση του επιστήμονα από το να προκαλέσει τον μετασχηματισμό όλων των εργαζομένων σε επιστήμονες. Συνεχίζει, υποστηρίζοντας ότι η ψευδαίσθηση ότι η εργασία η οποία δεν περιλαμβάνει άμεση χειρωνακτική παραγωγή είναι πνευματική και δημιουργική, είναι στην ουσία μια καλή προπαγάνδα – και όχι μόνο- από τους ιδεολόγους της κοινωνίας της πληροφορίας (1997: 22). Η πρόσφατη εμπειρία όμως, δείχνει μια διαφορετική πραγματικότητα. Δεδομένου ότι η παραγωγή προϊόντων της γνώσης έχει πλέον ως κεντρικό σκοπό το κέρδος, έγινε επείγουσα η βελτίωση της αποδοτικότητας των εργαζομένων, οδηγώντας στη διαίρεση της εργασίας και στον αυξανόμενο τεμαχισμό και ρουτινοποίηση των στόχων. Το περίπλοκο σύστημα πληροφορίας έχει οδηγήσει στην αποειδίκευση του πνευματικού εργάτη και στην ασχολία του με ένα μόνο κομμάτι του συστήματος αυτού. Η διανοητική ανεξαρτησία

απειλείται επίσης μέσα από τις πιέσεις της διαρκούς οικονομίας καινοτομίας. Αυτό φαίνεται μέσα από την σχέση των διανοητικών εργαζομένων, που αντικατέστησαν τους γνήσιους επιστήμονες, η σχέση των οποίων με την ερευνά τους δεν διαφέρει από την σχέση του εργαζομένου μαζικής παραγωγής αυτοκινήτου (Morris-Suzuki 1997: 23). Επίσης, σημειώνεται ότι απαιτείται ένα ιδιαίτερα ευέλικτο εργατικό δυναμικό που θα προσλαμβάνεται εύκολα και θα απολύεται εύκολα λόγω της συνεχούς ζήτησης νέων προϊόντων (στο ίδιο: 24).

Η συγγραφέας συμπερασματικά αναφέρει (1997: 25) ότι α) εκείνα τα ανεπτυγμένα έθνη των οποίων οι οικονομίες μετασχηματίζονται στην ιδιαίτερα αυτοματοποιημένη «κοινωνία της πληροφορίας» θα χρησιμοποιήσουν την κυριαρχία και την εξάρτηση μεταξύ αυτών και των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών ώστε να αυξηθούν τα μερίδια τους από τα κέρδη του παγκόσμιου εμπορίου και β) η διάχυση της ρομποτικής και η εμφάνιση των οικονομιών διαρκούς καινοτομίας τονίζουν το κεντρικό παράδοξο της κεφαλαιοκρατίας, δηλαδή το χάσμα ανάμεσα στην αυξανόμενη δυνατότητα της τεχνολογίας να ελευθερωθούν οι άνθρωποι από τα βάσανα, την απομόνωση και την πλήξη και στη συνεχόμενη ανθρώπινη δουλεία.

1.4 Οι υπολογιστές και η πληροφορική στην παραγωγή του κεφαλαίου και στην αναδιάρθρωση της κοινωνίας

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ο βασικός στόχος του κεφαλαιοκράτη δεν είναι άλλος από την αύξηση του κέρδους. Πλέον, το συνολικό κεφάλαιο βρίσκεται δεσμευμένο όχι μόνο σε παραγωγική μορφή αλλά και σε χρηματική, εμπορευματική (στοκ) και μη παραγωγική. Μη παραγωγική είναι τόσο η εργασία που πραγματοποιείται στα τμήματα διαφήμισης, δημοσίων σχέσεων, λογιστηρίων κα άλλων διοικητικών μονάδων μιας καπιταλιστικής παραγωγικής μονάδας όσο και η «επιστημονική» εργασία ή και εργασία σύνταξης πακέτων προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών. Σύμφωνα με τον Θεοχαρά (Θέσεις 13), το σύγχρονο ατομικό κεφάλαιο έχει δύο διεξόδους για να συγκρατήσει το ποσοστό κέρδους του σε ανεκτά επίπεδα: είτε να μειώσει το ποσοστό του κεφαλαίου που βρίσκεται δεσμευμένο σε χρηματική ή εμπορευματική μορφή είτε να μειώσει τα μη παραγωγικά έξοδα της παραγωγής.

Οι παραπάνω διεξοδοί επέβαλαν την αναγκαιότητα της εισαγωγής της πληροφορικής και των υπολογιστών στην παραγωγή και την κυκλοφορία (Θεοχαράς: ο.π.). Κατ' αρχήν, με την εισαγωγή της πληροφορικής στην παραγωγή, σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα, η παραγωγική δυναμικότητα (του πάγιου κεφαλαίου) της επιχείρησης

μπόρεσε να αξιοποιηθεί κατά το μέγιστο δυνατό τρόπο και με αρκετή ορθολογικότητα. Αυτό σημαίνει ότι αναπτύχθηκε ένα ολόκληρο κύκλωμα δραστηριοτήτων στο «περιθώριο» της καθεαυτό παραγωγικής διαδικασίας, το οποίο οργανώνεται γύρω από ένα υπολογιστή. Δραστηριότητες τέτοιες είναι η οργάνωση αρχείων (με πίνακες υλικών και καταλόγους θέσεων εργασίας), η κατάρτιση (με βάση τα δεδομένα παραγγελιών, τις εκτιμήσεις για μελλοντική ζήτηση) του «βασικού προγράμματος παραγωγής», η κατάρτιση προγράμματος απαιτήσεων σε δυναμικότητα, ο χρονικός προγραμματισμός της παραγωγής με τον υπολογισμό των χρόνων διέλευσης των «εντολών» και ο έλεγχος προόδου των εντολών με τον έλεγχο της χρονικής και ποσοτικής προόδου των εντολών. Μέσω, δηλαδή της επιτάχυνσης των ρυθμών εργασίας η οποία πραγματοποιήθηκε με την κατάτμηση των καθηκόντων και την ένταση του ελέγχου (με την ελάττωση των «νεκρών χρόνων»), αυξήθηκε η εκμετάλλευση της εργασίας (αυξήθηκε το ποσοστό υπεραξίας).

Δεύτερον, η πληροφορική επιτάχυνε την χρηματική και την εμπορευματική κυκλοφορία (Θεοχαράς: ό.π.). Η επεξεργασία των δεδομένων και των πληροφοριών μέσω υπολογιστή είχε ως αποτέλεσμα αφενός να γίνει σε σταθερή βάση η γνώση των παραγγελιών, αφετέρου να ελαττωθούν οι χρόνοι παράδοσης αλλά και να μειωθεί ο αριθμός των κατά τόπους τμημάτων πωλήσεων. Επιπλέον, μειώθηκε δραστικά το αναγκαίο απόθεμα πρώτων υλών χάρη στη διαχείριση των αποθεμάτων πρώτων υλών, ανταλλακτικών κλπ. που πραγματοποιούνταν μέσω μεθόδων στατιστικού ελέγχου κίνησης των αποθηκών (συνεχής παραγωγή κατά παρτίδες) και μέσω του «προγραμματισμού της παραγωγής» (παραγωγή κατά ειδικές παραγγελίες). Μέσω της συσχέτισης της παραγωγής και της εμπορικής διάθεσης της παραγωγής δημιουργείται μια τάση ενσωμάτωσης του εμπορικού και βιομηχανικού κεφαλαίου στα πλαίσια μιας ενιαίας επιχείρησης, η οποία καταφέρνει να εμποδίζει το αυτόνομο εμπορικό κεφάλαιο να αποσπάσει ένα μέρος της συνολικής υπεραξίας.

Τρίτον, σημειώνει ο Θεοχαράς, ο κύκλος του κεφαλαίου επιταχύνθηκε λόγω της συντόμευσης του ίδιου του χρόνου παραγωγής. Σημειώνει ότι το σημείο αυτό είναι σημαντικό γιατί αφορά αφενός τη βασική σχέση παραγωγής - τους μηχανισμούς εκμετάλλευσης της μισθωτής εργασίας - αφετέρου τις μορφές ανταγωνισμού των ατομικών κεφαλαίων στη σύγχρονη φάση του καπιταλισμού. Τη θέση του Ταυλορικού-Φορντικού μοντέλου οργάνωσης παίρνει εκείνη η οργάνωση παραγωγής που θα είναι προσανατολισμένη στην παραγωγή πολλών προϊόντων μιας γκάμας, σε σχετικά μικρές ποσότητες και σε αναλογικά χαμηλό κόστος.

Αυτό σημαίνει ότι τα μέσα παραγωγής δεν ασχολούνται με την αποκλειστική κατεργασία ενός αποκλειστικού προϊόντος, με αποτέλεσμα να μπορούν εύκολα και γρήγορα να σχηματίζουν μικρές σειρές παραγωγής ή ακόμα να χαρακτηρίζονται από μια πολυλειτουργικότητα (Θεοχαράς: ο.π). Είναι ιδιαίτερα σημαντικό για το κεφάλαιο να αποκτά μια τέτοια ευλυγισία επειδή, ιδιαίτερα, ο ανταγωνισμός μεταξύ των ατομικών κεφαλαίων δεν εντοπίζεται πλέον μόνο στο πόσο μεγάλη θα είναι η μείωση του κόστους ενός δεδομένου προϊόντος αλλά αφορά και το ίδιο το προϊόν. Ευνόητη είναι η σημαντικότητα, κάτω από τέτοιες συνθήκες, της βιομηχανικής κατασκοπείας και η έρευνα για τον εντοπισμό της εξέλιξης της ζήτησης της αγοράς στο μέλλον. Επιπλέον, αναδεικνύεται σε κρίσιμο το χρονικό διάστημα αυτό το οποίο περιλαμβάνει τη σχεδίαση του προϊόντος, τον σχεδιασμό της παραγωγικής διαδικασίας, τη δοκιμαστική παραγωγή, τους ποιοτικούς ελέγχους και την ίδια την παραγωγή, μέχρι την εμφάνιση του προϊόντος στην αγορά. Καθώς κρίνεται, ιδιαίτερα σημαντικό να μειωθεί ο χρόνος αυτός και λόγω της ανάγκης της πολυλειτουργικότητας, η οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας γίνεται σε ολοένα και μεγαλύτερο βαθμό με μηχανές ψηφιακού ελέγχου ή ακόμα με αυτοποιημένα κέντρα κατεργασίας.

Τέταρτον, σύμφωνα πάντα με τον ίδιο συγγραφέα, μέσω των εφαρμογών της πληροφορικής τα μη παραγωγικά έξοδα της παραγωγής μειώνονται αισθητά με την εισαγωγή κυρίως της μηχανογράφησης και την αναδιάρθρωση της οργάνωσης της εργασίας των υπηρεσιών αυτών σύμφωνα με τα πρότυπα του παραγωγικού τομέα. Ως εκ τούτου, οι νέες τεχνολογίες κρίνονται συνήθως από το αν δημιουργούν θετικά αποτελέσματα ή όχι στην υπερκάλυψη του κόστους τους σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Σύμφωνα με τα παραπάνω οι νέες τεχνολογίες φαίνεται να δρουν προς όφελος του κεφαλαίου και της διευκόλυνσης της παραγωγής του. Παρατηρείται, λοιπόν, αυτό που είχε υποστηρίξει ο Κοριά (1985: 100-101): *«η εργασία σύλληψης των τεχνικών και μεθόδων παραγωγής που είναι ενταγμένη στις καπιταλιστικές σχέσεις, οδηγεί στην επεξεργασία τεχνικών προικισμένων με ακριβή χαρακτηριστικά που αντιστοιχούν στους όρους μέσα στους οποίους παράγονται αυτές οι τεχνικές και στους όρους της λειτουργίας που τους επιφυλάσσεται»*. Με την κατάτμηση της εργασίας και την εντατικοποίηση του ελέγχου, οι νέες τεχνικές δεν διαφέρουν πολύ από τις «καπιταλιστικές τεχνικές» της γραμμής συναρμολόγησης του Φορντ τις οποίες ο Κοριά είχε χαρακτηρίσει και ως «τεχνικές κυριαρχίας» (1985: 108). Επίκεντρο, λοιπόν, δεν είναι η μετάβαση από το ένα μοντέλο παραγωγής στο άλλο, αλλά η στρατηγική του κεφαλαίου για την αναδιάρθρωση των σχέσεων κυριαρχίας πάνω στην εργατική τάξη (Τσεκούρας, Θέσεις 32). Η

παντοδυναμία του κεφαλαίου μπορεί και ρυθμίζει όλες τις ανακατατάξεις που παρατηρούνται στην κρίση και στην αναδιάρθρωση της παραγωγής και ως «κεφαλαίο σχέδιο» περιλαμβάνει και την υποβάθμιση του ρόλου της εργατικής τάξης. Η υποβάθμιση αυτή καθιστά την εργατική τάξη ένα παθητικό φορέα μετασχηματισμών που προωθούνται από το κεφάλαιο με σκοπό την απομάκρυνση της από το ρυθμό της διαδικασίας συσσώρευσης (Τσεκούρας: στο ίδιο).

Σύμφωνα με τον Τσεκούρα (ο.π), *«η συσσώρευση του κεφαλαίου είναι η τελική έκβαση της ταξικής πάλης και των επιβαλλόμενων συσχετισμών δύναμης, όπως (η ταξική πάλη) αναπτύσσεται και παρεμβαίνει σε μια δομή που καθορίζεται από τους οικονομικούς νόμους κίνησης του κεφαλαίου»*. Για την αναδιάρθρωση και την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών ο Balibar (στο Τσεκούρας, Θέσεις 32) επισημαίνει ότι *«η ανάλυση της εκμετάλλευσης συνεπάγεται ότι κάθε κοινωνική σχέση είναι η οργάνωση ενός κοινωνικού καταναγκασμού πάνω σε κοινωνικές ομάδες, οι οποίες ορίζονται σα συνάρτηση της φύσης αυτού του καταναγκασμού. Ακριβώς, όπως δεν υπάρχει «καθαρή εκμετάλλευση», δεν υπάρχει και «καθαρός ανταγωνισμός» χωρίς υλικότητα (δηλαδή τεχνικές εξουσίας και άνισα κατανεμημένα μέσα)»*. Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορεί να υπάρξει σχέση ανταγωνισμού χωρίς την υλικότητα της, δηλαδή την άνιση κατανομή των μέσων με τα οποία διεξάγεται ο ανταγωνισμός. Το κεφάλαιο, λοιπόν, αποτελεί στην ουσία, ως τάξη που «κατέχει», τον ρυθμιστή των πρωτοβουλιών και των κινήσεων για την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών στην παραγωγή, με τις τελευταίες να αποτελούν τα «υλικά όπλα» του κεφαλαίου στη διαδικασία αναδιάρθρωσης των κοινωνικών σχέσεων εκμετάλλευσης (Τσεκούρας, ό.π.). Ο ίδιος συγγραφέας επισημαίνει ότι κάθε φορά που γίνεται προσπάθεια υπέρβασης της κρίσης από το κεφάλαιο με τυχόν μετασχηματισμούς στην οργάνωση και τη λειτουργία των μέσων παραγωγής, οι νέες τεχνολογίες το βοηθούν.

Στο παραπάνω πνεύμα κινείται η προσπάθεια του κεφαλαίου όλων των καπιταλιστικών χωρών, τη δεκαετία του '80, να ξεπεράσει την κρίση υπερσυσσώρευσης. Η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας που παρατηρήθηκε τότε δεν οφειλόταν κυρίως στην εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και την αυτοματοποίηση, κι αν οφειλόταν, αυτό ίσχυε σε μικρό βαθμό. Η αύξηση αυτή, σύμφωνα με τον Economist (1989 στο Τσεκούρας, Θέσεις 32), οφειλόταν α) στις «εκκαθαριστικές» διαδικασίες της κρίσης και β) στις διαδικασίες αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού της παραγωγής. Έτσι, το μεγαλύτερο ποσοστό αύξησης της παραγωγικότητας οφειλόταν στα «κατασταλτικά» αποτελέσματα της κρίσης πάνω στην εργατική τάξη, όπως τη μείωση του αριθμού των εργαζομένων, στο δυνάμωμα του αυταρχισμού των εργοστασίων, στην εντατικοποίηση

των ρυθμών δουλειάς, κ.α. Αντίθετα, ένα μικρό ποσοστό της αύξησης της παραγωγικότητας οφειλόταν στη χρήση των νέων τεχνολογιών, στους μετασχηματισμούς των εργασιακών σχέσεων, κ.α, δηλαδή σε πρακτικές των νέων μοντέλων της αυτοματοποιημένης παραγωγής (Economist: 1989 στο Τσεκούρας, Θέσεις 32). Άρα, οι νέες τεχνολογίες δεν αρκούν από μόνες τους να βοηθήσουν στην αναγέννηση της παντοδυναμίας του κεφαλαίου. Και ναι μεν, τα δυναμικά τους πλεονεκτήματα μπορούν να αναπτυχθούν όταν υπάρχουν οι ευνοϊκές κοινωνικές σχέσεις, σε αντίθετη περίπτωση αυτό δε μπορεί να συμβεί. Με αυτόν τον τρόπο μπορούν να επεξηγηθούν οι διαφορετικοί ρυθμοί αύξησης της παραγωγικότητας που προκύπτουν σε διαφορετικά μοντέλα μετάβασης στην αυτοματοποιημένη παραγωγή (Τσεκούρας: ο.π). Σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα, τα τεχνικά συστήματα της αυτοματοποιημένης παραγωγής μπορούν να οδηγήσουν σε άνοδο, σε πτώση ή σε στασιμότητα την παραγωγική δύναμη της εργασίας. Η παραγωγικότητα της εργασίας μπορεί να αυξηθεί εφ' όσον τα τεχνικά συστήματα συνδυαστούν και διαμορφωθούν μέσα από τις ιδιαίτερες κοινωνικές σχέσεις εκμετάλλευσης της εργασίας.

1.5 Η φετιχοποίηση της τεχνολογίας

Πολλές φορές γίνεται λόγος για την κυριαρχία της τεχνολογίας στη διαδικασία εκσυγχρονισμού της οικονομίας και γενικότερα στη βελτίωση της παραγωγής. Η παντοδυναμία της σύγχρονης τεχνολογίας όπως αυτή εκφράζεται σε ένα γενικότερο πλαίσιο σήμερα, οδηγεί σε μια φετιχοποίησή της, πολλές φορές επικίνδυνη. Μια φετιχοποίηση που είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις «σχέσεις παραγωγής» της κεφαλαιοκρατίας και η οποία φτάνει στο σημείο δημιουργίας ρευμάτων τεχνολογικού ντετερμινισμού.

Πρέπει να σημειωθεί ότι έχουν γίνει πολλές συζητήσεις για το αν κάποια θέση κάποιου επιστήμονα είναι ντετερμινιστική ή όχι. Παράδειγμα αποτελεί το ερώτημα αν η μελέτη του Μαρξ ήταν τεχνολογικά ντετερμινιστική ή όχι. Αν και ο ίδιος χρησιμοποίησε στην θεωρία του την τεχνολογία, δεν τη φετιχοποίησε, αντίθετα υποστήριξε ότι η τεχνολογία είναι στην υπηρεσία της ανθρωπότητας κι όχι το αντίθετο (Bimber 1990). Επίσης, πιο πρόσφατα με τη σύνδεση των νέων τεχνολογιών και την επικοινωνίας, υποστηρίζονται απόψεις που θεωρούν ότι οι νέες τεχνολογίες της επικοινωνίας άλλαξαν τον κόσμο. Το κεντρικό θεώρημα των απόψεων αυτών είναι ότι οι νέες τεχνολογίες της επικοινωνίας επέφεραν θεμελιώδεις αλλαγές κατά το παρελθόν και εξακολουθούν να προκαλούν μεγάλες αλλαγές σήμερα. Σύμφωνα με τον Curran (2003) οι θέσεις αυτές

τείνουν να υπερμεγεθύνουν την επίδραση των Νέων Μέσων, υποτιμώντας άλλες επιρροές, τείνουν να εκλαμβάνουν την τεχνολογία της επικοινωνίας ως ανεξάρτητο μέσο αλλαγής.

Οι Robins & Webster (2002: 88) σημειώνουν ότι όπως ο Μαρξ θεωρητικοποίησε τον φετιχισμό του εμπορεύματος, υπάρχει προς διερεύνηση ο αντίστοιχος φετιχισμός της τεχνολογίας. Αυτό γίνεται λόγω του μεγάλου μεγέθους αυτονομίας που φαίνεται να έχει η σύγχρονη τεχνολογία έναντι της ίδιας της κοινωνίας. Η τεχνολογία δείχνει ισχυρή ώστε να δρα ανεξάρτητα από την κοινωνία. Αναφέρουν οι ίδιοι συγγραφείς (Μαρξ στο Robins & Webster, σ.89, 2002) ότι ο φετιχισμός (που αναφέρεται και ως αλλοτρίωση) ορίζεται *«ως η διαδικασία εκείνη σύμφωνα με την οποία οι σχέσεις παραγωγής μετατρέπονται σε οντότητες και ανεξαρτοποιούνται σε σχέση με τους παράγοντες παραγωγής (και ταυτόχρονα) εμφανίζονται ως ισχυροί φυσικοί νόμοι που ενδυναμώνουν τη θέληση τους πάνω στους παράγοντες και αντιμετωπίζονται σαν τυφλή αναγκαιότητα»*. Ο Lukacs (στο Robins & Webster 2002: 90) υποστηρίζει ότι η αποξένωση του ανθρώπου από την δραστηριότητα του, μέσα σε ένα κεφαλαιοκρατικό πλαίσιο, και η εξωτερίκευση εκφράζονται ως κυριαρχία: *«αυτό που έχει κεντρική σημασία εδώ είναι ότι λόγω της κατάστασης, η ίδια η δραστηριότητα του ανθρώπου, η εργασία του καθίσταται κάτι αντικειμενικό και ανεξάρτητο από τον ίδιο, κάτι που τον ελέγχει με την αρετή μιας αυτονομίας αλλότριας προς αυτόν»*.

Έχουν δοθεί ποικίλες ερμηνείες για το τι ακριβώς μπορεί να περιλαμβάνει ο όρος του τεχνολογικού ντετερμινισμού. Σύμφωνα με τον Πατέλη (2004: 45) *«είναι μια διαδεδομένη επί κεφαλαιοκρατίας αγοραία αντίληψη, κατά την οποία το επίπεδο ανάπτυξης της τεχνικής φέρεται να καθορίζει άμεσα τον τύπο της κοινωνίας, του πολιτισμού κλπ. Ταυτόχρονα η τεχνική αποσπάται τεχνητά από τις κοινωνικές σχέσεις, τοποθετείται στην ίδια σειρά με τα φυσικά φαινόμενα και εξετάζεται ως αυθύπαρκτο, υπερκοινωνικό και υπερανθρώπινο «είναι ως έχει»»*. Ο ίδιος επισημαίνει ότι ο φετιχισμός και η θεοποίηση κατά κάποιο τρόπο της τεχνολογίας χαρακτηρίζει και τεχνοκρατικές και τεχνοφοβικές τάσεις που στην ουσία διαφέρουν μόνον ως προς την εκτίμηση των πορισμάτων που απορρέουν από τον τεχνολογικό ντετερμινισμό.

Όσον αφορά, την θετική πλευρά του τεχνολογικού ντετερμινισμού, αυτή δεν είναι άλλη από την τεχνοκρατία, την οποία και ασπάζονται συνήθως ανώτεροι αξιωματούχοι, διαχειριστές-διευθυντές του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα των βιομηχανικά ανεπτυγμένων χωρών. Οι συγκεκριμένοι αποτελούν και τη διοικούσα ελίτ της σύγχρονης κεφαλαιοκρατίας που εκφράζει την τεχνολογική ορθολογικότητα, δρα και

ασκεί εξουσία σύμφωνα με αυτή (Πατέλης 2004: 45). Ο ίδιος συγγραφέας (2004: 46) σημειώνει ότι η θεωρία της τεχνοκρατίας συγκαλύπτει τη διαδικασία ταξικής πόλωσης μεταξύ του σχεδιαστικό-κατασκευαστικού και διευθυντικού προσωπικού που επιτείνεται με την επιστημονικό-τεχνική επανάσταση ενώ συγκαλύπτει και την εκμετάλλευση του μαζικού στρώματος μισθωτών υπαλλήλων εκ μέρους του κεφαλαίου. Ο τεχνοκρατικός φετιχισμός, που παρουσιάζει μονόπλευρα και εξωιστορικά ορισμένη βαθμίδα της αντίθεσης χειρωνακτικής και πνευματικής εργασίας από την οπτική των συμφερόντων της τεχνοκρατικής ελίτ, στις μέρες μας παρουσιάζεται μέσα από απόψεις περί «κυβερνητικής ελίτ», «πληροφορικής δημοκρατίας» και «κοινωνίας της πληροφορίας». Ο τεχνολογικός ντετερμινισμός από την αρνητική του πλευρά αναφέρεται ως τεχνοφοβία και επισημαίνει σύμφωνα με τον Πατέλη (2004: 47) *«τη συγκυρία, κατά την οποία ο αποξενωμένος κόσμος των τεχνικών χειρισμών και αντικειμένων εκλαμβάνεται από τον άνθρωπο ως απειλή της ύπαρξής τους»*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ

2.1 Σχέση τεχνολογίας και εργασίας: σχέση επιβολής;

Σε αυτό το κεφάλαιο επικεντρωνόμαστε περισσότερο σε αυτό που ήδη έχει αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο, στη σύνδεση των νέων τεχνολογιών με τις αλλαγές στην εργασία. Σημαντική περίοδος για την σύνδεση αυτή δεν είναι άλλη από την περίοδο της εγκαθίδρυσης της βιομηχανικής κοινωνίας (τέλος 18^{ου}- τέλος 19^{ου} αιώνα με την πρώτη Βιομηχανική Επανάσταση), κοινωνίας η οποία εκφράστηκε με την κίνηση του Τευλορισμού και του Φορντισμού³. Και τα δύο αυτά μοντέλα είχαν ως βασικό σημείο εφαρμογής τους την επιστημονική οργάνωση της εργασίας και την επιστημονική διοίκηση, μέσω των οποίων οδηγήθηκαν στην δημιουργία της μεγάλης βιομηχανικής επιχείρησης (κυρίως τέλη 19^{ου} –τέλη 20^{ου} αιώνα, δεύτερη Βιομηχανική Επανάσταση). Η μεγάλη βιομηχανική επιχείρηση ήταν εκείνος ο βασικός παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης (και ευμάρειας) και εκβιομηχάνισης για αρκετά χρόνια στις περισσότερες δυτικές χώρες μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο⁴.

Κατά τη διάρκεια του Φορντισμού, το κεφάλαιο ενεργεί με κύριο στόχο την εξασφάλιση της κατανάλωσης και πιο συγκεκριμένα της μαζικής κατανάλωσης τυποποιημένων προϊόντων. Τότε, ο παραγωγός εργάτης και η οικονομία της αυτάρκειας μετατρέπονται σε καταναλωτή εργάτη και οικονομία της αγοράς, αντίστοιχα. Αλλαγές όμως υπήρξαν κι αλλού όπως στην οργάνωση, στην διοίκηση και στην παραγωγή τόσο της οικονομίας όσο και της κοινωνίας, αναδεικνύοντας τα στελέχη εκείνα τα οποία προωθούσαν την επιστημονική οργάνωση της εργασίας και της παραγωγής. Ένας κύριος παράγοντας για τις αλλαγές που προέκυψαν κατά την περίοδο αυτή, είναι μια σειρά από τεχνολογικές εξελίξεις, που φυσικά είχαν και επιπτώσεις στις κοινωνικές σχέσεις. Αυτές οι τεχνολογικές εξελίξεις οδήγησαν στην δομική διαφοροποίηση της σχέσης μεταξύ τεχνικού και κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας η οποία βέβαια στηρίζει έναν διευρυνόμενο καταμερισμό εργασίας.

Επί Φορντισμού, εργασία δεν είναι τίποτα περισσότερο από ένα σύνολο μονότονων ενεργειών που δεν χρειάζονται ούτε πραγματική γνώση, αλλά ούτε και δεξιότητες (ανειδίκευτη εργασία). Χαρακτηριστική είναι η χρήση της λεγόμενης αλυσίδας μέσω της οποίας ο ρυθμός εργασίας κανονίζεται χρονικά (Κοριά 1985). Με αυτόν τον τρόπο υπήρξε διεύρυνση του χάσματος μεταξύ πνευματικής και χειρονακτικής εργασίας και αλλοτρίωση του εργάτη απέναντι στην ίδια του την εργασία αφού και οποιοδήποτε πνευματικό στοιχείο θα μπορούσε να υπάρξει, όχι μόνον απομακρύνεται από αυτήν, αλλά περιορίζεται στην άσκηση διοικητικών και οργανωτικών δραστηριοτήτων συντονισμού της παραγωγικής διαδικασίας. Όσον αφορά την σχέση του κράτους με τα εργασιακά θέματα, τότε θεσμοποιείται η ταξική πάλη, η εργατική τάξη αποκτά συνείδηση, δημιουργούνται οι συλλογικές συμβάσεις και τα πολυσυλλεκτικά κόμματα (τα οποία όμως, αντικαθιστώντας την ανοιχτή πάλη άμβλυναν τις ταξικές συγκρούσεις).

Στο διεθνές επίπεδο, ο Φορντισμός αποτέλεσε ένα παγκόσμιο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης και οργάνωσης της παραγωγής, που σε συνδυασμό με τα οικονομικά μέτρα και τις δραστηριότητες κυριάρχησε ως σύστημα κεφαλαιακής συσσώρευσης. Ακολουθώντας το πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, το φορντικό μοντέλο στηρίχτηκε στο διεθνή καταμερισμό της αγοράς, προώθησε την εκμετάλλευση των πρώτων υλών και της εργατικής δύναμης των εξαρτημένων υπανάπτυκτων κοινωνιών από τις βιομηχανικά ανεπτυγμένες οικονομίες, καθώς και την αλληλεξάρτηση των οικονομιών των επιμέρους κρατών. Απαραίτητη προϋπόθεση λειτουργίας αυτού του μοντέλου αποτελεί η σταθερή και άμεσα ελεγχόμενη αγορά, που εξασφαλίστηκε με τη

διεθνή συνεργασία, ενώ παράλληλα επετεύχθη η ανεξαρτοποίηση της επιχείρησης από εθνικούς και χωροταξικούς δεσμούς.

Όμως, μέσα από το Φορντικό μοντέλο, δημιουργήθηκε ένα ολόκληρο δίκτυο εκμετάλλευσης του εργάτη, το οποίο περιλάμβανε την εκμετάλλευση της εργατικής δύναμης τόσο των ανδρών, όσο και των γυναικών και των παιδιών. Ο Δασκαλάκης (2000: 260) σημειώνει ότι *«Μέσα από την εκμετάλλευση αυτή, δημιουργήθηκε μια νέα τάξη, η οποία δεν κατείχε τα μέσα παραγωγής, αλλά μίσθωνε την εργατική της δύναμη. Η τάξη αυτή ήταν η τάξη των «προλεταρίων» η οποία κατά την πρώτη οργάνωση της, αρκετά χρόνια μετά, ίδρυσε τα πρώτα εργατικά συνδικάτα, την πρώτη μορφή συνδικαλιστικής οργάνωσης και εκπροσώπησης των συμφερόντων της»*⁵. Βέβαια, μετά τον 16^ο αιώνα με την παρακμή των συντεχνιών, ήδη φαίνονται δύο διαφορετικές τάξεις, αυτή των καθαρών εργοδοτών και αυτή των καθαρών μισθωτών. Είναι την περίοδο της πρώιμης βιομηχανίας που ο βιομήχανός-επιχειρηματίας εμφανίζεται ως ο ιδιόκτητης των μέσων παραγωγής ενώ ο εργαζόμενος όχι (σε αντίθεση με παλαιότερα χρόνια που κατείχε και τα εργαλεία του). Πιο συγκεκριμένα, πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την περίοδο αυτή, η υπάρχουσα εργατική τάξη αντιμετωπίζεται από το συγκεκριμένο σύστημα παραγωγής όχι μόνο ως «μισθωμένη εργατικότητα», αλλά και ως ψυχική, πνευματική και κοινωνική οντότητα. Αξιοσημείωτες είναι οι απάνθρωπες συνθήκες εργασίας στα εργοστάσια αλλά και στο σύνολο της κοινωνίας του εργάτη, που είχαν ως αποτέλεσμα μεγάλα ποσοστά νοσηρότητας και θνησιμότητας εκείνη την περίοδο. Η τάξη των ιδιοκτητών μέσων παραγωγής φάνταζε πανίσχυρη απέναντι στους εργαζόμενους. Ως εκ τούτου, γίνεται λόγος για την πραγματοποίηση της βιομηχανικής επανάστασης (κυρίως της 2^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης, τέλη 19^{ου} – τέλη 20^{ου} αιώνα) η οποία εκφράστηκε με την οργανωμένη έκφραση των εργαζομένων για αλλαγές και περιορισμό της εκμετάλλευσης, με την απόκτηση, δηλαδή, ταξικής συνείδησης της εργατικής τάξης και με τη θεσμοθέτηση ορισμένων δικαιωμάτων της με τη διαμόρφωση «Κράτους Δικαίου» και «Κράτους Πρόνοιας» (Φραγκομιχελάκης 2006)

Όμως το εργατικό δυναμικό επηρεάστηκε και κάπως αλλιώς. Λόγω της παγκοσμιοποιημένης αγοράς που ήθελε η βιομηχανική κοινωνία, έγινε έντονη η κινητικότητα του εργαζόμενου, κινητικότητα την οποία βοήθησαν οι τεχνολογικές ανακαλύψεις της εποχής όπως το αυτοκίνητο, ο σιδηρόδρομος, το τηλέφωνο κτλ (Δασκαλάκης 2000: 265). Αναπτύχθηκαν με αυτό τον τρόπο νέοι τρόποι επικοινωνίας και γρήγορης διακίνησης των πληροφοριών, των προϊόντων και των ανθρώπων και φυσικά υπήρξε βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των δυτικών κοινωνιών.

Από το 1979 αρχίζουν και δημιουργούνται προβλήματα στο Φορντικό μοντέλο και γίνεται λόγος πλέον για την κρίση του λόγω ακαμψιών του. Οι λόγοι της κρίσης ήταν τόσο εσωτερικοί όσο και εξωτερικοί: η πτώση της παραγωγικότητας, η πτώση του ποσοστού κέρδους, το εργατικό κίνημα, η μείωση των επενδύσεων, οι απουσίες και καθυστερήσεις στην εργασία κλπ., καθώς επίσης και η πετρελαϊκή κρίση, ο ανταγωνισμός από τις νέες βιομηχανικές χώρες και οι κορεσμοί της αγοράς σε τυποποιημένα προϊόντα. Τότε έρχεται στο προσκήνιο ένας νέος τρόπος οργάνωσης της παραγωγής, που στηριζόταν σε νέες κοινωνικοοικονομικές και θεωρητικές αντιλήψεις και προτάσεις. Η βασικότερη ήταν η έννοια της **ευελιξίας**, η οποία και τέθηκε ως αντίποδας στις δυσκαμψίες του Φορντισμού. Η έννοια της ευελιξίας συνδυάστηκε με το πέρασμα από την μεγάλη επιχείρηση στην μικρή επιχείρηση, από την μαζική παραγωγή τυποποιημένων αγαθών στην υψηλή εξειδίκευση και την ποιοτική αναβάθμιση των παραγόμενων προϊόντων. Το κεφάλαιο, σε αυτή την μεταφορντική περίοδο προσπαθεί να περιορίσει το κόστος παραγωγής με τη βοήθεια της ευέλικτης εξειδίκευσης και τις νέες μορφές ευέλικτης απασχόλησης, παράγοντας αγαθά τα οποία είναι ποιοτικά διαφοροποιημένα και διαθέσιμα σε ποσότητες ανάλογες της τρέχουσας ζήτησης. Επιπλέον, παρατηρείται η χρήση μηχανημάτων νέας τεχνολογίας και η κατοχή ειδικευμένης γνώσης από το εξειδικευμένο πλέον προσωπικό. Πρέπει να σημειωθεί, ότι ενώ προτάθηκε η ιδέα της μικρής επιχείρησης, αυτό που παρατηρήθηκε είναι ότι στις περισσότερες χώρες, στους κυριότερους κλάδους της παραγωγής, ανταγωνιστικότερες ήταν οι μεγάλες (Λιοδάκης 1992).

Αλλά καθώς η ευελιξία και η εξειδίκευση γίνεται και στοιχείο της οργάνωσης της αναπαραγωγής της εργασίας, οι επιχειρήσεις, μέσα σε ένα ασταθές περιβάλλον, προσπάθησαν να προσαρμόσουν και την οργάνωση τους με την εισαγωγή και την σχεδόν απόλυτη εξάρτηση τους από τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και την υψηλή τεχνολογία. Επομένως, οι εργασιακές σχέσεις με τη σειρά τους άρχισαν αν εξαρτούνται όλο και πιο πολύ κι αυτές από την υψηλή τεχνολογία της παραγωγικής διαδικασίας. Κι ενώ οι εξειδικευμένοι εργάτες δουλεύουν, άλλες κατηγορίες εργαζομένων οδηγούνται στην αποειδίκευση και στην ανεργία. Ο στόχος πλέον δεν είναι η μαζική κατανάλωση αλλά η ποιότητα σε ορισμένα προϊόντα προσανατολισμένα σε μικρές-διαφοροποιημένες αγορές, η οποία επιτυγχάνεται με την εισαγωγή της καινοτομίας και της έρευνας, περιορίζοντας το κόστος. Επίσης, η επιχείρηση συνεχίζει να ακολουθεί το πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, με την έννοια του χώρου να σχετικοποιείται.

Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι σε αυτό το σημείο εισάγεται η **αυτοματοποίηση** της παραγωγής με την χρήση των νέων τεχνολογιών. Αυτό σημαίνει ότι με την εισαγωγή των μηχανών, οι οποίες εκτελούν απόλυτα αυτοματοποιημένα το παραγωγικό έργο, πραγματοποιείται η βαθμιαία αντικατάσταση του εργάτη από αυτές. Οι νέες τεχνολογίες με το συνδυασμό της πληροφορικής και του αυτοματισμού, έδωσαν νέους ρυθμούς στον συντονισμό, στην διαχείριση και στον έλεγχο της παραγωγής. Ειδικά η πληροφορική και συγκεκριμένα οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, βοήθησαν σε μεγάλο βαθμό την αυτοματοποίηση να επιτύχει την ευελιξία της παραγωγής. Πρέπει να σημειωθεί ότι η δυνατότητα αυτή της ευελιξίας επέτρεψε την διαμόρφωση δύο επιμέρους κατηγοριών: την στατική και τη δυναμική ευελιξία της παραγωγής⁶. Ακόμα και στη διοίκηση χρησιμοποιούνται συστήματα όπως το CAM και το Just-in-time.

Ο ανταγωνισμός γίνεται πλέον πολύ μεγάλος μέσα σε μια παγκόσμια αγορά που κάτω από τον νέο τρόπο λειτουργίας των επιχειρήσεων οδηγεί τις νέες επιχειρήσεις, ειδικότερα τις μικρότερες, να δημιουργούν τμήματα έρευνας και ανάπτυξης (R&D) προκειμένου να αντεπεξέλθουν σε αυτόν, δεδομένου του μειονεκτήματος του μικρού μεγέθους τους. Ιδιαίτερη μορφή του μοντέλου ευελιξίας είναι και το σύστημα της υπεργολαβίας στα πλαίσια της οποίας οι πιο μικρές παραγωγικές μονάδες παράγουν εξειδικευμένα προϊόντα για μια μεγαλύτερη επιχείρηση⁷. Τα δίκτυα εργολαβίας που δημιουργούνται σε τέτοιες περιπτώσεις, ως αποτέλεσμα της αποκαθετοποίησης ή της εξωτερίκευσης τμημάτων της παραγωγής των μεγάλων επιχειρήσεων, συγκροτούνται είτε σε τοπικό και εθνικό επίπεδο είτε σε διεθνές και είναι περισσότερο μικρού ή μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις (Μητσιάνης 2005: 69).

Η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και ειδικά η μικροτεχνολογία των υπολογιστών, βοήθησαν σημαντικά στην αλλαγή του χρόνου παραγωγής. Έτσι, ενώ στον φορντισμό ο ρυθμός και ο χρόνος παραγωγής είναι προσδιορισμένος, στην αυτοματοποίηση παρατηρούμε ότι αυτό δεν συμβαίνει. Οι αλλαγές που σημειώθηκαν από τον αυτοματισμό, είχαν επίπτωση στην εκμετάλλευση του νεκρού χρόνου εργασίας, που αποτέλεσε μια ριζική αλλαγή στη διαχείριση του σταθερού κεφαλαίου και στην αναζήτηση μιας άλλης οικονομίας διαχείρισής του. Ο Δασκαλάκης (2000: 218) αναφέρει ότι *«Συνεπώς, η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών επιφέρει ένα αντιφατικό αποτέλεσμα εφόσον από την μία οδηγεί στην τεράστια αύξηση και αξιοποίηση της τεχνικής σύνθεσης του κεφαλαίου επιτρέποντας μεγαλύτερη απόδοση παραγωγικότητας, ενώ από την άλλη μειώνει τον αριθμό των εργαζομένων ανά παραγωγική μονάδα οδηγώντας σε κρίση το οικονομικό σύστημα»*.

Όσον αφορά το **κράτος**, αυτό χαρακτηρίζεται από την αλλαγή της μορφή του που από κλασσικό κράτος πρόνοιας (το οποίο είχε διαμορφωθεί κατά την 2^η βιομηχανική επανάσταση) μετατρέπεται σε μεταφορντικό, αποδυναμώνοντας το εθνικό κράτος. Η αποδυνάμωση αυτή φαίνεται μέσα από την εξάρτηση της νέας μορφής κράτους από εξωγενείς παράγοντες, εκχωρώντας σταδιακά αρμοδιότητες σε υπερεθνικά όργανα και μηχανισμούς. Επιπλέον, προωθεί την καινοτομία, εισάγοντας νέες τεχνολογίες, αυτοματοποιώντας πλήρως την παραγωγή και δίνοντας κυριαρχία στις ευέλικτες μορφές απασχόλησης. Το κράτος στην ουσία παίρνει την μορφή ενός διαμορφωτή του εκτελεστικού πλαισίου των εργασιακών σχέσεων, ενός διαμορφωτή, ο οποίος είναι εκπρόσωπος της αστικής τάξης και των εθνικών και υπερεθνικών κέντρων της, ενώ παράλληλα η σχετική αυτονομία του από τις μερίδες του κεφαλαίου, μεταμορφώνεται νομικά σε τύπου αυτονομία (Μάρκοβιτς, Θέσεις 60).

Όμως όλη αυτή η κυριαρχία των νέων τεχνολογιών και της αυτοματοποίησης γέννησε μια άλλη βασική έννοια που παίζει σημαντικό ρόλο στην ζωή μας τα τελευταία χρόνια: την **πληροφορία**. Τα νέα επαγγέλματα πλέον αφορούν την **παραγωγή, την ταξινόμηση και τη διαχείριση της πληροφορίας**. Η κυριαρχία αυτή προέκυψε στο πλαίσιο της **παγκοσμιοποίησης** της οικονομίας. Σήμερα, η παγκοσμιοποίηση φαίνεται μέσα από την δημιουργία οικονομικών κολοσσών, των πολυεθνικών εταιρειών διαχείρισης της πληροφορίας που έχουν διαμορφώσει ένα δίκτυο οικονομικών σχέσεων, το οποίο απλώνεται σε όλες τις ηπείρους κι επιβάλλοντας ένα κοινό τρόπο οργάνωσης της παραγωγής, μια νέα εννοιολόγηση της εργασίας, ένα νέο μοντέλο εργασιακών σχέσεων, καθώς επίσης τρόπους και στάσεις ζωής.

Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι συχνά αναφερόμαστε στην κοινωνία που επικρατεί η πληροφορία ως «κοινωνία της πληροφορίας» ή «κοινωνία της γνώσης»⁸. Αυτό έχει υιοθετηθεί παγκοσμίως. Όμως η έννοια αυτή είναι αρκετά δυσνόητη όσον αφορά το τι ακριβώς είναι η πληροφορία και τι ακριβώς είναι γνώση. Η γνώση δεν ταυτίζεται με την πληροφορία αλλά και οι δύο αποτελούν συστατικά στοιχεία των παραγωγικών δυνάμεων κι επί του παρόντος έχουν μετατραπεί σε τμήμα του κεφαλαίου που τις χρησιμοποιεί προς όφελος του. Γι' αυτό είναι σημαντικό να λάβουμε υπόψη ότι όταν γίνεται λόγος για «κοινωνία της γνώσης» αυτό παραπέμπει στην επαγγελματική γνώση και κατά συνέπεια αφορά άμεσα την εργασία/ανεργία (Φραγκομιχελάκης 2002).

Παρόλη την μεγάλη ποσότητα πληροφοριών, η χρησιμοποίηση αυτής γίνεται από ορισμένα μόνο πρόσωπα. Ο περιορισμός αυτός της χρήσης των πληροφοριών έχει οδηγήσει στη διαμόρφωση ενός νέου στρώματος τεχνοκρατών υψηλά ισταμένων,

τεχνοκρατών που μπορούν και λαμβάνουν αποφάσεις όσον αφορά τον έλεγχο των πληροφοριών αυτών. Αυτή η τεχνοκρατική μερίδα ατόμων έχει αποκτήσει τόση δύναμη στην εποχή μας που ακόμα και η πολιτική εξουσία φαντάζει αδύναμη μπροστά της. Καθώς η γνώση τεμαχίζεται και μετατρέπεται σε πληροφορία (η οποία είναι άχρηστη στον μη ειδικό) γίνεται υποχείριο της τεχνοκρατικής εξουσίας, η οποία αποτελείται από μια μειοψηφία του πληθυσμού που λαμβάνει αποφάσεις έναντι της πολιτικής.

Παράλληλα, ο εξειδικευμένος εργάτης που έχει δημιουργηθεί μέσω της ευελιξίας και της αυτοματοποίησης, μετατρέπεται σε νέου είδους εργάτη, που εστιάζει σε μια συνεχή κατάρτιση και εκπαίδευση προκειμένου να προλάβει να χρησιμοποιήσει όλες τις νέες πληροφορίες. Έτσι, διαμορφώνονται δύο κατηγορίες εργαζομένων, οι **πυρηνικοί και οι περιφερειακοί**, δηλαδή αυτοί που έχουν πρόσβαση στη γνώση και τη συνεχή κατάρτιση και αυτοί που αδυνατούν να ακολουθήσουν τις εξελίξεις (Δασκαλάκης 2000: 271). Αυτό βέβαια συνεπάγεται με τη νέα κατάσταση την περιθωριοποίηση και τον κοινωνικό ρατσισμό έναντι της δεύτερης ομάδας.

Προκύπτει σύμφωνα με τα παραπάνω μια νέα βιομηχανική κατάσταση η οποία βασίζεται στην εξάρτηση των μηχανών και των ηλεκτρονικών υπολογιστών, επηρεάζοντας την μορφή οργάνωσης της κοινωνίας και της παραγωγής. Η νέα επανάσταση (που συχνά αναφέρεται ως η 3^η βιομηχανική επανάσταση) στηρίζεται στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και στην πληροφορική, όπως επίσης και στις τηλεπικοινωνίες, στη χρήση του Ίντερνετ καθώς επίσης και σε κάτι βασικότερο: στην αυξημένη εξουσία την οποία θα διαθέτουν πλέον όσοι έχουν πρόσβαση στη χρήση και διάδοση της πληροφορίας (Δασκαλάκης 2000: 272). Το διαδίκτυο, οι δορυφόροι, η τηλεεργασία, η χρήση του δικτύου και των υπολογιστών για τη διεξαγωγή συζητήσεων, εγχειρήσεων, συνεδρίων και για τη διάδοση κάθε μορφής πληροφορίας και επικοινωνίας θα σημαδεύουν την κοινωνική ζωή και την ανθρώπινη δραστηριότητα. Πλέον, ο εικονικός κόσμος έχει δημιουργηθεί με τη βοήθεια των ηλεκτρονικών υπολογιστών και μετατρέπεται και σε βιωματικό (Δασκαλάκης 2000: 273).

Κι ενώ έχουμε περάσει από την κοινωνία των υπηρεσιών σε αυτή της μικροτεχνολογίας των υπολογιστών και στην κατοχή της γνώσης, η οικονομική εξουσία ολοένα και μεγαλώνει. Άλλωστε, είναι αυτή που κατέχοντας τη γνώση, έχει τη δυνατότητα και διαμορφώνει ένα οικουμενικό μοντέλο που ελέγχει την παγκόσμια κοινωνία. Μια παγκόσμια κοινωνία, στην οποία επικρατεί ο απόλυτος κονφορμισμός που εξασφαλίζουν οι τεχνολογικά αποτελεσματικές μορφές παγκόσμιας επιτήρησης (Δασκαλάκης 2000: 275)⁹. Πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι ο ελεύθερος χρόνος έχει

αυξηθεί σημαντικά. Αυτό όμως δίνει τη δυνατότητα να δημιουργηθεί μια νέα βιομηχανική εκμετάλλευση που έχει ως προσδιοριστικό σημείο το ρόλο της τεχνολογίας, μέσω της οποίας η εικονική πραγματικότητα γεμίζει τον ελεύθερο χρόνο μας.

2.2 Τεχνολογία, εργασία και ανεργία

Σήμερα οι εργασιακές σχέσεις έχουν περάσει σε ένα στάδιο αναδιαμόρφωσης όσον αφορά την ίδια την έννοια της εργασίας καθώς και των προσόντων που ένας εργαζόμενος πρέπει να διαθέτει προκειμένου να μπορέσει να ανταποκριθεί στα νέα καθήκοντα τα οποία έχουν προκύψει από την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών. Η αυτοποιημένη παραγωγή με τη βοήθεια των μικροϋπολογιστών αναδιαμορφώνει την παραγωγική διαδικασία και τον σχεδιασμό της, προβάλλοντας, όπως ξανααναφέρθηκε, την καινοτομία και τον ευέλικτο χαρακτήρα της παραγωγής με σκοπό την επιβίωση στις συνθήκες ανταγωνισμού.

Η παραγωγική διαδικασία κατακερματίζεται σε επιμέρους διαδικασίες και χωρικά και χρονικά βάση της λογικής της μείωσης κόστους και της αναζήτησης φτηνότερων πρώτων υλών και εργατικών χεριών. Το κάθε παραγωγικό τμήμα βρίσκεται σε εξάρτηση με το παραγωγικό κέντρο το οποίο είναι αυτό που αποφασίζει για την παραγωγή των επιμέρους αντικειμένων σε διαφορετικά τμήματα. Η καινοτομία και η έρευνα η οποία έχει βοηθήσει στην εισαγωγή των νέων τεχνολογιών (πιο συγκεκριμένα της πληροφορικής και των μικροϋπολογιστών) όχι μόνο στη βιομηχανία αλλά και σε άλλες δραστηριότητες όπως στις τράπεζες και την παροχή υπηρεσιών, στην ψυχαγωγία και διακίνηση των πληροφοριών και στις τηλεπικοινωνίες.

Ο εργάτης όπως είπαμε απαιτείται να είναι ειδικευμένος ειδικά σε θέματα που αφορούν τις νέες τεχνολογίες ενώ είπαμε παράλληλα αναπτύσσεται και η μεγάλη κινητικότητα του κάθε ενός. Παρατηρείται όμως και το εξής φαινόμενο: ο εργάτης να αποκτά ενεργητικό ρόλο στον σχεδιασμό και την ανάπτυξη της παραγωγής, αποτελώντας δυναμικό στοιχείο μιας επιχείρησης (Δασκαλάκης 2000: 230). Αυτό σημαίνει ότι η επιχείρηση χρησιμοποιεί όχι μόνο την ικανότητα εργασίας του αλλά και την πνευματική διάσταση της υπόστασης του. Με αυτόν τον τρόπο, οι νέες τεχνολογίες όπως η πληροφορική, η ρομποτική, η μικροηλεκτρονική και οι τεχνολογίες αιχμής, δίνοντας νέες δραστηριότητες και ευθύνες στον εργαζόμενο, προωθούν μια νέα μορφή οργάνωσης και διεύρυνσης της εργασίας, αποσπώντας τον από την εκτέλεση απλών μηχανικών ενεργειών, τις οποίες εκτελούν πλέον οι μηχανές με ακρίβεια και ταχύτητα. Επίσης, σήμερα, μέσω της ενσωμάτωσης της ανθρώπινης γνώσης στις τεχνολογίες όπως

η μικρο-ηλεκτρονική και η μηχανοργάνωση, η γνώση αυτή φαίνεται να «αντικειμενικοποιείται» πλήρως αγγίζοντας την ανθρώπινη νοημοσύνη (Φραγκομιχελάκης 2002)¹⁰.

Ταυτόχρονα όλο και μεγαλύτερα τμήματα του εργατικού πληθυσμού τίθενται εκτός της παραγωγικής διαδικασίας, αυξάνοντας τα ποσοστά ανεργίας στη σύγχρονη κοινωνία. Το πρόβλημα της ανεργίας αποδίδεται συχνά στην εισαγωγή των νέων τεχνολογιών, ωστόσο, δεν είναι αυτή η εισαγωγή η αιτία ύπαρξης της ανεργίας. Αιτία είναι η κρίση υπερσυσσώρευσης του κεφαλαίου (Κατσορίδας, Θέσεις 62). Αυτό επεξηγείται ως εξής: οι επιχειρήσεις, λόγω του μεγάλου ανταγωνισμού που υφίστανται, παράγουν πολύ περισσότερα προϊόντα από αυτά που η αγορά μπορεί να καταναλώσει. Σε αυτό το σημείο, οι επενδύσεις αρχίζουν και αναστέλλονται, η κεφαλαιοκρατική διαδικασία παραγωγής παύει βίαια, απαξιώνεται το ίδιο το κεφάλαιο με συνέπεια την αύξηση της ανεργίας. Για να μειώσει το κόστος της κρίσης υπερσυσσώρευσης, και συνεπώς για να μειώσει το κόστος των παραγόμενων προϊόντων, το κεφάλαιο προβαίνει στην εισαγωγή νέων και σύγχρονων μηχανών, οι οποίες και αντικαθιστούν τους εργαζόμενους. Για αυτόν τον λόγο η σταθερή τεχνολογική πρόοδος και ο εξορθολογισμός της παραγωγή μέσω των οποίων επιχειρείται η έξοδος από την κρίση, οδηγούν στην κατάργηση θέσεων απασχόλησης (Κατσορίδας, Θέσεις 62).

Οι νέες τεχνολογίες έχουν οδηγήσει σε διακρίσεις των εργατών που δουλεύουν στην παραγωγή με αποτέλεσμα το εργατικό κίνημα να κατακερματίζεται (Δασκαλάκης 2000: 232) : α) στην ομάδα αυτών που είναι ειδικευμένοι εργάτες αλλά με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, οι οποίοι τίθενται εκτός παραγωγής εφ' όσον οι επαναληπτικές τους εργασίες αντικαθίστανται από τις μηχανές. Και β) σε δύο κατηγορίες εργαζομένων, οι οποίες σταθεροποιούνται από την εισαγωγή της νέας τεχνολογίας. Αυτές είναι: η κατηγορία των «επαγγελματιών», οι οποίοι ευνοούνται από το γεγονός ότι καθώς περιθωριοποιούνται οι ανειδίκευτοι εργάτες θεωρούνται χρήσιμα τα στελέχη πρώτης γραμμής. Παρόλα αυτά, η πείρα και οι τεχνικές γνώσεις τους αμφισβητούνται διαρκώς όσο επαναπροσδιορίζονται οι τεχνολογίες της γνώσης και της πληροφορικής. Επίσης, πρόκειται για την κατηγορία των «προϊσταμένων», οι οποίοι έχουν να αντιμετωπίσουν τόσο μια αλλαγή στο οργανωτικό ιεραρχικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο απόκτηση ειδικευμένων τεχνικών γνώσεων. Το βασικό πρόβλημα που θα πρέπει αυτοί να αντιμετωπίσουν, είναι εκείνο της διαρκούς αναπροσαρμογής και επαναειδίκευσης των εργατών με σύντομη τεχνική εκπαίδευση. Συμπληρωματικά, πέραν του ότι γίνεται περαιτέρω συμπίεση του εισοδήματος των εργαζόμενων, αυξάνεται η εντατικοποίηση

της εργασίας με αυταρχισμό και συνεχή έλεγχο, προωθείται η διαίρεση της εργατικής τάξης με τη μαύρη εργασία (ή αλλιώς άτυπη εργασία) όπως η εργασία στο σπίτι ή σε μικρά εργαστήρια, χωρίς κοινωνικά, ασφαλιστικά και συνδικαλιστικά δικαιώματα (Κατσορίδας, Θέσεις 62). Οι συνθήκες είναι πράγματι δύσκολες και παρατηρούμε ότι στο όνομα του νέου μοντέλου της ευελιξίας που προωθείται, η εκμετάλλευση συνεχίζει να υπάρχει και σε ακόμα πιο έντονο βαθμό μέσα από την άτυπη αυτή εργασία (βλ. Βαίου-Χατζημιχάλης 1997). Όμως ακόμα πιο άσχημη εξέλιξη, όπως αναφέρει ο Κατσορίδας (Θέσεις 62) είναι εκείνη στην οποία οι εργαζόμενοι πρέπει να αντιμετωπίσουν ο ένας τον άλλον, δηλαδή, αρχίζει ένας αγώνας ανάμεσα σε αυτούς που έχουν εργασία και σε αυτούς που αναζητούν εργασία, στο λεγόμενο «βιομηχανικό εφεδρικό στρατό». Ο τελευταίος, συνεχίζει ο ίδιος συγγραφέας, είναι αυτός χρησιμοποιείται και ως απεργοσπαστικός μηχανισμός, προκειμένου να αφαιρεθούν κατακτήσεις των εργαζομένων. Οι επιπτώσεις του ανταγωνισμού στην εργατική τάξη επισημαίνονται από τον Κ.Μαρξ στο Κεφάλαιο: *«Η υπερβολική εργασία του απασχολημένου μέρους της εργατικής τάξης πληθαίνει τις γραμμές της εφεδρείας της, ενώ αντίθετα η αυξημένη πίεση, που η εφεδρεία ασκεί με τον συναγωνισμό της στους απασχολημένους εργάτες, τους υποχρεώνει να εργάζονται υπερβολικά και να υποτάσσονται στις προσταγές του κεφαλαίου. Η καταδίκη ενός μέρους της εργατικής τάξης σε αναγκαστική αργία εξαιτίας της υπερβολικής εργασίας του άλλου μέρους, και αντίστροφα, μετατρέπεται σε μέσο πλουτισμού του ξεχωριστού κεφαλαιοκράτη και επιταχύνει ταυτόχρονα τη δημιουργία του βιομηχανικού εφεδρικού στρατού σε κλίμακα που να ανταποκρίνεται στην πρόοδο της κοινωνικής συσσώρευσης»* (2005 τ.1: 659). *«Όσο μεγαλύτερος είναι ο κοινωνικός πλούτος, το κεφάλαιο που λειτουργεί, η έκταση και η ένταση της αύξησης του, επομένως και το απόλυτο μέγεθος του προλεταριάτου και η παραγωγική δύναμη της εργασίας του, τόσο μεγαλύτερος είναι ο βιομηχανικός εφεδρικός στρατός. Η αύξηση της διαθέσιμης εργατικής δύναμης προκαλείται από τις ίδιες αιτίες που προκαλούν την αύξηση της επεκτατικής δύναμης του κεφαλαίου. Επομένως, το σχετικό μέγεθος του βιομηχανικού εφεδρικού στρατού αυξάνει μαζί με τις δυνάμεις του πλούτου. Όσο μεγαλύτερος όμως είναι αυτός ο εφεδρικός στρατός σε σχέση με τον εν ενεργεία εργατικό στρατό, τόσο μαζικότερος είναι ο σταθεροποιημένος υπερπληθυσμός, που η φτώχεια του είναι αντιστρόφως ανάλογη προς τα βάσανα της δουλιάς του»* (2005 τ.1: 667).

Καθώς νέα επαγγέλματα που συνδέονται με τον νέο καταμερισμό της εργασίας εμφανίζονται, εξαφανίζονται με τη σειρά τους αρκετά παραδοσιακά επαγγέλματα, αφήνοντας ένα μεγάλο μέρος των εργαζομένων στο περιθώριο. Οι νέες τεχνολογίες μαζί

με την διαμόρφωση νέων εξειδικευμένων εργασιακών σχέσεων, έχουν δημιουργήσει, κατά πολλούς, μια **νέα μεσαία αστική τάξη**, που απασχολείται στο τομέα παροχής υπηρεσιών και που διαφοροποιείται ιδεολογικά από την εργατική τάξη (Δασκαλάκης 2000: 233). Σύμφωνα με την διαλεκτική ανάλυση η οποία συνδέει άμεσα την ύπαρξη των τάξεων με την παραγωγική διαδικασία, ο καθορισμός των τάξεων δεν υπόκειται στην υποκειμενική αντίληψη του ατόμου, αλλά σε αντικειμενικές συνθήκες και καταστάσεις που απορρέουν από την κοινωνική παραγωγή (Μαρκοβιτς, Θέσεις 60). Σύμφωνα με τον Λένιν *«τάξεις είναι μεγάλες ομάδες ανθρώπων, που διακρίνονται από τη θέση τους στο ιστορικά συγκεκριμένο σύστημα της κοινωνικής παραγωγής, από την σχέση τους προς τα μέσα παραγωγής, από τον ρόλο τους στην κοινωνική οργάνωση της εργασίας, και επομένως από τον τρόπο είσπραξης του κοινωνικού πλούτου και το επίπεδο του μεριδίου απ' αυτόν που διαθέτουν. Οι τάξεις είναι ομάδες ανθρώπων, που η μια ιδιοποιείται την εργασία της άλλης, εξαιτίας της διαφορετικής θέσης τους στο συγκεκριμένο σύστημα κοινωνικής οικονομίας»* (Λένιν 1947: 492, Selected works στο Μαρκοβιτς, Θέσεις 60). Αυτός ο διαχρονικός ορισμός των τάξεων, χρησιμοποιείται από τον Μάρκοβιτς (Θέσεις 60) για να δείξει ότι όταν οι εργαζόμενοι στις βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας πουλάνε την εργατική τους δύναμη για την παραγωγή σύνθετων εμπορευμάτων (προωθημένης τεχνολογίας), συνεισφέρουν με αυτόν τον τρόπο στη διαδικασία παραγωγής και κατά συνέπεια είναι θύματα εκμετάλλευσης. Ο Μάρκοβιτς επισημαίνει ότι αυτοί οι εργαζόμενοι δεν είναι η «νέα εργατική τάξη» αλλά ένα τμήμα της εργατικής τάξης που απλά απολαμβάνει καλύτερους μισθούς και σχετικά καλύτερες συνθήκες εργασίας από τα υπόλοιπα τμήματα της εργατικής τάξης, *«κάτι που μπορεί να αναχθεί στην υψηλή τους ειδίκευση και στην συνδικαλιστική τους οργάνωση»*.

Από τα προαναφερθέντα, συνεπάγεται ότι η ρήξη με τις παραδοσιακές μορφές ταξικής αναδιάρθρωσης και πάλης είναι πραγματική ενώ μέσα από αυτήν την ρήξη η συλλογικότητα χάνει τη δύναμη της για να δώσει τη θέση της στην ατομικότητα και την υποκειμενικότητα. Επιπλέον, μειώνονται οι δυνατότητες μιας οργανωμένης παρέμβασης των εργαζομένων και ο συσχετισμός δυνάμεων αλλάζει υπέρ του κεφαλαίου, το οποίο σε πολλές περιπτώσεις έχει προβλέψει την ανεργία σε πολλές περιοχές ή κλάδους, ίσως και σχεδιάζοντας την (Κατσορίδας, Θέσεις 62). Όμως, ακόμα κι αν οι νέες τεχνολογίες βοηθούν σε εργασίες γραφείου ή υπηρεσιών, η αναβάθμιση της εργασίας δεν επιτυγχάνεται καθώς με τη χρήση τους έχουμε οδηγηθεί στην αποκοινωνικοποίηση και στην υποβάθμιση στην εργασία αυτή.

Από την πλευρά του ευρωπαϊκού χώρου, είναι σημαντικό ότι η εφαρμογή των νέων τεχνολογιών καλύπτει τον εσωτερικό καταμερισμό της ΕΕ, τις πολιτικοκοινωνικές αντιθέσεις και την ευρύτερη κοινωνία. Είναι επίσημα βέβαιο ότι υπάρχει πλέον συσχέτιση ανάμεσα στη χρήση νέων τεχνολογιών αφενός και στην εξέλιξη της ανεργίας και της απασχόλησης αφετέρου. Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η ανεργία στην ΕΕ έχει ξεπεράσει το 10% του εργατικού δυναμικού, ενώ 20.000.000 άτομα περίπου είναι ήδη θύματα της (Κατσορίδας, Θέσεις 62). Φαίνεται, λοιπόν, ότι οι κοινωνικές ομάδες που πλήττονται περισσότερο από την ανεργία είναι οι νέοι, κυρίως αυτοί που δεν έχουν εργαστεί ποτέ, καθώς επίσης άτομα με φθίνουσες ειδικότητες, άτομα με ειδικές ανάγκες, γυναίκες και μειονότητες (Κατσορίδας, Θέσεις 62). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, έχουν οι ευρωπαϊκές πολιτικές για τις εργασιακές σχέσεις, την αγορά εργασίας και την απασχόληση που έχουν υιοθετηθεί τα τελευταία χρόνια, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων έχει επανακαθορίσει την απασχόληση, τις εργασιακές σχέσεις, τον ρόλο της πνευματικής κατάρτισης και επιμόρφωσης. Συγκεκριμένα, γίνεται ήδη μια προσπάθεια διαμόρφωσης θεσμών για την έρευνα, την ενημέρωση και την αντιμετώπιση των όποιων προβλημάτων καθώς και ανάληψης πρωτοβουλιών σχετικά με την επαγγελματική επιμόρφωση και τον προσανατολισμό των ανθρώπων προς νέες ειδικότητες και επαγγελματικά προσόντα που έχουν ζήτηση στις ενισχυμένες μικρομεσαίες και στις μεγάλης κλίμακας επιχειρήσεις του τομέα των υπηρεσιών (Δασκαλάκης 2000: 236). Πάντως, σύμφωνα με την ευρωπαϊκή εμπειρία, οι προοπτικές από την χρήση της νέας τεχνολογίας εξαρτώνται από τις εφαρμογές της, από τις πολιτικές που υιοθετούν σχετικά με αυτές οι φορείς των εργασιακών σχέσεων κι όχι από την τεχνολογία καθαυτή.

Σήμερα, ακόμα και τα εργατικά συνδικάτα δεν έχουν ίσως την απαιτούμενη δύναμη ώστε να μπορούν να χαράξουν μια πολιτική πάνω στην εργασία και τις νέες τεχνολογίες. Εξαίρεση είναι οι σκανδιναβικές χώρες όπου παρουσιάστηκαν συλλογικές συμβάσεις με θέματα νέας τεχνολογίας (Δασκαλάκης 2000: 238). Σε άλλες περιπτώσεις, δεδομένου του πολιτικού και οικονομικού κλίματος, τα συνδικάτα κράτησαν μια αμυντική στάση, που βασιζόταν κυρίως στο θέμα της απώλειας των θέσεων απασχόλησης, των αμοιβών και των συνθηκών εργασίας. Ουσιαστικά η στάση αυτή δεν ήταν και δεν είναι τίποτα άλλο από την *de facto* αποδοχή της νέας τεχνολογίας. Η προσπάθεια που καταβάλλεται από την επιχείρηση ώστε να ενσωματωθούν οι εργαζόμενοι σε μια διαδικασία παραγωγής είναι μια νέα κύρια λογική, βασισμένη στη συμμετοχή και

τις περιορισμένες μορφές αυτονομίας εργαζομένων. Αυτό σημαίνει ότι οι παραδοσιακές ενώσεις δυσκολεύονται να αντισταθούν στις απαιτήσεις του κεφαλαίου.

Ο τελικός σκοπός, σύμφωνα με τον Κατσορίδα (Θέσεις 62) δεν είναι άλλος από το να χτυπηθεί η οργανωμένη εργατική τάξη ώστε να συμπιεστεί το εργατικό κόστος. Σε αυτή την κατεύθυνση κινούνται και τα αποφασιστικά μέτρα που έχουν ληφθεί για την αποτελεσματικότερη πειθάρχηση των εργαζομένων. Κατά τον ίδιο συγγραφέα, για τους εργαζομένους είναι αναγκαίος ο προσανατολισμός προς την ανάπτυξη ενός κινήματος εναντίον της καπιταλιστικής κρίσης και της ανεργίας, θεωρώντας ότι με τέτοιο τρόπο θα αποφευχθεί μια πιθανή ήττα του εργατικού κινήματος, που θα οδηγούσε σε απώλεια των ήδη κεκτημένων του. Πρέπει, λοιπόν, να αναπροσαρμοστούν οι οργανωτικές δομές του κινήματος, αν κι αυτό χρειάζεται αρκετή προσπάθεια, μιας και η δυσκολία έγκειται στο γεγονός ότι οι εργαζόμενοι ανήκουν σε διαφορετικές κατηγορίες, κοινωνικές ομάδες, επαγγέλματα, περιοχές, φύλο και έχουν διαφορετική μόρφωση. Γι' αυτό, *«μόλις οι εργάτες (...) ανακαλύψουν πως ο βαθμός εντατικότητας του συναγωνισμού μεταξύ τους εξαρτιέται ολότελα από την πίεση του σχετικού υπερπληθυσμού, επομένως, μόλις επιχειρήσουν με τα εργατικά σωματεία κλπ. να οργανώσουν μια σχεδιασμένη συνεργασία εργαζομένων και ανέργων για να σπάσουν ή να εξασθενίσουν τις καταστρεπτικές για την τάξη τους συνέπειες αυτού του φυσικού νόμου της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής, - βάζουν τις φωνές το κεφάλαιο και ο συκοφάντης οικονομολόγος του για καταπάτηση του 'αιωνίου' και σαν να λέμε 'ιερού' νόμου της ζήτησης και της προσφοράς. Γιατί κάθε αλληλεγγύη ανάμεσα στους εργαζόμενους και τους ανέργους διαταράζει το 'καθαρό' παιχνίδι αυτού του νόμου»* (Μαρξ 2005 τ.1: 663)

Πρέπει να αναφερθεί ότι τεχνολογία και πολιτισμός είναι δύο παράγοντες εξίσου καθοριστικοί (Μαρκοβιτς, Θέσεις 60) για την ιδιαίτερη μορφή που μπορούν να έχουν οι εργασιακές σχέσεις. Αν και μπορούν να συγκρουστούν, είναι αδύνατο να επιβιώσουν ο ένας χωρίς τον άλλον κι αυτό επειδή, όπως αναφέρει ο Μαρκοβιτς: *«από την μια πλευρά, η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στο εργασιακό χώρο θα μεταβάλλει τα ιδεώδη και τις αξίες των εργαζομένων για το πώς θα πρέπει να δουλέψουν και να συνδικαλίζονται σε ένα εξελισσόμενο και δυναμικό περιβάλλον. Από την άλλη πλευρά, η γνώση, η εκπαίδευση και η ειδίκευση μπορούν να φέρουν αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις, με αποτέλεσμα ο εργασιακός χώρος να γίνει έντονα δυναμικός και περίπλοκος και να χρειασθεί να αναζητηθούν νέες επιστημονικές τεχνικές παραγωγής».*

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι με όλες τις συζητήσεις περί κυριαρχίας των νέων τεχνολογιών στη ζωή μας, γίνεται λόγος ιδιαίτερα για το «τέλος της εργασίας» καθώς η

εργατική τάξη θα αντικατασταθεί πλήρως από τις μηχανές. Είναι ένα ζήτημα που απασχολεί εδώ και έναν αιώνα τους θεωρητικούς, απλά λόγω της ισχύος της πληροφορικής και των ηλεκτρονικών υπολογιστών έχει πάρει πιο μεγάλες διαστάσεις στις μέρες μας. Ο Τούγκαν-Μπαρνανόφσκι ανέφερε το 1901 σε βιβλίο του (στο Μηλός, Θέσεις 75) ότι ακόμη και στην περίπτωση που όλοι οι εργάτες εκτός από έναν θα αντικαθίσταντο, τότε ο ένας και μοναδικός εργάτης θα διατηρούσε σε κίνηση όλη την τεράστια μάζα των μηχανών και με τη βοήθεια της θα κατασκεύαζε νέες μηχανές και καταναλωτικά αγαθά για την καπιταλιστική τάξη. Συνεπώς, η εργατική τάξη θα εξαφανιστεί. Η παραπάνω θέση τροφοδότησε την έντονη κριτική αρκετών θεωρητικών οι οποίοι και προσπάθησαν να υποστηρίξουν ότι κάτι τέτοιο δε θα μπορούσε να συμβεί. Επίσης, ο Ρίφκιν το 1996 (Μηλός, Θέσεις 75), υποστήριξε ότι οι νέες τεχνολογίες ευθύνονται για την κακή κατάσταση της εργατικής τάξης σήμερα καθώς επίσης προβλέπει ότι όχι μόνο θα εξαλειφθεί η εργασία αλλά και τα υλικά.

Επιπλέον, έχει υποστηριχτεί ότι ακόμα και στον Μαρξ υπήρξε το θέμα περί τέλους της εργασίας. Ο Μηλός σε άρθρο του (Θέσεις 75) αναφέρει ότι στον Μαρξ υπάρχουν μόνο ψήγματα περί τέλους της εργασίας κι ότι εντοπίζονται μόνο στα πρώιμα στάδια ανάπτυξης της μαρξιστικής θεωρίας, τα οποία και εγκαταλείφθηκαν μετά, δείχνει ότι δηλαδή το «τέλος της εργασίας» ανήκει στην «πριν το Μαρξ εποχή» (στο Μηλός, Θέσεις 75). Συνεχίζει ο ίδιος συγγραφέας, επισημαίνοντας ότι η προβληματική περί «τέλους της εργασίας» εμφανίζεται από τους περισσότερους θεωρητικούς σε περιόδους όπου η ανεργία ξεπερνάει ένα επίπεδο και δεν διαχειρίζεται εύκολα ενώ σχετίζεται άμεσα και με ιδεολογικές συνιστώσες (στο Μηλός, ο.π.). Υπάρχουν δύο οικονομικά ρεύματα ιδεολογικής υφής που συγκρούονται, το νεοκλασικό που ορίζει την καπιταλιστική κοινωνία ως «κοινωνία μεγιστοποίησης του οφέλους» και το ριζοσπαστικό, που ορίζει την κοινωνία ως «κοινωνία της (ανασφαλούς υφιστάμενης εκμετάλλευσης) εργασίας». Σύμφωνα με την απολογητική κατασκευή της νεοκλασικής προσέγγισης, τα άτομα καλούνται να αποφασίσουν πως θα γίνει η κατανομή του χρόνου τους ανάμεσα σε «σχόλη» και εργασία ώστε να επιτύχουν τη μεγιστοποίηση του οφέλους τους (στο Μηλός, ο.π.). Προϋπόθεση για αυτό, αποτελεί η δυνατότητα να επιλέγουν τη διάρκεια του χρόνου εργασίας τους. Η επιλογή όμως αυτή δεν είναι εφικτή όταν η ανεργία είναι αυξημένη ενώ, το μόνο που προβάλλεται είναι μια κοινωνία στην οποία κυριαρχεί η ανασφάλεια και η εκμετάλλευση των εργαζομένων. Σε αυτό το σημείο, εντάσσεται και η άποψη περί μιας οικονομίας, όπου θα παράγουν μόνοι τους οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και τα ρομπότ, μιας και είναι μέρος μιας ιδεολογικής

στρατηγικής, που επιδιώκει να καλύψει την καπιταλιστική εκμετάλλευση, την υφισταμένη εκμετάλλευση εργασία (στο Μηλιός, ο.π.). Άλλωστε, η ανθρώπινη συμμετοχή παραμένει κρίσιμη, μιας και συγκεκριμένα για την πληροφορική, περιορίζεται στην ψηφιακή επεξεργασία ενώ ταυτόχρονα η επεξεργασία αυτή και η αξιοποίηση νοημάτων πραγματοποιείται πάντα από ειδικευμένους εργαζόμενους ανθρώπους (Φραγκομιχελάκης 2002).

Τέλος, ο Caffetis (1997) αναλύει μέσα από το άρθρο του ότι ο Μαρξ θεωρούσε ότι οι μηχανές δεν μπορούν να παράξουν νέα αξία χωρίς την διαμεσολάβηση της ανθρώπινης εργασίας και αυτό επειδή μπαίνουν στη διαδικασία παραγωγής ως σταθερό και όχι ως μεταβαλλόμενο κεφάλαιο. Η αξία τους διατηρείται και μεταβάλλεται στην παραγωγή μόνο μέσα από την μεσολάβηση της ανθρώπινης εργασίας. Γι' αυτό και η καθιέρωση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας δεν έχει παραμείνει πλέον περιορισμένη στα φυσικά αγαθά, αλλά έχει επεκταθεί βαθμιαία στις πνευματικές και κοινωνικές δημιουργίες, με το κεφάλαιο να προσπαθεί να επεκταθεί και να διευρύνει το πεδίο των δικαιωμάτων ιδιοκτησιών (Kenney 1997: 95). Η σημαντικότερη αυτών των επεκτάσεων αφορά ένα ετερογενές σύνολο διαφόρων κοινωνικών «δικαιωμάτων» που ομαδοποιούνται κατά προσέγγιση υπό τον όρο «πνευματική ιδιοκτησία». Η προστασία πνευματικής ιδιοκτησίας οδηγείται από το γεγονός ότι αυξάνονται οι διανοητικές δημιουργίες των σκεπτόμενων εργαζομένων που δημιουργούν την ανθρώπινη αξία.

3.1 Αξία δημιουργίας: η απομάκρυνση από το χαρακτήρα του δημόσιου αγαθού

Στις μέρες μας, οι ταχύτητες αλλαγής που χαρακτηρίζουν κάθε πτυχή της κοινωνικής και οικονομικής ζωής μας έχουν συνδεθεί με μια λέξη-κλειδί: την καινοτομία. Αυτό σημαίνει, ότι καθώς οι κύκλοι ζωής ενός προϊόντος γίνονται ολοένα και πιο σύντομοι, κρίνεται απαραίτητο για κάποια εταιρεία, επιχείρηση ακόμα και ιδιώτη, να δώσει μεγάλη βαρύτητα στην ανάπτυξη καινοτομιών έτσι ώστε να έχει μια πιθανότητα επιτυχίας (ή επιβίωσης) στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα. Ειδικά στο τομέα της πληροφορικής και της ηλεκτρονικής που μας απασχολεί, οι αλλαγές γίνονται με τόση συχνότητα και ταχύτητα που δεν επηρεάζουν μόνο τους συγκεκριμένους κλάδους αλλά και πολλούς άλλους, δημιουργώντας συνεχώς νέα προϊόντα. Αποτέλεσμα είναι οι νέες δυνατότητες συχνά να μετατρέπονται σε ανάγκες όπως π.χ. το διαδίκτυο.

Το λογισμικό είναι από μόνο του ένα πρόσφορο έδαφος για την καινοτομία και αποτελεί κατευθυντήρια δύναμη της οικονομίας αυτής (της καινοτομίας). **Σαν λογισμικό μπορούν να θεωρηθούν οι οδηγίες ή η γνώση που ελέγχει ένα σύνολο δραστηριοτήτων.** Και είναι αυτή η γνώση που ενσωματώνεται σε προϊόντα και δημιουργεί την αξία αυτών (Kenney 1997: 93). Ειδικά στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, βρίσκεται ενσωματωμένη σε περίπλοκα στοιχεία κυκλώματος. Το γεγονός, λοιπόν, ότι ένα λογισμικό δεν έχει κάποια σχέση με φυσική κόπωση και σωματική εργασία, το κατατάσσει ως ένα από τα πνευματικά δημιουργήματα του ανθρώπου το οποίο φυσικά δεν φθείρεται. Για αυτό τον λόγο, πολλές φορές χαρακτηρίζεται και ως υπηρεσία, ενώ σήμερα πλέον θεωρείται και οικονομικό αγαθό (Kenney 1997: 93). Βέβαια, δεν έχει ομοιότητες προς τα υπόλοιπα οικονομικά αγαθά καθώς όχι μόνο χρειάζεται να παραχθεί μια φορά (μιας και η αντιγραφή του είναι εξαιρετικά εύκολη), αλλά δεν απαιτεί σημαντικές ποσότητες κεφαλαίου και εργασίας για να αναπαραχθεί.

Ένα λογισμικό μπορεί να είναι είτε ενσωματωμένο σε κάποιο φυσικό προϊόν είτε να μην είναι. Το μη ενσωματωμένο λογισμικό είναι αυτό που αντιγράφεται πιο εύκολα αλλά και διανέμεται ακόμα ευκολότερα. Άρα, ένα πρόγραμμα υπολογιστή δεν είναι απαραίτητα συνώνυμο με την ιδιοκτησία. Σε αντίθεση με έναν κεφαλαιοκράτη που παράγει ένα πρόγραμμα για να εξασφαλίσει την αξία ανταλλαγής, για τον χρήστη το πρόγραμμα είναι μόνο μια αξία χρήσης (Kenney 1997: 94). Πιο συγκεκριμένα, όταν ένα

λογισμικό αντιγράφεται κοστίζει σχεδόν μηδαμινά ενώ παράλληλα δεν υπάρχει ζημία στις αξίες χρήσης του αρχικού ιδιοκτήτη. Αυτό δίνει στο λογισμικό την εικόνα του δημόσιου αγαθού, μιας και, όπως επισημαίνει ο Perelman (1991: 199), το οριακό κόστος θα είναι μηδενικό. Συνεπώς, η αντιγραφή αποτελεί μια σταθερή απειλή για έναν πωλητή λογισμικού.

Εάν, λοιπόν, θεωρήσουμε ως δεδομένο το γεγονός ότι ένα λογισμικό είναι ένα δημόσιο αγαθό, πως είναι δυνατόν οι επιχειρήσεις να το πουλούν σε τιμές αρκετά υψηλές; Υπάρχουν βασικές εκτιμήσεις που δίνουν περίπου την εικόνα ως προς τις δαπάνες που μπορεί να έχει η κατασκευή λογισμικού. Ενδεικτικά, λοιπόν, εκτιμάται ότι κοστίζει περίπου 10,40 δολάρια τα οποία προκύπτουν ως εξής: το κόστος ενός δίσκου \$2.20, τα δικαιώματα \$3, η συσκευασία \$3, τα εγχειρίδια \$1.50, εργασία και ετικέτες \$0.20 (Perelman 1991: 195). Η ενδεικτική τιμή δεν είναι αυτή που πληρώνουν τα περισσότερα άτομα για να αποκτήσουν ένα πρόγραμμα λογισμικού, είναι δεκαπλάσια.

Ένα από τα κύρια επιχειρήματα που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις λογισμικού για να δικαιολογήσουν τις υψηλές τιμές τους είναι οι απώλειες που έχουν από την πειρατεία (Perelman 1991: 195). Φυσικά, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που η πειρατεία έχει φανεί ελκυστική πράξη απόκτησης ενός λογισμικού από τους περισσότερους ανθρώπους λόγω του χαμηλού κόστους. Ακόμα όμως και οι απώλειες είναι δύσκολο να καταγραφούν ποσοτικά. Κάποιες πηγές αναφέρουν (Perelman 1991: 195), ότι ο αριθμός λαθρεμπορικών αντιγράφων σημαντικών προγραμμάτων φτάνει τα εκατομμύρια. Άλλες πάλι αναφέρουν ότι η πραγματική απώλεια από την πειρατεία είναι σχετικά μικρή .

Η πειρατεία όμως σίγουρα δεν έχει ζημιώσει τις εταιρείες όσο αυτές υποστηρίζουν. Συγκεκριμένα, πολλές εταιρείες λογισμικού έχουν ως τακτική, αναλαμβάνοντας οι ίδιες τις δαπάνες αποστολής, να στέλνουν δείγματα των προγραμμάτων σε πιθανούς πελάτες με σκοπό να τους εξοικειώσουν με τα προϊόντα τους (Perelman 1991: 195). Σε πολλές περιπτώσεις, υποτιθέμενοι πειρατές κάλυπταν τις δαπάνες της αποστολής με το να χρησιμοποιούν τα δείγματα και να κρίνουν αν αξίζει να βγουν στην αγορά ή όχι. Εκτός όμως από τις δαπάνες, οι πειρατές στην ουσία εισάγουν ένα πρόγραμμα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο χρηστών, εξυπηρετώντας κατά μια έννοια τους κατασκευαστές λογισμικού.

Μία προσπάθεια που έγινε από πολλές εταιρείες λογισμικού για να καταπνίξουν την πειρατεία, πριν μερικά χρόνια, ήταν να τοποθετήσουν μια

προστασία αντιγραφής στα προγράμματα που κατασκεύαζαν, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο ένα τεχνητό κόστος για τις πληροφορίες (Perelman 1991: 196). Η τακτική αυτή ήταν σίγουρα η πιο σημαντική ως προς της απομάκρυνσης του λογισμικού από τον χαρακτήρα του ως δημόσιο αγαθό. Ο Perelman σημειώνει ότι ο πρόσθετος προγραμματισμός που περιλαμβανόταν στην προστασία αντιγραφής είχε ως συνέπεια την πρόσθεση στο σταθερό κόστος παραγωγής μιας δαπάνης που στην ουσία καθιστούσε το πρόγραμμα ένα λιγότερο δημόσιο αγαθό. Πρέπει να σημειωθεί ότι σήμερα η προστασία αντιγραφής έχει εξαφανιστεί κατά ένα πολύ μεγάλο μέρος. Μέσω όμως αυτής, πολλά προγράμματα έγιναν ακόμα πιο δύσκολα στη χρήση τους και έφεραν την δυσανασχέτηση πολλών χρηστών που δημιούργησαν ένα είδος καταναλωτικής αντίστασης.

Πέρα από την προστασία αντιγραφής, οι εταιρείες λογισμικού έχουν επιβάλει και άλλες δαπάνες που αφορούν την προστασία της αξίας των προϊόντων τους (Perelman 1991: 196). Για παράδειγμα, ο κώδικας δημιουργίας ενός λογισμικού συνήθως έως πάντα αποκρύπτεται από τους κατασκευαστές, έτσι ώστε οι πιθανοί ανταγωνιστές να μη μπορούν να εκμεταλλευτούν τα προγράμματά τους. Τα σύγχρονα προγράμματα επιτρέπουν στους χρήστες να γράψουν μακροεντολές (δηλαδή ένα είδος μίνι προγραμμάτων), έτσι ώστε να επιτύχουν την καλύτερη απόδοση του προγράμματος, αλλά τους απαγορεύεται η πρόσβαση στον αρχικό κώδικα του προγράμματος. Μία άλλη τακτική που χρησιμοποιούν συχνά οι εταιρείες λογισμικού για να περιορίσουν την πιθανή χρησιμότητα των προϊόντων τους είναι να ξοδεύουν χρήματα για να μειώσουν την ποιότητα των προϊόντων τους, θέτοντας εκτός λειτουργίας κάποια χαρακτηριστικά γνωρίσματα αυτών, καθώς και την ποικιλία τους με σκοπό τη δημιουργία τεχνητών σειρών ποιότητας (Perelman 1991: 197).

Επιπλέον, οι επιχειρήσεις λογισμικού έχουν επιδοθεί σε έναν αγώνα υπονόμησης κάθε άλλης αποδοτικότητας μέσω σύνθετων στρατηγικών, όπως τα πνευματικά δικαιώματα και τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας (Perelman 1991: 197). Οι νομικές δαπάνες για το λογισμικό μπορούν αν φτάσουν σε πολύ υψηλά επίπεδα. Βέβαια, η συνεχής καταφυγή στις δικαστικές αίθουσες μπορεί (και έχει εν πολλοίς) ακρωτηριάσει την παραγωγή καινοτόμων ιδεών στο τομέα κατασκευής λογισμικού. Τέτοιες δίκες έχουν συντρίψει μικρές εταιρείες ανάπτυξης λογισμικού. Φυσικά, υπάρχουν απόψεις που υποστηρίζουν ότι χωρίς το θέλγητρο του κέρδους που προκύπτει από τα πνευματικά δικαιώματα, δεν θα υπήρχε εξ αρχής πρόθεση

δημιουργίας προγραμμάτων (Perelman 1991: 197). Άλλοι πάλι υποστηρίζουν ότι ο εταιρικός πολιτισμός είναι ασυμβίβαστος με το είδος της δημιουργικότητας που απαιτεί ένας καλός προγραμματισμός. Όπως και να έχει, ο μεγαλύτερος αριθμός των σημαντικότερων εταιρειών ανάπτυξης λογισμικού είτε ξεκίνησαν είτε έγιναν στην πορεία περισσότερο μεσίτες λογισμικού και λιγότερο δημιουργοί. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Microsoft, που ενώ αρχικά ήταν μια μικρή επιχείρηση, έγινε η ισχυρότερη στο τομέα της όταν κέρδισε μια σύμβαση εφοδιασμού της IBM με λειτουργικό σύστημα DOS (Perelman 1991: 198). Η Microsoft αγόρασε το DOS από μια ακόμα μικρότερη εταιρεία την Seattle Computer για περίπου 50.000 δολάρια το 1980 και στη συνέχεια, μετά τον εφοδιασμό της IBM, έφτασε να έχει κέρδος από αυτό γύρω στα 75 εκατομμύρια δολάρια το 1985. Η Seattle Computer μήνυσε στη συνέχεια την Microsoft και κέρδισε περίπου 925.000 δολάρια.

Καθώς, το λογισμικό γίνεται εμπόρευμα, κρίνεται απαραίτητη η εκμάθηση χρησιμοποίησης του λογισμικού από την πλευρά των χρηστών εκ μέρους των επιχειρήσεων λογισμικού που αναγνωρίζουν ότι το να κερδίσουν αξία από το πρόγραμμα εξαρτάται από το πόσο πρόθυμοι είναι οι χρήστες να μάθουν να το χρησιμοποιούν και από το αν το πρόγραμμα είναι φιλικό προς τον χρήστη (Kenney 1997: 94). Αυτό σημαίνει, ότι εάν ένας χρήστης-καταναλωτής επενδύσει χρόνο και προσπάθεια για να κατανοήσει ένα πρόγραμμα και τις δυνατότητες αυτού του προγράμματος, το πιο πιθανό είναι να συνεχίσει να χρησιμοποιεί και τις επόμενες εκδόσεις αναβαθμισμένης μορφής. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το κλειδί της επιτυχίας στην νέα οικονομία πληροφοριών είναι ο έλεγχος του καταναλωτή και αυτό το γνωρίζουν πολύ καλά οι επιχειρήσεις (Kenney 1997: 94). Μια ευρεία βάση χρηστών αποτελεί θέμα στρατηγικής σημασίας για τις επιχειρήσεις. Συνεπώς, φαίνεται ότι το λογισμικό απομακρύνεται από την εικόνα του δημόσιου αγαθού.

Η απομάκρυνση από την εικόνα αυτή καθώς και το σύνολο μιας βάσης χρηστών οδήγησε τον Perelman (1991: 199) να χαρακτηρίσει το λογισμικό ως «μετά-δημόσιο» αγαθό. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι αυτό που ξεχωρίζει ένα μετά-δημόσιο αγαθό από ένα καθαρά δημόσιο αγαθό, είναι ότι ο κάθε πρόσθετος χρήστης παρέχει ένα όφελος στους άλλους χρήστες. Πιο αναλυτικά, ένας σύνθετος κώδικας λογισμικού είναι σε πολλές περιπτώσεις άχρηστος για τους περισσότερους ανθρώπους που δεν γνωρίζουν και γι' αυτό χρειάζονται κάποιες πληροφορίες χρήσιμες ως προς τον τρόπο λειτουργίας ενός προγράμματος, οι οποίες μπορούν να πάρουν πολλές

μορφές: εγχειρίδια, βιβλία, ακόμα και απευθείας σύνδεση βοήθειας. Επίσης, υπάρχουν ειδικά καταστήματα υποστήριξης λογισμικού, που προσφέρουν στους πελάτες προστασία από ιούς, αναπροσαρμογές, και μη τεκμηριωμένα τεχνικά χαρακτηριστικά. Τέλος, υπάρχουν και άλλοι χρήστες, οι οποίοι βοηθούν και αντιπροσωπεύουν μια σημαντική θετική εξωτερική βοήθεια, γνωστή ως βάση χρηστών.

Η ύπαρξη μιας εγκαταστημένης βάσης θεωρείται ένα πολύ σημαντικό κομμάτι για το εμπορικό λογισμικό, μιας και ενθαρρύνει τα άτομα να συμβάλλουν στην αξία του προγράμματος (Perelman 1991: 199). Αυτό σημαίνει ότι όταν αρκετοί χρήστες ενδιαφέρονται να υιοθετήσουν ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα, θα υπάρξουν αντίστοιχα άτομα που θα γράψουν βιβλία πάνω σε αυτό, ή θα αναπτύξουν νέα προγράμματα που θα ενισχύσουν την παραγωγικότητα του πρώτου. Επιπλέον, εμπορικά περιοδικά δημοσιεύουν πληροφορίες για το πώς θα καταστήσουν το πρόγραμμα πιο χρήσιμο ενώ φυσικά, ακόμα και οι ομάδες χρηστών, που οργανώνουν τη διανομή των πληροφοριών, αποτελούν σημαντικό στοιχείο προώθησης των προγραμμάτων.

Ακόμα και οι πειρατές αποτελούν μια αρκετά μεγάλη βάση χρηστών που μπορεί να ενθαρρύνει ένα πρόγραμμα. Συνεπώς, η βάση χρηστών αποτελεί στοιχείο ζωτικό για τη διαδεδομένη ή μη χρήση ενός προγράμματος, καθώς δεν υπάρχει συγκεκριμένος μηχανισμός που εξασφαλίζει ότι ένα προϊόν μπορεί να γίνει πρότυπο (Perelman 1991: 200). Ένα κόλπο που χρησιμοποιούν συχνά οι επιχειρήσεις λογισμικού, είναι να προσφέρουν εκτενή υποστήριξη στη βάση χρηστών, κερδίζοντας σημαντική επίγνωση για πιθανές βελτιώσεις σε δικά τους προϊόντα (Perelman 1991: 201) .

Πάντως, υπάρχουν περιπτώσεις που μια βάση μπορεί να δημιουργήσει αδράνεια και αυτή είναι η περίπτωση μιας βάσης μεγάλου μεγέθους (Perelman 1991: 201). Δηλαδή, όπως αναφέρει ο Perelman, όσο μεγαλύτερη είναι η βάση χρηστών τόσο πιο δύσκολο γίνεται να υπάρξει δοκιμή εναλλακτικών προγραμμάτων. Ο ίδιος συγγραφέας (1991: 201) επισημαίνει ότι αδράνεια, και ίσως μεγαλύτερη, μπορεί να προκύψει και από το απαγορευτικό κόστος που μπορεί να έχει ένα νέο πρόγραμμα. Λογικά, όσο πιο πολλά άτομα χρησιμοποιούν ένα πρόγραμμα τόσο πιο πολύτιμο γίνεται και γι' αυτό συχνά οι εταιρείες λογισμικού προτιμούν να διορθώσουν την ποιότητα ή την αποτελεσματικότητα ενός ήδη δημοφιλούς προγράμματος παρά να δημιουργήσουν ένα νέο.

Πρέπει να σημειωθεί ότι σε σχέση με το λογισμικό, ένας άλλος σημαντικός τρόπος δημιουργίας αξίας είναι η βάση δεδομένων, δηλαδή η συλλογή και η οργάνωση της δημιουργίας δεδομένων (Kenney 1997: 94). Για παράδειγμα, μια βάση δεδομένων των διευθύνσεων όλων των επιχειρήσεων λογισμικού στις ΗΠΑ που συγκεντρώθηκαν για εκπαιδευτικούς λόγους, θα μπορούσε να είναι ταυτόχρονα ένα πολύτιμο εργαλείο μάρκετινγκ (Kenney 1997: 94). Γενικότερα, αυτό που ήταν στο παρελθόν η ακαδημαϊκή δραστηριότητα τώρα φαίνεται σαν ένα πιθανό εμπόρευμα. Επιπλέον, αυτός ο μετασχηματισμός δεν είναι περιορισμένος στις βάσεις δεδομένων.

3.2. Σύντομη αναφορά στις μορφές διανομής του λογισμικού

Σήμερα, η βιομηχανία παραγωγής λογισμικού είναι από τις πιο σπουδαίες οικονομικές βιομηχανίες στον κόσμο. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, πάνω από το μισό της παγκόσμιας αγοράς επεξεργασίας πληροφοριών της τάξης των 500 δις δολαρίων έχει σχέση με την παραγωγή αυτή και συνεχώς αυξάνεται περίπου 10% κάθε χρόνο. Το λογισμικό ως βιομηχανικό προϊόν διακινείται και ως ένα προϊόν εισαγωγής και ως ένα προϊόν εξαγωγής (UNIDO, Kopetz 1993: 75).

Το παραγόμενο λογισμικό, στο μεγαλύτερο μέρος του, δεν εμφανίζεται στην ελεύθερη αγορά ως προσυσκευασμένο λογισμικό¹¹. Πιο συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο μέρος της ποσότητας λογισμικού που παράγεται από τις επιχειρήσεις υπολογιστών, συνήθως πωλείται μαζί με το υλικό (hardware) ως προϊόν υπολογιστικών συστημάτων, αυξάνοντας όπως αναφέρθηκε ήδη τη λειτουργία και την αξία αυτών. Παρατηρείται, δηλαδή συχνά το φαινόμενο, όταν προβαίνουμε στην αγορά ενός π.χ. προσωπικού υπολογιστή, αυτός να «τρέχει» με ένα πακέτο λογισμικού το οποίο τον συνοδεύει, αυξάνοντας την τιμή του. Το λογισμικό ανήκει στην Know-how εντατική βιομηχανία (UNIDO, Kopetz 1993: 75). Η βάση της βιομηχανίας λογισμικού θεωρείται -και όχι άδικα- το ιδιαίτερα κατάλληλο, καλά εκπαιδευμένο προσωπικό το οποίο απολαμβάνει, λόγω των επιπέδων της παραγωγικότητας, ιδιαίτερα καλού επιπέδου μισθούς και συνθήκες εργασίας. Βέβαια, κάποιες φορές αυτές οι συνθήκες φαίνονται σαν καλές, ενώ στην πραγματικότητα δεν είναι, μιας και ένα μεγάλο ποσοστό του προσωπικού αυτού συνήθως δουλεύει πάρα πολλές ώρες, πάνω από το νόμιμο όριο και χωρίς ελεύθερο χρόνο (βλ. συνέντευξη). Παρατηρείται, ότι συχνά οι επιχειρήσεις λογισμικού αναζητούν τα πιο ικανά άτομα του κλάδου έτσι ώστε να προσδοκούν δημιουργικές καινοτομίες ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.

Πρέπει να επισημανθεί ότι καθώς το λογισμικό δεν είναι ένα πλήρες προϊόν, χρειάζεται την ύπαρξη ενός κατάλληλου λειτουργικού περιβάλλοντος υλικού (hardware) για να επιτύχει ένα καλό αποτέλεσμα. Όσον αφορά, λοιπόν, τις τάσεις του υλικού υπολογιστών, στα επόμενα έτη οι τεχνολογικές πρόοδοι έχουν στραφεί στην παραγωγή ολοένα και ισχυρότερων μικροηλεκτρονικών τσιπ. Κι ενώ αναμένεται ότι η μείωση του κόστους θα συνεχίζει να υφίσταται, αυτό δε συμβαίνει με το κόστος του λογισμικού (UNIDO, Korpetz 1993: 76).

Πέρα από τα παραπάνω, υπάρχει μια τυποποίηση των λειτουργικών συστημάτων σε εξέλιξη. Τα ιδιόκτητα λειτουργικά συστήματα από τις σημαντικότερες επιχειρήσεις υπολογιστών χρησιμοποιούν τυποποιημένα λειτουργικά συστήματα όπως το UNIX και το MS/DOS (UNIDO, Korpetz 1993: 77). Σύμφωνα με στατιστικές, η πιο ενδιαφέρουσα αγορά για τους παραγωγούς εμπορικών λειτουργικών πακέτων ήταν η αγορά του MS/DOS πριν το 1993, ενώ σήμερα τα ίδια λειτουργικά πακέτα έχουν εξαφανιστεί, δίνοντας τη θέση τους στην κυριαρχία των Windows. Στον τομέα του real-time λογισμικού και του μικροελεγκτικού λογισμικού, δεν υπάρχει καμία τάση τυποποίησης παρόμοια με την αγορά υπολογιστών (UNIDO, Korpetz 1993: 77).

Επιπλέον, νέες στρατηγικές συμμαχίες διαμορφώνονται στη βιομηχανία υπολογιστών και τη βιομηχανία ηλεκτρονικής παγκοσμίως. Ταυτόχρονα, ένα άλλο ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο έχει ξεπροβάλλει και απασχολεί τη βιομηχανία λογισμικού, αυτό της διανομής του, το οποίο σχετίζεται πάλι με την επιτυχία του λογισμικού και την μεγάλη βάση χρηστών του. Με δεδομένο ότι το λογισμικό είναι στην ουσία ένα πνευματικό προϊόν, η συζήτηση γύρω από τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας του ιδιοκτήτη λογισμικού αποτελεί ένα πολύ σημαντικό ζήτημα. Οι προγραμματιστές, φαίνεται σήμερα, να περνούν όλο και περισσότερο χρόνο στην αναζήτηση τρόπων βελτίωσης που αφορούν τις ήδη υπάρχουσες πατέντες. Υπάρχει μεγάλος φόβος ότι στο μέλλον θα είναι πολύ δύσκολο να γραφτεί χρήσιμο λογισμικό, επειδή οι βασικές ιδέες προστατεύονται και κάθε νέο πρόγραμμα είναι πιθανό να παραβιάζει τις πατέντες (UNIDO, Korpetz 1993: 83). Υπάρχουν τρεις διαφορετικές μορφές διανομής λογισμικού: το εμπορικό, το ενσωματωμένο και το ελεύθερο λογισμικό οι οποίες είναι οι παρακάτω σύμφωνα με τον Korpetz (UNIDO, 1993: 83-84):

Α. Εμπορικό Λογισμικό. Ο πιο συνήθης τρόπος που το συσκευασμένο λογισμικό βγαίνει στην αγορά είναι μέσω διανομέων χονδρικής και λιανική πώλησης, όπως π.χ. ένα κατάστημα υπολογιστών. Δεδομένου ότι υπάρχει ένα περιορισμένος χώρος διαθέσιμος σε ένα κατάστημα για ένα προϊόν, μπορεί να είναι πολύ δύσκολο να πειστεί ένας

ιδιοκτήτης να επιδείξει ένα νέο προϊόν λογισμικού, εάν δεν είναι ευρέως γνωστό. Συγκεκριμένα, υπάρχουν ελάχιστες επιχειρήσεις λογισμικού που μπορούν να αντέξουν οικονομικά το απαγορευτικό κόστος μιας αποτελεσματικής εισαγωγής προϊόντος. Μόλις, λοιπόν, καθιερωθεί ένα νέο προϊόν λογισμικού στην αγορά, ενισχύεται και βελτιώνεται ανάλογα με τις απαιτήσεις των πελατών και έτσι, κάθε χρόνο, μπορεί να κυκλοφορεί και μια νέα έκδοση, η οποία και μπορεί να αναβαθμιστεί από μια καθιερωμένη υπάρχουσα βάση πελατών έναντι μικρής αμοιβής. Δεδομένου ότι σε ένα παλαιό προϊόν είναι δυσκολότερο να γίνουν αλλαγές, δημιουργούνται νέα προϊόντα τα οποία όμως σχεδιάζονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην απομακρύνονται από τις λειτουργικές διαδικασίες με τις οποίες είναι εξοικειωμένοι οι παλαιοί πελάτες. Βέβαια, η νέα τεχνολογία προσφέρει βελτιωμένες δυνατότητες οι οποίες είναι δύσκολο να συμφιλωθούν με την παραδοσιακή κατασκευή των προϊόντων, δημιουργούνται ανταγωνιστικότερα προϊόντα και εξαφανίζονται τα παλαιά.

Συνήθως τα κύρια πακέτα λογισμικού πωλούνται παγκοσμίως σε ισοδύναμες τιμές. Μια τέτοια διανομή μπορεί να αναγκάσει τις τοπικές εταιρείες λογισμικού να πουλήσουν τα ίδια προϊόντα σε εναρμονισμένες τιμές. Εάν μια τοπική επιχείρηση έχει μόνο μια μικρή βάση πελατών, μπορεί να είναι δύσκολο να ανακτηθούν τα κόστη ανάπτυξης, εάν η τιμή του προϊόντος είναι καθορισμένη από τους ανταγωνιστές της παγκόσμιας αγοράς. Η κατάσταση είναι διαφορετική όταν ένα εντατικό know-how πακέτο λογισμικού στοχεύει σε μια εξειδικευμένη αγορά. Σε μια τέτοια περίπτωση, οι δραστηριότητες του μάρκετινγκ μπορούν να είναι πιο εστιασμένες και ο ανταγωνισμός λιγότερο αυστηρός.

Β. Ενσωματωμένο λογισμικό. Το «key-element» λογισμικό και το «intelligent product» λογισμικό είναι ενσωματωμένα μέσα στο προϊόν και διανεμημένα ανάμεσα στα καθιερωμένα κανάλια παραγωγικής διαχείρισης. Αυτή η μορφή διανομής αποφεύγει πολλές από τις παγίδες της εμπορικής διανομής λογισμικού, όπως το πρόβλημα της παράνομης αναπαραγωγής, τεκμηρίωσης, υποστήριξης. Καθώς η τιμή του hardware πέφτει όλο και περισσότερο, η στρατηγική σημασία του λογισμικού σε ένα έξυπνο προϊόν αυξάνεται. Ένα άλλο πλεονέκτημα του ενσωματωμένου λογισμικού, είναι η δημιουργία επιπλέον εισοδήματος από την πώληση του σχετικού υλικού του προϊόντος.

Γ. Ελεύθερο λογισμικό. Προκειμένου να αποφευχθούν οι κυρίες δαπάνες για τη διαχείριση, τη διαφήμιση και την εμπορική διανομή, μερικοί δημιουργοί των πακέτων λογισμικού αποφασίζουν να διανείμουν το λογισμικό τους ελεύθερα μέσω των bulletin boards στα δίκτυα υπολογιστών. Εάν ένας χρήστης είναι ικανοποιημένος με ένα

πρόγραμμα, καλείται να συνεργαστεί με το συντάκτη (ή την οργάνωσή του) και να καταβάλει μια μικρή αμοιβή για την εκτεταμένη τεκμηρίωση, την υποστήριξη και τις μελλοντικές αναπροσαρμογές. Το λογισμικό που διανέμεται με αυτήν την μορφή καλείται μερικές φορές διανεμημένο λογισμικό. Ο συντάκτης του διανεμημένου λογισμικού καλύπτει τις δαπάνες του από τα τέλη που καταβάλλονται από τους ικανοποιημένους χρήστες. Διατηρεί τα πνευματικά δικαιώματα και περιορίζει σε μερικές περιπτώσεις τη χρήση του shareware, π.χ., να απαγορεύσει ένα λογισμικό να μπει σε πακέτο και να πουληθεί εμπορικά. Μια άλλη μορφή ελεύθερου λογισμικού είναι λογισμικό του δημόσιου τομέα, το οποίο είναι χωρίς οποιουσδήποτε περιορισμούς πνευματικών δικαιωμάτων. Το λογισμικό δημόσιου τομέα δημιουργείται συχνά στα πανεπιστήμια και άλλες ερευνητικές οργανώσεις και διανέμεται ελεύθερα στην κοινότητα. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι τα τελευταία χρόνια η διαχείριση λογισμικού έχει αρχίσει να αυξάνεται σημαντικά. Υπάρχουν τρία ζητήματα διοίκησης λογισμικού που απαιτούν ειδική προσοχή κατά την οργάνωση μιας νέας παραγωγής λογισμικού: η διαχείριση ποιότητας, η διαχείριση κινδύνου και η διαχείριση παραγωγικότητας.

3.3. Τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας λογισμικού

Μια υπόθεση την οποία έπρεπε να μελετήσει και ν' αποφανθεί το Ευρωκοινοβούλιο, ήταν η υπόθεση των «πατέντων λογισμικού» (software patents ή e-patents). Η συγκεκριμένη υπόθεση αφορούσε γενικότερα τον τομέα της πληροφορικής, διότι η δυνατότητα σχεδιασμού ενός νέου προγράμματος εξαρτάται στο μεγαλύτερο μέρος από τις πατέντες. Από τους απλούς χρήστες μέχρι τους ειδικούς προγραμματιστές, το ζήτημα θεωρείται εξαιρετικά σημαντικό, καθώς αγγίζει έννοιες όπως η ελευθερία δημιουργίας και έκφρασης (ειδικά στο θέμα της παραγωγής προγραμμάτων).

Πρέπει να σημειωθεί ότι κρίνεται απαραίτητο να γίνει μια διάκριση αρχικά μεταξύ διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (πατέντες) και πνευματικών δικαιωμάτων (copyright δηλ. δικαίωμα αποκλειστικής εκμετάλλευσης πνευματικών έργων)¹². Οι πρώτες, δεν καλύπτουν ολόκληρα προγράμματα αλλά αλγόριθμους και τεχνικές, αποσπασματικές οδηγίες προς έναν υπολογιστή για τον τρόπο εκτέλεσης μιας ενέργειας στο πλαίσιο ενός προγράμματος. Ένα πρόγραμμα, λοιπόν, μπορεί να χρησιμοποιεί χιλιάδες παρόμοιες τεχνικές οδηγίες. Επειδή ο συνδυασμός των αλγορίθμων και των τεχνικών αυτών οδηγιών θεωρείται μοναδικός για κάθε πρόγραμμα, καλύπτεται από τους νόμους προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων (copyright). Οι αλγόριθμοι όμως, καθώς και οι τεχνικές, σε ορισμένες χώρες όπως η ΗΠΑ και η Ιαπωνία, πατεντάρονται, δηλαδή

αξιοποιούνται αποκλειστικά από εκείνον που πρώτος τις κατέθεσε στο αρμόδιο Γραφείο Ευρεσιτεχνιών (Ελευθεροτυπία, 20/6/2004).

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1970, το Γραφείο Πατέντων και Εμπορικών Σημάτων των ΗΠΑ δεν έδινε πατέντες που αφορούσαν τους υπολογισμούς ηλεκτρονικών προγραμμάτων καθώς θεωρούσε ότι δεν είναι δυνατόν να πατενταριστούν επιστημονικές αλήθειες ή μαθηματικές διατυπώσεις αυτών των εκφράσεων¹³. Για παράδειγμα αν ο Αϊνστάιν μπορούσε να πατεντάρει τη θεωρία της Σχετικότητας τότε κάθε άνθρωπος που θα χρησιμοποιούσε τον μαθηματικό αυτό τύπο, θα έπρεπε να πληρώνει δικαιώματα στην οικογένεια του Αϊνστάιν.

Από το 1975 όμως, αυτό αλλάζει καθώς το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ, άρχισε να εκδίδει αποφάσεις που ζητούσαν κατοχύρωση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας λογισμικού. Η κατοχύρωση αυτή, γενικεύτηκε την περίοδο της προεδρίας του Μπιλ Κλίντον ο οποίος, παρότι το Κογκρέσο δεν νομιμοποίησε με ρητό τρόπο την χορήγηση τους, τοποθέτησε στην προεδρία του Γραφείου Πατέντων τον Μπρους Λέμαν, επικεφαλής του λόμπι της βιομηχανίας παραγωγής λογισμικού. Οι πατέντες, λοιπόν, είναι πλέον ένας τρόπος, ένα δικαίωμα που έχει κάποιο πρόσωπο ή εταιρεία να μπορεί να μονοπωλεί μια εφεύρεση. Η διαδικασία είναι απλή: ο «εφευρέτης» προσδιορίζει το αντικείμενο εφεύρεσης του και τις λειτουργίες του, υποβάλλει την πρόταση του με σκοπό τον αποκλεισμό των υπολοίπων από την ίδια ιδέα, το αρμόδιο κρατικό όργανο ελέγχει την πρόταση ως προς την πρωτοτυπία και στην συνέχεια παρέχει (έναντι κάποιου τιμήματος) αποκλειστικά δικαιώματα εκμετάλλευσης της εφεύρεσης για 20 χρόνια.

Τα πράγματα δυσκολεύουν με αυτόν τον τρόπο για έναν προγραμματιστή που θέλει να δημιουργήσει ένα καινούριο πρόγραμμα μιας και είναι υποχρεωμένος να το φτιάξει κάνοντας χρήση χιλιάδων αλγορίθμων έτσι ώστε να καταλήξει σε ένα ολοκληρωμένο έργο του οποίου μπορεί να θεωρηθεί ιδιοκτήτης και να έχει τα πνευματικά δικαιώματα. Καθώς όμως πολλοί από τους αλγόριθμους είναι πατενταρισμένοι, είναι δύσκολο να φτιαχτεί ένα πρόγραμμα χωρίς να παραβιάσουν πατέντες, καθιστώντας με αυτόν τον τρόπο έναν προγραμματιστή υποχείριο στα χέρια αυτών που κατέχουν τα μεγάλα πακέτα πατέντων¹⁴, δηλαδή των μεγάλων εταιρειών λογισμικού επί των πλείστων. Οι μεγάλες αυτές εταιρείες είναι πολέμιες σε κάθε ιδέα ελεύθερου λογισμικού και αντιμετωπίζουν ως πειρατεία ακόμα και τη χρήση ενός προγράμματος από τον ίδιο καταναλωτή σε δύο υπολογιστές

Λογικό είναι οι ίδιοι οι προγραμματιστές να αντιδράσουν καθώς βλέπουν ότι τους στερείται η ελευθερία δημιουργίας. Φυσικά, η αντίδραση αυτή αντιμετωπίζεται από τις εταιρείες με πολλούς τρόπους. Ειδικευμένοι δικηγόροι, καθώς και τα τμήματα προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας που έχουν όλες οι μεγάλες εταιρείες κάνουν με τη σειρά τους ένα μεγάλο αγώνα με σκοπό την επιβολή των πατέντων.

Οι υποστηρικτές του ελεύθερου λογισμικού πρωτοστατούν σε μια μεγάλη διεθνή εκστρατεία ενάντια στις πατέντες, αλλά δεν είναι μόνοι τους. Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει ένας διαχωρισμός μεταξύ των πατέντων λογισμικού και των υπολοίπων και έχει ειπωθεί ότι δεν υποστηρίζουν όλοι την εναντίωση όλων των πατέντων αλλά περιορίζονται στις «ψηφιακές» (βλ.συνέντευξη). Τα επιχειρήματα τους είναι βάσιμα και τεκμηριωμένα όπως (Ελευθεροτυπία, 20/6/2004): α) το λογισμικό προστατεύεται ήδη από το copyright. Οι πατέντες δεν είναι, λοιπόν, απαραίτητες, β) οι πατέντες αποτελούν τροχοπέδη στην οικονομική ανάπτυξη των επιχειρήσεων. Ειδικά η ευρωπαϊκή οικονομία θα βρεθεί σε δύσκολη θέση μιας και οι περισσότερες πατέντες βρίσκονται στα χέρια αμερικανικών εταιρειών, γ) οι πατέντες εμποδίζουν την ανάπτυξη ανταγωνισμού, με αποτέλεσμα να δίνονται λιγότερες επιλογές στον καταναλωτή και να ανεβαίνει η τελική τιμή του προϊόντος, δ) οι πατέντες δημιουργούν νομική αβεβαιότητα σε όποιον ασχολείται με το λογισμικό, μιας και αυτός δεν μπορεί να γνωρίζει αν το λογισμικό του παραβιάζει τις πατέντες κάποιων άλλων, ώσπου η εταιρεία λογισμικού ή ο απλός χρήστης να εκβιαστεί, να μηνυθεί και να διωχτεί, ε) το ελεύθερο λογισμικό (λογισμικό ανοιχτού κώδικα) θα γίνει παράνομο (η πρόβλεψη των φορέων ανοιχτού λογισμικού είναι ότι η Microsoft θα τους υποβάλλει αλληπάλληλες αγωγές, έως ότου οι μεγαλύτερες εταιρείες ανοιχτού λογισμικού υποχρεωθούν να κλείσουν ή να συμπράξουν με τις μονοπωλιακές εταιρείες), στ) ακόμα και να θέλουν, οι προγραμματιστές ανοιχτού λογισμικού δεν μπορούν να κατοχυρώσουν πατέντες (Αφενός η τιμή της κατοχύρωσης είναι απαγορευτική, αφετέρου δεν είναι αυτοί σε θέση να μετρήσουν τους χρήστες του λογισμικού τους, πράγμα που αποτελεί προϋπόθεση για όσους κατέχουν πατέντες)

Όσο αφορά την Ευρώπη, από το 1973, διαθέτει κανόνες ως προς το τι επιδέχεται πατεντάρισμα και τι όχι. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Πατέντων με το **άρθρο 52**¹⁵ αναφέρει ότι οι μαθηματικές μέθοδοι, οι επιχειρηματικές μέθοδοι, τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών κ.λπ. **δεν** είναι εφευρέσεις υπό την έννοια του νόμου για τις πατέντες. Αυτό συμβαίνει επειδή θεωρούν ότι οι πατέντες και τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας καλύπτουν συγκεκριμένες εφαρμογές της φυσικής επιστήμης ενώ οι πατέντες λογισμικού καλύπτουν αφηρημένες ιδέες.

Το 1986 όμως, το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας¹⁶ (European Patent Office, EPO), παραβιάζοντας το **άρθρο 52** της Συνθήκης, άρχισε να χορηγεί πατέντες για προγράμματα υπολογιστών υπό το πρόσχημα ότι το λογισμικό αποτελεί μέρος μιας εφεύρεσης. Το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που χορηγεί, ωστόσο, αφορά μόνο το λογισμικό και όχι το λογισμικό μαζί με την εφεύρεση (βλ. Γλέζος). Αντί τότε να υπάρξουν αντιδράσεις εναντίον του EPO, αποφασίζει το 1997 το ίδιο το Γραφείο¹⁷ ότι ο νόμος πρέπει να ξαναγραφτεί για να συμφωνεί με την πρακτική του EPO. Μετά από αυτό, τα στοιχεία δείχνουν ότι σήμερα οι κατοχυρωμένες πατέντες είναι πάνω από 30 χιλιάδες και ότι συνεχώς αυξάνονται με ρυθμό 3 χιλιάδες το χρόνο¹⁸. Το 2000, έγιναν προσπάθειες από τους ιθύνοντες του EPO να διαγράψουν τις εξαιρέσεις του άρθρου 52 της Συνθήκης αλλά απέβηκαν μάταιες αφού ήρθαν αντιμέτωποι με την αντίδραση προγραμματιστών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων λογισμικού. Το 2002 η Διεύθυνση Εσωτερικής Αγοράς της Κομισιόν (υπό τον διάδοχο του Monti, Frits Bolkestein) υπέβαλε την **πρόταση 2002/0047** για την Οδηγία «σχετικά με τη δυνατότητα κατοχύρωσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας των εφευρέσεων που εφαρμόζονται σε υπολογιστή»¹⁹. Η Οδηγία υποτίθεται ότι θα εναρμόνιζε τις σχετικές εθνικές νομοθεσίες και θα διευκρίνιζε τους όρους κατοχύρωσης ώστε να αποφευχθεί δήθεν η υπερβολή του EPO, διαπιστώνεται όμως ότι η πρόταση στην πραγματικότητα εξασφαλίζει την κατοχύρωση πατέντων για προγράμματα υπολογιστών²⁰.

Στις **24 Σεπτεμβρίου 2003**, κι αφού η ψηφοφορία της 1ης Σεπτεμβρίου είχε αναβληθεί από διάφορες κινητοποιήσεις από ομάδες, οργανισμούς, μικρομεσαίες επιχειρήσεις και ακτιβιστές (υπό το συντονισμό του FFII (Foundation for a Free Information Infrastructure) που είχαν ενημερώσει τους πολιτικούς για το ποιες τροπολογίες είναι καλές και ποιες όχι, ύστερα από μια σύνοδο μιάμισης ώρας το Κοινοβούλιο υιοθέτησε πολλές από τις τροπολογίες που υποστήριζε το **FFII**, με αποτέλεσμα η διορθωμένη πρόταση να διευκρινίζει ρητά ότι η προγραμματιστική λογική και οι μέθοδοι εργασίας δεν είναι δυνατό να δεσμεύονται από πατέντες (βλ. Γλέζος). Ειδικά, στην συγκεκριμένη οργάνωση υπάρχουν άτομα που έχουν απομακρυνθεί από την εργασία τους για μήνες ώστε να μπορούν να την βοηθήσουν πιο αποτελεσματικά (βλ. συνέντευξη). Επίσης, επειδή στοχεύουν στην πολιτική ενημέρωση, αναζητούν και χρειάζονται άτομα συνεχώς για βοήθεια (βλ.συνέντευξη). Στις **24 Φεβρουαρίου 2004**, 61 Ευρωβουλευτές υπογράφουν το αίτημα προς την επιτροπή Νομικών Υποθέσεων (JURI) του Ευρωκοινοβουλίου. Με συντριπτική πλειοψηφία 19-προς-1, το JURI ψηφίζει να ζητήσει από την Κομισιόν επανέναρξη της διαδικασίας²¹ νομοθέτησης της Οδηγίας,

την οποία επικυρώνει και η Σύνοδος των Προέδρων του Ευρωκοινοβουλίου και η Ολομέλεια του Κοινοβουλίου. Τέσσερις μέρες μετά, η Κομισιόν απορρίπτει το αίτημα.

Σύμφωνα με τις διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η τροποποιημένη από το Κοινοβούλιο πρόταση εξετάστηκε στη συνέχεια από το Συμβούλιο Υπουργών²². Το θέμα ανατέθηκε στην «Ομάδα Εργασίας για την Πνευματική Ιδιοκτησία» που αποτελείται από τα ίδια μέλη του Συμβουλίου Διαχείρισης του ΕΡΟ. Το κείμενο «συμβιβασμού» όμως στο οποίο κατέληξε η «Ομάδα Εργασίας» αναιρούσε τις διορθώσεις του Κοινοβουλίου και πίεζε ευθέως για πατέντες λογισμικού, διαδικασιών και δομών δεδομένων. Η Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου μέχρι την τελευταία στιγμή αρνιόταν να δώσει τις πρόσφατες εκδόσεις του κειμένου στο **FFII**²³ «λόγω της ευαίσθητης φύσης των διαπραγματεύσεων και της απουσίας αντίστοιχου δημόσιου συμφέροντος». Στις **18 Μαΐου 2004** το Συμβούλιο έκανε μερικές επουσιώδεις διορθώσεις και ενέκρινε το κείμενο, με οριακή πλειοψηφία. Στη συνάντηση αυτή η Ολλανδία στήριξε το κείμενο παρ' όλο που ανέφερε ρητά ότι μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα. Η Γερμανία, που είχε υποσχεθεί πως θα το καταψήφισε, ισχυρίστηκε ότι ικανοποιήθηκε από μια επουσιώδη τροποποίηση. Ο Frits Bolkestein εισήγαγε στο άρθρο 4 μια διόρθωση που ισχυρίστηκε ότι ξεκάθαρα απέκλειε τις πατέντες λογισμικού, «ξεχνώντας» να επισημάνει ότι το άρθρο 5 σαφώς εξασφάλιζε το αντίθετο (και στη συνέντευξη τύπου που ακολούθησε δεν μπορούσε να βρει παράδειγμα λογισμικού που η πρόταση να εξαιρεθεί). Η σύσκεψη ήταν επίσης αξιοσημείωτη για τον τρόπο με τον οποίο η Ιρλανδική Προεδρία πίεσε τη Δανία για να αποσπάσει τις ψήφους της, με τις οποίες εξασφάλισε την οριακή πλειοψηφία²⁴ (βλ. Γλέζος).

Το Συμβούλιο Υπουργών στις **7 Μαρτίου 2005** επικύρωσε τελικά το κείμενο του Μαΐου του 2004, αποδεικνύοντας έτσι την αδιαφορία του για την άποψη του Κοινοβουλίου. Στην ίδια συνεδρίαση, η Κυπριακή Αντιπροσωπεία καταθέτει έγγραφη δήλωση δυσαρέσκειας για την σαφήνεια του κειμένου. Στα τέλη Απριλίου 2005, κατατίθενται οι τροπολογίες στο Ευρωκοινοβούλιο, οι οποίες πρόκειται να ψηφιστούν δύο μήνες μετά. Το **FFII** ετοιμάζει μια ανάλυση των τροπολογιών²⁵ που κατατέθηκαν από όλους τους εμπλεκόμενους. Τον **Ιούνιο του 2005** το Ευρωκοινοβούλιο εκτελεί τη 2η ανάγνωση του νομοσχεδίου. Για κάθε τροπολογία στο κείμενο του Συμβουλίου, δεν χρειάζεται απλά η πλειοψηφία των παρόντων Ευρωβουλευτών, αλλά η πλειοψηφία από όλους τους Ευρωβουλευτές. Στις **6 Ιουλίου 2005** το Ευρωκοινοβούλιο συνεδριάζει για την ψήφιση των τροπολογιών που θα εφαρμόσει στο κείμενο. Το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας της 6ης Ιουλίου ήταν : **648 από τους 729** Ευρωβουλευτές ψηφίζουν την

ολική απόρριψη του κειμένου, με 14 ψήφους κατά. Έτσι, η διαδικασία νομιμοποίησης της Οδηγίας διακόπτεται και αποκλείεται η μετατροπή της σε νόμο.

Στην Ελλάδα, η αντίδραση εναντίων των πατέντων και την προάσπιση των ψηφιακών δικαιωμάτων οργανώθηκε το 2003 από τον **HELLUG** (Hellenic Linux User Group), την Ένωση, δηλαδή, χρηστών και φίλων Λίνουξ Ελλάδας. Από τότε έχει σχηματιστεί **ειδική ομάδα από ακτιβιστές**²⁶ που παρακολουθούν από κοντά τις εξελίξεις ενώ συμμετέχει ενεργά σε δράσεις στο εξωτερικό, όπως σε διαδηλώσεις και ενημερώσεις Ελλήνων ευρωβουλευτών στις Βρυξέλλες (βλ. συνέντευξη). Η δράση της ομάδας εστιάζεται στα εξής: : α) συγγραφή και μετάφραση ενημερωτικού υλικού σχετικά με τα δεινά των πατέντων λογισμικού, β) διάθεση του υλικού και συντονισμός ενεργειών μέσω της ιστοσελίδας epatents.hellug.gr, γ) προώθηση του θέματος στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο, δ) συλλογή υπογραφών διαμαρτυρίας ενάντια στις πατέντες λογισμικού από ακαδημαϊκούς και ερευνητικούς φορείς, συλλόγους και εταιρείες πληροφορικής, επίσης και μεμονωμένα άτομα, ε) ενημέρωση βουλευτών, ευρωβουλευτών και πολιτικών, στ) συντονισμό με τους αντίστοιχους φορείς (κυρίως το Ίδρυμα για μια Ελεύθερη Πληροφοριακή Υποδομή, Freedom for a Free Information Infrastructure, FFII) σε ευρωπαϊκό επίπεδο και υποστήριξη των διεθνών ενεργειών, ζ) προώθηση της πανευρωπαϊκής διαμαρτυρίας ενάντια στις πατέντες λογισμικού και, σύντομα, διοργάνωση καθαρά ελληνικής διαμαρτυρίας. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι δράσεις προετοιμάζονται, συζητούνται και συντονίζονται δημόσια μέσω του Διαδικτύου και οποιοσδήποτε είναι ελεύθερος να συμμετέχει ή απλώς να παρακολουθεί τις υπό εξέλιξη δράσεις. Επίσης, επιτυγχάνεται μια αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων της ομάδας, παρόλο που είναι διεσπαρμένοι στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Παρ' όλη τη δυναμική που έχει πρόσφατα αποκτήσει η ομάδα [epatents](http://epatents.hellug.gr), η ελληνική συμμετοχή στην πανευρωπαϊκή διαμαρτυρία ενάντια στις πατέντες λογισμικού²⁷ παραμένει σε πολύ χαμηλά επίπεδα και η κάλυψη από τον ελληνικό τύπο σχετικά περιορισμένη. Η Ελλάδα ακόμα δεν έχει έναν ικανοποιητικό αριθμό ατόμων που να ασχολούνται με την διαμαρτυρία και οποιαδήποτε κίνηση βασίζεται απλά στην εθελοντική εργασία και στο ξόδεμα του ελεύθερου χρόνου των μελών της ομάδας, που πραγματικά πιστεύουν σε αυτό που κάνουν (βλ. συνέντευξη).

3.4 Η σημερινή κατάσταση: το μονοπώλιο της Microsoft

Ήδη από τη δεκαετία του '90 έχει ξεκινήσει μια πολιτική συζήτηση γύρω από το θέμα του μονοπωλίου της Microsoft. Επιστημονικά περιοδικά έχουν ασχοληθεί ιδιαίτερα

με αυτό το ζήτημα. Έτσι παρατηρούμε δηλώσεις όπως αυτές παρακάτω να γίνονται συχνά:

«Η τρέχουσα δημοτικότητα των Windows δεν σημαίνει ότι η θέση τους στην αγορά είναι απρόσβλητη. Η πιθανή οικονομική ανταμοιβή για την κατασκευή των «επόμενων Windows» είναι τόσο μεγάλη που δε θα υπάρξει ποτέ έλλειψη των νέων τεχνολογιών να επιδιώξουν να την προκαλέσουν. Ισχυροί ανταγωνιστές όπως η IBM, Sun Microsystems και η Oracle ξοδεύουν εκατομμύρια δολάρια κάθε χρόνο για να φτιάξουν ένα νέο λογισμικό που θα αντικαταστήσει τα Windows. Αυτός είναι ένας λόγος που κοστολογούμε τα Windows τόσο χαμηλά. Εάν αυξήσουμε τις τιμές, αποτύχουμε να καινοτομήσουμε ή να σταματήσουμε να ενσωματώνουμε τα χαρακτηριστικά που θέλουν οι καταναλωτές (όπως είναι η υποστήριξη στο Διαδίκτυο), θα χάσουμε γρήγορα μερίδιο αγοράς»

Bill Gates, The Economist, 6/13/98

«Ο καθένας που χρησιμοποιεί υπολογιστή ή εξαρτάται από υπολογιστές έχει ενδιαφέρον να δει τις αντιανταγωνιστικές και αντικαταναλωτικές πρακτικές της Microsoft να περιορίζονται από τις αντιτράστ αρχές. Ο ισχυρισμός της Microsoft ότι αμύνεται του δικαιώματος της να καινοτομεί είναι τραγική ειρωνεία σε μια βιομηχανία που βλέπει τους καλύτερους καινοτόμους της να δέχονται επίθεση από τις αντιανταγωνιστικές πράξεις της εταιρείας. Η agenda της Microsoft δεν είναι η καινοτομία, είναι η μίμηση, όπως επίσης και η επιβολή ενός ασφυκτικού ελέγχου επάνω σε επιλογές των χρηστών και ένα όσο ποτέ διευρυμένο μονοπώλιο».

Ralph Nader and James Love, Computer World, 11/9/98

Τα λειτουργικά συστήματα της Microsoft έχουν κυριεύσει την αγορά των λειτουργικών συστημάτων της πληροφορικής τεχνολογίας τα τελευταία χρόνια (Policy debate-economics 2003) και αποτελούν περίπου 90-95% των λειτουργικών συστημάτων των υπολογιστικών και μικροϋπολογιστικών μηχανών. Άρα, δεν μπορεί να αμφισβητήσει κανείς αυτό που είναι τόσο φανερό, δηλαδή την κυριαρχία της εταιρείας αυτής στην συγκεκριμένη αγορά. Η Microsoft δεν ελέγχει μια βιομηχανία παραγωγής (όπως η IBM), ούτε ένα φυσικό πόρο (όπως το τυποποιημένο πετρέλαιο) ή μια ρυθμισμένη εγκατάσταση δημόσιας χρήσης. Τα στρατηγικά μονοπώλια της Microsoft στηρίζονται σε αφηρημένα προϊόντα: τα πρότυπα και τις αρχιτεκτονικές που ελέγχουν το σχέδιο του σύγχρονου λογισμικού. Μέχρι το 1990, η Microsoft είχε γίνει η πλουσιότερη επιχείρηση λογισμικού παγκοσμίως αν και δεν είχε κανένα κύριο προϊόν σε οποιαδήποτε σημαντική κατηγορία πέραν αυτής των λειτουργικών συστημάτων (Gleick 1999).

Το θέμα όμως που εγείρει και είναι πολύ σημαντικό είναι εάν η Microsoft έχει χρησιμοποιήσει την κυριαρχική δύναμη που έχει για να εμποδίσει το εμπόριο παραβιάζοντας τα ομοσπονδιακά αντιτράστ θεσπίσματα. Η ουσία του νόμου του αντιτράστ δημιουργήθηκε από την ιδέα ότι το κοινό πρέπει να έχει ένα ενδιαφέρον για την παρεμπόδιση της υπερβολικής συγκέντρωσης της οικονομικής δύναμης (Gleick

1999). Η παραβίαση αυτή προκύπτει από μια σειρά ενεργειών στις οποίες έχει προβεί η εταιρεία, με τις κυριότερες να είναι οι εξής (Policy debate-economics 2003):

- 1) μονοπώληση της αγοράς λειτουργικών συστημάτων υπολογιστών,
- 2) ενσωμάτωση του Internet Explorer Web Browser στο λειτουργικό σύστημα ώστε να εξαλείψει τον ανταγωνισμό της Netscape,
- 3) χρησιμοποίηση της αγοραστικής της δύναμης έτσι ώστε να μπορεί να διαμορφώνει αντί-ανταγωνιστικές συμφωνίες με τους παραγωγούς των σχετικών αγαθών.

Όσον αφορά την πρώτη περίπτωση, σύμφωνα με τους νόμους αντιτράστ που ισχύουν στις Ηνωμένες Πολιτείες, η Microsoft μπορεί να βρεθεί ένοχη της μονοπώλησης στην αγορά λειτουργικών συστημάτων μόνο σε περίπτωση που έχει χρησιμοποιήσει την κυριαρχία της στην αγορά με σκοπό να επιβάλει μια χρηματική τιμή η οποία θα υπερβαίνει την ανταγωνιστική (Policy debate-economics 2003). Βέβαια, ο καθορισμός μιας «ανταγωνιστικής τιμής» δεν είναι κάτι εύκολο σε αυτήν την αγορά, μιας και μια τέτοια τιμή δεν μπορεί να παρατηρηθεί άμεσα, καθώς πολλές από τις δαπάνες έρευνας, ανάπτυξης, υποστήριξης και παραγωγής σε μια τέτοια επιχείρηση είναι δύσκολο να οριστούν ακριβώς στα μεμονωμένα προϊόντα λογισμικού. Από την πλευρά εκείνων που θεωρούν ότι όντως η Microsoft μονοπωλεί, υποστηρίζεται ότι η εν λόγω εταιρεία έχει λάβει μέχρι και 10 δις. δολάρια από μονοπωλιακά κέρδη. Από την άλλη, αυτοί που υποστηρίζουν την Microsoft, αναφέρουν ότι λόγω της εταιρείας αυτής και της απειλής της πιθανότητας ανταγωνισμού οι τιμές είναι χαμηλές.

Στην δεύτερη περίπτωση, η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών έχει υποστηρίξει ότι η απόφαση της Microsoft να ενσωματώσει τον Internet Explorer στο λειτουργικό σύστημα είχε ως σκοπό να εξαλείψει την ανταγωνιστική απειλή που τέθηκε από τη γλώσσα προγραμματισμού της Netscape και της Sun Microsystems's Java (Policy debate-economics 2003). Από την πλευρά της η Microsoft υποστήριξε ότι αυτή η δράση είναι μια φυσική επέκταση του περιβάλλοντος Windows και ότι το δεν πρέπει να παρέχεται ελεύθερα ένα πρόγραμμα προς όλους τους χρήστες. Η εξαγορά της Netscape από την AOL, είναι ένα ζήτημα το οποίο χρησιμοποιούν αναλόγως και οι δύο πλευρές. Η μεν Microsoft θεωρεί ότι αυτό απεικονίζει τη δυναμική και ανταγωνιστική φύση της αγοράς λογισμικού, οι δε κριτικοί της Microsoft υποστηρίζουν ότι αυτό απαιτήθηκε μόνο λόγω της μείωσης του μεριδίου αγοράς της Netscape ως αποτέλεσμα των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών της Microsoft.

Όσον αφορά την τρίτη περίπτωση, η Microsoft έχει πράγματι χρησιμοποιήσει την κυριαρχία της στην αγορά λειτουργικών συστημάτων για να αναγκάσει άλλες

εταιρείες να συμφωνήσουν σε πολιτικές οι οποίες περιορίζουν τον ανταγωνισμό προϊόντων που παράγονται από άλλες εταιρείες, ανταγωνιστικές της Microsoft (Policy debate-economics 2003).

Έτσι ως προς το εάν η Microsoft έχει χρησιμοποιήσει παράνομες αντί-ανταγωνιστικές πρακτικές, στις 5/11/1999, ο δικαστής Thomas Penfield Jackson εξέδωσε τα εξής συμπεράσματα που φυσικά βασίστηκαν σε σημαντικά στοιχεία (Policy debate-economics 2003):

- A. η Microsoft έχει μονοπώλιο των λειτουργικών συστημάτων των υπολογιστών,
- B. η Microsoft έβλαψε τους καταναλωτές μέσω της χρήσης των μονοπωλιακών της δυνάμεων και
- Γ. αρκετές από τις συμβάσεις της Microsoft είχαν τα αντιανταγωνιστικά αποτελέσματα.

Μια απόφαση που βγήκε το 2000, ανακοίνωνε τον απαραίτητο χωρισμό της Microsoft σε δύο εταιρείες, μια που θα παρείχε λειτουργικά συστήματα και μια δεύτερη, που θα παρείχε λειτουργικές εφαρμογές (Policy debate-economics 2003). Το 2001 όμως, ο αρχικός δικαστής έχει απομακρυνθεί από την υπόθεση και το Υπουργείο Δικαιοσύνης των Ηνωμένων Πολιτειών, αποφασίζει να μην υποστηρίξει την προηγούμενη απόφαση διαίρεσης της εταιρείας. Ο διακανονισμός που αποφασίστηκε τότε από την Ομοσπονδιακή κυβέρνηση απαίτησε από την Microsoft να απελευθερώσει τμήματα του πηγαίου κώδικα στους ανταγωνιστές της, έτσι ώστε να επιτρέψει την εφαρμογή άλλων προγραμμάτων στα Windows. Έτσι, ένα ουσιαστικό τμήμα του κώδικα απελευθερώθηκε τον Αύγουστο του 2002. Αυτός ο διακανονισμός στην ουσία βοηθούσε τους κατασκευαστές υπολογιστών να επιλέξουν ποια προϊόντα της Microsoft θα «φορτώνονται» επάνω στους υπολογιστές που πωλούν. Ενώ οι περισσότερες αμερικάνικες πολιτείες έχουν δεχτεί αυτόν τον διακανονισμό, 16 από αυτές καθώς και η Περιφέρεια της Κολούμπια από το 2003 ακολουθούν ακόμα αντιτράστ δράσεις ενάντια στη Microsoft.

Η Microsoft βέβαια συνέχισε να προσπαθεί να τακτοποιεί διάφορες ιδιωτικές αντιτράστ περιπτώσεις με έναν διακανονισμό, σύμφωνα με τον οποίο θα μπορούσαν να παρέχουν ελεύθερα το λογισμικό στα σχολεία (Policy debate-economics 2003). Αυτός ο διακανονισμός απορρίφθηκε από τον Γενικό Δικαστή J. Frederick Motz το 2002, θεωρώντας ότι μια τέτοια ενέργεια θα ενίσχυε τη μονοπωλιακή δύναμη της Microsoft, θα ενθάρρυνε τα σχολεία προς την αντικατάσταση συγκροτημάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών που ήδη χρησιμοποιούσαν εναλλακτικά λειτουργικά συστήματα. Ακόμα υπάρχουν και διάφορες μη ιδιωτικές αντιτράστ ενέργειες που εκκρεμούν ενάντια στην

Microsoft. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επίσης, έχει ξεκινήσει συζητήσεις που αφορούν την πιθανή αντιτράστ δράση ενάντια στη Microsoft.

Κι ενώ τα δικαστήρια έχουν επιβεβαιώσει το μονοπώλιο της Microsoft, μια πολύ σημαντική πτυχή αυτού του μονοπωλίου είναι η επένδυση πάνω στην ικανότητα, την εμπειρία, την κατάρτιση των ιδίων των δημιουργών του λογισμικού των Windows, καθώς και των εργαλείων που χρειάζονται αυτοί (Ray 2001). Τα κυριότερα πλεονεκτήματα που έχει αποκτήσει η Microsoft οφείλονται σε αυτούς τους προγραμματιστές που έχουν αφιερώσει αμέτρητες προσωπικές ώρες πάνω στην κωδικοποίηση των περιβαλλόντων των Windows όπως και στα υπόλοιπα εργαλεία της εταιρείας.

Παρατηρούμε, ότι για πολλά χρόνια ήταν πολύ δύσκολο για έναν επαγγελματία προγραμματιστή να επιλέξει ένα περιβάλλον εκτός των Windows. Η κλίμακα αυτής της αγοράς έχει περιορίσει κατά μεγάλο βαθμό τους ανταγωνιστές και δίνει τη δυνατότητα στους προγραμματιστές να εργαστούν πάνω σε πιο εξειδικευμένες θεματικές, που μια εναλλακτική πλατφόρμα δε θα μπορούσε να δώσει. Επιπλέον, το μεγάλο μέγεθος της εγκαταστημένης βάσης των Windows θεωρείτο ως εμπόδιο ενάντια σε οποιαδήποτε αλλαγή στην αγορά, ενώ παράλληλα τα Windows θεωρούνται η πλατφόρμα εκείνη η οποία θα συνεχίζει να υπάρχει για πολύ καιρό ακόμα. Επειδή μπορεί να χρειαστούν αρκετά χρόνια προσπάθειας έτσι ώστε να επιτευχθούν υψηλά επίπεδα παραγωγικότητας σε ένα σύνθετο περιβάλλον ανάπτυξης, οι ειδικευόμενοι πάνω στα Windows προγραμματιστές, λόγω οικονομικής αναγκαιότητας, ήταν ανίκανοι να μεταπηδήσουν σε μια διαφορετική πλατφόρμα (Ray 2001). Βέβαια, τα παραπάνω δε σημαίνουν ότι αυτή η πλατφόρμα ή ένα άλλο λειτουργικό πρόγραμμα της Microsoft είναι και το καλύτερο. Μέχρι σήμερα, η ποιότητα των προϊόντων της είναι τυχαία σε σχέση με τους θριάμβους της. Η Microsoft ξέρει ότι το τεχνολογικά τέλειο προϊόν είναι σπάνια το ίδιο με το προϊόν που κερδίζει στον ανταγωνισμό. Επανειλημμένως η στρατηγική της ήταν να εισχωρεί σε μια αγορά γρήγορα με ένα κατώτερο προϊόν για να καθιερώσει μια βάση, να δημιουργεί πρότυπα και να απομυζά μερίδια της αγοράς (Gleick 1999). Η IBM, για παράδειγμα, είχε δημιουργήσει ένα λειτουργικό σύστημα σαφώς ανώτερο από τα Windows αλλά απέτυχε να πείσει τις εκατοντάδες των κατασκευαστών του υλικού PC και χιλιάδες ανεξάρτητους υπεύθυνους για την ανάπτυξη λογισμικού. Στην ουσία η κυριαρχία της Microsoft στηρίζεται στο σκληρό μάρκετινγκ και στις δημόσιες σχέσεις της (Gleick 1999).

Επίσης, στο τομέα του Διαδικτύου, το νέο λογισμικό της Microsoft εγκαθίσταται αυτόματα για κάθε χρήστη των Windows γεγονός που είναι εμφανές μόλις ανοίξει ένας προσωπικός υπολογιστής, οπότε τα εικονίδια MSN και “e” για το Ίντερνεντ φαίνονται αμέσως στη οθόνη (Gleick 1999). Ο Steve Case, Πρόεδρος της American Online, της δημοφιλέστερης εμπορικής σε απευθείας σύνδεση υπηρεσίας, αναφέρει ότι δεν θα υπάρχουν επιλογές που θα χτίζονται πάνω στο λειτουργικό σύστημα πέραν του MSN και ότι το σύστημα αυτό το οποίο είναι εγκατεστημένο στο 85% όλων των προσωπικών υπολογιστών είναι έτοιμο να γίνει ένα κατ’ εξαίρεση εργαλείο μάρκετινγκ και διανομής (Gleick 1999).

Το Διαδίκτυο, είχε αναγκάσει τη Microsoft να κάνει μια αλλαγή στην στρατηγική της. Καθώς αυτό αρχικά ήταν άσχετο με το όραμα του ηλεκτρονικού εμπορίου, το MSN ήταν κι αυτό ένας μυστικός κώδικας που σχεδιάστηκε σαν μια ιδιωτική υπηρεσία, που φιλοξενούσε ιδιόκτητο περιεχόμενο από εφημερίδες, τηλεοπτικά δίκτυα, πηγές καταναλωτικών προϊόντων της Microsoft και ένα ευρύ φάσμα επιχειρήσεων με τις πληροφορίες και τα προϊόντα που πουλούν (Gleick 1999). Όταν λοιπόν, το Διαδίκτυο βγήκε σε δημόσια θέα, έπρεπε η Microsoft να μετατραπεί και σε μια επιχείρηση πρόσβασης σε αυτό, με την οικοδόμηση ενός εθνικού δικτύου όπου οι πελάτες θα χρησιμοποιούσαν επί πληρωμή. Αν και η Microsoft υποστήριξε ότι δεν είναι μια επιχείρηση σύνδεσης, σε εμπιστευτικό υπόμνημα του Gates προς 14 ανώτερα στελέχη της εταιρείας το 1998, αναφέρεται ότι αποφασίζεται μια νέα στρατηγική εισχώρησης στην ηλεκτρονική επικοινωνία, θεωρώντας ότι το φουτουριστικό όραμα πρωτοκαθεδρίας του λογισμικού του θα γίνει ρεαλιστικό μόνον εάν πείσουν τους χρήστες ότι η αναβάθμιση σε κάποια προγράμματα φαίνεται αρκετά ωραιότερη όταν η εταιρεία είναι κυρίαρχος και σε άλλο τομέα, όπως αυτός της ηλεκτρονικής επικοινωνίας (Gleick 1999).

Σήμερα, σχεδόν το μισό από το παγκόσμιο συνολικό εισόδημα λογισμικού το κατέχει η Microsoft. Ο Eric Schmidt, Υπεύθυνος της Sun Microsystems αναφέρει *«Προσωπικά πιστεύω ότι η Microsoft είναι η ισχυρότερη οικονομική δύναμη των Ηνωμένων Πολιτειών στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα»* (Gleick 1999). Σύμφωνα με επιχειρηματίες και στελέχη της αγοράς των υπολογιστών, η δύναμη της Microsoft είναι θέμα δημόσιας πολιτικής για τα επόμενα 20 χρόνια. Η μεγάλη πλειοψηφία των προσωπικών υπολογιστών παγκοσμίως λειτουργούν με λογισμικό της. Και φυσικά, η κυριαρχία αυτή δεν περιορίζεται μόνο σε επίπεδο προσωπικών υπολογιστών. Μια σειρά από άλλες εφαρμογές ήδη κατασκευάζονται από αυτήν όπως: ηλεκτρονικά πορτοφόλια

με ηλεκτρονικές υπογραφές, εισιτήρια θεάτρου ή ταξιδιού, τηλέφωνα με οθόνες, συστήματα πλοήγησης των αυτοκινήτων, ψηφιακά δίκτυα γραφείων, καθώς και εφαρμογές στο διαδίκτυο. Με την παραγωγή των συνδέσεων μεταξύ όλων αυτών των επιπέδων σύγχρονου υπολογισμού και με τον έλεγχο των αρχιτεκτονικών των συνδέσεων αυτών, η Microsoft είναι στο στάδιο μετασχηματισμού της ίδιας της δομής των παγκόσμιων επιχειρήσεων υπολογιστών. Και ναι μεν, φαίνεται να θέλει τον έλεγχο του ηλεκτρονικού εμπορίου, αλλά σε ένα αφαιρετικό πλαίσιο αναζητά την κυριαρχία σε όλο το εμπόριο (Gleick 1999). Ο ιδρυτής και πρόεδρος της, είναι ο πλουσιότερος άνθρωπος του κόσμου ενώ οι ανώτεροι υπάλληλοι του φιγουράρουν στη λίστα των πλουσιότερων του κόσμου. Πάνω από 2000 υπάλληλοι της εταιρείας είναι ανερχόμενοι εκατομμυριούχοι που δημιουργούν μια αξιοπρόσεκτη νέα δομή κατηγορίας στην κοινωνική και πολιτική ζωή του Σιάτλ. Ο Ballmer, ανώτερο στέλεχος της Microsoft, έχει αστειευτεί για τον στόχο της παγκόσμιας κυριαρχίας τους. Βέβαια, αυτό θεωρείτο παράπτωμα εκ μέρους του μιας και οι άνθρωποι της εταιρείας διδάσκονται να αποφεύγουν λέξεις όπως «εξουσιάζω» σε δημόσιες συζητήσεις που αφορούν ρόλο της επιχείρησης και προτιμούν τη χρήση της «τίθεται επικεφαλής ή ηγούμαι» (Gleick 1999).

Ο πρόεδρος της ανακοίνωνε τη δεκαετία του '90 ότι δεν υπάρχει καμιά αξιόπιστη απειλή στο μονοπώλιο της γύρω από τα λειτουργικά συστήματα. Το 1995, με την εμφάνιση των Windows 95, η Γουώλ Στρίτ διαπίστωσε ότι η Microsoft είναι η επιχείρηση που οδηγούσε τις αμερικάνικες χρηματιστικές αγορές. Ο Gates σε ταξίδι του το 1999 συναντήθηκε με τον Πρόεδρο της Κίνας Jiang Zemin και το Πεκίνο ανήγγειλε ότι τα Windows θα είναι τα επίσημα πρότυπα λογισμικού της χώρας, δεδομένης της ανυπαρξίας τμήματος αντιτράστ εκεί. Κάποιες ημέρες αργότερα, ο Gates αποκάλυψε την αγορά της μεγαλύτερης παγκοσμίως αποθήκης ιστορικών φωτογραφιών, το αποκαλούμενο Αρχείο Bettmann, προσθέτοντας το στην συλλογή του από οπτικές εικόνες.

Επιπλέον, η Microsoft στηρίζεται και στην κυριαρχία επί των προτύπων στην αγορά. Η ανάπτυξη προτύπων ενεργεί ως καταλύτης στην οικονομική ανάπτυξη και δεν θα μπορούσε να μην περιλαμβάνει και το Διαδίκτυο. Τα ανοιχτά και ελεύθερα πρότυπα δημιουργήθηκαν για να επιτρέψουν διαφορετικούς τύπους δικτύων υπολογιστών να επικοινωνούν, πρότυπα τα οποία καθορίστηκαν από κυβερνήσεις και διεθνείς οργανισμούς ή βιομηχανικές κοινοπραξίες (Gleick 1999). Κανένας δεν οφείλει να καταβάλει πληρωμές για πνευματικά δικαιώματα ή άδειες που αφορούν τα πρότυπα αυτά. Το ίδιο πρέπει να συμβαίνει και με το λογισμικό, για αυτό και αρχικά ήταν

ελεύθερο. Εδώ όμως προκύπτει το σημαντικό στοιχείο της παντοδυναμίας της, που βασίζεται στη δημιουργία, το μάρκετινγκ και τον χειρισμό των προτύπων. Η Microsoft έχει αρνηθεί να συνεργαστεί με οποιεσδήποτε διαδικασίες προτύπων πέραν των δικών της. Βέβαια, δεν είναι η μοναδική επιχείρηση που έχει λειτουργήσει με αυτόν τον τρόπο, εκμεταλλευόμενη τα ιδιωτικά πρότυπα. Η Netscape έκανε το ίδιο με τα πρότυπα του World Wide Web: δημιουργώντας ιδιόκτητες «επεκτάσεις» που λειτουργούν μόνο με το λογισμικό της (Gleick 1999). Η έννοια των δημόσιων προτύπων έχει χαθεί.

Εν τέλει, πολλές επιχειρήσεις, αποτυγχάνοντας να εκτιμήσουν το μέγεθος και το βάθος του μονοπωλίου της Microsoft και της αποφασιστικότητας της να το υπερασπιστεί, έχουν σπαταλήσει πολύτιμους πόρους για να επιτύχουν σύμφωνα με αρχές, αξίες και τιμιότητα να αποκτήσουν μια ευκαιρία εισχώρησης και επιβίωσης στην αγορά, πράγμα όμως που φάνηκε σχεδόν αδύνατο για μια τέτοια κλειδωμένη αγορά (Ray 2001). Όμως, τα στενά όρια του μονοπωλίου φαίνεται ότι είναι αποτελεσματικά μόνο στους ανταγωνιστές που απαιτούν να έχουν κέρδος κι έτσι ενώ η απώθηση της παντοδυναμίας IBM φάνηκε εύκολη, το φαινόμενο Linux που ξεπρόβαλε, φαίνεται να προκαλεί το μονοπώλιο αυτό. Το Linux δεν χρειάζεται κανένα κέρδος, εταιρική συνεργασία ή κάποια επένδυση για να επιτύχει, αντίθετα εξαρτάται μόνο από χομπίστες που έχουν πάθος για τον προγραμματισμό και έχουν δικά τους αυτόεπιβαλλόμενα πρότυπα ποιότητας για την εργασία τους (βλ. συνέντευξη). Επιπλέον, η κοινότητα Linux, με κίνητρο την μη ικανοποίηση και τη δυσaráσκεια από το τοπίο που έχει δημιουργήσει η Microsoft, έχει εισχωρήσει σε πολλά μέτωπα στις εμπορικές αγορές και με την πρόσθετη υποστήριξη μεγάλων εταιρειών, το ποσοστό επιτάχυνσης του συνεχώς αυξάνεται (Ray 2001). Το διάσημο ρητό του Gates που είχε γίνει ήδη πραγματικότητα: «ένας υπολογιστής σε κάθε γραφείο και σε κάθε σπίτι, κι όλοι να τρέχουν με λογισμικό της Microsoft» έχει αρχίσει και εξασθενεί σιγά σιγά και ίσως κάποια στιγμή έρθει το τέλος της παντοδυναμίας των Windows, δεδομένων βέβαια και κρίσιμων ενεργειών που έχουν λάβει χώρα τα τελευταία χρόνια, όπως η απόφαση της IBM να υποστηρίξει και να επενδύσει πάνω στο Linux.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ-ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ

4.1 Πληροφορική επανάσταση και πληροφορικό έγκλημα

Καθώς η πληροφορική τεχνολογία έχουν πλέον εισβάλει στη ζωή μας, έχει δημιουργηθεί παράλληλα και μια σειρά «εγκλημάτων» που σχετίζονται με αυτές. Η έννοια που επικρατεί διεθνώς για αυτά τα «εγκλήματα» είναι η «computer crime» και δεδομένης της δυσκολίας που αντιμετωπίζει η ελληνική γλώσσα με την αφομοίωση όρων κυρίως τεχνολογικού χαρακτήρα, δεν είναι δυνατό να αποδοθεί στα ελληνικά χωρίς απλουστεύσεις ή δυσκολίες. Η πιο συμβατική επιλογή είναι η απόδοση του όρου «computer crime» ως «πληροφορικό έγκλημα» και έχει ως αφετηρία την έννοια «information technology crime» (Λάζος 2001: 13). Συνήθως καλύπτει μια εγκληματική δραστηριότητα που αφορά πρωτίστως το λογισμικό (software) του ηλεκτρονικού υπολογιστή, όπως προγράμματα, πληροφορίες και δεδομένα ενώ κατά δεύτερον το υλικό (hardware) του υπολογιστή (Λάζος 2001: 14).

Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των εννοιών «πληροφορικός» και «πληροφοριακός» (Λάζος 2001: 14). Ο Λάζος επεξηγεί ότι η πρώτη αντιστοιχεί στις μεθόδους διαχείρισης πληροφοριών μέσω της διάσπασης τους σε αναυτοτελή και στερούμενα νοήματος δεδομένα ενώ η δεύτερη αντιστοιχεί μέσα σε ένα γενικό πλαίσιο στις μονάδες γνώσης ή τη διαχείριση γνώσης μέσω της μετατροπής της σε πληροφορία(ες). Οι δύο έννοιες αν και διαφορετικές συνδέονται στενά μιας και πλέον οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές δεν υπολογίζουν απλά αλλά διαχειρίζονται την πληροφορία, δηλαδή αποθηκεύουν δεδομένα, επεξεργάζονται κείμενα, εικόνες, ήχους αλλά κινούν και αεροπλάνα, πλοία, οχήματα ή διαστημόπλοια.

Εφόσον ένας υπολογιστής μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο και εργαλείο για την ανάπτυξη της ανθρωπότητας είναι πολύ φανερό ότι η καρδιά του, δηλαδή το λογισμικό, αποτελεί στην ουσία μια κυρίαρχη δύναμη στα χέρια των κατόχων του. Έτσι, μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, που ξεκινά μια διαφορετική επανάσταση, η επανάσταση της πληροφορικής, παρατηρείται ότι οι εφαρμογές της εν λόγω τεχνολογίας μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα, εξαιτίας των σημαντικών πλεονεκτημάτων που έχουν προσφέρει σε πολλούς τομείς της ζωής μας, έχουν οδηγήσει σε μια ολοένα και μεγαλύτερη εξάρτηση του κράτους, της οικονομίας, της

παιδείας και του πολιτισμού από αυτή. Σύμφωνα με τον Murphy (Norton 1998: 13), *«Σήμερα, εξαιτίας σε μεγάλο βαθμό εκείνης της σημαντικής εισαγωγής τους στην παραγωγή το 1981, ουσιαστικά κάθε πρόσωπο, επιχείρηση, και κυβέρνηση είναι πελάτης των προϊόντων τεχνολογίας. Ο ορισμός των βιομηχανιών τεχνολογίας έχει επεκταθεί από τους μεγάλους υπολογιστές με το να περιλαμβάνει τους προσωπικούς υπολογιστές, το λογισμικό, τους ημιαγωγούς, τον εξοπλισμό ημιαγωγών, τις επικοινωνίες (και τηλεπικοινωνίες και μεταδόσεις στοιχείων) και την ιατρική τεχνολογία (βιοτεχνολογία και ιατρικές συσκευές)»*. Ο O. Edwards (στο Λάζος 2001: 15) επίσης αναφέρει ότι η κοινωνία στην οποία ζούμε σήμερα θα φτάσει σε ένα σημείο όπου *«τα πάντα θα εξαρτώνται από το λογισμικό»*. Παρατηρείται ήδη ότι ο κύριος όγκος των πληροφοριών κάθε είδους που διακινούνται καθημερινά σε όλο τον πλανήτη, μεταβιβάζεται μέσω συστημάτων πληροφορικής. Παραδείγματα υπάρχουν πολλά όπως η έρευνα στην υγεία, ο έλεγχος των συγκοινωνιών (σε εθνικό και διεθνές επίπεδο), η λειτουργία του κρατικού μηχανισμού, η εθνική άμυνα, οι χρηματικές συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων. Επίσης, ακόμα και ο έλεγχος, όπως και η ρύθμιση της παραγωγικής διαδικασίας μιας επιχείρησης, εξαρτάται απόλυτα από τη λειτουργική ικανότητα του συστήματος επεξεργασίας δεδομένων (βλέπε επίσης Θεοχαρά).

Η επανάσταση των ηλεκτρονικών υπολογιστών με το υλικό και το λογισμικό τους, αποτελεί μια κοινωνική σχέση (Λάζος 2001: 16) και ένα εργαλείο που θα παραμείνει στη ζωή μας και συνεχώς θα εξελίσσεται και θα παίζει σημαντικό ρόλο. Το ζήτημα που τίθεται είναι εάν θα μπορέσει ο άνθρωπος να ελέγξει την πληροφορική, έτσι ώστε να τεθεί στην υπηρεσία της ανθρωπότητας. Ένα κομμάτι ελέγχου της είναι η προσπάθεια ελέγχου της χρήσης της ως μέσου και ως πεδίου τέλεσης εγκλημάτων, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είναι επαρκής για την αντιμετώπιση όλων των κινδύνων που περιλαμβάνει η ανάπτυξη της, παρά μόνο του εγκληματικού της στοιχείου. Φυσικά, η εγκληματική φύση της πληροφορικής δεν γεννιέται από μόνη της, κατασκευάζεται. Αυτό σημαίνει ότι θεωρείται εγκληματική μόνο εάν δεν βολεύει τα σχέδια και τα συμφέροντα συγκεκριμένων οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών παραγόντων της οικονομίας της πληροφορίας, οικονομίας η οποία έχει ως πυλώνα στήριξης την τεχνολογία αυτή. Ο έλεγχος της «εγκληματικής» πληροφορικής δεν είναι τίποτα άλλο από έλεγχο της κυκλοφορίας της πληροφορίας και των τεχνολογικών επιτευγμάτων, πληροφορική η οποία επιχειρείται να

προσδιορίζεται ως εγκληματική μέσα από τη δύναμη της προπαγάνδας και ειδικών στρατηγικών τακτικής.

Η πληροφορική επανάσταση αφορά την τεχνολογία που προωθείται σε ένα ευρύ κοινωνικό μέτωπο (Hughes στο Λάζος 2001: 16) και όχι μια τεχνολογία όπως αυτή ορίζεται από ειδικούς, κράτη και ιδιωτικές επιχειρήσεις. Σύμφωνα με τους εγκληματολόγους Michalowski και Pfuhl, η εμφάνιση νέων τεχνολογιών προκαλεί τη δημιουργία νέων νόμων (στο Λάζος 2001: 17) Επίσης, ο Bigelow (στο Λάζος 2001:17) επισημαίνει ότι *«κάθε νέα τεχνολογική εξέλιξη δημιουργεί νέα νομικά προβλήματα και απαιτεί επανεκτίμηση των παλαιών εννοιών»*. Πηγαίνοντας πιο πέρα, οι δύο εγκληματολόγοι θεωρούν ότι κάθε νέα τεχνολογία δημιουργεί αμφιβολίες σε ότι αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, τόσο αυτών που αξιώνουν τον ορισμό της ως ιδιοκτησίας, όσο και αυτών που επηρεάζονται από την κοινωνική προώθηση και εφαρμογή της (στο Λάζος 2001: 18). Τα προβλήματα συνεπώς, που δημιουργούνται αφορούν τον χρόνο ενσωμάτωσης των τεχνολογικών εξελίξεων και καινοτομιών από τα επικρατέστερα πρότυπα κοινωνικών σχέσεων και κοινωνικών εξουσιών, καθώς και η μετέπειτα μορφοποίηση τους από αυτά.

4.2 Πληροφορικό οικονομικό έγκλημα και πνευματική ιδιοκτησία

Η ανάπτυξη της πληροφορικής τεχνολογίας γίνεται μέσα σε ένα κοινωνικό, οικονομικό και νομικό πλαίσιο που είναι καθοριστικό ως προς τους όρους και τη μορφή αναπαραγωγής της. Η Halbert (1998), υποστηρίζει ότι το πλαίσιο αυτό, αφού υπάγεται μέσα σε μια οικονομία και κοινωνία της ελεύθερης αγοράς δημιουργεί και το αντίστοιχο περιβάλλον στη νομοθεσία της πληροφορικής, το οποίο ξεκινά από την ίδια την βιομηχανία της τεχνολογίας αυτής. Άλλωστε, οι βιομηχανίες της πληροφορικής τεχνολογίας, κατέχοντας μια ιδιαίτερη θέση ως προς την ανάπτυξη του ευρύτερου οικονομικού συστήματος, προωθούν τα προϊόντα τους, τόσο σε άλλες εταιρείες/επιχειρήσεις, όσο και στην ευρύτερη κοινωνία. Το γεγονός ότι το hardware και το software αποτελούν για μεγάλο μέρος του πληθυσμού, κυρίως του δυτικού, μέσα που χρησιμοποιούνται στον εργάσιμο αλλά και ελεύθερο χρόνο του, σημαίνει ότι οι δημιουργοί της πληροφορικής τεχνολογίας και κυρίως οι ιδιοκτήτες του προϊόντος αποτελούν τους κυρίαρχους ενός μεγάλου κομματιού του χρόνου της καθημερινότητας μας. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά η Halbert (1998), είναι «η κυριαρχία της συντήρησης» των κυρίαρχων ομάδων μιας οικονομίας που στηρίζεται στην αγορά της πληροφορίας και που ο έλεγχος αυτής, μέσω της πνευματικής

ιδιοκτησίας, αποτελεί έναν άγριο αγώνα υπεροχής. Δεν είναι τυχαίο, λοιπόν, ότι η πνευματική ιδιοκτησία των προϊόντων-μέσων της πληροφορικής αποτελεί θέμα υψίστης σημασίας για τις επιχειρήσεις του χώρου και η αντιγραφή κάθε είδους λογισμικού απασχολεί σημαντικά τους διεκδικητές της πνευματικής ιδιοκτησίας, ειδικά όταν πρόκειται για μια εκ των προτέρων ανταγωνιστική αγορά παραγωγής συμβατών, μαζικών προϊόντων.

Η «νόμιμη» πλευρά, αυτή των εταιρειών παραγωγής λογισμικού, υποστηρίζει ότι η κατάργηση της πνευματικής ιδιοκτησίας τους στερεί τα προβλεπόμενα κέρδη που χάνονται από την αντιγραφή μιας ταινίας από την τηλεόραση μέσω βίντεο σε μια κασέτα εικόνας, ή αντιγραφή μουσικής. Γι' αυτό, και πολλές τέτοιες περιπτώσεις έχουν θεωρηθεί μέχρι και εγκληματικές στα δικαστήρια και έχουν τιμωρηθεί με πρόστιμα ή ακόμα και με φυλάκιση. Ειδικά το νομικό πλαίσιο των Ηνωμένων Πολιτειών είναι ιδιαίτερα αυστηρό, αφού θεωρεί ότι η πειρατεία, ως πρακτική μη σεβόμενη την πνευματική ιδιοκτησία, αποτελεί κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια της χώρας (Halbert 1998, 1994). Εκτός από το επιχείρημα των κερδών που δεν αποδίδονται στους δημιουργούς ή/και ιδιοκτήτες, υπάρχει και το επιχείρημα που υποστηρίζει την ύπαρξη απώλειας φόρων από το κράτος και θέσεων απασχόλησης για τους νέους εργαζόμενους (Halbert 1998). Η διαμάχη όμως που έχει ξεσπάσει σε νομικές συζητήσεις αλλά και ευρύτερα, είναι μεταξύ της «νόμιμης» άποψης των εταιρειών και της «παράνομης» της πειρατείας. Η δεύτερη έχει μια σημαντική συμβολή στη δημιουργία νέων προϊόντων επικοινωνίας, στην ανταλλαγή των πληροφοριών με σύνθημα το μοίρασμα των πληροφοριών και όχι την κατοχή τους (Halbert 1998).

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, ο νόμος πνευματικών δικαιωμάτων έχει τροποποιηθεί για να περιλάβει τη μουσική, τις φωτογραφίες, τις ταινίες, και πρόσφατα τα προγράμματα υπολογιστών. Τα προγράμματα υπολογιστών παρομοιάζονται με «λογοτεχνική εργασία» και η έκταση αυτής της προστασίας έχει αφεθεί στη δικαστική κρίση, συμπεριλαμβανομένου και του καθορισμού πνευματικών δικαιωμάτων του. Η πνευματική ιδιοκτησία πάνω σε ένα αγαθό στηρίζεται στην αρχή που *«προωθεί την πρόοδο της επιστήμης και των χρήσιμων τεχνών, ασφαλίζοντας για περιορισμένο χρονικό διάστημα το αποκλειστικό δικαίωμα των ιδιοκτητών και των δημιουργών στα αντίστοιχα γραπτά και ανακαλύψεις»* (Webster στο Λάζος 2001: 142). Ο δημιουργός, μέσα από μια συγκεκριμένη διαδικασία προβλεπόμενων διατάξεων, γίνεται και πνευματικός ιδιοκτήτης του έργου

του και αποκτά αυτόματα δύο δικαιώματα: ένα ηθικό και ένα περιουσιακό. Κι ενώ το ηθικό είναι αμεταβίβαστο, δε συμβαίνει το ίδιο με το περιουσιακό του οποίου προβλέπεται η δυνατότητα μεταβίβασης της διαχείρισης των δύο υποκατηγοριών του, του μηχανικού και του εκτελεστικού δικαιώματος (Λάζος 2001). Το μηχανικό αφορά στην υλική αποτύπωση του έργου, ενώ το εκτελεστικό στη δημόσια εκτέλεση του. Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί ιδιαίτερα το γεγονός ότι ο δημιουργός ενός προγράμματος λογισμικού δεν είναι στην ουσία ιδιοκτήτης του. Ιδιοκτήτης του είναι η εταιρεία για την οποία εργάζεται. Κι αν ο δημιουργός αυτός θέλει να προσφέρει την «έμπνευση» του προς όφελος της ανθρωπότητας δεν μπορεί να το κάνει μιας και την «έμπνευση» αυτή την διαχειρίζονται άλλοι.

Η δημιουργικότητα, η παραγωγικότητα και η καινοτομία προστατεύονται με νομικούς κανόνες που αφορούν τις μορφές της πνευματικής ιδιοκτησίας: το δικαίωμα στην αντιγραφή ή την αναπαραγωγή, την πατέντα ή προνόμιο ευρεσιτεχνίας, το εμπορικό σήμα και το εμπορικό μυστικό (Martin στο Λάζος 2001: 143). Καλύπτουν δηλαδή και οι τέσσερις μορφές, την ιδιοκτησία της πληροφορίας και την προστασία ολόκληρου του φάσματος μιας παραγωγικής διαδικασίας. Πιο συγκεκριμένα, πρέπει να σημειωθεί ότι το δικαίωμα της αντιγραφής είναι αυτό που έρχεται αντιμέτωπο νομικά με την πειρατεία στο χώρο των υπολογιστών. Ως δικαίωμα αντιγραφής ορίζεται να *«είναι το αποκλειστικό δικαίωμα, σε σχέση με ένα έργο που περιλαμβάνει πνευματική ιδιοκτησία (δηλαδή το έργο της διανοήσης), κάποιου να πράξει ή να εξουσιοδοτήσει άλλους να πράξουν συγκεκριμένες ενέργειες σε σχέση με το έργο, οι οποίες ενέργειες αντιπροσωπεύουν, στην περίπτωση κάθε τύπου έργου, τους τρόπους με τους οποίους το έργο είναι δυνατό να γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης για προσωπικό όφελος ή κέρδος»* (Webster στο Λάζος 2001:143).

Παρόλα αυτά, η νόμιμη χρήση ή η πειρατεία δύσκολα κρίνονται όταν πρόκειται για το λογισμικό του οποίου η άυλη μορφή, η ευκολία στην αντιγραφή, η μεταφορά και η αποθήκευση του, αποτελούν γεγονότα που ξεπερνούν το ζήτημα της καταπάτησης ή παράκαμψης του αποκλειστικού δικαιώματος της αντιγραφής: *«η πνευματική ιδιοκτησία και η πειρατεία έχουν συνδεθεί από την αρχή. Αν η μία ορίζει ένα σύνολο από ιδιοκτησιακά όρια, τότε η άλλη ορίζει τον τύπο της εγκληματικής ενέργειας που καταστρατηγεί αυτά τα όρια»* (Halbert 1994).

4.3 Πειρατεία: εμπειρικοί νόμοι, αντικείμενα και τύποι

Η ζωτικότητα της πληροφορικής τεχνολογίας βρίσκεται στο επίπεδο των δεδομένων κι αυτό δείχνει την κυριαρχία του προσωπικού υπολογιστή και του διαδικτύου, ειδικά μετά το 1994 (Norton 1998: 11) μιας και αυτά είναι τα εργαλεία μετατροπής και επεξεργασίας και διανομής αυτών των δεδομένων. Τα απτά δικαιώματα ιδιοκτησιών²⁸ είναι βασισμένα στην ιδιοκτησία και την κατοχή ενός πράγματος. Η άυλη μορφή των δεδομένων αυτών γίνεται χειροπιαστή πληροφορία, εάν θεωρήσουμε ότι βασίζονται σε αλγόριθμους οι οποίοι τα οργανώνουν λογικά, μαθηματικά, με αποτέλεσμα να γίνεται λόγος για διάκριση μεταξύ πρωτοτύπου και αντιγράφου (Λάζος 2001: 145). Στο σημείο αυτό, εάν την διάκριση αυτή τη μεταφέρουμε στο πλαίσιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, μετατρέπεται σε μια αντίστοιχη σημαντική διάκριση, αυτή της ιδιοκτησίας και της μη ιδιοκτησίας, που φυσικά έχει ηθικές και οικονομικές παραμέτρους (Halbert 1998).

Η πειρατεία ενεργοποιείται από την πληροφορική επανάσταση με βάση ορισμένους εμπειρικούς νόμους, οι σημαντικότεροι από τους οποίους είναι οι ακόλουθοι (R.D Norton 1998):

- Ψηφιοποίηση
- Ο Νόμος του Moore
- Τμηματική αλλαγή
- Ο Νόμος του Metcalf
- Ο Νόμος του Gilder

Ως αντικείμενα πειρατείας (ή πειρατικά προϊόντα) ορίζονται τύποι έργων που προστατεύονται από το νόμο του δικαιώματος της αντιγραφής. Ειδικά στην πληροφορική τεχνολογία αντικείμενα πειρατείας είναι τα έργα που μπορούν να λάβουν ψηφιακή μορφή, δηλαδή όσα μπορούν να αντιγραφούν με τη χρήση ενός ηλεκτρονικού μέσου αντιγραφής (Λάζος 2001: 146). Αντικείμενα τα οποία συχνά πέφτουν θύματα πειρατείας είναι (Webster στο Λάζος 2001: 146):

- Έργα γραπτού λόγου, συμπεριλαμβανομένων των έργων δημιουργίας και χρήση προγραμμάτων λογισμικού. Τέτοια έργα είναι οι οδηγίες χρήσης, τα συνοδευτικά κείμενα αντιμετώπισης προβλημάτων και οι πηγαίοι κώδικες προγραμμάτων λογισμικού. Οι τελευταίοι είναι ικανοί να δώσουν στην πειρατική χρήση ανεξέλεγκτες προοπτικές και εμπίπτουν και στον νόμο για τα προνόμια της ευρεσιτεχνίας.

- Μουσικά έργα είτε πρόκειται να αναπαραχθούν σε υπολογιστή ως εκτελέσιμα αρχεία είτε πρόκειται να αναπαραχθούν σε οποιαδήποτε άλλη ηλεκτρονική συσκευή.
- Καλλιτεχνικά έργα όπως φωτογραφίες, αρχιτεκτονικά σχέδια, καλλιτεχνικές δημιουργίες, καλλιτεχνήματα τεχνικής φύσης.
- Κινηματογραφικές ταινίες σε μορφή DVD.
- Ηχητικές εγγραφές, ραδιοφωνικές μεταδόσεις, σήματα μεταφερόμενων προγραμμάτων.
- Δημοσιευμένες εκδόσεις.
- Προγράμματα υπολογιστών (ένα σύνολο οδηγιών τακτοποιημένο ή τοποθετημένο με τρόπο τέτοιο ο οποίος όταν χρησιμοποιηθεί αμέσως ή εμμέσως σε έναν υπολογιστή, κατευθύνει τη λειτουργία του ώστε να αποδίδει ορισμένα αποτελέσματα). Στα προγράμματα συμπεριλαμβάνονται όλες οι εφαρμογές ενός υπολογιστή, όπως και το σύνολο των ηλεκτρονικών παιχνιδιών, συνολικής αξίας πολλών δισεκατομμυρίων δολαρίων. Υπάρχουν και προγράμματα, όπως τα PUBLIC DOMAIN, τα οποία διακινούνται ελεύθερα και δωρεάν και αναπαράγονται με νόμιμο τρόπο, αφού ο ιδιοκτήτης του δικαιώματος της αντιγραφής έχει παραιτηθεί από αυτό.

Από το 1992, οι νομικοί κανόνες της προστασίας από την πειρατεία άρχισαν να προλαμβάνουν τις εξελίξεις της πληροφορικής τεχνολογίας, συνεπώς και της πειρατείας, καθώς δημιουργήθηκαν δύο αυτόνομοι οργανισμοί: ο SPA (Software Piracy Association) και ο BSA (Business Software Alliance)²⁹ που είχαν σκοπό την καταπολέμηση της σε εθνικό και διεθνές επίπεδο (Γκισνέλ 1997: 133-135, Λάζος 2001: 149). Αποστολή τους από τότε είναι η δίωξη των πειρατών, όπως επίσης και η πληροφόρηση του κοινού, με τυπολογίες και παραδείγματα πειρατείας. Με τους δύο αυτούς οργανισμούς συνεργάζονται πληθώρα τεχνοκρατών και επιστημόνων που δραστηριοποιούνται παράλληλα με τη βιομηχανία λογισμικού.

Από τα τέλη του 1990, λίγες δραστηριότητες δεν ορίζονται ως πειρατεία, καθώς σταδιακά ο νόμος επεκτείνεται, ώστε να καλύπτει όσο το δυνατόν μεγαλύτερο εύρος πιθανών παραβάσεων, με αποτέλεσμα όλο και περισσότερα άτομα που ασχολούνται έστω με έναν υπολογιστή να θεωρούνται δυνάμει ή πράξει εγκληματίες. Η δεκαετία του 1990 χαρακτηρίζεται από ψηφιακές συζητήσεις ως προς το αν η πληροφορία είναι ελεύθερη. Σε άρθρο του, ο Neuman (1995) δείχνει ότι μέσα από

ένα ταξίδι του σε χώρες της Ασίας, το παράνομο εμπόριο αντιγραμμένων προγραμμάτων λογισμικού μεγάλης αξίας, είναι ιδιαίτερα δημοφιλές. Η πληροφορία πουλιέται σε πολύ χαμηλές τιμές σε αυτές τις χώρες, με ένα τεράστιο κύκλωμα πειρατικών προγραμμάτων το οποίο στηρίζει σημαντικό μέρος της παραοικονομίας και της παραγωγής των χωρών αυτών. Οι ψηφιακές συζητήσεις καταλήγουν σε πρακτικότερα ζητήματα όπως: *«η πληροφορία θέλει να είναι ελεύθερη. Τότε, όμως, ποιος θα πληρώνει για αυτή;»*. Ζητήματα τα οποία δείχνουν ότι στην ουσία πληρώνουμε το μέσο κι όχι το μήνυμα κι ότι η πληροφορία μπορεί να φαίνεται ελεύθερη ενώ δεν είναι, αφού την πληρώνουμε, ακόμα κι αν δεν την κατέχουμε νόμιμα, εμμέσως μέσω κρατικών και άλλων φόρων (Kaser 2000).

Το 1995 εμφανίζεται η πρώτη τυπολογία της πειρατείας, που επικεντρώνεται σε παραβιάσεις των δικαιωμάτων αντιγραφής από επιχειρήσεις σε επιχειρήσεις. Είναι η εξής (Λάζος 2001: 150-152):

1. Προνόμια του εκδότη και παραβίαση του δικαιώματος αντιγραφής.
2. Βιομηχανική πειρατεία
3. Επιχειρησιακή πειρατεία ή ενδοεπιχειρησιακή παράνομη αντιγραφή και χρήση
4. Μεταπωλητική πειρατεία
5. Οικιακή πειρατεία

Μια δεύτερη τυπολογία κατατάσσει στην πειρατική δραστηριότητα τόσο στην κλοπή λογισμικού όσο και το δανεισμό του. Όχι μόνο από επιχειρήσεις και πειρατές, αλλά και από τελικούς χρήστες που είναι δυνατό να απασχολήσουν τις αρχές με την παράνομη δραστηριότητα τους (Λάζος 2001: 152-153):

1. κλοπή προγραμμάτων λογισμικού
2. παροχή αντίγραφου και αριθμού επίσημης εγγραφής
3. ιδιωτική μεταπώληση η/υ
4. επιχειρηματική μεταπώληση η/υ
5. μαζική αντιγραφή και περιορισμένη διανομή
6. ψευδείς εκπαιδευτικοί στόχοι
7. πολλαπλές εγκαταστάσεις
8. μεταπωλητική απάτη
9. εξαπάτηση από μέρος του χρήστη

Τέλος, σε μία πιο περιεκτική τυπολογία της πειρατείας, ο τελικός χρήστης αποτελεί, τουλάχιστον σε δύο από τις τρεις περιπτώσεις, το υποκείμενο της δίωξης (Λάζος 2001: 153):

1. η πειρατεία του τελικού χρήστη
2. η πειρατεία της μεταπώλησης
3. η πειρατεία του διαδικτύου.

4.4 Εταιρείες εναντίον Πειρατών και Πληροφοριακός πόλεμος

Οι εταιρείες λογισμικού κάνουν ένα τεράστιο αγώνα εναντίον της πειρατείας, την οποία και χαρακτηρίζουν ως εγκληματική δραστηριότητα υψηλού κινδύνου και πολλαπλού κόστους, τόσο για την τεχνολογική πρόοδο, όσο και για την κοινωνική εξέλιξη. Υποστηρίζουν ότι αποτελεί μια κατ' εξοχήν μορφή κλοπής ιδεών, ευφυΐας, χρόνου και χρήματος και παραχάραξης της δημιουργικότητας και της εργασίας που περικλείει κάθε προϊόν πληροφορικής (Halbert 1998, Λάζος 2001).

Έτσι, η πιο γρήγορα αναπτυσσόμενη βιομηχανία, της οποίας το έργο ασκεί αποφασιστική επίδραση στις εθνικές οικονομίες αλλά και στη διεθνή οικονομία στο σύνολο της, βρίσκει εμπόδιο στην πειρατεία. Οι BSA και SPA, αντιπροσωπεύοντας τις εταιρείες αυτές, αποσαφηνίζουν τα πλεονεκτήματα που θα παράσχει η πάταξη της πειρατείας: αυξημένοι ρυθμοί οικονομικής μεγέθυνσης, περισσότερες δουλειές, μεγαλύτεροι μισθοί, θετικές συνέπειες οικονομιών κλίμακας, θετικά αποτελέσματα στο διεθνές εμπόριο, αυξανόμενη συμμετοχή της πληροφοριακής βιομηχανίας στις εθνικές οικονομίες (στο Λάζος 2001). Το πρότυπο υποστηρίζεται πως ισχύει για το σύνολο του παγκόσμιου χάρτη. Οι ΗΠΑ προβάλλεται ως υπόδειγμα-χώρα που πρωτοπορεί στις εξελίξεις της βιομηχανίας λογισμικού.

Σύμφωνα με οικονομική μελέτη της BSA³⁰ στις ΗΠΑ ο ρυθμός μεγέθυνσης των πωλήσεων της βιομηχανίας λογισμικού από το 1994 και έπειτα αυξάνεται κατά περίπου 15% ετησίως, ενώ το Ακαθόριστο Εγχώριο Προϊόν αυξάνεται με ρυθμό περίπου 5%, φανερώνοντας το δυναμισμό του κλάδου. Επιπλέον, η απασχόληση διπλασιάστηκε την τελευταία δεκαετία, ακολουθώντας ρυθμούς επέκτασης από το 7% για την περίοδο 1990-1994 στο 14% για την περίοδο μετά το 1994-98. Όσον αφορά το εμπορικό ισοζύγιο και τη συμμετοχή της πληροφορικής βιομηχανίας λογισμικού στην οικονομία των ΗΠΑ, αναφέρεται ότι η καταπολέμηση της πειρατείας θα μπορούσε να αυξήσει το καθαρό κέρδος των 13 δις. δολαρίων για το 1997 στα 20 δις. δολάρια για το 2000, ξεπερνώντας τους προβλεπόμενους ρυθμούς

αύξησης του 40%. Η ανάπτυξη της βιομηχανίας λογισμικού έχει θετικές συνέπειες και στους υπόλοιπους βιομηχανικούς, εμπορικούς και τραπεζικούς κλάδους τη οικονομίας, καθώς τους παρέχει τα μέσα για την περαιτέρω ανάπτυξη τους.

Στο θέμα των μισθών, οι εργαζόμενοι στη βιομηχανία λογισμικού έχουν ετήσια εισοδήματα με μέσο όρο περίπου 70.000 δολ. διπλάσια δηλαδή των μέσων μισθών των εργαζομένων στις υπόλοιπες βιομηχανίες. Επιπλέον, οι αυξητικές τάσεις είναι εμφανείς αφενός για τον απόλυτο αριθμό των απασχολούμενων αφετέρου και για τις οικονομικές απολαβές τους. Καθώς η ζήτηση για τα προϊόντα λογισμικού αυξάνεται ραγδαία, η απασχόληση στο τομέα αυτό παρουσιάζει θετικό πρόσημο, ενώ και οι χρηματικές απολαβές των εργαζομένων σαφώς και είναι ιδιαίτερα μεγάλες. Επίσης, σημαντικό σημείο που αναφέρεται ως επιχείρημα εναντίον της πειρατείας είναι το γεγονός ότι λόγω αυτής έχουν χαθεί θέσεις εργασίας και φόροι αφού μόνο για το 1998 χάθηκαν 109.000 θέσεις εργασίας και 991 εκατ.δολάρια ανταποδοτικών φόρων. Προβλέπεται ότι αν δεν παταχθεί αποτελεσματικά η πειρατεία, στις ΗΠΑ θα χαθούν μέχρι το 2008 περίπου 175.000 θέσεις εργασίας, μαζί με 1,6 δις. δολάρια.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο ρόλος των SPA και BSA, που ηγούνται της προσπάθειας αντιμετώπισης της πειρατείας, είναι σημαντικός μιας και αντιπροσωπεύουν ένα μεγάλο αριθμό εταιρειών λογισμικού: η πρώτη 1200 εταιρείες, που αντιστοιχούν στο 85% των Αμερικάνικων κερδών για το συσκευασμένο και το online λογισμικό και η δεύτερη τις 10-15 πιο γρήγορα αναπτυσσόμενες εταιρείες του χώρου. Το 1994, η BSA Γαλλίας εκτίμησε ότι η ζημιά στη Γαλλία από την πειρατεία λογισμικού έφτασε στα 3,9 δισεκατομμύρια φράγκα, δηλαδή περισσότερο από το 1/3 του συνόλου των 10 δισεκατομμυρίων φράγκων ζημίας που είχε η βιομηχανία της χώρας συνολικά από αντιγραφές, στα είδη πολυτελείας (Γκισνέλ 1997: 133). Ο Πρόεδρος της αμερικάνικης ένωσης SPA σημειώνει ότι η πειρατεία προγραμμάτων λογισμικού μεταφράζεται σε 7,5 δισεκατομμύρια το χρόνο σε παγκόσμια κλίμακα. Εάν λάβουμε υπόψη το γεγονός, ότι η ασιατική αγορά διαθέτει σχεδόν δωρεάν τα προγράμματα, οδηγούμαστε στο ότι τα νούμερα θα αυξάνονται συνεχώς (Γκισνέλ 1997: 134). Με βάση στοιχεία όπως τα παραπάνω, οι δύο οργανισμοί προσπαθούν να καλλιεργήσουν μια αντιπειρατική ηθική, μέσω προγραμμάτων κατάδοσης των πειρατών και των χρηστών πειρατικού προϊόντος, μέσω διαφημίσεων, μέσω της εισαγωγής κωδικών ακόμα και σεμινάρια συνειδησιακής μεταρρύθμισης των χρηστών στην εκπαίδευση. Επικεντρώνονται στην αποσαφήνιση της έννοιας του «ιδιοκτήτη» του λογισμικού, που σύμφωνα με τις εταιρείες λογισμικού, είναι ο

ιδιοκτήτης του δικαιώματος της αντιγραφής, δηλαδή ο εκδότης και συνήθως η εταιρεία λογισμικού (Λάζος 2001: 157). Με την αγορά του ο χρήστης δεν αποκτά το εμπόρευμα αλλά την «άδεια χρήσης του».

Από την πλευρά τους οι πειρατές, αμφισβητούν τα δεδομένα των εταιρειών λογισμικού ως προς τις οικονομικές τους απώλειες από την πειρατεία λογισμικού και υποστηρίζουν ότι οι πίνακες στατιστικών των εταιρειών λογισμικού είναι ευθύς εξ αρχής παραπλανητικοί (Λάζος 2001: 158). Σύμφωνα με τους πειρατές, οι εν λόγω εταιρείες έχουν την ισχύ να επιδράσουν στη νομοθεσία με τέτοιο τρόπο, ώστε αφ' ενός να ορισθεί ως πειρατεία ότι αντίκειται στα συμφέροντα τους και αφετέρου να παρουσιάζουν ως ζημία από την πειρατεία οτιδήποτε αποκλίνει από το μέγιστο των δυνατών κερδών τους. Εν ολίγοις, σημειώνει ο Verzola («U.S sets its own definition of piracy» 1996) ότι πειρατεία ορίζεται ως «καλή» όταν εξυπηρετεί τα συμφέροντα των Ηνωμένων Πολιτειών και γενικότερα των πλούσιων χωρών, αλλά ως «κακή» όταν εξυπηρετεί τα συμφέροντα φτωχών χωρών. Ο Λάζος (2001) αναφέρει ότι η κριτική των πειρατών εστιάζει στο γεγονός ότι οι εταιρείες σκόπιμα συγχέουν τη χρηματική με την οικονομική απώλεια ενώ τα δύο μεγέθη απέχουν σημαντικά μεταξύ τους. Ο ίδιος συνεχίζει: *«Τα 11 χαμένα δις. δολάρια αφορούν απώλειες ενός κέρδους που θα μπορούσε να ισχύσει μόνο εφ' όσον όλοι όσοι χρησιμοποιούν προγράμματα λογισμικού θα μπορούσαν να καταβάλουν και το χρηματικό αντίτιμο του συνόλου αυτών των προγραμμάτων. Από την άλλη πλευρά όμως, πληθυσμιακές ομάδες όπως οι μαθητές, οι φοιτητές, οι άνεργοι, ίσως δε και η πλειονότητα των μεσαίων εισοδημάτων κοινωνικών στρωμάτων, δεν θα είχαν τη δυνατότητα αγοράς των προγραμμάτων στις τιμές που αυτά διατίθενται στην αγορά από τις εταιρείες λογισμικού, τιμές πολλαπλάσιες των πειρατικών»* (Λάζος 2001: 158).

Η πολιτική των τιμών στην οποία προχωρούν οι επιχειρήσεις παραγωγής λογισμικού παραμένει ένα μεγάλο ζήτημα. Αφορά ζητήματα διεθνών συσχετισμών δυνάμεων και σχέσεων πολιτικής και οικονομικής κυριαρχίας μεταξύ των ΗΠΑ και της Ευρώπης, των ΗΠΑ και των αναπτυσσόμενων χωρών. Σε αυτόν τον αγώνα κυριαρχίας δε είναι τυχαία η δύναμη των Ηνωμένων Πολιτειών αφού οι 80 στις 100 εταιρείες πληροφορικής στον πλανήτη είναι αμερικάνικες, δεύτερη έρχεται η Ιαπωνία με 10 ενώ η Ευρώπη μοιάζει αρκετά αδύναμη να συναγωνιστεί (Norton 1998). Συνεπώς εάν η πολιτική τιμών των εταιρειών λογισμικού επιβληθεί με τη συνδρομή ή χωρίς τη συνδρομή του δικαίου, πολλές από τις αναπτυσσόμενες χώρες θα οδηγηθούν σε πρόσθετα αδιέξοδα. Ο R.Verzola («U.S sets its own definition of piracy» 1996)

τονίζει ότι οι ΗΠΑ επιχειρούν να επιβάλλουν μία εικόνα της πειρατείας ώστε, να θέσουν υπό τον έλεγχο τους κάθε προσπάθεια ανάπτυξης των χωρών του λεγόμενου Τρίτου Κόσμου. Οι διαφορές, όμως, στους μισθούς μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών είναι τόσο μεγάλες, ώστε εάν επιτευχθεί μια ενιαία πολιτική τιμών, χώρες όπως η Βουλγαρία και το Πακιστάν δεν θα είναι σε θέση να αναπτύξουν μια μερίδα «πληροφοριακά εγγράμματων» πολιτών και εργαζόμενων. Επίσης, είναι πολύ πιθανό εάν επιτευχθεί μια πάταξη της πειρατείας, οι αναπτυσσόμενες χώρες, ακολουθώντας το παλαιότερο αποικιακό μοντέλο, να βρεθούν σε μειονεκτική θέση στην οικονομία της πληροφορίας, μιας και θα είναι δύσκολη η ανάπτυξη μιας τεχνολογικής υποδομής (Verzola, «Information monopolies and the WTO»). Το ζήτημα της πάταξης της πειρατείας, λοιπόν, δεν μπορεί να προσεγγισθεί ξεκομμένα από ζητήματα πολιτικού, οικονομικού και πολιτισμικού ιμπεριαλισμού. Οι Webster & Robins (στο Λάζος 2001) εκτιμούν ότι *«η κοινωνική πρόοδος δεν είναι εύλογο να ταυτίζεται με τα συμφέροντα των πολυεθνικών επιχειρήσεων της πληροφορικής και βέβαια το τι είναι καλό για την επιχείρηση λογισμικού δεν είναι εξ ορισμού καλό για την ευρύτερη κοινωνία»*.

Οι πειρατές κυνηγούν τη γνώση η οποία απαγορεύεται να δίνεται χωρίς αντίτιμο στην τεχνολογία της πληροφορικής. Οι υποστηρικτές ελεύθερου λογισμικού δεν εκφράζουν γνώμη ως προς την πειρατεία, ως προς το αν είναι καλή ή όχι. Δέχονται ότι υπάρχει και αναφέρουν ότι σίγουρα υπάρχουν άτομα μεταξύ τους που μπορεί να είναι πειρατές είτε χάκερς. Δεν τους ενδιαφέρει να μάθουν ποιοι είναι, άλλωστε η ελευθερία της δράσης και η απόκρυψη στοιχείων ταυτότητας είναι κάτι που απλά παίρνουν ως δεδομένο (βλ.συνέντευξη). Το σίγουρο είναι λοιπόν, ότι μέσα στο κίνημα υπάρχουν πειρατές αλλά επίσης σημαντικό στοιχείο, το οποίο υποστηρίζουν σε ένα γενικότερο πλαίσιο είναι ότι θέλουν η **Πληροφορία να είναι ΕΛΕΥΘΕΡΗ** (βλ.συνέντευξη)! Οι πειρατές, αν μη τι άλλο μπορούν να χαρακτηριστούν ως επιστήμονες στον τομέα αυτό, που διεκδικούν ένα μεγαλύτερο μέρος γνώσης ως ελεύθερο δημόσιο αγαθό και αναφέρουν: *«τα δικά μας δεδομένα αποκαλύπτουν τον πληροφορικό υπόκοσμο ως μια αόρατη κοινότητα με συγκρότηση και διασυνδεδεμένους πολιτιστικά τρόπους ζωής, με μια ατελή αντι-αυταρχική πολιτική συνείδηση, και εξαρτημένο (ο πληροφορικός υπόκοσμος) από κανόνες αμοιβαιότητας, εξεζητημένες τελετές κοινωνικοποίησης, δίκτυα ανταλλαγής πληροφοριών και ένα σαφές αξιακό σύστημα»* (Meyer & Tomas 1990). Είναι πολλές οι περιπτώσεις πειρατών, όπως π.χ. ο βασιλιάς των χάκερ ο Mitnick, που δεν είχαν κάποιο κέρδος,

ενώ συχνά καταδικάζουν τους λαθρέμπορους προγραμμάτων. Ως εκ τούτου, υπάρχει μια ηθική στον κόσμο της πειρατείας. Ο Λάζος (2001: 160) επισημαίνει ότι υποστηρίζουν πως το συμφέρον των πολυεθνικών εταιρειών λογισμικού είναι η πίεση προς το κράτος έτσι ώστε να δημιουργηθούν στρατηγικές καθολικής πάταξης της διακίνησης λογισμικού και της εκχώρησης δικαιωμάτων έρευνας μέσω των υπολογιστών οποιουδήποτε ατόμου είναι ύποπτο ότι δεν αγόρασε κάποιο πρόγραμμα. Επιπλέον, κατηγορούν τις πολυεθνικές, ότι με πρόσχημα τα όποια νόμιμα δικαιώματα τους, επιχειρούν με κάθε τρόπο να ιδιοποιηθούν τον τεράστιο κοινωνικό πλούτο γνώσης που δεν τους ανήκει, ώστε να δικαιούνται να τον πουλάνε (Halbert 1998, Verzola 1996, Λάζος 2001). Η διαμάχη που πραγματοποιείται για τους πειρατές είναι η κυριαρχία της γνώσης κι όχι των χρημάτων, ειδικά όταν βλέπουν ότι η γνώση αυτή που ανήκει στην κοινωνία, γίνεται εκμεταλλεύσιμη με μονοπωλιακό τρόπο.

Είναι χρήσιμο να παραθέσουμε παρακάτω ορισμένες περιπτώσεις πειρατείας. Το 1992, η γερμανική εταιρεία Cadsoft αποφάσισε να προβεί σε μια πρακτική σκληρού χαρακτήρα (Γκισνέλ 1997: 135). Προσέφερε δωρεάν ένα πρόγραμμα επίδειξης. Που είχε ως βασικό σκοπό την αναζήτηση λογισμικών που είχαν παραχθεί από την εταιρεία αλλά δεν είχαν γραφτεί κατά τους τύπους σε όσους το εγκαθιστούσαν στον υπολογιστή τους, χωρίς να το γνωρίζουν. Όταν το πρόγραμμα ανίχνευε ένα πειρατικό αντίγραφο, εμφανιζόταν στην οθόνη ένα μήνυμα που καλούσε τους ευτυχείς νικητές να πάρουν από την εταιρεία ένα μεγάλο εγχειρίδιο προγραμματισμού δωρεάν. Στην πραγματικότητα όμως έπαιρναν ένα γράμμα από τους δικηγόρους της εταιρείας που τους καλούσε να ρυθμίσουν μια αποζημίωση 6000 γερμανικών μάρκων.

Σε φύλλο της Liberation το 1995 (Γκισνέλ 1997: 134), ένας πειρατής εξηγούσε ότι τα πειρατικά BBS (Bulletin Board System – εξυπνέτης μηνυμάτων και πληροφοριών, προσπελάσιμων on line), πολλαπλασιάζονται στη Γαλλία, επειδή έχουν ως βασικό στόχο να προσφέρουν σε όποιον γνωρίζει τις διευθύνσεις τους δωρεάν λογισμικά. Ασπαζόμενος την κουλτούρα των κυβερνοπάνκ εξηγεί: *«Το πνεύμα που προεδρεύει εδώ είναι αναρχικό, κάπως όπως το Net. Στη μάχη των Tristus (εκδοτών) εναντίον των Rigolus (πειρατών), το πνεύμα που επικρατεί είναι το ίδιο με εκείνο που επικρατούσε στο μικρό χωριό των αμετανόητων Γαλατών. Αυτό που παρακινεί τα παιδιά στην πειρατεία είναι η διάθεση τους να αμφισβητήσουν την καθεστηκυνία τάξη αλλά και η ηδονή του κινδύνου. Είναι ευτελέστατο το κέρδος που προσκομίζουν από τις πειρατείες μπροστά στα ρίγη που τους προκαλούν»*

Καθώς πλέον γίνεται λόγος για μια κοινωνία της πληροφορίας, όποιος έχει μεγαλύτερη πρόσβαση στην πληροφορία είτε ακόμα διαθέτει την μεγαλύτερη ποσότητα αυτής, μπορεί να ελέγξει σημαντικούς τομείς του παγκόσμιου συστήματος. Ο αγώνας για την κυριαρχία έχει ήδη ξεκινήσει τα τελευταία χρόνια και έχει ονομαστεί πληροφοριακός πόλεμος. Ένας πόλεμος, που πολλές φορές δεν είναι αντιληπτός στους περισσότερους από τους ανθρώπους του πλανήτη, αλλά είναι τόσο σημαντικός, που το παραμικρό μπορεί να αλλάξει τη ζωή αυτών. Ο πόλεμος αυτός αφορά λίγους παίχτες, αλλά τόσο ισχυρούς, που έχουν στα χέρια τους δύναμη που ξεπερνά σύνορα, έθνη, κράτη.

Σύμφωνα με τον John Alger, πρώην Κοσμήτορα της Σχολής Πληροφοριακού πολέμου και Στρατηγικής του National Defence University, ο πληροφοριακός πόλεμος «αποτελείται από πράξεις με τις οποίες επιδιώκεται η προστασία, εκμετάλλευση, η φθορά, η διάψευση ή η καταστροφή πληροφοριών ή πηγών πληροφοριών με σκοπό να επιτευχθεί ένα σημαντικό πλεονέκτημα, ένας σκοπός ή μια νίκη σε βάρος ενός αντιπάλου» (Denning 1999: 11). Σύμφωνα πάλι με μια οδηγία του Δεκεμβρίου του 1996 από το Υπουργείο Άμυνας των Ηνωμένων Πολιτειών «πληροφοριακές επιχειρήσεις είναι αυτές οι οποίες γίνονται σε περιόδους κρίσεων ή συγκρούσεων, με σκοπό να επιτευχθούν συγκεκριμένοι σκοποί σε βάρος του αντιπάλου ή αντιπάλων» (στο ίδιο). Όποια ερμηνεία κι αν έχει δοθεί δεν παύει να αποτελεί μια δραστηριότητα «νίκης-ήττας», δεν αποτελεί κάτι νέο, ενώ δεν αποτελεί παραπροϊόν της επανάστασης των υπολογιστών. Εάν κάνουμε μια αναδρομή στην ιστορία της ανθρωπότητας, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι οι άνθρωποι ενδιαφέρονταν ανέκαθεν για την προστασία σημαντικών πληροφοριών τους από τους αντιπάλους. Φυσικά, σήμερα ο πληροφοριακός πόλεμος έχει υποστεί σημαντικές μεταβολές από τα νέα πληροφοριακά μέσα και από τη σύγχρονη τεχνολογία.

Η σύγχρονη τεχνολογία των υπολογιστών, της πληροφορικής και των λογισμικών είναι λοιπόν αυτή που έχει οδηγήσει σε μια νέα διάσταση πληροφοριακού πολέμου που διαδραματίζεται στις μέρες μας με ρυθμούς ασύλληπτους. Οι υπολογιστές βρίσκονται πλέον παντού και έχουν μια τέτοια εξέλιξη, η οποία, μαζί με την εξέλιξη του ίντερνετ, έχει αλλάξει σημαντικά την κοινωνία. Πιο συγκεκριμένα, καθώς το ίντερνετ προσφέρει όλο και περισσότερες ευκαιρίες στις επιχειρήσεις, στην κυβέρνηση και σε κάθε άτομο, οι ευκαιρίες για τον πληροφοριακό πόλεμο ολοένα και αυξάνονται. Η Denning (1999: 18-19) σημειώνει ότι δε θα αργήσει να έρθει η μέρα κατά την οποία κάθε συσκευή και κάθε πράξη θα εξαρτάται από τη σύνδεση της με

αυτόν τον παγκόσμιο ιστό και κατά συνέπεια η εμπλοκή σε ένα πληροφοριακό πόλεμο σε μια τέτοια περίπτωση θα είναι πιθανή, με παράδειγμα την δυνατότητα ηλεκτρονικοί εισβολείς, οι οποίοι θα βρίσκονται στη μια άκρη της υφελίου να απενεργοποιήσουν το σύστημα ασφαλείας ενός αεροδρομίου ή να ξεκλειδώσουν τις πύλες ενός στρατοπέδου που βρίσκεται από την άλλη πλευρά. Όπως έχει σημειωθεί ήδη σε αυτή την εργασία, ο αυξανόμενος αυτοματισμός και η διασύνδεση των πάντων, οι βασικές δομές μιας χώρας έχουν γίνει σταδιακά αλληλοεξαρτώμενες. Εάν λάβουμε αυτό υπόψη, δεν είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς τι θα συμβεί εάν π.χ. μια επίθεση εναντίων των στρατιωτικών επικοινωνιών συμβεί, επικοινωνιών που κατά το 95% γίνονται από κοινές αστικές γραμμές.

Όμως υπάρχει ένα επιπλέον σημαντικό σημείο σε αυτόν τον πόλεμο. Ο John Petersen έχει προβλέψει ότι ο πληροφοριακός πόλεμος στο μέλλον θα μοιάζει με τη διαφήμιση, θα πρέπει δηλαδή να πείθεται ο πληθυσμός να συμπεριφέρεται με τρόπο που ανταποκρίνεται στους στόχους του επιτιθέμενου (Denning 1999: 21). Αυτό σημαίνει ότι ο πόλεμος αυτός φεύγει από το πεδίο των υπολογιστών και φτάνει στο χώρο των ιδεών και των απόψεων, δηλαδή θα περιλαμβάνει το χειρισμό των «αναμνήσεων» - μεγάλες και δυναμικές ιδέες όπως η υπερβολική θέρμανση του πλανήτη και ο πυρηνικός πόλεμος που παρακινούν τον κόσμο σε δράση – και τον χειρισμό των απόψεων με μέσα όπως οι ολογραφικές προβολές (Denning 1999: 21).

Σε αυτό το σημείο, δεν είναι σκοπός μας να ερευνήσουμε τα είδη του πληροφοριακού πολέμου που υπάρχουν, τους τρόπους και τα μέσα διεξαγωγής του. Συγκεκριμένα, θα μας απασχολήσει ένα μέρος αυτού του πολέμου, τον πληροφορικό, αυτόν δηλαδή που αφορά τις επιχειρήσεις ειδικά της πληροφορικής, για να δείξουμε και την επιπλέον σημαντικότητα που μπορεί να έχει το λογισμικό. Ο πληροφορικός πόλεμος έχει σχέση με επιχειρήσεις που έχουν στόχο τους ή εκμεταλλεύονται τις πηγές των πληροφοριών. Μη ξεχνάμε λοιπόν ότι ένα λογισμικό δεν παύει να είναι ένα σύνολο πληροφοριών έτσι κατασκευασμένο, ώστε να περιλαμβάνει το ταλέντο και την φαντασία των δημιουργών του κι όχι μόνο. Ένα κομμάτι λοιπόν του πληροφορικού πολέμου είναι η βιομηχανική κατασκοπεία. Η βιομηχανική ή εταιρική κατασκοπία, πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνει τις επιχειρήσεις που πραγματοποιούνται από μια εμπορική εταιρία εναντίον μιας άλλης με σκοπό την απόκτηση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων στις τοπικές ή στις παγκόσμιες αγορές. Φυσικά, ο δράστης δεν αποτελεί μόνο τοπικό αντίπαλο, μπορεί να είναι και ξένος, ο

οποίος μπορεί να υποστηρίζεται από την κυβέρνηση του στην προσπάθεια της να συλλέξει πληροφορίες (αν και δε συμβαίνει συχνά).

Τέλος, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις υπαλλήλων που με την πρόθεση να κάνουν δικές τους επιχειρήσεις, πήραν εμπορικά μυστικά των εργοδοτών τους. Μία από τις πιο μεγάλες υποθέσεις κλοπής εμπορικών μυστικών στην ιστορία της Σίλικον Βάλευ, είναι και εκείνη στην οποία επτά πρώην υπάλληλοι της Cadence κατηγορήθηκαν για τη χρήση κλεμμένων προγραμμάτων, με σκοπό να δημιουργήσουν μια εταιρεία της οποίας η αγοραστική αξία είχε ξεπεράσει κάποτε το \$1 δις (Denning 1999: 157). Γενικότερα, η εσωτερική κατασκοπεία διενεργείται ορισμένες φορές με σκοπό τη διευκόλυνση της κλοπής διαφόρων αγαθών, για παράδειγμα, αναφέρουμε πως συμμορίες τοποθετούν κατασκόπους σε εταιρείες υπολογιστών στη Σίλικον Βάλευ για να μάθουν εάν πανάκριβα φορτία με τσιπς υπολογιστών θα είναι εκεί για να τα κλέψουν (Denning 1999: 161).

Συμπερασματικά, πρέπει να σημειωθεί ξανά, ότι οι νομικοί κανόνες που αφορούν την πειρατεία λογισμικού είναι φτιαγμένοι μέσα σε ένα συγκεκριμένο πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο το οποίο στηρίζεται στην ελεύθερη αγορά. Αυτό συνεπάγεται, ότι όλοι οι νόμοι δρουν κυρίως προς όφελος των ιδιωτικών εταιρειών, οι οποίες υπό το πρόσχημα της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας στα προϊόντα τους, προσπαθούν να αποκομίσουν όσα περισσότερα κέρδη μπορούν και να χάσουν όσο το δυνατόν λιγότερα. Γίνεται λόγος για μια πνευματική ιδιοκτησία πλασματική μιας και ιδιοκτήτη είναι η ίδια η ανθρωπότητα και τα επιτεύγματα της ως σήμερα. Οι πειρατές, ανεξαρτήτως του λόγου που αρθρώνουν, της πρακτικής και της ιδεολογίας τους, είναι αρωγοί της προσπάθειας της συλλογικής αναδιανομής των επιτευγμάτων αυτών.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

«ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ»

5.1 Ιστορική αναδρομή

5.1.1 RICHARD STALLMAN: ο ιδρυτής του Κινήματος Ελεύθερου Λογισμικού

Εάν υποθέσουμε ότι κάθε εποχή και γενιά έχει τον δικό της φιλόσοφο, τότε ένα σημαντικό τμήμα της σύγχρονης γενιάς έχει βρει τον δικό της στο πρόσωπο του Richard Stallman. Εκτός από δημιουργός του Ιδρύματος Ελεύθερου Λογισμικού, ιδρυτής του προγράμματος GNU και του GPL, θεωρείται, επίσης, από πολλούς στο χώρο του, ο κύριος ιδρυτής και πνευματικός φύλακας των εννοιών του ελεύθερου λογισμικού (free software) και του αντιγράφου (copyleft). Ο ίδιος έχει έρθει αρκετές φορές στην Ελλάδα για ενημέρωση σε συνέδρια και γενικώς ενδιαφέρεται για την επέκταση του δικτύου που έχει δημιουργήσει (βλ. συνέντευξη). Ο Richard Stallman ξεκίνησε να εργάζεται ως προγραμματιστής και αρχιτέκτονας οικοδόμησης λειτουργικού συστήματος λογισμικού στα εργαστήρια ενός από τα διασημότερα τεχνολογικά ιδρύματα του πλανήτη, του MIT (Massachusetts Institute of Technology), και στη συνέχεια συνέδεσε τη ζωή του με την ίδρυση ενός κινήματος για ελευθερία σε έναν κόσμο που όλο και περισσότερο ορίζεται από «κώδικα».

«**Κώδικας**» είναι η τεχνολογία με την οποία ένα υπολογιστής μπορεί να λειτουργήσει. Είναι μια συλλογή από οδηγίες, πρωτίστως γραμμένες σε λέξεις, η οποία καθοδηγεί τη λειτουργικότητα των μηχανών, υπολογιστικών μηχανών, που καθορίζουν και ελέγχουν τη ζωή μας. Ο Stallman προσπαθεί να βρει απαντήσεις σε ερωτήματα όπως «*τι έλεγχο πρέπει να έχουμε πάνω στον κώδικα; Ποια ελευθερία μπορεί να υπάρξει ώστε να ταιριάζει με τον έλεγχο που αυτός ο κώδικας επιτρέπει;*». Αυτό που καταφέρνει μέσα από την εργασία του και με το λόγο του, είναι να κάνει γνωστή τη σημασία του να είναι αυτός ο «κώδικας» ελεύθερος, ελεύθερος με την εξής έννοια: οι κωδικοποιητές ελέγχου να είναι διαφανείς σε όλους, και ο καθένας να έχει το δικαίωμα να αναλάβει τον έλεγχο του, να τον τροποποιήσει όπως θεωρεί ότι του ταιριάζει (βλ. επίσης συνέντευξη). Αυτό είναι το «ελεύθερο λογισμικό» απλά (Lessig 2002: Introduction). Μια απάντηση σε έναν κόσμο γραμμένο σε κώδικα. Σε πολλούς, βέβαια, το «ελεύθερο λογισμικό» ακούγεται κάπως ουτοπικό, είτε κι απίθανο μιας και αμέσως τίθεται το ερώτημα: πώς ο πιο σημαντικός κώδικας βάσει του οποίου λειτουργούν τα πιο σημαντικά μηχανήματα του πλανήτη μπορεί να είναι

«ελεύθερος». Όμως, η λέξη «ελεύθερος» έχει πολλές ερμηνείες και μόνο μία αναφέρεται στην «τιμή». Μια πιο λειτουργική έννοια του «ελεύθερου» είναι όπως την εννοεί ο Stallman, δηλαδή «ελεύθερη ομιλία» ή καλύτερα «ελεύθερη εργασία». Ο κώδικας δεν εννοείται ελεύθερος ως ανέξοδος, δηλαδή δεν υπάρχει κόστος, αλλά ελεύθερος, δηλαδή περιορισμένος από τον έλεγχο του από άλλους - στην γραφή και Διανομή του (βλ.Συνέντευξη). Το ελεύθερο λογισμικό είναι έλεγχος διαφανής και ανοικτός στην αλλαγή, ακριβώς όπως ελεύθεροι είναι οι νόμοι μιας «ελεύθερης κοινωνίας» όταν καθιστούν τον έλεγχο τους αναγνωρίσιμο και ανοικτό στην αλλαγή. Ο στόχος του «κινήματος ελεύθερου λογισμικού» του Stallman είναι να γίνει ο κώδικας όσο μπορεί διαφανής και υπαγόμενος στην αλλαγή, με το να τον καταστήσει «ελεύθερο» (Lessing 2002).

Ο Stallman προγραμμάτισε τις αρχικές εκδόσεις του Emacs editor, το GCC software complier και εργάστηκε πάνω σε ζωτικά σημεία του GPL λειτουργικού συστήματος. Ο ίδιος έχει χαρακτηρίσει τον εαυτό του ως εξής: *«κάποιο συνδυασμό μεταξύ φιλελεύθερου και αριστερού αναρχικού. Επιθυμώ να δω τους ανθρώπους να εργάζονται μαζί, εθελοντικά, για να λύσουν τα παγκόσμια προβλήματα. Αλλά, αν δεν μπορούμε, να το κάνουμε αυτό, πιστεύω ότι πρέπει να συμπεριλάβουμε την κυβέρνηση στην επίλυση τους»*³¹. Η πορεία σταδιοδρομίας του είναι αναμφίβολα αξιόλογη (Stallman 2002: 2):

1953: γεννήθηκε στην πόλη της Νέας Υόρκης.

1970: μπαίνει στο πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ.

1971: προσλαμβάνεται από το εργαστήριο Τεχνητής νοημοσύνης του MIT ως ερευνητής.

1974: αποφοιτά από το πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ με ΒΑ στη φυσική.

1975: γράφει την πρώτη έκδοση του Emacs.

1984: παραιτείται από το εργαστήριο MIT ως ένδειξη διαμαρτυρίας για την αυξανόμενη περιοριστική πολιτική του για τα πνευματικά δικαιώματα και προωθεί το πρόγραμμα GNU για να αναπτύξει ένα λειτουργικό σύστημα ελεύθερης διανομής.

1985: συν-ιδρύει το μη κερδοσκοπικό Ίδρυμα ελεύθερου λογισμικού για τη διαχείριση του προγράμματος GNU.

1985: αρχίζει τη Συλλογή Μεταγλωττιστών GNU (τώρα ο δημοφιλέστερος μεταγλωττιστής προγραμμάτων στον κόσμο).

1990: λαμβάνει υποτροφία του Ιδρύματος MacArthur στην πληροφορική.

- 1991:** Βραβείο Murray από την Ένωση για τα Μηχανήματα Υπολογισμού για την ανάπτυξη του πρώτου συντάκτη Emacs στη δεκαετία του '70.
- 1996:** γίνεται επίτιμος διδάκτορας από το Βασιλικό Ίδρυμα Τεχνολογίας στη Σουηδία.
- 1998:** Βραβείο Πρωτοπόρων του Ηλεκτρονικού Συνοριακού Ιδρύματος για την ίδρυση του προγράμματος GNU.
- 1999 :** Βραβείο Yuri Rubinsky που παρουσιάστηκε από την World Wide Web (W3C) .
- 2001:** γίνεται επίτιμος διδάκτορας του πανεπιστημίου της Γλασκόβης .
- 2002:** εκλέχτηκε στην Αμερικανική Εθνική Ακαδημία της Εφαρμοσμένης Μηχανικής.

5.1.2 Τα πρώτα βήματα προς τη δημιουργία του κινήματος

Στο βιβλίο του ο Stallman ξεκινά παρουσιάζοντας όλη την πορεία της ενασχόλησης του με το «ελεύθερο λογισμικό» και τη δημιουργία του αντίστοιχου Ιδρύματος. Όταν ο Stallman εργαζόταν στο εργαστήριο Τεχνητής Νοημοσύνης του MIT, ήταν μέλος μιας κοινότητας Διανομής λογισμικού, η οποία και υπήρχε πολλά χρόνια πριν (Stallman 2002: 1). Το εργαστήριο χρησιμοποιούσε ένα λειτουργικό σύστημα καταμερισμού χρόνου με όνομα ITS το οποίο οι χάκερς³² του εργαστηρίου είχαν συγγράψει και σχεδιάσει με συμβολική γλώσσα μηχανής για τον PDP-10 της Digital, έναν από τους ευρέως χρησιμοποιούμενους ηλεκτρονικούς υπολογιστές εκείνης της εποχής. Ως μέλος της κοινότητας και ως χάκερ συστημάτων του εργαστηρίου TN, σκοπός του Stallman ήταν να βελτιώσει το σύστημα αυτό.

Επισημαίνει ότι το λογισμικό τότε δεν ονομαζόταν «ελεύθερο» επειδή αυτός ο όρος δεν υπήρχε, αν και στην ουσία αυτό ήταν. Όποτε άνθρωποι από άλλα πανεπιστήμια ή από κάποια εταιρεία ήθελαν να μεταφέρουν και να χρησιμοποιήσουν ένα πρόγραμμα, τους το επέτρεπαν. Η κατάσταση, συνεχίζει ο ίδιος (Stallman 2002: 1), άλλαξε δραστικά στις αρχές του 1980, όταν η Digital σταμάτησε τη σειρά PDP-10. Αυτό σήμαινε πως σχεδόν όλα τα προγράμματα που ήταν γραμμένα για το ITS ήταν πλέον άχρηστα. Η κοινότητα των χάκερ του εργαστηρίου είχε καταρρεύσει λίγο καιρό πριν. Το 1981, η εμπορική εταιρεία Symbolics προσέλαβε σχεδόν όλο το προσωπικό του εργαστηρίου και η ολιγομελής κοινότητα δεν μπορούσε να συνεχίσει να υπάρχει. Όταν το εργαστήριο αγόρασε έναν PDP-10 το 1982, οι διαχειριστές

αποφάσισαν να χρησιμοποιήσουν το μη ελεύθερο σύστημα καταμερισμού χρόνου της Digital, αντικαθιστώντας το ITS (Stallman 2002: 1). Οι σύγχρονοι υπολογιστές της εποχής είχαν τα δικά τους λειτουργικά συστήματα αλλά κανένα από αυτά δεν ήταν ελεύθερο λογισμικό. Έπρεπε να υπάρχει η υπογραφή μιας ιδιωτικής άδειας ακόμη και για την απόκτηση ενός αντίγραφου εκτελέσιμου.

Τον Ιανουάριο του 1984, ο Stallman άφησε την εργασία του στο MIT και ξεκίνησε να γράφει λογισμικό GNU (Stallman 2002: 4). Η φυγή του κρίθηκε απαραίτητη έτσι ώστε να μη είχε το ίδρυμα δικαίωμα ανάμειξης στη διανομή του GNU ως ελεύθερου λογισμικού. Εάν παρέμενε στο προσωπικό, το MIT θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι έχει την ιδιοκτησία της εργασίας του, θα μπορούσε να πιέσει για δικούς του όρους διανομής, ή ακόμη και να μετατρέψει την εργασία του σε ιδιόκτητο λογισμικό (Stallman 2002: 4).

Πριν ξεκινήσει το έργο GNU, αναφέρει ο Stallman (Stallman 2002: 5), ζήτησε τη συλλογή μεταφραστών του γερμανικού ελεύθερου πανεπιστημίου, αλλά του την αρνήθηκαν και γι' αυτό αποφάσισε ότι ήταν ανάγκη να γράψει το δικό του μεταφραστή. Ξεκίνησε να δουλεύει στον GNU EMACS τον Σεπτέμβρη 1984, ο οποίος άρχισε να χρησιμοποιείται στις αρχές του 1985. Αυτό του έδωσε τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί τα UNIX συστήματα για να κάνει σύνταξη κειμένου. Στο σημείο αυτό, όλο και περισσότερα άτομα άρχισαν να χρησιμοποιούν τον GNU EMACS, γεγονός που οδήγησε τον Stallman στο ερώτημα περί του τρόπου διανομής του. Εκείνο τον καιρό, πολλοί από τους ενδιαφερόμενους ανθρώπους δεν μπορούσαν να έχουν αντίγραφο του GNU EMACS. Το θέμα ήταν λοιπόν, πως θα το αποκτούσαν. Έτσι ο Stallman ανακοίνωσε ότι θα ταχυδρομούσε μια μαγνητική ταινία σε όποιον ήθελε με κόστος 150\$ (Stallman 2002: 5). Με αυτόν τον τρόπο, ξεκίνησε μια εταιρεία διανομής ελεύθερου λογισμικού, τον πρόγονο των εταιρειών που διανέμουν ολοκληρωμένα προγράμματα LINUX βασισμένα στο GNU.

5.1.3 Ηθική επιλογή και σύλληψη της ιδέας της κοινότητας

Όταν η κοινότητα σταμάτησε να υπάρχει, ο Stallman αντιμετώπισε μια ηθική επιλογή. Η επιλογή ήταν να συμμετάσχει στον κόσμο του ιδιωτικού λογισμικού υπογράφοντας ιδιωτικές άδειες, υποσχόμενος να μη βοηθά τους χάκερς ή το αντίθετο. Το πιθανότερο, όπως λέει ο ίδιος (Stallman 2002: 2), είναι ότι θα ανέπτυσσε λογισμικό το οποίο θα εκδιδόταν υπό ιδιωτικές άδειες. Αναφέρει χαρακτηριστικά: *«ήξερα όμως στο τέλος της καριέρας μου ότι θα ένιωθα ότι ξόδεψα τη ζωή μου*

κάνοντας τον κόσμο ένα χειρότερο μέρος» (Stallman 2002: 2-3). Την στιγμή που αρνήθηκαν να του δώσουν τον πηγαίο κώδικα του προγράμματος ελέγχου του εκτυπωτή που χρησιμοποιούσε, στράφηκε στην ιδέα του τι θα μπορούσε να κάνει ένας προγραμματιστής προς όφελος του καλού. Αναρωτήθηκε αν θα υπήρχαν ένα ή περισσότερα προγράμματα που θα μπορούσε να γράψει, έτσι ώστε να επαναδημιουργήσει την κοινότητα και αποφάσισε ότι αυτό που χρειαζόταν αρχικά ήταν ένα λειτουργικό σύστημα (Stallman 2002: 3). Με ένα ελεύθερο λειτουργικό σύστημα, θα μπορούσε να έχει μια κοινότητα με συνεργαζόμενους χάκερς. Αποφάσισε να κατασκευάσει ένα σύστημα συμβατό με το Unix ώστε να είναι μεταφέρσιμο ώστε οι χρήστες του να μπορούν να στραφούν σε αυτό εύκολα. Το όνομα GNU επιλέχτηκε ακολουθώντας την παράδοση των χάκερ, σαν αναδρομικό ακρωνύμιο του GNU's NOT UNIX (Stallman 2002: 3).

Ένα λειτουργικό σύστημα δεν είναι απλά ένας πυρήνας, απομονωμένος από το να εκτελεί άλλα προγράμματα. Το 1970 κάθε λειτουργικό σύστημα συμπεριλάμβανε επεξεργαστές γραμμής εντολών, συμβολομεταφραστές, μεταφραστές, διερμηνείς, αποσφαλματωτές, συντάκτες κειμένου, προγράμματα διαχείρισης ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και άλλα. Ο Stallman επηρεάστηκε από κάποιες φράσεις που ειπώθηκαν από τον Hillel και η απόφαση που πήρε για να ξεκινήσει το έργο GNU βασίστηκε στο πνεύμα των φράσεων αυτών (Stallman 2002: 3) :

« Εάν δεν είμαι για τον εαυτό μου, ποιος θα είναι για μένα;

Εάν είμαι μόνο για τον εαυτό μου, τι είμαι;

Εάν όχι τώρα, πότε;»

Καθώς το ενδιαφέρον χρήσης του GNU EMACS μεγάλωνε, αναμίχθηκαν κι άλλοι άνθρωποι στο έργο GNU και αποφασίστηκε ότι έπρεπε να αναζητήσουν χρήματα. Έτσι το 1985 δημιούργησαν το IEL (Ίδρυμα Ελεύθερου Λογισμικού), ένα μη κερδοσκοπικό φιλανθρωπικό ίδρυμα για την ανάπτυξη του ελεύθερου λογισμικού (Stallman 2002: 6). Το IEL ανέλαβε επίσης την εργασία διανομής του GNU EMACS μέσω ταινίας. Αργότερα επεκτάθηκε προσθέτοντας ελεύθερο λογισμικό στην ταινία και ξεκινώντας την πώληση εγχειριδίων. Το IEL δέχεται εισφορές αλλά τα περισσότερα έσοδα του προέρχονται από πωλήσεις αντιγραφών ελεύθερου λογισμικού και άλλων σχετικών υπηρεσιών. Σήμερα πουλάει πηγαίο κώδικα, εκτελέσιμα, όμορφα εκτυπωμένα εγχειρίδια – όλα με την ελευθερία της αναδιανομής και τροποποίησης και διανομές υψηλής ποιότητας (Stallman 2002: 7)

5.2 Το ελεύθερο λογισμικό

5.2.1 Τεχνικοί στόχοι

Ο αρχικός και βασικός στόχος του GNU ήταν να είναι ελεύθερο λογισμικό. Ο Stallman επισημαίνει (Stallman, σελ.7, 2002) ότι αν και το GNU δεν είχε τεχνικά προτερήματα έναντι του UNIX, είχε ένα **κοινωνικό προτέρημα**: επέτρεπε στους χρήστες να συνεργαστούν. Επίσης, είχε και ένα **ηθικό προτέρημα**: το σεβασμό προς την ελευθερία του χρήστη. Όπως ήταν φυσικό, εφάρμοσαν επίσης τις ήδη γνωστές τυποποιήσεις καλής πρακτικής στη εργασία, π.χ. δυναμικά δεσμευμένες δομές δεδομένων για την αποφυγή ασύμβατων σταθερού μεγέθους ορίων και διαχείριση όλων των πιθανών ψηφίων κωδικών όταν αυτό είχε νόημα, με αποτέλεσμα πολλά GNU προγράμματα να είναι ικανά να ξεπεράσουν τα αντίστοιχα του UNIX σε αξιοπιστία και ταχύτητα (Stallman 2002: 7).

Καθώς η φήμη μεγάλωνε, οι άνθρωποι άρχισαν να προβαίνουν σε δωρεές μηχανών συστημάτων UNIX για την εκτέλεση του έργου. Αυτό, θεωρήθηκε πολύ χρήσιμο, επειδή ο ευκολότερος τρόπος ανάπτυξης συστατικών για το GNU ήταν να γίνει πάνω σε ένα σύστημα UNIX, αντικαθιστώντας τα συστατικά του συστήματος UNIX με τα αντίστοιχα που κατασκευάζονταν (Stallman 2002: 8). Έτσι όμως δημιουργήθηκε ένα ηθικό ζήτημα: αν ήταν σωστό να χρησιμοποιούν αντίγραφα του UNIX. Το τελευταίο ήταν και παραμένει ιδιόκτητο λογισμικό και η φιλοσοφία του έργου GNU ανέφερε ότι δεν πρέπει να χρησιμοποιείται ιδιόκτητο λογισμικό. Εφαρμόζοντας όμως τον ίδιο λόγο που οδηγεί στον επίλογο ότι η βία είναι λογική στην αυτοπροστασία, ο Stallman ανέφερε (Stallman 2002: 8) ότι ήταν λογικό να χρησιμοποιούν ιδιόκτητο πακέτο, εφόσον ήταν σημαντικότερο να αναπτύξουν ελεύθερες αντικαταστάσεις που θα βοηθούσαν τους άλλους να σταματήσουν να το χρησιμοποιούν. Σήμερα δεν υπάρχουν πλέον αντίγραφα του UNIX, επειδή έχουν αντικατασταθεί από ελεύθερα λειτουργικά συστήματα. Εάν δεν μπορούσαν να αντικαταστήσουν το λειτουργικό σύστημα μιας μηχανής με ένα ελεύθερο, άλλαζαν την ίδια την μηχανή.

Το 1990 το GNU σύστημα ήταν σχεδόν έτοιμο ενώ το μόνο βασικό συστατικό που του έλειπε ήταν ο πυρήνας. Συνεχίζει ο Stallman στο ίδιο κεφάλαιο (Stallman 2002: 10), αναφέροντας ότι είχε αποφασιστεί πώς έπρεπε να υλοποιηθεί ο πυρήνας ως μια συλλογή από εξυπηρετητές διεργασιών όπου θα τρέχουν πάνω σε Mach.

Αυτός ήταν ένας μικροπυρήνας κατασκευασμένος στο πανεπιστήμιο Carnegie Mellon και στη συνέχεια στο πανεπιστήμιο Utah. Το GNU HURD δεν ήταν όμως έτοιμο για παραγωγική χρήση. Το 1991 ένας άλλος πυρήνας έγινε άμεσα διαθέσιμος. Ο Linus Torvalds κατασκεύασε ένα συμβατό πυρήνα τύπου UNIX και το ονόμασε Linux (Stallman 2002: 10). Γύρω στο 1992, συνδυάζοντας το Linux με το τότε μη-ολοκληρωμένο GNU, σύστημα δημιουργήθηκε ένα ολοκληρωμένο ελεύθερο λειτουργικό σύστημα. Στο Linux οφείλεται το ότι μπορεί και τρέχει η έκδοση του GNU σήμερα η οποία ονομάστηκε GNU/LINUX για να εκφράσουν την σύνθεση του ως συνδυασμού μεταξύ του συστήματος GNU και του Linux ως πυρήνα (Stallman 2002: 11).

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ο πρώτος ουσιαστικά βασικός πυρήνας λειτουργικού συστήματος που κατασκευάστηκε ως «ελεύθερος» και δεν χρησιμοποιεί κάποιο άλλο κώδικα, δεν είναι άλλος από τον πασίγνωστο linux, ο οποίος ξεκίνησε από έναν φοιτητή το 1990, τον Linus Tolvalds. Ο Tolvads με τη βοήθεια εθελοντών προγραμματιστών μέσω του Διαδικτύου, δημιούργησε τον συγκεκριμένο πυρήνα που ανταγωνίζεται πυρήνες μεγάλων εταιρειών. Θεωρείται το πιο επιτυχημένο από τα ελεύθερα λειτουργικά συστήματα, ενώ στην καθιέρωση του συμμετείχαν εταιρείες και εθελοντές που βοήθησαν στην κατασκευή και στην οργάνωση διανομών, δηλαδή στη συγκέντρωση συλλογών προγραμμάτων που συνόδευαν τον πυρήνα. Οι πιο χαρακτηριστικές από τις υπάρχουσες διαφορετικές διανομές που καλύπτουν διαφορετικές ανάγκες είναι οι παρακάτω (Μαυρογιαννόπουλος 15/5/2000):

- Slackware Linux (<http://www.slackware.com>): το αγαπημένο αυτών που ξεκίνησαν με το linux στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Είναι η διανομή που έκανε το Linux αγαπητό στους διαχειριστές συστημάτων.
- Redhat Linux (<http://www.redhat.com>): μία από τις πρώτες εταιρείες που αντιμετώπισαν σοβαρά το Linux. Σήμερα κατέχει ένα μεγάλο ποσοστό της αγοράς.
- Debian GNU/Linux (<http://www.debian.org>): οργανωμένο από μια ομάδα εθελοντών, είναι η διανομή με τα περισσότερα πακέτα σήμερα. Είναι η μοναδική διανομή που αποτελείται μόνο από ελεύθερα πακέτα.
- SuSe Linux (<http://www.suse.com>): έγινε ιδιαίτερα δημοφιλής λόγω της φιλικότητας της και των πολλών πακέτων που διαθέτει.
- Caldera Linux (<http://www.caldera.com>): διανομή που έγινε γνωστή λόγω του γραφικού της περιβάλλοντος.

- Corel Linux (<http://www.linux.corel.com>): βασισμένο στο Debian αλλά με ωραίο, εντυπωσιακό περιβάλλον.
- Mandrake Linux (<http://www.linux-mandrake.com>): βασισμένο στο Redhat, αλλά με ιδιαίτερα προσεγμένο γραφικό περιβάλλον.

Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί ότι το Linux έχει κατηγορηθεί από πολλούς διότι δεν απευθύνεται στο ευρύ κοινό και είναι αρκετοί αυτοί που δε το συνιστούν σε νέους χρήστες υπολογιστών ή σε χρήστες χωρίς ιδιαίτερες γνώσεις στους υπολογιστές. Σήμερα, όμως, αναφέρει ο Μαυρογιαννόπουλος, υπάρχει μια μεγάλη βάση υψηλού επιπέδου προγραμμάτων, η οποία επιτρέπει τη διαχείριση του συστήματος χωρίς την γνώση των βασικών εντολών του Unix. Χωρίς ιδιαίτερη διαφημιστική καμπάνια, εμπορικά τεχνάσματα και μονοπώλια, το Linux χρησιμοποιείται ολοένα και περισσότερο, μιας και επεκτείνεται πολύ εύκολα, καλύπτοντας και τις πιο απαιτητικές ανάγκες, καθώς μπορεί ο οποιοσδήποτε να προτείνει βελτιώσεις σε αυτό χωρίς να έχει γνώσεις προγραμματισμού είτε ακόμα και να χρηματοδοτήσει κάποιον για να υλοποιήσει τις βελτιώσεις αυτές (Μαυρογιαννόπουλος 15/5/2000).

5.2.2 ΣΚΟΠΟΣ: ένα πρόγραμμα ελεύθερο για κάθε χρήστη

Ο Stallman (2002: 5) επισημαίνει ότι εάν ένα πρόγραμμα είναι ελεύθερο λογισμικό όταν αποδεσμεύεται από τον δημιουργό του, αυτό δε σημαίνει απαραίτητα ότι θα είναι ελεύθερο λογισμικό για οποιονδήποτε έχει αντίγραφο του. Για παράδειγμα, το δημόσιο λογισμικό – λογισμικό το οποίο δεν έχει άδεια αντιγραφής- είναι ελεύθερο λογισμικό αλλά ο οποιοσδήποτε μπορεί να δημιουργήσει μια ιδιόκτητη έκδοση του (Stallman 2002: 5). Παρομοίως, πολλά ελεύθερα προγράμματα έχουν άδεια αντιγραφής αλλά διανέμονται υπό απλές άδειες που επιτρέπουν τη δημιουργία ιδιόκτητου λογισμικού³³.

Στόχος, λοιπόν, του GNU ήταν να παρέχει στους χρήστες ελευθερία, όχι απλά να γίνει διάσημο (Stallman 2002: 6). Απαραίτητη γι' αυτό κρίθηκε η ανάγκη χρήσης των όρων διανομής που θα εμπόδιζαν τη μετατροπή ενός GNU λογισμικού σε ιδιόκτητο. Αυτό επιτεύχθηκε με μια συγκεκριμένη μέθοδο που αποκαλείται copyleft. Η ονομασία προέκυψε όταν, το 1984-1985, ο Don Hopkins ταχυδρόμησε ένα γράμμα προς τον Stallman κι ανάμεσα στις λέξεις-φράσεις που χρησιμοποίησε σε αυτό ήταν η «Copyleft-all rights reserved». Έτσι, ο Stallman χρησιμοποίησε τη λέξη copyleft για να ονομάσει τον τρόπο διανομής του λογισμικού που κατασκεύαζε εκείνο τον καιρό.

Η άδεια αντιγραφής χρησιμοποιεί νόμους δικαιώματος αντιγραφής αλλά τους αντιστρέφει από τον συνήθη σκοπό τους: αντί να ορίζει την ιδιωτικοποίηση λογισμικού, ορίζει την ανάγκη ελεύθερης διανομής και χρήσης του λογισμικού. Η κεντρική ιδέα της άδειας αντιγραφής, είναι η παροχή σε όλους της δυνατότητας να εκτελούν το πρόγραμμα, να το αντιγράφουν και να αναδιανέμουν τροποποιημένες εκδόσεις του, αλλά όχι να εισάγουν περιορισμούς σε αυτό (Stallman 2002: 6). Έτσι, σημειώνει ο συγγραφέας, οι σημαντικές αυτές ελευθερίες παρέχουν εγγύηση στον καθένα που έχει αντίγραφο του λογισμικού και μετατρέπονται σε **αναπόσπαστα δικαιώματα**.

Για να έχει μια άδεια χρήσης ικανοποιητικά αποτελέσματα, πρέπει να είναι επίσης ελεύθερες οι τροποποιημένες εκδόσεις. Με αυτόν τον τρόπο, εξασφαλίζεται ότι η εργασία μπορεί να είναι διαθέσιμη σε όλη την κοινότητα από την στιγμή που δημοσιοποιείται (Stallman 2002: 6). Η απαίτηση του να είναι ελεύθερες οι αλλαγές, είναι απαραίτητη για την εξασφάλιση της ελευθερίας για κάθε χρήστη του προγράμματος. Πιο συγκεκριμένα, η άδεια αντιγραφής που χρησιμοποιείται για την πλειοψηφία του GNU λογισμικού είναι η λεγόμενη Γενική Άδεια Δημόσιας Χρήσης, η GNU GPL (General Public Licence).

5.2.3 Ελευθερία και λογισμικό

Γενικότερα η ιδέα μιας κοινότητας που συνεργάζεται ακούγεται απαγορευτική σε πολλούς από τους ισχυρούς ιδιώτες λογισμικού, οι οποίοι δημιούργησαν έναν άτυπο κανόνα, σύμφωνα με τον Stallman (Stallman 2002: 2). Ο κανόνας αυτός αναφέρει: «αν μοιράζεσαι κάτι με το συνάνθρωπο σου, είσαι πειρατής. Εάν θέλεις να κάνεις αλλαγές, ικέτευσε εμάς να τις κάνουμε». Η ιδέα ότι το κοινωνικό σύστημα ιδιόκτητου λογισμικού είναι αντικοινωνικό, ανήθικο, απλούστατα λανθασμένο, μπορεί να προκαλέσει έκπληξη σε κάποιους. Όμως, οι εκδότες λογισμικού εργάστηκαν μακροχρόνια ώστε να πείσουν τους ανθρώπους ότι υπάρχει μόνο ένας τρόπος με τον οποίο πρέπει οι υπόλοιποι να αντιμετωπίζουν το θέμα (Stallman 2002: 2) κι αυτός δεν είναι άλλος από το να είναι το λογισμικό ιδιόκτητο, ώστε να είναι ασφαλές. Σήμερα, συνεχίζουν οι ίδιοι οι εκδότες λογισμικού να μιλούν για καταπάτηση των δικαιωμάτων τους ή για παύση της πειρατείας, αλλά το πραγματικό νόημα των δηλώσεων τους βρίσκεται στις μη εμφανείς προϋποθέσεις που θεωρούν δεδομένες (βλ. συνέντευξη). Η κοινωνία υποτίθεται ότι πρέπει να τις

δέχεται χωρίς κριτική. Σύμφωνα με τον Stallman (2002: 2) οι προϋποθέσεις αυτές είναι οι εξής:

1. οι εταιρείες λογισμικού έχουν αναμφισβήτητα το φυσικό δικαίωμα να έχουν υπό την ιδιοκτησία τους το λογισμικό και αυτονόητα να εκμεταλλεύονται τους χρήστες. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον όμως παρουσιάζει το γεγονός ότι η αμερικάνικη κυβέρνηση και οι νομικές αρχές απορρίπτουν αυτήν την άποψη. Το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας δεν είναι φυσικό δικαίωμα, αλλά ένα τεχνητό κυβερνητικό μονοπώλιο που περιορίζει το φυσικό δικαίωμα των χρηστών για αντιγραφή,

2. το μόνο σημαντικό ζήτημα που αφορά το λογισμικό είναι η εργασία που σου επιτρέπει να κάνεις, ότι δηλαδή οι χρήστες υπολογιστών δεν πρέπει να ενδιαφέρονται για το είδος της κοινωνίας μέσα στην οποία τους επιτρέπεται να ζουν και

3. δεν θα μπορούσαμε να έχουμε χρήσιμο λογισμικό εάν δεν θα παρείχαμε σε μια επιχείρηση τη δυνατότητα της εκμετάλλευσης των χρηστών του. Αυτή η προϋπόθεση, επισημαίνει ο Stallman (Stallman 2002: 2) μπορεί να φαινόταν λογική πριν την περίοδο που το κίνημα ελεύθερου λογισμικού κατάφερε να αποδείξει ότι μπορεί να υπάρξει δημιουργία μεγάλης ποικιλίας χρήσιμου λογισμικού χωρίς να υπάρχουν περιορισμοί σε αυτό.

Συνεπώς, ο όρος «free software» είναι μερικές φορές παρεξηγημένος και δεν σχετίζεται καθόλου με το κόστος. Αφορά την ελευθερία. Κατά το εν λόγω κίνημα, ένα πρόγραμμα είναι ελεύθερο λογισμικό για κάποιον χρήστη εάν (Stallman 2002: 1, The Free Software Definition) :

- 1. υπάρχει η ελευθερία να εκτελεί το πρόγραμμα για οποιοδήποτε σκοπό,***
- 2. υπάρχει η ελευθερία να τροποποιήσει το πρόγραμμα έτσι ώστε να καλύπτει τις ανάγκες του,***
- 3. υπάρχει η ελευθερία να ανακαταναείμει τα αντίγραφα έτσι ώστε να μπορούν να βοηθηθούν οι γείτονες του,***
- 4. υπάρχει η ελευθερία να βελτιώσει το πρόγραμμα και να αναδιανέμει τροποποιημένες εκδόσεις του προγράμματος έτσι ώστε να μπορεί να ωφεληθεί η κοινότητα από τις βελτιώσεις του.***

Εφ' όσον η λέξη «free» αναφέρεται στην ελευθερία κι όχι στο κόστος, δεν υπάρχει αντίθεση μεταξύ πώλησης αντιγράφων και του ελεύθερου λογισμικού (Stallman 2002: 4, Free as in freedom). Συνεπώς, η ελευθερία της πώλησης αντιγράφων είναι εξαιρετικά σημαντική καθώς οι συλλογές ελεύθερου λογισμικού

που πωλούνται σε πτυκτούς δίσκους ανάγνωσης μόνο, είναι σημαντικές για την κοινότητα και η πώληση αυτών είναι ένας σημαντικός τρόπος εύρεσης χρημάτων για την κατασκευή ελεύθερου λογισμικού (Stallman 2002: 4, Free as in freedom).

Κατά τον συγγραφέα, η φιλοσοφία του ελεύθερου λογισμικού απορρίπτει την πρακτική μιας *ευρείας διαδεδομένης επιχείρησης, αλλά δεν είναι κατά των επιχειρήσεων* (Stallman 2002: 7, Free as in freedom). Η πώληση αντιγραφών EMACS επιδεικνύει ένα είδος εταιρείας ελεύθερου λογισμικού. Έτσι, όταν το ίδρυμα ανέλαβε αυτήν την επιχείρηση, άρχισε να πουλάει υπηρεσίες συσχετιζόμενες με το ελεύθερο λογισμικό που είχε κατασκευάσει, στις οποίες συμπεριλαμβανόταν ακόμα και τη διδασκαλία για θέματα όπως ο τρόπος προγραμματισμού σε GNU EMACS κ.α (Stallman 2002: 7, Free as in freedom).

Σήμερα παρατηρείται ότι μπορεί καθένα από αυτά τα είδη υπηρεσιών ελεύθερου λογισμικού να εφαρμόζεται από έναν αριθμό εταιρειών, είτε πουλώντας υποστήριξη σε ευρεία επίπεδα: από το να δίνουν απαντήσεις σε απλές ερωτήσεις, είτε να επιδιορθώνουν σφάλματα, μέχρι ακόμα και να προσθέτουν νέα σημαντικά χαρακτηριστικά (Stallman 2002: 7, Free as in freedom). Παρατηρούμε, ότι άτομα που ασχολούνται με το ελεύθερο λογισμικό πιο τεχνικά, συνήθως βοηθούν ή εργάζονται σε υποστηρικτικές εταιρείες είτε μέσω διαδικτύου (βλ.συνέντευξη). Παρόλα αυτά, υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός εταιρειών που συσχετίζονται με τον όρο «ανοιχτός κώδικας», βασίζοντας τη εργασία τους σε μη ελεύθερο λογισμικό που λειτουργεί όμως σε συνδυασμό με το ελεύθερο. Αυτές, σημειώνει ο Stallman (Stallman 2002: 7, Free as in freedom) δεν είναι εταιρείες ελεύθερου λογισμικού, αλλά εταιρείες ιδιόκτητου λογισμικού, που στην ουσία, μέσα από τη διάθεση των προϊόντων τους καταφέρνουν να οδηγήσουν τους χρήστες μακριά από την ελευθερία. Βέβαια, ένα άτομο που τεχνικά ασχολείται με το ελεύθερο λογισμικό, μοιάζει να έχει ένα επιπλέον προσόν στην αγορά εργασίας αλλά τα πιο «ενεργά μέλη» του κινήματος υποστηρίζουν ότι δεν είναι ο στόχος τους η εκμετάλλευση αυτού του προσόντος και η εργασία τους σε μια εταιρεία, η οποία τους περιορίζει την δυνατότητα τουλάχιστον να κάνουν χρήση αυτού του προσόντος (βλ.συνέντευξη)

Σύμφωνα με σημερινούς υπολογισμούς, φαίνεται πως υπάρχουν 10 εκατομμύρια χρήστες συστημάτων, αφού το ελεύθερο λογισμικό έχει καταφέρει να κατασκευάσει τέτοια πρακτικά πλεονεκτήματα, που οι πλέον διάφοροι χρήστες στρέφονται σε αυτό για καθαρά πρακτικούς λόγους. Οι συνέπειες αυτών των ενδείξεων δείχνουν ότι δεν είναι μόνο το ενδιαφέρον για την κατασκευή ελεύθερου

λογισμικού που μεγαλώνει ολοένα και περισσότερο, αλλά όλο και περισσότεροι πελάτες εμπλέκονται με διάφορες εργασίες ελεύθερου λογισμικού, καθώς επίσης κι όλο και περισσότεροι άνθρωποι ενθαρρύνουν τις εταιρείες λογισμικού να κατασκευάζουν ελεύθερο εμπορικό λογισμικό αντί ιδιόκτητων προϊόντων λογισμικού (Stallman 2002: 13, Free as in freedom).

Ενώ όμως από την μια πλευρά το ενδιαφέρον για το ελεύθερο λογισμικό αυξάνεται πολύ γρήγορα, από την άλλη, η αντίληψη των αρχών στις οποίες βασίζεται η φιλοσοφία του κινήματος δεν σημειώνει τους ίδιους ρυθμούς, με αποτέλεσμα να προκύπτουν προβλήματα. Ο Stallman αναφέρει **ότι στόχος πλέον του κινήματος πέρα από την προσέλκυση νέων χρηστών, είναι η μετάδοση της ιδέας στους νέους χρήστες καθώς αυτοί γίνονται μέλη της κοινότητας** (Stallman 2002: 12, Free as in freedom).

Υπάρχουν σημαντικοί λόγοι για κάποιο άτομο να εισχωρήσει στην κοινότητα του ελεύθερου λογισμικού, όπως οι εξής (Stallman-Ettrich, Ανθολόγιο από τις ομιλίες Stallman, Collins, Ettrich, 28/6/2002 στο Γ. Επιτήδειος 'Ελεύθερο Λογισμικό και Λογισμικό Ανοιχτού Κώδικα' :

- χρειάζεται λογισμικό που δεν υπάρχει (ή νέα χαρακτηριστικά σε κάποιο υπάρχον λογισμικό),

- θέλει να ενισχύσει την ελευθερία των χρηστών (πολιτικά κίνητρα),

- για διασκέδαση,

- για γνωριμίες με άλλους προγραμματιστές,

- για προσωπική ικανοποίηση,

- για να αποκτήσει φήμη ως καλός προγραμματιστής,

- από ευγνωμοσύνη,

- για να αποκτήσει νέες γνώσεις και εμπειρίες.

Οι ίδιοι αναφέρουν ότι δεν μπορούν να ελέγξουν για ποιο λόγο κάποιος εισχωρεί στο κίνημα και δεν υπάρχει έλεγχος πάνω σε αυτό το ζήτημα. Θεωρούν ότι όλοι οι παραπάνω λόγοι σίγουρα είναι υπαρκτοί (βλ. συνέντευξη).

5.2.4 Λογισμικό Ανοιχτού Κώδικα

Μετά το 1998, η εκμάθηση των αρχών περί ελευθερίας στους νέους χρήστες άρχιζε να δυσκολεύει επικίνδυνα, όταν ένα μέρος της κοινότητας αποφάσισε να σταματήσει να χρησιμοποιεί τον όρο «ελεύθερο λογισμικό» και να τον αντικαταστήσει με τον όρο «λογισμικό ανοιχτού κώδικα». Βασικοί συντελεστές της

κίνησης αυτής ήταν οι Eric Raymond και ο Bruce Perens που το 1997 ίδρυσαν την OSI. Η ρητορική του «λογισμικού ανοιχτού κώδικά» επικεντρώνεται περισσότερο στην δυνατότητα παραγωγής ισχυρού λογισμικού υψηλής ποιότητας, ενώ παράλληλα **αποφεύγει** τις ιδέες της ελευθερίας, της κοινότητας και των αρχών. Η εμπειρική έρευνα, έδειξε ότι πράγματι, άτομα που συμφωνούν με την συγκεκριμένη ρητορική, αποφεύγουν να κάνουν χρήση εκφράσεων που δείχνουν κάποια ιδεολογική χροιά, ενώ δεν διαφωνούν για την εμπορευματοποίηση του ελεύθερου λογισμικού εφ' όσον αυτό είναι καλύτερο προϊόν και υπάρχει η δυνατότητα επιλογής του χρήστη (βλ. συνέντευξη). Σύμφωνα με τον ορισμό του Λογισμικού Ανοικτού Κώδικα³⁴, οκτώ είναι τα βασικά γνωρίσματα που το χαρακτηρίζουν:

1. Ελεύθερη Αναδιανομή. Καθένας μπορεί να αναδιανείμει το λογισμικό ανοικτού κώδικα, δωρεάν ή για κάποιο αντίτιμο (για παράδειγμα, μαζί με το πακέτο, την εγγύηση και τις υπηρεσίες συντήρησης).
2. Διαθεσιμότητα του πηγαίου κώδικα. Το πρόγραμμα πρέπει να συμπεριλαμβάνει τον πηγαίο κώδικα, και να επιτρέπει τη διανομή του σε πηγαία ή μεταγλωττισμένη μορφή.
3. Τα καινούρια έργα και οι τροποποιήσεις μπορούν να διανεμηθούν κάτω από τους ίδιους όρους της άδειας που συνοδεύει το αρχικό λογισμικό.
4. Καμία διάκριση σε βάρος ατόμων ή ομάδων δεν μπορεί να συμπεριλαμβάνεται στο κείμενο της άδειας.
5. Καμία διάκριση σε βάρος των πεδίων δράσης του λογισμικού δεν μπορεί να συμπεριλαμβάνεται στο κείμενο της άδειας (π.χ. «Επιχειρήσεις» ή «Εμπόριο»).
6. Διανομή της Άδειας: Τα δικαιώματα που συνοδεύουν το πρόγραμμα πρέπει να αφορούν όλους σε όσους αναδιανέμεται, χωρίς να χρειάζεται να αποκτήσουν επιπρόσθετη άδεια.
7. Η άδεια δεν μπορεί να εξαναγκάσει να συμπεριληφθεί το λογισμικό σε ένα συγκεκριμένο προϊόν ή πακέτο: αν ανήκει σε μια συγκεκριμένη διανομή λογισμικού και εάν το λογισμικό αφαιρεθεί από εκείνη τη διανομή και χρησιμοποιείται ή διανέμεται με τους όρους της άδειας του προγράμματος, όλοι όσοι αποκτήσουν το πρόγραμμα θα πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα με εκείνους που έχουν την αρχική διανομή λογισμικού.
8. Η άδεια δεν πρέπει να επηρεάζει άλλο λογισμικό και δεν μπορεί να θέσει περιορισμούς, ώστε να διανέμεται μαζί με το λογισμικό.

Το «ελεύθερο λογισμικό» και το «λογισμικό ανοιχτού κώδικα» περιγράφουν την ίδια κατηγορία λογισμικού, αλλά υποστηρίζουν διαφορετικές ιδέες για το λογισμικό και τις αξίες των χρηστών (Stallman 2002:14, Free as in freedom). Το έργο GNU συνεχίζει να χρησιμοποιεί τον όρο «ελεύθερο λογισμικό» ώστε να εκφράζει την σημασία της ελευθερίας, όχι μόνο της τεχνολογίας.

Ο Stallman σημειώνει ότι μεταξύ των δύο υπάρχει μια σημαντικότερη **ιδεολογική διαφοροποίηση**. Βέβαια, και οι δύο σχολές εκκινούν από την αρχή ότι το λογισμικό πρέπει να δίνεται δωρεάν και με όλο του τον κώδικα, ώστε να μπορεί όποιος θέλει να το ελέγχει και να το τροποποιεί, προσφέροντας φυσικά στη συνέχεια και αυτός την τροποποιημένη εκδοχή στο κοινό δωρεάν και με ανοιχτό τον κώδικα του (Stallman-Ettrich, Ανθολόγιο από τις ομιλίες Stallman, Collins, Ettrich, 28/6/2002 στο Γ. Επιτήδειος 'Ελεύθερο Λογισμικό και Λογισμικό Ανοιχτού Κώδικα'). Πράγματι, αυτό φάνηκε μέσα από την εμπειρική έρευνα. Οι οπαδοί του Ανοιχτού Κώδικα υποστηρίζουν ότι αυτό πρέπει να γίνεται διότι έτσι επιτυγχάνεται η καλύτερη ασφάλεια και σταθερότητα των προγραμμάτων, διαθέτοντας παράλληλα φθηνότερο λογισμικό και ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο την οικονομική ανάπτυξη (Stallman-Ettrich, Ανθολόγιο από τις ομιλίες Stallman, Collins, Ettrich, 28/6/2002 στο Γ. Επιτήδειος 'Ελεύθερο Λογισμικό και Λογισμικό Ανοιχτού Κώδικα'). Οι υποστηρικτές του Ελεύθερου Λογισμικού, από την άλλη πλευρά, υπογραμμίζουν πως αν και τα παραπάνω επιχειρήματα είναι σωστά, ο πραγματικός λόγος για τον οποίο δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούμε proprietary (κλειστό) λογισμικό, είναι η διασφάλιση της ελευθερίας μας. Δηλαδή, θα πρέπει να υπάρχει πάντα η δυνατότητα ελέγχου και αλλαγής σε ότι χρησιμοποιούμε και να αποφασίζουμε εμείς για τις λειτουργίες του και όχι κάποιος άλλος (Stallman-Ettrich, Ανθολόγιο από τις ομιλίες Stallman, Collins, Ettrich, 28/6/2002 στο Γ. Επιτήδειος 'Ελεύθερο Λογισμικό και Λογισμικό Ανοιχτού Κώδικα'). Ο Stallman παρουσιάζει το Ελεύθερο Λογισμικό ως **ανθρώπινο δικαίωμα** και όχι ως οικονομική ή τεχνική απόφαση και επιλογή. Σύμφωνα με την εμπειρική έρευνα, υπάρχει ιδεολογική διαφοροποίηση. Ωστόσο, από την πλευρά των υποστηρικτών του Ανοιχτού Κώδικα, αναφέρθηκε ότι δεν υπάρχει όμως λογομαχία, σύγκρουση ανάμεσα σε αυτούς και τους υποστηρικτές του Ελεύθερου Λογισμικού. Αντίθετα, οι υποστηρικτές του Ελεύθερου λογισμικού έδειξαν ότι ήταν πολύ πιο συνειδητοποιημένοι ιδεολογικά ως προς την χρήση και είχαν και τοποθέτηση εναντίων των μονοπωλίων και του καπιταλιστικού συστήματος.

Ειδικά κάποιοι ήταν πολύ σκληροί σε εκφράσεις εναντίον αυτού του συστήματος (βλ. συνέντευξη).

5.3 Πρωτοβουλίες και δραστηριότητες

Όπως αναφέρθηκε και σε σημείο του ίδιου κεφαλαίου, ως πυρήνας του Κινήματος αναφέρεται το Ίδρυμα Ελεύθερου Λογισμικού που δημιούργησε ο ίδιος ο Στάλμαν. Η βάση του είναι στις Ηνωμένες Πολιτείες αλλά υπάρχει και **Ευρωπαϊκό Ίδρυμα**³⁵ (μη κερδοσκοπικό επίσης) από τις 10 Μαρτίου 2001. Υποστηρίζει όλους τους Ευρωπαϊκούς προσανατολισμούς για το Ελεύθερο Λογισμικό, ειδικά το [GNU Project](#) και γενικότερα την ανάπτυξη του Ελεύθερου Λογισμικού, καθώς και την προαγωγή Λειτουργικών Συστημάτων που είναι βασισμένα στο GNU, όπως το GNU/Linux (βλ. επίσης Παράρτημα). Επίσης, παρέχει ένα κέντρο βοήθειας για πολιτικούς, δικηγόρους και δημοσιογράφους, ώστε να εξασφαλίζεται το νομικό, πολιτικό και κοινωνικό μέλλον του Ελεύθερου Λογισμικού. Συνεργάζεται με τον Τύπο, με δικηγόρους που είναι ενεργοί στον τομέα του Ελεύθερου Λογισμικού στα Πανεπιστήμια, με δικηγόρους σε όλη την Ευρώπη, ώστε να μεγιστοποιήσει τη νομική ασφάλεια του Ελεύθερου Λογισμικού. Παρέχει υπολογιστικούς πόρους στους προγραμματιστές του Ελεύθερου Λογισμικού, ώστε να τους βοηθήσει στο να συνεχίσουν τις εργασίες τους, βοηθά εταιρίες στο να αναπτύξουν επιχειρηματικά μοντέλα βασισμένα στο Ελεύθερο Λογισμικό ή να προσαρμόσουν ήδη υπάρχοντα μοντέλα σε αυτό. Ενθαρρύνει εταιρίες στο να εξελιχθούν όσο γίνεται πιο κοντά στο Ελεύθερο Λογισμικό. Ο πιο άμεσος τρόπος υποστήριξης του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Ελεύθερου Λογισμικού είναι μέσω εθελοντικής προσφοράς για διάφορα πράγματα που πρέπει να γίνουν. Ο οποιοσδήποτε μπορεί με το δικό του τρόπο να βοηθήσει (βλ. συνέντευξη).

Στην Ελλάδα, το Linux έχει οπαδούς. Το **HELL.U.G** (Hellenic Linux Users Group) είναι ένας μη κερδοσκοπικός-όπως πληροφορεί το ίδιο στην ιστοσελίδα του-σύλλογος (βλ. βασικά σημεία του καταστατικού στο Παράρτημα) που σκοπό έχει την ανάπτυξη και προώθηση του Linux στη χώρα μας, τον εξελληνισμό του, τη παροχή δωρεάν τεχνικής βοήθειας, την επικοινωνία και αλληλοβοήθεια των χρηστών Linux και ελεύθερου λογισμικού γενικότερα στην Ελλάδα. Στον σύλλογο αυτό δραστηριοποιείται ικανός αριθμός ατόμων, που περιλαμβάνει φοιτητές και επαγγελματίες, τόσο από τον χώρο της πληροφορικής, όσο και από άλλους.³⁶ Ο HELLUG, όπως έχει ήδη αναφερθεί στην παρούσα εργασία (σ.62), ως σύλλογος, έχει συμμετάσχει σε σημαντικά γεγονότα και οι ομάδες ακτιβιστών του έχουν βοηθήσει

στο να αλλάξουν προς το καλύτερο πολλές πολιτικές αποφάσεις και πρακτικές. Στην ιστοσελίδα που υπολογίζει τους φίλους του Linux³⁷ αναφέρεται χαρακτηριστικά, ότι σκοπός δεν είναι η συγκεντροποίηση του ελέγχου και γι' αυτό δεν μπορεί να γίνει έγκυρη καταγραφή των ατόμων που περιλαμβάνει η κοινότητα. Σύμφωνα, πάντως με άλλες πηγές, η Ελλάδα συγκεκριμένα βρίσκεται στην 58^η θέση του μετρητή, με περίπου 49.143 χρήστες.

Το ΕΔΕΤ (Εθνικό Δίκτυο Έρευνας και Τεχνολογίας) έχει κι αυτό με τη σειρά του ενδιαφερθεί για το Ελεύθερο Λογισμικό και το Λογισμικό Ανοιχτού Κώδικα. Σε αυτό το σημείο πρέπει να σημειώσουμε, σύμφωνα με την εμπειρική έρευνα, ότι υπάρχει μια ματιά αμφισβήτησης ως προς τους πραγματικούς σκοπούς του ΕΔΕΤ και την υποστήριξη του Λογισμικού Ανοιχτού Κώδικα από άτομα που παίρνουν θέση υπέρ του GNU/Linux και του Ελεύθερου Λογισμικού συγκεκριμένα.

Μια ιδιαίτερη σχέση υποστήριξης δέχεται το Κίνημα Ελεύθερου Λογισμικού από μια οργάνωση που λειτουργεί τα τελευταία χρόνια, την **Οργάνωση FFII**. Τα αρχικά του σημαίνουν Foundation of Free Information Infrastructure, που στην ελληνική γλώσσα μεταφράζεται ως Ίδρυμα για την Ελεύθερη Πληροφοριακή Υποδομή (βλ. επίσης Παράρτημα). Είναι μια διεθνής οργάνωση που έχει στόχο να απελευθερώσει το λογισμικό από τα δεσμά της Microsoft και των άλλων πολυεθνικών. Ο Πιέτερ Χίντζενς, ο εκπρόσωπος της οργάνωσης, που ξεκίνησε μαζί με μια ομάδα να πολεμά τα διοικητικά συμβούλια μεγάλων πολυεθνικών, ήταν ένας προγραμματιστής που κατείχε μια μικρή εταιρεία παραγωγής λογισμικού. Όταν κατάλαβε ότι η μικρή του εταιρεία δεν μπορούσε να ανταγωνιστεί τις μεγάλες πολυεθνικές όπως την Microsoft, μιας και οι τελευταίες διέθεταν την ικανότητα και τη δυνατότητα να προστατεύσουν τα κεκτημένα τους με πανίσχυρα μέσα, αποφάσισε να ιδρύσει την συγκεκριμένη οργάνωση. Το FFII, υπολογίζεται ότι έχει περίπου 90.000 υποστηρικτές διεθνώς και το στηρίζουν 3.000 μικρές επιχειρήσεις.

Οι βασικές θέσεις της οργάνωσης, σύμφωνα με τη συνέντευξη μελών της από την Ελλάδα στο «Έψιλον», είναι δύο: α) **η κατάργηση της έννοιας της ευρεσιτεχνίας όσον αφορά το λογισμικό** και β) **τα ανοιχτά πρότυπα για την ψηφιακή υποδομή** (βλ. επίσης συνέντευξη). Χρησιμοποιούν τα εξής παραδείγματα για να εξηγήσουν ακριβώς τις δύο παραπάνω θέσεις. Για την πρώτη («Έψιλον» της Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας, τευχ.784, 22-23/4/2006): «..φανταστείτε ότι η Αγκάθα Κρίστι, αντί να έχει το κοπιράιτ για το έργο της, κατοχύρωνε πατέντα για την ιδέα του αστυνομικού μυθιστορήματος γενικά. Έπειτα, είτε θα κρατούσε μόνο για τον εαυτό της

το δικαίωμα να γράφει αστυνομικά μυθιστορήματα, είτε θα το νοίκιαζε σε άλλους συγγραφείς έναντι χρημάτων. Και στις δύο περιπτώσεις αυτή θα γινόταν πάμπλουτη και όλοι οι υπόλοιποι φτωχότεροι σε χρήμα και επιλογές. Εκατοντάδες έργα δε θα είχαν γραφτεί ποτέ». Για τη δεύτερη θέση λένε (στο ίδιο): «..αν το κράτος άρχιζε να φτιάχνει δρόμους όπου θα χωρούσαν τα αμάξια μιας και μόνης μάρκας, θα γινόταν επανάσταση. Όμως, συχνά σε δημόσιους διαγωνισμούς οι προδιαγραφές ζητούν συμβατότητα όχι με ένα ανοιχτό και ελεύθερο πρότυπο, αλλά με ένα συγκεκριμένο προϊόν που ανήκει σε μια συγκεκριμένη εταιρεία. Αυτό κάνει την εταιρεία πανίσχυρη γιατί ελέγχει τις σημερινές αλλά και τις μελλοντικές υποδομές και υποδουλώνει τους πολίτες στις απαιτήσεις της».

Εκπρόσωπος του FFII στην Ελλάδα είναι ο Αντώνης Χριστοφίδης από το 2003 (βλ. συνέντευξη). Η χρονιά αυτή ήταν ιδιαίτερα κρίσιμη, μιας και τότε εισήχθη για συζήτηση στο Ευρωκοινοβούλιο ένα σχέδιο για την εισαγωγή των ευρεσιτεχνιών λογισμικού στην ευρωπαϊκή νομοθεσία κατά τα αμερικάνικα πρότυπα. Η πρόταση καταψηφίστηκε, παρ' όλες τις προσπάθειες για το αντίθετο και τις πιέσεις των λόμπι και των μεγάλων εταιρειών. Βέβαια, πολλές φορές τα τελευταία χρόνια το θέμα επανέρχεται προς ψήφιση, με διάφορες όμως παραλλαγές, καθώς οι εταιρείες συνεχίζουν και καταφέρνουν να κατοχυρώνουν πατέντες λογισμικού, βρίσκοντας παράθυρα σε εθνικές νομοθεσίες. Επισημαίνεται, ότι η IBM έχει 3.350 στην Ευρώπη και η Siemens 1.455. Ο Α. Χριστοφίδης αναφέρει επίσης ο «ο Ελληνικός Οργανισμός Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας δίνει πατέντες λογισμικού, κάτι που αντιτίθεται τόσο στον ελληνικό νόμο όσο και στην ευρωπαϊκή συνθήκη». Το χαρακτηριστικό παράδειγμα που χρησιμοποιεί για να δυναμώσει τη θέση αυτή, είναι ο δικτυακός τόπος, όπου υποβάλλονται οι φορολογικές δηλώσεις, το Taxisnet (βλ. συνέντευξη). Μετά την τελευταία του αναβάθμιση, το Taxisnet δεν υποστήριζε τα διεθνώς αποδεκτά ανοιχτά πρότυπα για το Internet, αλλά μόνο το πρόγραμμα ανάγνωσης ιστοσελίδων της Microsoft, μέχρι που δέχθηκε μαζικές διαμαρτυρίες πολιτών που απαίτησαν να διορθωθεί («Εψιλον» της Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας, τευχ.784, 22-23/4/2006) .

Φυσικά, η οργάνωση έχει δεχτεί κι αρκετές επιθέσεις. Οι μεγάλες πολυεθνικές τους αποκαλούν κρυφοκομμουνιστές, οι οποίοι καταργούν την ατομική ιδιοκτησία. Επιπλέον, κατηγορούνται ότι με τις ιδέες τους δήθεν θα έρθει το τέλος της ψηφιακής ανάπτυξης. Το «Ε» αναφέρει ότι ο αγώνας για την αποδέσμευση του λογισμικού είναι ένα μέρος ενός κινήματος, που, αδιαφορώντας για παλαιοκομματικές ταμπέλες, μιλά για πολιτικά και ανθρώπινα δικαιώματα στον κυβερνοχώρο³⁸.

Ένα άλλο ίδρυμα που στηρίζει το Κίνημα Ελεύθερου Λογισμικού είναι το **EFF**³⁹, δηλαδή το Electronic Frontier Foundation που στα ελληνικά μεταφράζεται ως Σύλλογος Ηλεκτρονικών Συνόρων. Ιδρύθηκε το 1990 και έχει σκοπό να υπερασπίζεται «τα ζητήματα αιχμής, τον ελεύθερο λόγο, την ιδιωτικότητα, την καινοτομία και τα καταναλωτικά δικαιώματα σήμερα». Το EFF, με τη βοήθεια δικηγόρων, πολιτικών αναλυτών, ακτιβιστών και τεχνολόγων, πολεμά με το δικό του τρόπο για την ελευθερία πρωτίστως στα δικαστήρια και υπερασπίζεται υποθέσεις, ακόμα κι αν είναι ενάντια στην αμερικάνικη κυβέρνηση ή σε μεγάλες επιχειρήσεις. Ασχολείται με την «κακή» νομοθεσία που χτυπάει τις ελευθερίες των πολιτών μέσα στο διαδικτυακό κόσμο. Είναι ένα ίδρυμα το οποίο χρηματοδοτείται από δωρεές.

Επίσης, μια σημαντική καμπάνια που ξεκίνησε με την βοήθεια του Ιδρύματος Ελεύθερου Λογισμικού, και έχει πάρει την μορφή οργάνωσης, είναι η **DefectivebyDesign.org**, που στην ελληνική γλώσσα μεταφράζεται ως «Λανθασμένα από Σχέδιο». Ο τίτλος αφορά τα προϊόντα DRM (Digital Rights Management), τα οποία είναι προϊόντα που έχουν ένα σύνολο λογισμικού και της τεχνολογίας που χρησιμοποιείται με σκοπό να περιορίσει την χρήση ψηφιακής πληροφορίας, όπως είναι τα cd μουσικής, εικόνες και λογισμικό. Οι επιχειρήσεις που παράγουν προϊόντα DRM αναφέρουν ότι με αυτόν τον τρόπο υπερασπίζονται τα δικαιώματά τους για προστασία copyrighted έργων ενάντια στην πειρατεία, πράγμα που όμως δεν έχει σχέση με την πραγματικότητα, αφού το DRM όχι μόνο δεν χτυπάει την πειρατεία αλλά μετατρέπει την αναπαραγωγή ενός μέσου σε προϊόν προς πώληση (Ποντικοπαγίδα στο HMMY 2006). Αποτέλεσμα είναι οι μικρές επιχειρήσεις να μην μπορούν να ανταγωνιστούν τις μεγαλύτερες, οι χρήστες να μην έχουν το δικαίωμα ελέγχου του προϊόντος που αγοράζουν, ενώ παράλληλα ανοίγει ο δρόμος για τον έλεγχο των προτιμήσεών τους και των διαδικτυακών επιλογών τους (Ποντικοπαγίδα στο HMMY 2006). Η καμπάνια DefectiveByDesign.org αποσκοπεί στο να προκαλέσει ανησυχία στους κατασκευαστές που θέλουν να βγάλουν προϊόντα εναρμονισμένα με DRM, να καταργήσουν το DRM ως κοινωνική πρακτική. Η οργάνωση βοηθά στην ενημέρωση του κοινού ώστε να κατανοηθεί ότι το DRM θα επηρεάσει τη ζωή όλων, καθώς και της κοινωνίας μέσα στην οποία ζούμε. Αναφέρουν «θέλουμε να δώσουμε στους ανθρώπους την ευκαιρία να παίρνουν καλά πληροφορημένες αποφάσεις στις πολιτικές και καταναλωτικές επιλογές τους»⁴⁰.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο που δείχνει το μέγεθος της αφύπνισης εναντίον των μονοπωλίων των πολυεθνικών της πληροφορικής και του λογισμικού, είναι το

βιβλίο «Το μανιφέστο των χάκερ» του Μακένζι Γουάρκ. Ο Γουάρκ, που είναι καθηγητής «πολιτιστικών σπουδών», σημειώνει ότι η πάλη των τάξεων είναι ζωντανή μέσα στο Διαδίκτυο, δίνοντας μια ενδιαφέρουσα οπτική πάνω στο θέμα («Έψιλον» της Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας, τευχ.739, 12/6/2006). Θεωρεί ο καθηγητής, όπως αναφέρει το άρθρο του Δημήτρη Τζιάντζη, ότι δεν είναι μόνο η πολιτική πάλη που έχει αλλάξει περιεχόμενο αλλά είναι οι ίδιες οι κοινωνικές τάξεις που έχουν αλλάξει θέσεις και ρόλους. Σύμφωνα με το βιβλίο αυτό, ο νέος πόλεμος δε διεξάγεται στους παραδοσιακούς εργασιακούς χώρους, αλλά στην απέραντη και αθέατη επικράτεια του παγκόσμιου ιστού. Πρόκειται για πόλεμο γύρω από τα πνευματικά δικαιώματα και την ελευθερίας διακίνησης ηλεκτρονικών δεδομένων και πληροφοριών. Ο Γουάρκ χρησιμοποιεί μέρος από τη δομή του «Κομμουνιστικού Μανιφέστου», ενώ το εικαστικό του μέρος παραπέμπει άμεσα στην «πολιτιστική επανάσταση».

Σύμφωνα με την οπτική του καθηγητή, βρισκόμαστε σε μια εποχή στην οποία η εργατική και την αστική τάξη είναι ξεπερασμένες κατά μία έννοια κι έχουν αντικατασταθεί από δύο εντελώς νέες τάξεις. Η πρώτη νέα τάξη είναι η λεγόμενη «χακερική τάξη», η οποία παλεύει να διατηρήσει και να διαδώσει δωρεάν και ελεύθερη την πληροφορία και την ανταλλαγή δεδομένων, ενώ για τη δεύτερη νέα τάξη, ο συγγραφέας εισάγει μια νέα έννοια στα παγκόσμια λεξικά, την «τάξη-φορέα» του μεγάλου ιού της καταπίεσης της γνώσης, την «ξενιστική τάξη» όπως την αποκαλεί, ή την «ενδιάμεση τάξη» («Έψιλον» της Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας, τευχ.739, 12/6/2006). Ως ξενιστές ονομάζονται οι σύγχρονοι μανδαρίνοι-θεματοφύλακες που ελέγχουν τις πύλες μέσα από τις οποίες διακινούνται οι πληροφορίες: «Αυτά τα σκοτεινά κέντρα, μπλοκάροντας τους ελεύθερους δρόμους και χρεώνοντας τη χρήση των υπολοίπων, ουσιαστικά εκτινάσσουν την ιδιοποίηση της ξένης εργασίας και κατοχυρώνουν το νέο θρίαμβο της εκμετάλλευσης» («Έψιλον» της Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας, τευχ.739, 12/6/2006).

Οι παραπάνω πρωτοβουλίες δεν είναι οι μοναδικές. Υπάρχει πληθώρα τόσο μικρών όσο και μεγάλων ομάδων, ακτιβιστών και οργανώσεων, συλλόγων που με τον έναν ή με τον άλλο τρόπο βοηθούν και στηρίζουν την ελευθερία του λογισμικού, την ελευθερία των ιδεών και της δημιουργίας.

5.4 Το ελεύθερο λογισμικό παγκοσμίως

5.4.1 Το ελεύθερο λογισμικό στις αναπτυσσόμενες χώρες

Ένα σημαντικό στοιχείο της συζήτησης που αναπτύσσεται γύρω από την επανάσταση των υπολογιστών, είναι ο ρόλος του λογισμικού στις αναπτυσσόμενες χώρες. Πρέπει να σημειωθεί ότι αν και στο παρελθόν υπήρξαν έντονες ανησυχίες για το αν οι εν λόγω χώρες θα μπορούσαν να δημιουργήσουν τις κατάλληλες τοπικές δυνατότητες για την ανάπτυξη λογισμικού, από την άποψη της επάρκειας των δαπανών επένδυσης και διάδοσης σε αυτές, αυτό σήμερα φαίνεται να αλλάζει. Βέβαια, διάφορες χώρες έχουν στραφεί περισσότερο σε βοηθητικές ως προς την τεχνολογία λογισμικού, βιομηχανίες όπως σε εκτυπωτές, disc drivers, μόνιτορ κ.α. Η συμμετοχή του τρίτου κόσμου στη βιομηχανία λογισμικού υπήρξε μικρότερη. Αν και την κυριαρχία της παγκόσμιας βιομηχανίας την έχουν οι Ηνωμένες Πολιτείες, σε κάποιες χώρες το μέγεθος των αγορών λογισμικού αυξάνεται γρήγορα και οι κυβερνήσεις σε χώρες όπως η Ινδία, λαμβάνουν δυναμικά μέτρα στήριξης της ανάπτυξης της συγκεκριμένης βιομηχανίας (UNIDO, Atul Wad 1993: 164). Συγχρόνως, επισημαίνει ο Atul Wad, η ίδια η βιομηχανία περνά από σημαντικές αλλαγές:

- έλλειψη εκπαιδευμένου προσωπικού
- ένα παγκόσμιο αγώνα πάνω στα πρότυπα λειτουργικών συστημάτων
- μια τάση προς το προσαρμοσμένο, ενσωματωμένο, προερχόμενο από πολλαπλές πηγές υλικό και λύσεις λογισμικού
- μια αυξανόμενη έμφαση από τους προμηθευτές υλικού στην παραγωγή και τις πωλήσεις λογισμικού, που οδηγούν σε μια συγκέντρωση των των εταιριών μέσα στη βιομηχανία
- μια ταυτόχρονη επέκταση και ένας τεμαχισμός της βιομηχανίας με αποτέλεσμα τον αυξανόμενο αριθμό προμηθευτών λογισμικού.

Οι παραπάνω αλλαγές θα μπορούσαν να έχουν σοβαρές επιπτώσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες, από την άποψη του ρόλου τους στην παγκόσμια βιομηχανία λογισμικού. Από την μια πλευρά, μπορούν να δημιουργήσουν νέες ευκαιρίες στις εν λόγω περιοχές και θέσης εργασίας, αλλά, από την άλλη πλευρά μπορούν να κλείσουν της ήδη υπάρχουσες επιλογές (UNIDO, Atul Wad 1993: 165). Πάντως, διάφορες εταιρίες από τις αναπτυσσόμενες χώρες είναι επιτυχημένες στην πώληση των υπηρεσιών λογισμικού σε πελάτες στο Βορρά.

Πιο συγκεκριμένα, η υιοθέτηση του ΕΛ/ΛΑΚ στις χώρες αυτές, μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη του τομέα της τεχνολογίας της πληροφορίας με πολλούς τρόπους, κάποιοι από τους οποίους είναι οι εξής (E-Business forum, ΕΛ/ΛΑΚ 2003: 20):

- **Εύκολη πρόσβαση στο λογισμικό.** Ένας τοπικός φορέας αρκεί να κατεβάσει από το δίκτυο το λογισμικό και μετά να το αναπαράγει σε cd και να το διαθέσει σε όλη τη χώρα με ελάχιστο κόστος.
- **Αποδοτική μετάδοση του λογισμικού.** Οι αναπτυγμένες χώρες μπορούν να βοηθήσουν αποδοτικά, χωρίς ουσιαστική οικονομική επιβάρυνση, διαδίδοντας, εκπαιδευοντας και προσαρμόζοντας το λογισμικό στις τοπικές ανάγκες.
- **Άμεση πρόσβαση στην τεχνολογία λογισμικού.** Οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες μπορούν να έχουν πρόσβαση σε τεχνολογίες αιχμής, χωρίς να χρειάζεται να πληρώσουν πνευματικά δικαιώματα. Αποκτώντας το ΕΛ/ΛΑΚ, αποκτούν και τον κώδικα με όλες τις λεπτομέρειες εφαρμογής.
- **Δυνατότητα εξέλιξης της τεχνολογίας.** Στο κόσμο του ΕΛ/ΛΑΚ κάθε προγραμματιστής (ιδιώτης ή εταιρεία) όπου και αν βρίσκεται μπορεί, θεωρητικά τουλάχιστον, να έχει πρόσβαση στο προγραμματιστικό έργο - εφόσον έχει μια ελάχιστη υποδομή, όπως πρόσβαση στο δίκτυο. Είναι ενδιαφέρον να σημειώσει κανείς, ότι τα σημαντικότερα έργα του ΕΛ/ΛΑΚ προέρχονται από χώρες, που δεν έχουν παράδοση στην ανάπτυξη προηγμένης τεχνολογίας λογισμικού π.χ. Σουηδία. Δεν αποκλείεται, στο μέλλον, να προκύψουν ενδιαφέρουσες εξελίξεις για το ΕΛ/ΛΑΚ από αυτές, τις λιγότερο ανεπτυγμένες σε αυτόν τον τομέα χώρες.

5.4.2 Το Διεθνές και Ευρωπαϊκό τοπίο (E-Business, ΕΛ/ΛΑΚ 2003: 20-26)

Καθώς είναι πλέον γεγονός ότι το λογισμικό αποτελεί μία οικονομία κυριαρχίας, πολλοί κυβερνητικοί παράγοντες έχουν αρχίσει και στρέφουν την προσοχή τους ειδικά προς το ελεύθερο λογισμικό και τα πλεονεκτήματα που αυτό προσφέρει. Θεωρείται ως εκείνο το λογισμικό που έχει τη δυνατότητα να καλύψει κυβερνητικές ανάγκες, όπως στον τομέα της άμυνας ή της ασφάλειας, όπως επίσης και στην εξοικονόμηση κόστους σε πολλά κυβερνητικά προγράμματα. Λέγεται, ότι η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών ήδη κάνει χρήση του ελεύθερου λογισμικού και προωθεί την επέκτασή του σε πολλές εφαρμογές με στόχο την μείωση των εξόδων στις υπηρεσίες της (γεγονός που έρχεται σε αντίθεση με την επίσημη πολιτική γραμμή της κυβέρνησης στον τομέα αυτό). Και βέβαια, δεν είναι μόνο η κυβέρνηση

των Ηνωμένων Πολιτειών που έχει δώσει βαρύτητα στην ανάπτυξη του ελεύθερου λογισμικού. Συγκεκριμένα, η κυβέρνηση της Κορέας, έχει ανακοινώσει ότι σκοπεύει να αγοράσει 120.000 αντίτυπα Hancorn Linux Deluxe, αριθμό που κρίνεται αρκετά ικανός να επιτρέψει τη μετατροπή του 23% των εγκαταστημένων συστημάτων σε αντίστοιχα ΕΛ, με σκοπό να εμφανίσει μείωση του κόστους της τάξης του 80% σε σχέση με την αγορά προϊόντων κλειστού λογισμικού. Η κυβέρνηση της Ταϊβάν, έχει ήδη σχεδιάσει ένα πρόγραμμα ανάπτυξης και χρήσης ΕΛ/ΛΑΚ, ενώ και το Πακιστάν ετοιμάζεται την εγκατάσταση 50.000 υπολογιστών χαμηλού κόστους σε σχολεία και κολέγια χρησιμοποιώντας GNU/Linux. Ακόμα και το Περού, προτίθεται να περάσει ένα νόμο που να απαιτεί τη χρήση ΕΛ/ΛΑΚ από τους οργανισμούς του δημοσίου και στηρίζεται στη λογική της ελεύθερης πρόσβασης των πολιτών στην πληροφορία, στη Μονιμότητα των Δημόσιων Δεδομένων, και στην Ασφάλεια της Πολιτείας και των Πολιτών.

Πρέπει να σημειωθεί η κόντρα μεταξύ Περού και της Microsoft το 2002. Όταν το πρώτο αποφάσισε πως θα παίρνει ανοιχτό λογισμικό στο Δημόσιο, δέχτηκε λυσσαλέες επιθέσεις όχι μόνο από την εταιρεία, που υπερασπιζόταν τα κέρδη της, αλλά και από πολιτικούς των ΗΠΑ που είδαν έναν νέο «μπολσεβικισμό» να γεννιέται. Για την ώρα, τις ψηφιακές τους αλυσίδες έχουν σπάσει –πλήρως ή μερικώς- οι πολιτείες της Μασαχουσέτης και της Μινεσότα (ΗΠΑ), οι δήμοι Μονάχου (Γερμανία), Βιέννης (Αυστρία), Μπρίστολ (Αγγλία), τα υπουργεία Οικονομίας Γαλλίας και Άμυνας Σιγκαπούρης, ενώ στο στάδιο της μελέτης βρίσκεται το θέμα που έθεσαν στην Παγκόσμια Τράπεζα οι αναπτυσσόμενες χώρες. Επίσης, μελετάται η εφαρμογή του ελεύθερου λογισμικού στο σύνολο των σχολείων της Βρετανίας. Όμως, τη μεγάλη κίνηση την έκανε πριν από λίγες μέρες η Νορβηγία, η κυβέρνηση της οποίας αποφάσισε την εφαρμογή του στο Δημόσιο.

Σε αυτό το σημείο παραθέτουμε κάποια ενδεικτικά στοιχεία για τη χρήση ΕΛ/ΛΑΚ, μιας και ο πιο δημοφιλής εξυπηρετητής Διαδικτύου από το 1996, ο Apache άνηκε στον ΕΛ/ΛΑΚ.

Λογισμικό Ιούλιος 2002 Ποσοστό Αύγουστος 2002 Ποσοστό Διαφορά

Apache	10811987	65.21	11001650	66.64	1.43
Microsoft	4176048	25.19	4074058	24.68	-0.51
iPlanet	214063	1.29	208968	1.27	-0.02
Zeus	183921	1.11	184143	1.12	0.01

Και ενώ το λογισμικό εξυπηρετητών του ΕΛ/ΛΑΚ έχει αυτό το μεγάλο ποσοστό σε σχέση με τους υπόλοιπους, δεν συμβαίνει το ίδιο με τους προσωπικούς υπολογιστές. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, περίπου 2-5% των χρηστών παγκοσμίως χρησιμοποιούν ΕΛ/ΛΑΚ, ενώ η Microsoft περισσότερο από 90%. Σήμερα ήδη γίνονται προσπάθειες σε αυτό τον τομέα και ήδη έχουν υπάρξει αυξήσεις στους ρυθμούς χρήσης ΕΛ στους υπολογιστές γραφείου.

Όσον αφορά την Ευρώπη, έχει παρατηρηθεί μεγάλη ανομοιογένεια, αφενός από πλευράς πολιτικής, αφετέρου από πλευράς εφαρμογών. Αυτό σημαίνει ότι κυβερνητικοί οργανισμοί αποφασίζουν μεμονωμένα για το αν ή σε ποιο βαθμό θα χρησιμοποιήσουν ελεύθερο λογισμικό. Μια μικρή και όχι αντιπροσωπευτική έρευνα σε 66 τεχνικούς διευθυντές στον δημόσιο τομέα σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αναφέρεται σε συνολικά 1250 εξυπηρετητές και 18540 υπολογιστές γραφείου, έδειξε ότι το 63% από αυτούς χρησιμοποιούν κάποιο είδος ΕΛ/ΛΑΚ κυρίως στην εκπαίδευση και για εφαρμογές εξυπηρετητών.

Α.Γαλλία. (E-Business, ΕΛ/ΛΑΚ 2003: 20-26)

Από τα τέλη του 1998 οι φορείς του δημόσιου τομέα περιλαμβάνουν όλο και περισσότερο λύσεις ανοιχτού λογισμικού στα πληροφοριακά τους συστήματα.

- Το Υπουργείο Άμυνας πραγματοποίησε αρκετά τεστ ασφάλειας και αξιοπιστίας πριν να εγκαταστήσει FreeBSD στο σύστημα του.

- Το Υπουργείο Πολιτισμού αντικαθιστά 400 εξυπηρετητές από Unix και NT και σχεδιάζει να στηρίξει όλο του το σύστημα σε λογισμικό ελεύθερου κώδικα ως το 2005⁹.

- Το Υπουργείο Δικαιοσύνης και το Ποινικό Μητρώο (Casier Judiciaire Nationale) χρησιμοποιούν διάφορες λύσεις ελεύθερου λογισμικού, όπως Apache, Perl, Samba και fetchmail. Οραματίζονται δε μια μετάβαση από το εμπορικό Unix σε Linux, PHP και MySQL.

- Το Υπουργείο Οικονομίας, Εμπορίου και Βιομηχανίας μαζί με τη «Direction Generale de Douanes et des Droits Indirects» (Γενική Διεύθυνση Τελωνείων και Έμμεσων Φόρων) πρόκειται να αλλάξουν 950 εξυπηρετητές και 60 σταθμούς εργασίας σε Redhat 6.2 LINUX για να ανταποκριθούν στις υψηλές απαιτήσεις ασφάλειας και αξιοπιστίας.

- Στο χώρο της Δημόσιας Εκπαίδευσης υπάρχει μια καθαρή προτίμηση

προς τις λύσεις ελεύθερου λογισμικού.

- Στο Πανεπιστήμιο Luis Pasteur του Στρασβούργου, το 26 % των εξυπηρετητών βασίζονται σε LINUX, Apache, Zore , Postfix ή Sendmail.

- Το «Laboratoire de propabilite, combinatoire et statistique» του πανεπιστημίου της Λυών έστησε σε όλους τους εξυπηρετητές και σε 80% των σταθμών εργασίας ελεύθερο λογισμικό.

- Τα πανεπιστήμια Artois, Nancy 2 και Academic Rouen τρέχουν γύρω στο 50% των εξυπηρετητών και στο 10% των σταθμών εργασίας λογισμικό ανοιχτού κώδικα⁴¹.

- Το 20% των εξυπηρετητών του «Institut national des sciences appliques» (Εθνικό Ινστιτούτο Εφαρμοσμένων Επιστημών) στην Τουλούζη και το 40% των σταθμών εργασίας τους, βασίζονται σε λύσεις ελεύθερου λογισμικού. Καθώς, η Γαλλία κατέχει ηγετικό ρόλο μέσα στην Ευρώπη πολιτικά, οι προτάσεις που αφορούν το ελεύθερο λογισμικό δεν περνούν απαρατήρητες. Μία ειδικά από τις 5 προτεραιότητες της έκθεσης ESIS ήταν γι' αυτό. Η Υπηρεσία Πληροφορικής και Επικοινωνίας για τη Διοίκηση οργανώθηκε το 2001 από τον Πρωθυπουργό ως υπηρεσία ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και στηρίζει σθεναρά την αξιοποίηση του ΕΛ/ΛΑΚ στο δημόσιο τομέα. Η έκθεση Carcenac προς το Γάλλο πρωθυπουργό, για μια διοίκηση προσανατολισμένη στον πολίτη, προτείνει να τεθούν σε εφαρμογή και να ενθαρρυνθούν τα έργα ελεύθερου λογισμικού. Παράλληλα με το αίτημα για ανοιχτά πρότυπα, περιλαμβάνει στο σχέδιο δράσης, ως βασική προτεραιότητα, την κανονική χρήση του ΕΛ/ΛΑΚ. Η άσκηση πολιτικής πίεσης στην κατεύθυνση ανοιχτών προτύπων -ακόμα και αν αυτό επιβληθεί νομικά - θα επιτρέψει την υιοθέτηση τους από τους κρατικούς φορείς

B. Γερμανία. (E-Business, ΕΛ/ΛΑΚ 2003: 20-26)

Η Γερμανία είναι η δεύτερη μεγαλύτερη κοινότητα προγραμματιστών ΕΛ/ΛΑΚ. Οι κυβερνητικοί οργανισμοί εκδηλώνουν έντονο ενδιαφέρον για την υποστήριξη του ελεύθερου λογισμικού στο δημόσιο τομέα. Συγκεκριμένα:

- Το Κοινοβούλιο προωθεί τη χρήση του ανοιχτού λογισμικού στην ομοσπονδιακή διοίκηση

- Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εσωτερικών δημιουργήθηκε το KBSt που έχει αναλάβει το συντονισμό και την καθοδήγηση της δημόσιας διοίκησης πάνω στο θέμα.

- Το Υπουργείο Εσωτερικών της Νότιας Σαξονίας εγκατέστησε Linux σε

11000 σταθμούς εργασίας, και αναμένει εξοικονόμηση χρημάτων της τάξης των 20 εκατ. Ευρώ .

- Το Γερμανικό Κοινοβούλιο στην αρχή του 2002 άλλαξε τους εξυπηρετητές του σε LINUX, ενώ παράλληλα χρησιμοποιεί στους σταθμούς εργασίας Windows XP

- Το Υπουργείο Οικονομικών και Τεχνολογίας δημοσίευσε το 2001 ένα ενημερωτικό φυλλάδιο για τη χρήση του ΕΛ στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Παράλληλα χρηματοδοτεί το Berlios, μία πλατφόρμα που δρα ως ενδιάμεσος για την εξοικείωση στο ανοιχτό λογισμικό και έργα όπως το GnuPG, μια τεχνολογία κωδικοποίησης που βασίζεται στο πρότυπο του OpenPGP.

- Πρόσφατα, η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία για την Ασφάλεια στην Πληροφορική χρηματοδότησε τη δημιουργία μίας εφαρμογής ελεύθερου λογισμικού ομαδικής τηλε-συνεργασίας για λογαριασμό του γερμανικού δημοσίου. Κινητήρια δύναμη για την προώθηση του ΕΛ στη Γερμανία είναι η εξοικονόμηση πόρων. Η πρακτικά προσανατολισμένη πολιτική και η αύξηση της αξιοποίησης του ελεύθερου λογισμικού στους δημόσιους οργανισμούς αναμένεται να συμβάλλουν στην επέκταση των έργων ΕΛ/ΛΑΚ, πέραν του δημοσίου.

Γ. Ισπανία. (E-Business, ΕΛ/ΛΑΚ 2003: 20-26)

οι προγραμματιστές της Ισπανίας είναι πολλοί σε αριθμό και διαθέτουν υψηλού επίπεδου εμπειρία στην ανάληψη και διαχείριση έργων. Αυτή η διασύνδεση τους θα δώσει ιδιαίτερη ώθηση στο κίνημα του ελεύθερου λογισμικού στην Ισπανία. Σε πολιτική πρακτική, ήδη έχουν ξεκινήσει κάποιες ενέργειες. Π.χ. το Καταλανικό Κοινοβούλιο πρότεινε ένα νόμο, που πρεσβεύει ότι οι αυτόνομες κυβερνήσεις θα ήταν καλό να δώσουν προτεραιότητα και να ενισχύσουν οικονομικά την παραγωγή ελεύθερου λογισμικού. Το Σχέδιο Δράσης για το e-Europe 2002 προβλέπεται να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο του εθνικού σχεδίου δράσης «11^ο Σχέδιο Δράσης για την Πληροφορική», που συντονίζεται από το Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης. Έτσι αναμένεται να διευκολυνθεί η επίτευξη ολοκληρωμένων συστημάτων και η διαλειτουργικότητα με τα προγράμματα και τις εφαρμογές ΕΛ/ΛΑΚ. Υπάρχουν παραδείγματα χρήσης ελεύθερου λογισμικού από υπουργεία και άλλους φορείς της δημόσιας διοίκησης όπως είναι: Στη Γερουσία, στο Συμβούλιο Πυρηνικής Ασφάλειας, στο Υπουργείο Εσωτερικών, και στο Υπουργείο Δικαιοσύνης χρησιμοποιήθηκαν ποικίλες εφαρμογές εξυπηρετητών ελεύθερου λογισμικού. Η χρήση των προϊόντων ελεύθερου λογισμικού ως λειτουργικού συστήματος σε

υπολογιστές γραφείου, είναι ακόμη πολύ μικρή. Σημαντική εφαρμογή χρήσης ΕΛ/ΛΑΚ πραγματοποιήθηκε από το Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης, όπου εξαιτίας του υψηλού κόστους, ήταν αδύνατη η μετάβαση από Unix σε άλλο εμπορικό λειτουργικό σύστημα και για αυτό εγκατέστησαν Linux σε 220 εξυπηρετητές. Τα διαθέσιμα κονδύλια, όσον αφορά στο υλικό μέρος του υπολογιστή, έπρεπε να είναι εξίσου χαμηλά. Αποφασίστηκε, λοιπόν, ο προϋπολογισμός για την αγορά του υλικού μέρους να διατεθεί άντ' αυτού για την εκπαίδευση σε μια διανομή Debian. Στόχος του έργου είναι να τρέχουν μόνο Linux οι 400 εξυπηρετητές του Υπουργείου, στον οποίο συνδέονται 4000 πελάτες. Τέλος, στο πλέον φτωχό γεωγραφικό διαμέρισμα της Ισπανίας, στα σύνορα με την Πορτογαλία, στην Extremadura, η περιφερειακή κυβέρνηση υιοθέτησε το Linux ως επίσημο λογισμικό σύστημα στα σχολεία της. Τα 670 σχολεία χρησιμοποιούν ελεύθερο λογισμικό. Απομένει η εκπαίδευση των 15000 δασκάλων της περιοχής.

Δ. Βέλγιο. (E-Business, ΕΛ/ΛΑΚ 2003: 20-26)

Η χρησιμοποίηση του λογισμικού ανοικτού κώδικα στο δημόσιο τομέα του Βελγίου επεκτείνεται. Το γεωγραφικό διαμέρισμα των Βρυξελλών περιλαμβάνει κομμάτια ελεύθερου λογισμικού σε επίπεδο εξυπηρετητών. Το Κέντρο Πληροφορικής του Γεωγραφικού Διαμερίσματος των Βρυξελλών, μια υπηρεσία συμβουλευτικής και συντονισμού για τη χρήση της τεχνολογίας της πληροφορικής, χρησιμοποιούν προϊόντα ελεύθερου λογισμικού για τους εξυπηρετητές τους. Ήδη από το 1998 ο Βελγικός Στρατός περιλαμβάνει λογισμικό ανοικτού κώδικα, ιδίως στην κεντρική μονάδα προσομοίωσης και σε εφαρμογές Διαδικτύου (εξυπηρετητής δικτύου, ανιχνευτής ιών, δρομολογητές).

Ε. Ιταλία. (E-Business, ΕΛ/ΛΑΚ 2003: 20-26)

Από το 1999 οι υπεύθυνοι για τεχνολογικά και πληροφοριακά συστήματα - σε τοπικούς, περιφερειακούς, καθώς και διοικητικούς τομείς - δείχνουν αυξημένο ενδιαφέρον για το ΕΛ/ΛΑΚ. Ο ρόλος μάλιστα της AIPA (Υπηρεσίας Δημόσιας Διοίκησης για την Τεχνολογία και Πληροφορική) είναι η διατήρηση ενός πλαισίου υγιούς ανταγωνισμού, ώστε «να αποφευχθεί η εξάρτηση από τον ένα και μοναδικό προμηθευτή». Η υπηρεσία αυτή, ως τώρα, ακολουθούσε με κάποια καθυστέρηση τις εξελίξεις του ΕΛ/ΛΑΚ και χρειάζεται ακόμη να διευρύνει τις δικαιοδοσίες της στο χώρο αυτό.

ΣΤ. Ηνωμένο Βασίλειο. (E-Business, ΕΛ/ΛΑΚ 2003: 20-26)

Στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου παρατηρείται μια αλλαγή πολιτικής προς την κατεύθυνση του ελεύθερου λογισμικού. Προς το παρόν η όποια εφαρμοσμένη χρήση ΕΛ/ΛΑΚ περιορίζεται στο χώρο του εθνικού συστήματος υγείας. Το Ηνωμένο Βασίλειο φαίνεται να συνειδητοποιεί και να επιχειρεί να απεγκλωβιστεί από την εξάρτηση από έναν αποκλειστικό προμηθευτή. Προς το παρόν ο δημόσιος τομέας κινείται με αργούς ρυθμούς.

Z. Ελλάδα. (E-Business, ΕΛ/ΛΑΚ 2003: 20-26)

Από τα στατιστικά στοιχεία της e-soft για το ποσοστό χρήσης ΕΛ/ΛΑΚ στην Ελλάδα προκύπτει ότι ο Apache είναι και εδώ ο κυρίαρχος εξυπηρετητής δικτύου. Αρκετά εκπαιδευτικά ιδρύματα χρησιμοποιούν ΕΛ/ΛΑΚ κυρίως σε εφαρμογές υποδομής διαδικτύου αλλά και σε εργαστήρια υπολογιστών όπως το ΤΕΙ Αθηνών και το ΤΕΙ Θεσσαλονίκης. Προλαβαίνοντας εξελίξεις, ο Μπιλ Γκέιτς, υπέγραψε μια συμφωνία με τον Γιώργο Αλογοσκούφη για συνεργασία της Microsoft με το ελληνικό δημόσιο κατά τη διάρκεια της Διεθνούς Συνάντησης Κυβερνητικών Ηγετών (της Microsoft) στη Λισσαβόνα την 1^η Φλεβάρη 2006⁴².

Η στάση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (E-Business, ΕΛ/ΛΑΚ 2003: 20-26)

Ανάμεσα στις προτεραιότητες του 6^{ου} Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης είναι οι αξιόπιστες υποδομές πληροφορικής. Προωθείται η δημιουργία και χρήση αξιόπιστων δικτύων και δομών, με έμφαση στα ανοιχτά πρότυπα και στη χρήση ανοικτού λογισμικού. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναλάβει ένα αριθμό πρωτοβουλιών στον τομέα του ΕΛ/ΛΑΚ ήδη από το 1998. Κατ' αρχήν έχει δημιουργήσει μια «Ομάδα Εργασίας για το Ελεύθερο Λογισμικό», καθώς και έχει αναλάβει την υλοποίηση προγραμμάτων για τις Τεχνολογίες της Κοινωνίας της Πληροφορίας, σχετικών με την έρευνα και υποστήριξη ανάπτυξης ΕΛ/ΛΑΚ. Κατά την περίοδο 2000-2002 ολοκληρώθηκαν, ή βρίσκονται σε εξέλιξη πάνω από 20 προγράμματα για την ανάπτυξη ΕΛ/ΛΑΚ. Τα προγράμματα αυτά συνεισφέρουν στην ανάπτυξη εργαλείων και εφαρμογών, ενώ δόθηκε ιδιαίτερο βάρος και στην πραγματοποίηση προγραμμάτων διάδοσης του ΕΛ/ΛΑΚ. Στο Πρόγραμμα Δράσης του Ιουνίου 2000, το οποίο υποστηρίζει την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής **eEurope2005 - Κοινωνία της Πληροφορίας** για όλους, θέτει τον εξής στόχο αναφορικά με το ΕΛ/ΛΑΚ: «η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα Κράτη Μέλη θα προωθήσουν την χρήση του ΕΛ/ΛΑΚ στον δημόσιο τομέα και ως καλή πρακτική για εφαρμογές στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση, μέσω ανταλλαγών εμπειριών στο εσωτερικό της Ένωσης». Αντικείμενο του προγράμματος IDA είναι η διερεύνηση και ανάλυση των

μηχανισμών, που απαιτούνται για την προώθηση λύσεων ΕΛ/ΛΑΚ μεταξύ των κυβερνήσεων. Όσον αφορά το νομικό πλαίσιο εκφράστηκαν έντονες ανησυχίες για τα πιθανά επισφαλή αποτελέσματα, που θα είχε η καθιέρωση δικαιωμάτων ευρεσιτεχνίας για το λογισμικό και η επιβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Έγινε, μάλιστα, η εκτίμηση ότι κάτι τέτοιο θα απειλούσε όχι μόνο το ελεύθερο λογισμικό, αλλά και το σύνολο της δημιουργίας καινοτομιών στον τομέα του λογισμικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

6. 1 Τα μέλη του κινήματος

Στην αρχή της ανάπτυξης της πληροφορικής όλα τα προγράμματα θεωρήθηκαν ελεύθερα. Η διάρκεια του σταδίου αυτού κράτησε μέχρι και την δεκαετία του '60, καθώς μετέπειτα γίνεται η μετάβαση στο επόμενο στάδιο, αυτό της εμπορικής ανάπτυξης λογισμικού, που αποκτά όλο και περισσότερο κυρίαρχη θέση στον κόσμο της τεχνολογίας. Σύμφωνα με τον Bezroukon, ως απάντηση σε αυτή την κυριαρχία του εμπορικού λογισμικού, προέκυψε η ελεύθερη ανάπτυξη λογισμικού (Bezroukon 2004: κεφ.1.1). Αν και το τελευταίο υπήρχε ήδη, η μορφή του περιοριζόταν σε αυτήν της έρευνας. Ο ίδιος σημειώνει ωστόσο (Bezroukon 2004: κεφ.1.1), ότι από τη στιγμή που το εμπορικό λογισμικό άρχισε να δυναμώνει τη θέση κυριαρχίας του, το ελεύθερο αποκτά μια νέα μορφή, τη μορφή ενός κοινωνικού κινήματος, το οποίο μπορεί να κληθεί «πολιτικά ή κοινωνικά παρακινουμένου ανάπτυξη προγραμματισμού». Σήμερα, σύμφωνα με την ανάλυση του συγγραφέα, βρισκόμαστε στο ακριβώς επόμενο στάδιο, αυτό της συνύπαρξης των δύο μορφών λογισμικού, τόσο σε ποιοτικό, όσο και σε ποσοτικό επίπεδο, ενώ παράλληλα, τα τελευταία τρία χρόνια, αυτή η συνύπαρξη απολαμβάνει και το έντονο ενδιαφέρον των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας.

Αναμφισβήτητα, η άνοδος αυτού του νέου κινήματος η οποία παρατηρείται, είναι αποτέλεσμα ενός συνδυασμού παραγόντων, τόσο πολιτικών και κοινωνικών, όσο φυσικά και οικονομικών. Πιο συγκεκριμένα, βασικά στοιχεία προώθησης της δημιουργίας του είναι η επανάσταση των προσωπικών υπολογιστών και η επανάσταση του Διαδικτύου. Οι όροι που χρησιμοποιούνται, όπως προαναφέρθηκε,

είναι αυτοί του «ελεύθερου λογισμικού» και του «ανοιχτού κώδικα» και αναφέρονται στο γεγονός ότι ένας σημαντικός αριθμός υπεύθυνων για την ανάπτυξη λογισμικού ενδιαφέρεται για τις κοινωνικές πτυχές της ανάπτυξης λογισμικού και κατά συνέπεια, άρχισε να αναπτύσσει το δωρεάν λογισμικό με τον πηγαίο κώδικα να είναι ελεύθερα διαθέσιμος. Δεν είναι όμως μόνον αυτές οι πτυχές που μπορεί να το χαρακτηρίσουν κοινωνικό κίνημα. Είναι όλα τα μέλη που προέρχονται από διαφορετικές κοινωνικές τάξεις, διαφορετικές ιδεολογίες (ή μη) και επιθυμούν σε ένα γενικότερο πλαίσιο, πέραν του συγκεκριμένου, μια κοινωνική μεταβολή την προώθηση της οποίας βοηθούν με τα μέσα που διαθέτουν (βλ. συνέντευξη).

Η επανεμφάνιση της ελεύθερης ανάπτυξης λογισμικού σαν μια μορφή κινήματος δεν συνδέεται μόνο με τους αρνητικούς παράγοντες που επέφερε η πλήρης κυριαρχία του εμπορικού λογισμικού, αλλά και με ένα συγκεκριμένο επίπεδο ωριμότητας του προγραμματισμού, ως νέου τύπου κοινωνικής δραστηριότητας και ως επαγγέλματος (Bezroukon 2004: κεφ.1.1). Ο Bezroukon σημειώνει στην ανάλυση του ότι το γεγονός αυτό είναι που προσδιορίζει και τη δημιουργία μιας ειδικής υποομάδας, που αποτελείται από τους λεγόμενους «πολιτικά ή κοινωνικά παρακινούμενους προγραμματιστές για ανάπτυξη», σε αντιδιαστολή με την πλειοψηφία των «οικονομικά παρακινούμενων για ανάπτυξη» (Bezroukon 2004: κεφ.1.1).

Στην ουσία, το κίνημα γεννιέται μέσα σε μια τελείως διαφορετική τεχνολογική βάση από αυτήν που αρχικά δημιουργήθηκε και αναπτύχθηκε, η οποία όμως συγχρονίζεται με τις νέες εξελίξεις στον τομέα αυτό. Το κίνημα μπορεί και αντιτάσσεται στην υπερβολική εμπορευματοποίηση της ανάπτυξης λογισμικού. Αρκετές φορές επικρίνει τον εμπορικό προγραμματισμό, ως απόκλιση από τον «αγνό» τρόπο με τον οποίο ίσως θα έπρεπε η τεχνολογία να λειτουργεί, και συγκεκριμένα η πληροφορική, ως μια τεχνολογία, η οποία όπως είδαμε έχει ένα σημαντικό ρόλο στην σύγχρονη κοινωνία. Μερικές φορές, σε κείμενα, εκφράσεις που χρησιμοποιούν τα μέλη αυτού του κινήματος είναι πολύ σκληρές, ειδικά απέναντι στην Microsoft, την οποία και θεωρούν ως την εταιρεία που έβαλε τη βάση για την αποσύνθεση της ανάπτυξης, όπως είδαμε ήδη άλλωστε και στο Τρίτο Κεφάλαιο της παρούσης εργασίας (βλ. συνέντευξη).

Σύμφωνα με τον Bezroukon (Bezroukon 2004: κεφ.1.1), τα άτομα τα οποία συμμετέχουν στην ανάπτυξη του ελεύθερου λογισμικού, μπορούν να ονομαστούν με τον όρο «intelligentsia προγραμματισμού». Ο όρος «intelligentsia» εισήγαγε ο ρώσος

συγγραφέας Π.Μπομπορίκιν και ερμηνεύεται συνήθως υποδεικνύοντας ένα ορισμένο «κοινωνικό στρώμα» των ανθρώπων οι οποίοι απασχολούνται με πνευματική, διανοητική εργασία. Όπως αναφέρει ο Πατέλης (Φιλοσοφία της Επιστήμης: 63) «*η ιστορική προϋπόθεση της διάκρισης και της διεύρυνσης του στρώματος της διανόησης ήταν ο διαχωρισμός της διανοητικής εργασίας (ως πλέον προνομιούχου) από τη φυσική στις ιστορικές βαθμίδες περιπλοκής και εμβάθυνσης του καταμερισμού της εργασίας, η αύξηση της ανάγκης για ευρύτερη και βαθύτερη γνώση της μετασχηματιζόμενης πραγματικότητας και για την προετοιμασία του υποκειμένου της εργασίας*».⁴³ Ο όρος «intelligentsia προγραμματισμού» μπορεί να είναι μια χρήσιμη έννοια που καλύπτει :

- Σημαντικές πτυχές του επαγγελματικού κοινωνικού οράματος των προγραμματιστών: τοποθετήσεις, νοοτροπίες, πολιτιστικούς κανόνες.

- Ένα σύνολο τεχνικών πεποιθήσεων για το κατάλληλο σχέδιο λειτουργικών συστημάτων, τις κυρίαρχες γλώσσες ανάπτυξης, καθώς επίσης και τους κατάλληλους τρόπους να αναπτυχθεί και να χορηγηθεί άδεια λογισμικού.

Οι περισσότεροι υπεύθυνοι για την ανάπτυξη που μπορούν να ταξινομηθούν ως «intelligentsia προγραμματισμού», μοιράζονται τουλάχιστον τη μια από τις δύο βασικές φιλοσοφίες, ακόμα κι αν η έκφραση και τα μέσα εφαρμογής των ιδεών τους στην πραγματικότητα διαφέρουν. Ο ίδιος συγγραφέας (2004: κεφ.1.1) σημειώνει ότι αυτές οι βασικές φιλοσοφίες συνδέονται με δύο σημαντικές άδειες «ελεύθερου/ανοικτού λογισμικού»: το BSDL και το GPL και κατά συνέπεια, υπάρχουν δύο ελαφρώς διαφορετικές κοινωνικές δυνάμεις πίσω από τα επιτεύγματα της «intelligentsia προγραμματισμού» (όπως εξηγούνται μέσα από τέτοια προγράμματα όπως το Apache, Bind, FreeBSD/NetBSD/OpenBSD, GCC, Gnome, KDE, Linux, Perl, PostgreSQL, Python, Samba, Sendmail, TCL και TeX):

- Η πρώτη είναι μια ετερογενής ομάδα υψηλών επαγγελματιών προγραμματιστών και ακαδημαϊκών ερευνητών, που έχει ήδη εντυπωσιακά επιτεύγματα και απολαμβάνει την υψηλή κοινωνική και επαγγελματική θέση. Το κλασικό παράδειγμα κάποιου που ανήκει σε αυτήν την ομάδα είναι ο Donald Knuth: ο συντάκτης του διάσημου TeX. Οι ακαδημαϊκοί, όπως ο Donald Knuth, δυσαρεστημένοι με την ποιότητα των εμπορικών προσφορών, προσπαθούν να προσφέρουν έναν νέο, καλύτερο τρόπο για να λύσουν το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν και για τους εαυτούς τους και για τους άλλους ανθρώπους. Αυτή η ομάδα ευνοεί γενικά την άδεια BSD, μοιράζεται την τοποθέτηση της «ακαδημαϊκής αλληλεγγύης», και συνήθως θεωρεί ότι οι προγραμματιστές πρέπει να απασχολούνται

μαζί και να υπερηφανεύονται για την κλασική κληρονομιά του Unix. Συγχρόνως η ομάδα δεν περιορίζεται στη χορήγηση αδειών BSD. Αυτή την τοποθέτηση μοιράζονται και κάποιοι υπεύθυνοι της ανάπτυξης του Linux, οι οποίοι χρησιμοποιούν την άδεια GPL. Ο Linus Torvalds, εξέχον μέλος της τελευταίας ομάδας, εκφράστηκε ως εξής:

«Αρκετά ειλικρινά, δεν θέλω τους ανθρώπους να χρησιμοποιούν Linux για ιδεολογικούς λόγους. Σκέφτομαι ότι η ιδεολογία βρωμάει. Αυτός ο κόσμος θα ήταν μια πολύ καλύτερη θέση εάν οι άνθρωποι είχαν λιγότερη ιδεολογία, και ένα περισσότερο "εγώ κάνω αυτό επειδή είναι ΔΙΑΣΚΕΛΑΣΗ και επειδή οι μπορεί να το βρουν χρήσιμο, όχι επειδή πήρα τη θρησκεία». (Tovalds 2002)

Ο Bezroukon (Bezroukon 2004: κεφ.1.1) αναφέρει ότι για πολλά μέλη αυτής της κοινωνικής ομάδας, η κληρονομιά Unix είναι πολιτιστικά ισοδύναμη με τη σημασία του πολιτισμού της αρχαίας Ρώμης στην τέχνη και την αρχιτεκτονική. Τα μέλη αυτής της ομάδας όχι μόνο δεν αντιτάσσονται απαραίτητα στις συμμαχίες με τους εμπορικούς υπεύθυνους για την ανάπτυξη, αλλά επίσης, δεν ευνοούν απαραίτητα τη δημιουργία ενός ξεχωριστού «ελεύθερου» περιβάλλοντος προγραμματισμού που αποκλείει το εμπορικό λογισμικό.

- Η **δεύτερη**, περισσότερο ετερογενής ομάδα αποτελείται από τους entry-level ακαδημαϊκούς ερευνητές, από μεσαίας τάξης εταιρικούς υπεύθυνους για την ανάπτυξη, καθώς επίσης και από σπουδαστές και ερασιτέχνες προγραμματιστές (με έναν σημαντικό αριθμό μελών), που δεν μπορούν ακόμα να βρουν τη θέση τους στην υπάρχουσα επαγγελματική υποδομή προγραμματισμού. Συνήθως λειτουργούν σε περιθωριακές εργασίες, ή ζουν με κάποια δημόσια υποστήριξη. Η συνοχή των διαφόρων υποομάδων της συγκεκριμένης ομάδας, που μερικές φορές είναι εχθρικές η μια προς την άλλη, διατηρείται κυρίως από τη δυσαρέσκεια για το **καθεστώς** και από τις πολιτικές απαιτήσεις για ριζική αλλαγή στο ρεύμα «υπερ-εμπορευματοποίηση» ή «κυριαρχία Microsoft». Υπάρχουν δύο σημαντικές υποομάδες σε αυτήν την ομάδα:

- **Αναρχικοί λογισμικού.** Είναι η περισσότερο γνωστή υποομάδα που συνδέεται με το πρόγραμμα GNU. Πολιτικά, τα περισσότερα από τα μέλη αυτής της ομάδας μοιράζονται μια ταυτότητα «καταπιεσμένης μειονότητας» και γενικά θεωρούν ότι η ιδιοκτησία λογισμικού είναι καταπιεστική και πρέπει να καταργηθεί. Οι περισσότεροι τείνουν στον «απομονωτισμό λογισμικού» και θεωρούν ότι οι ελεύθεροι προγραμματιστές πρέπει να συναναστρέφονται όσο το δυνατόν λιγότερο τόσο με τους εμπορικούς προγραμματιστές, όσο και με την κοινότητα της BSD.

Απολαμβάνουν τις αρετές της ελευθερίας λογισμικού, τις οποίες καταλαβαίνουν όχι ως «ελευθερία για», αλλά κυρίως ως «ελευθερία από». Η ιδεολογική πλατφόρμα αυτού του μέρους του κινήματος καλείται **Σταλμανισμός** (ο όρος εισήχθη από Eugene Kim, Πρόεδρος της Κοινωνίας Υπολογιστών του Χάρβαρντ, το 1984).

- **Ελευθεριακοί λογισμικού.** Ένα εξίσου σημαντικό κομμάτι του κινήματος που συνδέεται γενικά με τον όρο «ανοιχτός κώδικας». Η φιλοσοφική ίδρυση αυτής της ομάδας καλείται **Ραιμοντισμός** και σχεδιάστηκε από τον Eric Raymond στο διάσημο έγγραφό του «Ο καθηδρικός ναός και το Παζάρι»⁴⁴. Γενικά υποστηρίζουν τις λιγότερο ριζοσπαστικές απόψεις, που σημαίνει ότι οι θέσεις τους πιθανώς πλησιάζουν περισσότερο τις απόψεις των υποστηρικτών της BSD παρά αυτές των Αναρχικών λογισμικού. Για τα μέλη αυτής της υποομάδας, ο «ανοιχτός κώδικας» παρέχει μια σημαντική ευκαιρία για μια εναλλακτική πορεία σταδιοδρομίας και είναι ένα τρόπος μέσα από τον οποίο βλέπουν ότι μπορούν να βελτιώσουν την τρέχουσα κοινωνική ή/και οικονομική θέση τους. Τυπικά, οι Αναρχικοί λογισμικού δεσμεύονται να εργαστούν με τους Ελευθεριακούς λογισμικού, καθώς ακόμα κι αν οι βασικές τους αρχές είναι διαφορετικές, συμφωνούν σε σημαντικά σημεία σχετικά με τις πρακτικές συστάσεις.

Σε αυτό το σημείο, πρέπει να σημειώσουμε κάτι πολύ σημαντικό. Παραθέσαμε παραπάνω την ταξινόμηση που έκανε ο Bezroukon για τα μέλη του κινήματος. Δεν γνωρίζουμε εάν τα στοιχεία που έχει βασίζονται σε εμπειρική μελέτη ή σε προσωπικά συμπεράσματα. Όπως ήδη έχει αναφερθεί, δεν υπάρχει ακριβής αριθμός για τα μέλη του κινήματος. Και, κατά την άποψη μου, είναι λίγο απίθανο να βγουν συμπεράσματα καθολικά. Δεν είναι δυνατόν να βάλουμε ταμπέλες, όπως είναι αυτή της «intelligentsia προγραμματισμού», γιατί ακριβώς με αυτόν τον τρόπο περιορίζεται η ευρύτητα του εν λόγω κινήματος, το πόσο ανοιχτό είναι στην κοινωνία, σε ποιούς απευθύνεται και ποιά αιτήματα έχει. Κάθε άτομο το οποίο είτε υπερασπίζεται είτε συμφωνεί με το ελεύθερο λογισμικό, δεν ανήκει απαραίτητα σε κάποια ομάδα διανοούμενων που θεωρεί τον εαυτό της ικανή να αλλάξει τον κόσμο. Ο καθένας μπορεί πλέον να έχει έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή ή να χρησιμοποιεί ελεύθερο λογισμικό σε κάποια άλλη συσκευή είτε είναι μικρό παιδί, είτε είναι ένας δημόσιος υπάλληλος, είτε είναι πυρηνικός φυσικός, είτε είναι νοικοκυρά που κάνει τα ψώνια της μέσω του διαδικτύου. Μέσα σε ένα κίνημα, κι όχι μόνο στο συγκεκριμένο, υπάρχουν άτομα διαφορετικά τόσο μεταξύ τους, όσο και ως προς τις επιδιώξεις που έχουν από την συμμετοχή τους (βλ. συνεντεύξεις). Θεωρώ ότι δεν υπάρχουν κάποιες

ουσιώδεις διαφορές ως προς τους συμμετέχοντες των άλλων κινημάτων, εκτός από το ότι περιλαμβάνει ένα μέρος της «τεχνοκρατικής» τάξης – της υποτιθέμενης τάξης που κυριαρχεί σήμερα κατά πολλούς – οι εκπρόσωποι της οποίας, ωστόσο, δεν παύει να είναι εργαζόμενοι, όπως και πολλά άλλα μέλη. Δέχομαι, όμως την ύπαρξη ή όχι ιδεολογίας ανάμεσα στα μέλη του κινήματος, σύμφωνα με προσωπικές παρατηρήσεις (βλ. συνέντευξη). Εφ' όσον, όμως ξεκίνησε από έναν άνθρωπο που θέλει να υπάρχει ιδεολογία, ίσως είναι πιο ενδιαφέρον να μελετηθεί αυτό το κομμάτι του κινήματος.

6.2 Ελεύθερο Λογισμικό μέσα σε μια κοινωνία της αγοράς

Αναμφισβήτητα, το κίνημα Ελεύθερου λογισμικού έχει αρχίσει και προκαλεί έντονες συζητήσεις ενώ παράλληλα δέχεται οξύτατη κριτική, κυρίως στο θέμα της ανταλλαγής. Η τοποθέτηση κατά την οποία το ελεύθερο λογισμικό αναπτύσσεται μέσα σε σχέσεις αγοράς, με αναφορές στην οικονομική πραγματικότητα, καθώς επίσης και στο επίπεδο της ιδεολογίας των ιδρυτών του, θα αναφερθούν για την καλύτερη κατανόηση του συγκεκριμένου μέρους της εργασίας.

Στο οικονομικό επίπεδο, οι διαφωνίες οι οποίες έχουν προκύψει αφορούν ουσιαστικά τις σχέσεις του ελεύθερου λογισμικού με το κεφαλαιοκρατικό περιβάλλον. Μια κύρια άποψη θεωρεί ότι το ελεύθερο λογισμικό, όπως το Linux, έλκει ένα πλήθος εμπορικών επιχειρήσεων, οι οποίες ζουν από την πώληση των υπηρεσιών που διευκολύνουν την εγκατάσταση και την χρήση του λογισμικού αυτού. Έχει υποστηριχτεί ότι υπάρχουν ακόμα ομάδες πίεσης υπέρ του Linux ανάμεσα σε πολιτικούς κύκλους, καθώς επίσης κι ότι κάποιοι από τους δημιουργούς του, πληρώνονται γι' αυτόν τον σκοπό από τις επιχειρήσεις. Σημαντική άποψη επίσης, είναι εκείνη, η οποία θεωρεί ότι η στήριξη του από κάποιες εταιρείες γίνεται με σκοπό την καταστροφή του μονοπωλίου της Microsoft, προς απόκτηση ενός δυναμικότερου κομματιού της πίτας της αγοράς από αυτές. Επίσης, θεωρείται ότι το ελεύθερο λογισμικό είναι πιο ελκυστικό οικονομικά από εμπορικές επιχειρήσεις και κρατικές υπηρεσίες, μιας και είναι συνώνυμο με τη μείωση δαπανών.

Όλες οι παραπάνω θέσεις παρουσιάζουν ομοιότητες, ως προς το ότι σαφώς το ελεύθερο λογισμικό δεν έχει ένα μη-εμπορευματικό χαρακτήρα και καταδεικνύουν πως οι έμποροι είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν ένα κέρδος στην πώληση των προϊόντων που συνδέονται με αυτό (βλ. Raul). Ωστόσο, τα παραπάνω δεν σημαίνουν ότι σε αυτό δεν μπορεί να δοθεί ο χαρακτηρισμός «μη-δωρεάν λογισμικό». Ο χρηματικός χαρακτήρας, ο οποίος συνδέεται με το Linux, δεν αίρει τον αφιλοκερδή

του χαρακτήρα. Επίσης, αυτός δεν καταργεί τη σημασία που μπορεί να έχει το ελεύθερο λογισμικό, γιατί ακόμα και μια από τις κορυφαίες παγκόσμιες εταιρείες πληροφορικής έχει αναγκαστεί να προσφύγει σε αυτό, φανερώνοντας την ανωτερότητα αυτού του τύπου προϊόντος και της αναπόφευκτης ανάπτυξης του.

Από τα παραπάνω τίθεται το ερώτημα του κατά πόσο το περιβάλλον της αγοράς εξαφανίζει το μη-εμπορεύσιμο χαρακτήρα του ελεύθερου λογισμικού κι αν το μετατρέπει σε εργαλείο ενίσχυσης του κυρίαρχου συστήματος ή της συστηματοποίησης της αγοράς. Η ιστορία έχει δώσει παραδείγματα συνύπαρξης δύο τύπων οικονομικών σχέσεων, ειδικότερα κατά τη διάρκεια της περιόδου, στην οποία ένας τρόπος παραγωγής αναπτύσσεται εντός της παλαιάς κοινωνίας, όπως στην περίπτωση της ανόδου της κεφαλαιοκρατίας στα σπλάχνα της φεουδαρχίας. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, παρατηρείται το φαινόμενο απόφασης του παλαιού συστήματος να προσφεύγει στα προϊόντα ενός τρόπου παραγωγής, που είναι ανταγωνιστικός στον δικό του (βλ. Raul).

Σήμερα, δεν μπορούμε να θεωρήσουμε ότι η χρήση ελεύθερου λογισμικού από τις εμπορικές επιχειρήσεις ή από τις κρατικές υπηρεσίες καταστρέφει την μη-εμπορευματική φύση του. Ήδη ορισμένα κράτη έχουν αρχίσει να πολλαπλασιάζουν τη νέα νομοθεσία και τους κατασταλτικούς οργανισμούς για να σταματήσουν τις επιθέσεις στα πνευματικά δικαιώματα. Παράλληλα όμως είναι και τα ίδια τα κράτη που (όπως όλες οι κεφαλαιοκρατικές επιχειρήσεις) τονώνουν το κέρδος και το ιδιοκτησιακό καθεστώς.

Κεντρικό ερώτημα στο οικονομικό επίπεδο δεν παύει να είναι η κατανόηση της «εσωτερικής» λογικής του εν λόγω κινήματος και του γεγονότος ότι το ελεύθερο λογισμικό είναι εκ φύσεως μη-εμπορεύσιμο, μη-κεφαλαιοκρατικό και περιέχει επαναστατικές δυνατότητες. Κάτω από την επιφάνεια των κεφαλαιοκρατικών εμπορικών σχέσεων, το ελεύθερο λογισμικό είναι στην ουσία η άρνηση αυτών των σχέσεων. Η λογική του ελεύθερου λογισμικού τοποθετείται έξω από την ανταλλαγή εμπορευματικού και χρηματικού τύπου. Όταν ένα άτομο λαμβάνει ή εφοδιάζεται με κάτι δεν δίνει οτιδήποτε αντίστοιχο. Το λογισμικό που εφοδιάζεται, «δεν δίνεται» υπό την κλασική έννοια του όρου, δεδομένου ότι ο προμηθευτής το έχει ακόμα αφότου έχει ενισχυθεί ο κτήτορας (βλ. Raul). Υπάρχει μεν η μετάδοση ενός αγαθού, αλλά δεν υπάρχει ούτε η απώλεια κατοχής ούτε η αποζημίωση. Από αυτή την άποψη, το ελεύθερο λογισμικό έχει μια πραγματικά αντί-κεφαλαιοκρατική, επαναστατική φύση (βλ. Raul).

Επιπλέον, είναι σημαντικό να ειπωθεί, ότι μέσα από το κίνημα ελεύθερου λογισμικού φαίνεται να αίρεται η αντίφαση μεταξύ χειρωνακτικής και πνευματικής εργασίας και να εμφανίζεται μια «καθολική» δημιουργική εργασία (Πατέλης, Εισαγωγή στη φιλοσοφία: 196). Τα άτομα που συμμετέχουν στο κίνημα βρίσκουν πραγματικά απόλαυση μέσα από την ενασχόληση τους με το ελεύθερο λογισμικό καθώς τόσο η επίτευξη της καλύτερης λειτουργίας αυτού όσο και η ελεύθερη διανομή αυτού αποτελούν στοιχεία δημιουργικότητας. Παράλληλα με αυτή τη δημιουργικότητα, υπάρχει και η επιστημονική έρευνα. Αυτό σημαίνει ότι το κίνημα με ένα ιδιόμορφο τρόπο παρουσιάζει κάθε φορά που επιτυγχάνεται η σωστή λειτουργία ενός στοιχείου ή η ανακάλυψη κάποιου καινούριου, μια ερευνητική προσπάθεια του καθ' ενός από τους συμμετέχοντες σε αυτό.

Η υπεράσπιση της χρήσης και της γενίκευσης του ελεύθερου λογισμικού οδηγεί λογικά στην υπεράσπιση των μη εμπορεύσιμων, κατά συνέπεια μη-κεφαλαιοκρατικών αρχών, τέτοιων αρχών όπως η μη-ιδιοκτησία. Αλλά αυτό δεν υπονοεί ότι αν κάποιος αποδέχεται το ελεύθερο λογισμικό, αρνείται υποχρεωτικά την ισχύ των αρχών της αγοράς σε όλα τα πεδία (βλ. συνέντευξη). Οι ιδρυτές του ελεύθερου λογισμικού δεν υποστηρίζουν ότι θέλουν να καταστρέψουν τον κεφαλαιοκρατικό κόσμο. Θέλουν να δημιουργήσουν έναν κυβερνοχώρο, μια κοινότητα της ελευθερίας, εκτός του κόσμου του ιδιόκτητου λογισμικού, στον οποίο κάθε πρόγραμμα έχει τον κύριό του. Φυσικά, αυτή η άποψη αφορά τους ιδρυτές, γιατί μέσα σε αυτούς που συμμετέχουν στην κίνηση προώθησης του ελεύθερου λογισμικού, βρίσκονται αρκετά άτομα που θέλουν να καταστρέψουν τον κεφαλαιοκρατικό κόσμο. Τα άτομα αυτά συνήθως συνδέονται με την φιλοσοφία του αναρχισμού και δρουν ανεξάρτητα, μη συμμετέχοντας σε δομές και οργανώσεις.

Ο Stallman σε κάποια σημεία των δηλώσεων του, πέφτει σε αντιφάσεις όταν υποστηρίζει ταυτόχρονα την κεφαλαιοκρατική ελεύθερη επιχείρηση και μια κοινότητα της ελευθερίας χωρίς κυρίους και αγοραία ανταλλαγή. Αυτό εκφράζει μια αντιφατική πραγματικότητα που υπάρχει ήδη και αναπτύσσεται μέσα στην κοινωνία, λόγω της συνύπαρξης και της αλληλοδιείσδυσης του κόσμου του ελεύθερου λογισμικού με τη σύγχρονη κεφαλαιοκρατία.

Η κοινότητα των χάκερς αποτελεί επίσης, βασικό σημείο αναφοράς για το κίνημα ελεύθερου λογισμικού, μιας και το μεγαλύτερο μέρος της κοινότητας αυτής στηρίζει το κίνημα ελεύθερου λογισμικού. Η κοινότητα χάκερ, της οποίας ο πιο στοιχειώδης καθορισμός είναι αυτός του «πάθους για τον προγραμματισμό», ακόμα

κι αν γενικά δεν υποστηρίζει ότι καταστρέφει την κεφαλαιοκρατία, οδηγεί στην ανάπτυξη μιας σειράς γενικών συλλήψεων που τοποθετούνται στον αντίποδα της κεφαλαιοκρατίας. Οι χάκερς αντιτάσσονται στην ιεραρχική διαχείριση για ηθικούς λόγους, επειδή αυτή μπόρεσε να οδηγήσει σε έναν πολιτισμό στον οποίο οι άνθρωποι είναι ταπεινωμένοι, αλλά και επειδή σκέφτονται ότι ένα μη-ιεραρχικό πρότυπο είναι αποτελεσματικότερο. Η κριτική της αγοραίας ανταλλαγής και των χρημάτων, της απόρριψης της ιεραρχίας και των συνόρων, και το πάθος της ελευθερίας, ως αρχικά κίνητρα, της συνεργασίας και της διανομής, ως θεμέλια των νέων σχέσεων, βρίσκονται στη «ηθική χάκερ». Αυτό, ίσως θυμίζει τις κομμουνιστικές αρχές, σύμφωνα με τον Raul, ο οποίος αναφέρει ότι οι κομμουνιστικές αρχές που μπορούν να ανακαλυφθούν πάλι από μια επιστημονική προσέγγιση που έρχεται αντιμέτωπη με τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών, χωρίς οποιαδήποτε ρητή αναφορά στο μαρξισμό και στις κομμουνιστικές θεωρίες του παρελθόντος, αποτελεί μια θεαματική επαλήθευση της μαρξιστικής ιδέας σύμφωνα με την οποία οι κομμουνιστικές ιδέες δεν είναι το προϊόν των γενναιόδωρων εγκεφάλων ορισμένων φιλοσόφων, αλλά τα αποτελέσματα της ανάπτυξης της ίδιας της κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας.

Κάποιος μπορεί να αρνηθεί ότι οι σχέσεις που συνδέουν τους δημιουργούς του ελεύθερου λογισμικού μεταξύ τους και έπειτα με τους χρήστες, μπορεί να θεωρηθούν αληθινές κοινωνικές παραγωγικές σχέσεις, δηλαδή, σχέσεις που θα μπορούσαν να γενικευτούν στο σύνολο της παραγωγικής κοινωνικής δραστηριότητας, όπως συνέβη με τη φεουδαρχία ή την κεφαλαιοκρατία στο παρελθόν (βλ. Raul). Πώς μπορούν τέτοιες σχέσεις, οι οποίες αγγίζουν μόνο ένα πολύ στενό μέρος της κοινωνίας και αφορούν υλικά μόνο μια πολύ συγκεκριμένη κατηγορία αγαθών στα μέσα της παραγωγής και της κατανάλωσης, να θεωρούνται κοινωνικές σχέσεις;

Όπως δείξαμε στο Πρώτο Μέρος της παρούσης εργασίας, εάν κάποιος εξετάσει την ιστορία του παρελθόντος, θα διαπιστώσει ότι οι ανώτερες σχέσεις της παραγωγής δεν γεννήθηκαν υποχρεωτικά με μια πλήρη μορφή στο σύνολο της κοινωνικής παραγωγής. Το γεγονός ότι, σήμερα, το ελεύθερο λογισμικό και, γενικότερα, τα ψηφιακά αγαθά δεν αποτελούν το κυρίαρχο μέρος της κοινωνικής παραγωγής και της κατανάλωσης, δεν αποτελεί επιχείρημα υπέρ της θέσης, κατά την οποία οι σχέσεις αυτές μια ημέρα δεν θα γίνουν οι κυρίαρχες κοινωνικές σχέσεις.

Αυτό που έχει επιτρέψει στις κεφαλαιοκρατικές σχέσεις να γίνουν κυρίαρχες μετά από αιώνες της ύπαρξής τους είναι, αφενός, η ιδεολογική, στρατιωτική, και

πολιτική νίκη επί της φεουδαρχίας των φορέων των νέων κεφαλαιοκρατικών αξιών, αφετέρου, το γεγονός ότι οι νέες αυτές σχέσεις ήταν οι μόνες που θα μπορούσαν να επιτρέψουν τη χρήση των νέων παραγωγικών δυνάμεων που προέκυψαν από το άνοιγμα του εμπορίου και την ανάπτυξη των τεχνικών παραγωγής (βλ. Raul). Αυτό που επιτρέπει σε κάποιον σήμερα να υποστηρίξει ότι οι σχέσεις της παραγωγής που ιδρύθηκαν στις αρχές του ελεύθερου λογισμικού (την παραγωγή προς την ικανοποίηση των αναγκών της κοινότητας, τη διανομή, τη συνεργασία, την αποβολή της ανταλλαγής αγοράς) θα μπορούσαν να γίνουν κοινωνικά κυρίαρχες, είναι το γεγονός ότι αυτές οι σχέσεις είναι οι ικανότερες να υιοθετήσουν τις νέες τεχνικές ενημέρωσης και επικοινωνίας, και ότι η θέση των τεχνικών αυτών στην κοινωνική διαδικασία της παραγωγής, μπορεί μόνο να αυξηθεί, αναπόφευκτα.

Ο κόσμος του ελεύθερου λογισμικού δεν αποτελεί έναν μικρόκοσμο των αληθινά νέων κοινωνικών σχέσεων. Κάποια από τα προϊόντα του αρχίζουν να παίρνουν μια σημαντική θέση στην κοινωνική διαδικασία της παραγωγής, γεγονός που φαίνεται μέσα από την υποδομή πληροφορικής του Διαδικτύου, την προσφυγή των σημαντικότερων παραγωγών των υπολογιστών και των κρατικών ιδρυμάτων σε Linux, κ.λπ. Εντούτοις, οι παραγωγοί του ελεύθερου λογισμικού δεν τρέφονται από το προϊόν τους. Η μη-ανταλλακτική λογική δεν είναι γενικευμένη ακόμα στα αγαθά που βεβαιώνουν την υλική επιβίωση των παραγωγών. Εκείνοι που εργάζονται δωρεάν ή πληρώνονται από μια επιχείρηση για να δημιουργήσουν το ελεύθερο λογισμικό, παραμένουν εξαρτώμενοι από τα εισοδήματα που παρέχονται από τον κόσμο αγοράς (βλ. Raul).

Η πραγματικότητα του ελεύθερου λογισμικού τοποθετείται σε μίαν άλλη έκταση, ή σε μίαν άλλη διάσταση. Δεν είναι μια γεωγραφικά περιγεγραμμένη πραγματικότητα. Επομένως η σημασία του ελεύθερου λογισμικού δεν περιορίζεται στα στενά πλαίσια μιας αφιλοκερδούς κοινότητας, αλλά αφορά την ολότητα της κοινωνίας. Το αντίθετο με τους συνεταιρισμούς, που πρέπει να πουλήσουν τα προϊόντα τους στην αγορά, και έτσι σύντομα ή αργότερα να υποβληθούν στις επιταγές της αγοράς, το ελεύθερο λογισμικό είναι ελεύθερα προσιτό σε όλους.

Σε ένα γενικότερο πλάνο, στο επίπεδο του δυναμικού της ιστορίας, το γεγονός ότι η ανάπτυξη των τεχνολογιών παραγωγής εντός της κεφαλαιοκρατίας, έχει κατορθώσει να προκαλέσει έναν οικονομικό τομέα που τείνει πραγματικά να δραπετεύσει από το νόμο της αξίας και που αναπτύσσεται στην ίδια την καρδιά της διαδικασίας της κοινωνικής παραγωγής, δίνει μια νέα υλική ουσία στην ιδέα

σύμφωνα με την οποία η κεφαλαιοκρατία δεν θα μπορούσε να ξεπεραστεί από τίποτα, παρά από μια κοινωνική οργάνωση που μπορεί κατά ένα τρόπο «φαίνεται» να καταργεί την κυριαρχία της αγοράς. Το αν πράγματι μπορεί να την καταργήσει ή όχι αυτό δεν μπορεί να ειπωθεί τη δεδομένη στιγμή με βεβαιότητα. Το σίγουρο είναι η κοινότητα του ΕΛ/ΛΑΚ αντιστέκεται και την αμφισβητεί. Άλλωστε, μιλάμε για μια κοινότητα που ακόμα είναι περιορισμένη θεματικά σε ένα αντικείμενο και αντιμετωπίζει πολλές δυσκολίες και περιορισμούς ακόμα και μέσα στα μέλη της έτσι ώστε να επιτύχει να προσδιορίζεται σε ένα ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Οι εμπορευματικές και χρηματικές σχέσεις είναι αρκετά ισχυρές και σίγουρα δεν μπορούν να παραμεριστούν από μία κοινότητα, αντίθετα θα προσπαθήσουν να την υποτάξουν.

6.3 Το ελεύθερο λογισμικό, η κοινωνία της πληροφορίας και οι ιδεολογικές συνιστώσες

Η επανάσταση στις επικοινωνίες κατέστησε στην ουσία τον κόσμο ένα «μικρό χωριό», όπου ο καθένας μπορεί να επικοινωνεί πλέον άμεσα. Ένα «παγκόσμιο χωριό» που όμως στην ουσία η επικοινωνία αυτή δεν υπάρχει αφού και η σύγχρονη εκδοχή του, η «δικτυακή κοινωνία», αγνοεί τη διαπροσωπική επαφή και υποτιμά την αξία της κοινωνικής πραγματικότητας (Παπαθανασόπουλος 2002). Η κοινωνία του διαδικτύου και η κοινωνία της πληροφορίας, που διαφημίζεται ως μια εναλλακτική κοινωνία με πολλά καλά για την ανθρωπότητα, στην ουσία δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια πολύ οργανωμένη προπαγάνδα κάποιων ισχυρών δικτύων, οικονομικών και πολιτικών. Ειδικά, το Διαδίκτυο δεν μπορεί να αντικαταστήσει τις κοινωνικές σχέσεις της πραγματικότητας (Dreyfus 2003). Η «κοινωνία της πληροφορίας» κάθε άλλο παρά δημοκρατική μπορεί να θεωρηθεί, μιας και η παραγωγή της απαραίτητης τεχνολογίας είναι όχι μόνο περίπλοκη, αλλά και εξαιρετικά δαπανηρή και απαιτεί συγκέντρωση πόρων η οποία συνήθως γίνεται από μεγάλες εταιρείες. Αυτό μεταφράζεται σε δύναμη και εξουσία εκείνων που έχουν την δυνατότητα της παραγωγής και της διακίνησης της πληροφορίας, μετατρέποντας την σε ανταλλάξιμο εμπορικό προϊόν ενσωματώνοντας την στις διαδικασίες της αγοράς.

Από τις 30 Οκτωβρίου μέχρι και τις 2 Νοεμβρίου 2006, η Ελλάδα φιλοξένησε το 1^ο Παγκόσμιο Φόρουμ για τη Διακυβέρνηση του Διαδικτύου⁴⁵ (Internet Governance Forum- IGF), το οποίο τέλεσε υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και είχε κεντρικό θέμα την «Διακυβέρνηση του Διαδικτύου για την Ανάπτυξη». Σε αυτό συμμετείχαν

πάνω από 90 εκπρόσωποι κυβερνήσεων, περισσότεροι από 1000 σύνεδροι-εκπρόσωποι του ιδιωτικού τομέα, της κοινωνίας των πολιτών, της ακαδημαϊκής και τεχνολογικής κοινότητας.

Τα τελευταία χρόνια ένα από τα πιο σημαντικά ζητήματα συζήτησης της διεθνούς κοινότητας, δεν είναι άλλο από την διαχείριση του ίντερνετ. Η διαχείριση αυτή εξαρτάται από το ποιός διαχειρίζεται ένα στοιχείο-κλειδί για την ύπαρξη της υποδομής του ίντερνετ, το λεγόμενο «Σύστημα Διαχείρισης Ονομάτων» ή αλλιώς domain name system (DNS). Το συγκεκριμένο σύστημα επιτρέπει στους η/υ να επικοινωνούν μεταξύ τους μέσω κανόνων, οι οποίοι καθορίζονται από έναν μη-κερδοσκοπικό φορέα με έδρα την Καλιφόρνια των ΗΠΑ, τον Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN). Σε αυτό το σημείο, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ο ICANN μέχρι πρόσφατα λειτουργούσε υπό την επίβλεψη του αμερικάνικου Υπουργείου Εμπορίου. Αυτό σήμαινε ότι η αμερικάνικη κυβέρνηση είχε το δικαίωμα να διαχειρίζεται η ίδια την υψηλού επιπέδου ονοματοδοσία στο ίντερνετ. Καθώς, όμως, το ίντερνετ είναι πλέον ένα παγκόσμιο εργαλείο επικοινωνίας, το οποίο με την υποδομή του έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει την ανάπτυξη και την εξέλιξη κάθε οικονομίας και κοινωνίας πάνω στον πλανήτη, είναι λογικό το ερώτημα που γεννάται για το αν μια κυβέρνηση πρέπει να επιβλέπει μια τέτοια υποδομή η οποία σχετίζεται με όλο τον πλανήτη. Υπάρχει η άποψη κάποιων χωρών και οργανισμών, που υποστηρίζουν ότι το ίντερνετ θα πρέπει να επιβλέπεται από διεθνείς διακρατικούς οργανισμούς. Η Ευρωπαϊκή Ένωση από την πλευρά της, υποστηρίζει ότι το Ίντερνετ πρέπει να είναι ένα ανοιχτό και σταθερό δίκτυο για όλους τους πολίτες του πλανήτη και εκτιμά ότι καμία κυβέρνηση και κανένας διακρατικός οργανισμός δεν πρέπει να έχει εμπλοκή στην καθημερινή λειτουργία του δικτύου. Γι' αυτό και στηρίζει ενέργειες σαν εναλλακτικές λύσεις, όπως το συγκεκριμένο Φόρουμ.

Στην ουσία, αυτό που παρατηρείται μέσα από τις στάσεις της Αμερικής και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι ένας αγώνας, μια μάχη για το ποιος τελικά θα κυριαρχήσει και θα έχει περισσότερο μερίδιο στην πίτα της διαχείρισης του ίντερνετ και στον έλεγχο της πληροφορίας παγκοσμίως. Κι ενώ, ο Πρωθυπουργός κ. Κ.Καραμανλής, τόνιζε στο Φόρουμ ότι το διαδίκτυο πρέπει και μπορεί να ενισχύσει τη Δημοκρατία, την κοινωνική συνοχή, την καλή διακυβέρνηση και την ισχύ των νόμων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, στην Ελλάδα έλαβε χώρα ένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά παραδείγματα αναίρεσης των εκκλήσεων αυτών⁴⁶. Ο υπεύθυνος

ενός δικτυακού τόπου, του blogme.gr, ο Αντώνης Τσιπρόπουλος, συνελήφθη ύστερα από καταγγελία ότι ο δικτυακός τόπος του παρείχε πρόσβαση σε ανεξάρτητο ιστολόγιο που περιείχε δυσφημιστικό υλικό. Το blogme.gr, είναι μια αρκετά γνωστή σελίδα στο ίντερνετ η οποία παρέχει υπηρεσίες ταξινόμησης και εύρεσης ελληνικών ιστολογίων. Το υλικό για το οποίο έγινε η σύλληψη, εμφανιζόταν στο ιστολόγιο FunEL και σχολίαζε γνωστό τηλεοπτικό πρόσωπο. Επειδή αυτό το ιστολόγιο βρίσκεται αποθηκευμένο σε διακομιστές στις ΗΠΑ, η αστυνομία εισέβαλλε στο blogme.gr, κατάσχεσε τους σκληρούς δίσκους και διέκοψε την λειτουργία της υπηρεσίας. Ο κ. Τσιπρόπουλος, που πέρασε την νύχτα στην ασφάλεια και πρόκειται να προσαχθεί σε δίκη, διαμαρτυρήθηκε για τη σύλληψη του, υποστηρίζοντας ότι ήταν παράλογη, δεδομένου ότι ο ίδιος δεν μπορεί να ελέγχει τα γραφόμενα σε ιστοσελίδες τρίτων, ούτε να θεωρείται υπεύθυνος για αυτά. Λίγες μέρες πριν, η Διεθνής Αμνηστία, η οποία επίσης μετέχει στο Φόρουμ, απηύθυνε «Έκκληση προς τους Bloggers», ζητώντας τους να συνδεθούν και να υπεραμυνθούν της ελευθερίας της έκφρασης στο Διαδίκτυο. Οι εκκλήσεις αυτού του είδους συνήθως αφορούν καθεστώτα όπως του Ιράν και της Κίνας.

Αποτέλεσμα, σύμφωνα με τα παραπάνω, είναι ότι για πρώτη φορά από τότε που λειτουργεί το ίντερνετ, ασκήθηκε δίωξη για ένα site πληροφοριών, το οποίο τεχνικά δεν σχετίζεται με το περιεχόμενο των κατοχυρωμένων ιστοσελίδων. Παρόμοιες διώξεις, έχουν πραγματοποιηθεί μόνο σε αυταρχικά καθεστώτα και όχι σε δημοκρατικές χώρες, που ακόμα και σε αυτές τις περιπτώσεις διωκόμενος ήταν ο δημιουργός του blog κι όχι το μέσο συγκέντρωσης και συλλογής πληροφοριών. Πρέπει να σημειωθεί ότι το συγκεκριμένο blog με τη δυσφήμιση, υπήρχε και σε άλλα website συλλογής πληροφοριών, τα οποία όμως δεν μηνύθηκαν. Ο μηνυτής έχει προς το παρόν παραμείνει ανώνυμος, αλλά είναι πολύ πιθανό να είναι γνωστός τηλεβιβλιοπώλης, ο οποίος είχε ξεκινήσει το θέμα αρκετούς μήνες πριν με απειλές και εκφοβισμούς, ακόμα και επικηρύξεις.

Η υπόθεση της μήνυσης εναντίων του Blogme συσχετίζεται άμεσα με το ζήτημα της ελευθερίας του τύπου και της «κοινωνίας της πληροφορίας». Στο συγκεκριμένο blog υπήρχε σάτιρα ενός «δημόσιου προσώπου». Ένα «δημόσιο πρόσωπο» εκτίθεται, άρα μπορεί να σατιριστεί επίσης. Αν η σάτιρα και η ελευθερία γνώμης υπόκεινται σε περιστατικά σύλληψης, όπως συνέβη με τον κ.Τσιπρόπουλο, τότε γίνεται λόγος για μια Κοινωνία της Πληροφορίας που κάθε άλλο παρά έχει σχέση με την ελεύθερη διακίνηση ιδεών.

Επίσης, ένα άλλο σημαντικό ζήτημα μέσα από το οποίο φαίνεται ότι το θέμα της ελευθερίας του ίντερνέτ, το οποίο διακήρυξε το Φόρουμ, είναι λίγο αμφίβολο, είναι οι ταχύτητες πρόσβασης. Στις ΗΠΑ, γίνεται μεγάλη διαμάχη για το δικαίωμα των εταιρειών παροχής πρόσβασης στο διαδίκτυο (όπως η δική μας Forthnet) να πουλούν το εύρος ζώνης διαμεταγωγής δεδομένων τους (bandwidth) σε παροχείς διαδικτυακού περιεχομένου (όπως π.χ. το in.gr). Σε όλες τις χώρες, μέχρι σήμερα, ο τελικός χρήστης πλήρωνε για την ταχύτητα των δεδομένων που του παρέχει η σύνδεσή του και ήταν αυτός που μετά αποφάσιζε τον τρόπο με τον οποίο θα χρησιμοποιούσε αυτήν την ταχύτητα. Στις Ηνωμένες Πολιτείες όμως, ενώ μέχρι πρόσφατα η παραπάνω πολιτική προστατευόταν από το «first amendment of the internet», οι εταιρείες που πουλούν τις συνδέσεις, πιέζουν το Κογκρέσο να περάσει μια τροπολογία, σύμφωνα με την οποία το διαθέσιμο εύρος ζώνης τους θα το πουλούν, όχι στον τελικό χρήστη, αλλά στους παροχείς του περιεχομένου, δηλαδή στους ιδιοκτήτες των ιστοσελίδων⁴⁷. Αυτό σημαίνει ότι με ένα σύστημα πλειοδοσίας, που πιθανόν να ισχύσει, το διαθέσιμο εύρος ζώνης μπορεί να το μοιράζονται μόνον οι μεγάλες εταιρείες, των οποίων οι δικτυακοί τύποι θα κατεβαίνουν με αστρονομικές ταχύτητες, ενώ όλοι οι υπόλοιποι που δεν θα έχουν να πληρώσουν, θα παρέχουν το περιεχόμενό τους με ταχύτητα σαλιγκαριού ή και καθόλου. Με αυτόν τον τρόπο, οι μικροί ή ανεξάρτητοι παροχείς περιεχομένου δεν θα μπορούν να ανταγωνιστούν τις αντίστοιχες μεγάλες εταιρείες. Αν η πρακτική αυτή γενικευτεί, θα φτάσουμε σε ένα σημείο, όπου οι μεγάλες δικτυακές εταιρείες θα πληρώνουν μεγάλα ποσά στους παροχείς πρόσβασης για την μονοπωλιακή «μεταπώληση» της ταχύτητας που μπορεί να παρέχει ο παροχέας, ελέγχοντας τελικά το περιεχόμενο που φτάνει στον τελικό χρήστη.

Σήμερα, μπορεί να επισημαίνει κανείς, ότι αυτό που τελικά παρατηρείται στον κόσμο της τεχνολογίας είναι ότι το άτομο ανάγεται σε ενεργό πόλο επικοινωνίας με δυνατότητα έκφρασης μέσω πολλαπλών δικτύων, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο την ατομικότητα του, ενώ παράλληλα, η τελευταία, για να ολοκληρωθεί χρειάζεται την «κοινωνία της πληροφορίας», στην οποία θα βρει άλλους δέκτες και πόλους επικοινωνίας. Η σχέση αυτή ξεπερνά τα υφιστάμενα πλαίσια των χωρών-κρατών, καθώς και τον έλεγχο αυτών και ολοκληρώνεται σε παγκόσμιο επίπεδο με πολλαπλές σχέσεις.

Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι εν μέρει, μεταβολές οι οποίες παρατηρούνται στο διεθνές σύστημα και όχι μόνο, αποδίδονται στη διπλή διαδικασία

ενίσχυσης της ατομικότητας που κάνει την εμφάνιση της με την απαίτηση του ατόμου για ελευθερία και δικαιώματα, με παράλληλη ανάδειξη νέων μορφών πολιτικής οργάνωσης. Επιπλέον, θα ήταν σαφώς λίγο επίφοβη, αλλά καθόλου αβάσιμη, η άποψη ότι μια τέτοια κατάσταση θα μπορούσε να δημιουργήσει το πολιτισμικό υπόστρωμα για μια νέα τάξη πραγμάτων. Σίγουρα, οι αποφάσεις για την παγκοσμιοποίηση είναι και πολιτικές και συνήθως ακολουθούν τις εξελίξεις στην τεχνολογία, μιας και η εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας έχει κινητήριο δύναμη την τεχνολογία η οποία εξυπηρετεί την κερδοφορία του κεφαλαίου.

Το ελεύθερο λογισμικό αναμφισβήτητα αποτελεί ένα βασικό σημαντικό εργαλείο των νέων τεχνολογιών. Το κίνημα είναι ένα σύγχρονο κίνημα, όπως και άλλα, που παράγει τόσο ελπίδα όσο και φόβο για το μέλλον, μιας και εναποθέτει κανείς προσδοκίες και απογοητεύσεις σε αυτό. Είναι ένα κίνημα, το οποίο ίσως φαίνεται να έχει την ταυτότητα του τεχνολογικού ντετερμινισμού. Αυτό φαίνεται τόσο από την εργασία όσο και από τις σκέψεις πολλών από τα μέλη του. Θέλουν να πιστεύουν ότι η αλλαγή θα προκύψει από την τεχνολογία. Όμως στην ουσία, δεν είναι ντετερμινιστικό. Τα περισσότερα μέλη του ασχολούνται με την τεχνολογία. Ποιος όμως δεν ασχολείται; Στην καθημερινή μας ζωή, κατακλυζόμαστε από κάθε είδους συσκευές και μηχανές. Βέβαια, η διαφορά είναι ότι (όπως υποστηρίζουν μερικοί) με αυτήν την τεχνολογία θα αλλάξουμε την κοινωνική πραγματικότητα. Και γιατί, λοιπόν, να μην υποστηρίζει κάποιος την ίδια την εργασία του; Πόσο ωραίο θα ήταν, άλλωστε, να μπορούσαν όλοι οι άνθρωποι με την εργασία τους να αλλάξουν τα κακώς κείμενα αυτού του κόσμου! Πάντα είμαστε πιο δημιουργικοί στην εργασία μας όταν πιστεύουμε σε αυτήν. Το μόνο, λοιπόν, που μπορώ να αποδώσω σε κάποια μέλη είναι υπέρμετρος ενθουσιασμός για το αντικείμενο της εργασίας τους. Φυσικά, δεν υποστηρίζω ότι δεν υπάρχουν άτομα τα οποία έχουν ακραίες θέσεις, αλλά έτσι λειτουργεί και μια κοινωνία

Ένα μέλος, μπορεί να πιστεύει ακράδαντα στη δύναμη της τεχνολογίας για την αλλαγή της κοινωνίας, ενώ παράλληλα, μέσω της τεχνολογίας να διαλαλεί τις απόψεις περί ελευθερίας, ισότητας και διαχείρισης της, με βάση τόσο την **αναρχική φιλοσοφία** όσο και την **κομμουνιστική**. Όπως κάποιος έχει διαβάσει σε αυτό το κείμενο, οι αρχές που πρυτανεύουν στη δράση της εν λόγω κοινότητας αντιπροσωπεύουν από μία οπτική πλευρά, την επιβεβαίωση της μαρξιστικής ιδέας, που βλέπει στις κομμουνιστικές αρχές, όχι ως ένα ιδανικό που εφευρίσκεται από οποιουδήποτε μεγάλους φιλοσόφους, αλλά ως το προϊόν της εξέλιξης της κοινωνίας

της ίδιας. Επίσης, σύμφωνα με την άλλη οπτική πλευρά, ο Καφιέρο⁴⁸ (1880) αναφέρει : *«για εμάς, η ελευθερία ισοδυναμεί με την αναρχία και η ισότητα με τον κομμουνισμό. Το επαναστατικό μας σχήμα θα είναι: Επανάσταση=Ελευθερία και Ισότητα=Αναρχία και Κομμουνισμός»*.

Το παραπάνω μπορεί να φανερώσει το πώς, τα οικονομικά συμφέροντα της κεφαλαιοκρατικής τάξης, η οποία και διευθύνει τον τεχνολογικό κόσμο και την πληροφορία, έχουν οδηγήσει σε δυσარέσκεια, με αποτέλεσμα πολλά άτομα-μέλη τα οποία εργάζονταν -ή εργάζονται- σε αυτές τις εμπορικές επιχειρήσεις, καθώς επίσης και άτομα που σχετίζονται με την τεχνολογία -μελλοντικοί προγραμματιστές και μη- να εισχωρήσουν σε μια κοινότητα αντίδρασης και εναντίωσης.

Η παραπάνω διαδικασία, μπορεί να κατανοηθεί πολύ απλά. Πέραν της ανελευθερίας στην επιλογή που έχουν οι χρήστες, πέραν της ανελευθερίας σε βασικά ζητήματα της φύσης της εργασίας της πληροφορικής τεχνολογίας, πέραν από το πατεντάρισμα των γνώσεων και των επιτευγμάτων της ανθρωπότητας, πέραν του μονοπωλίου και της καταστροφής των ιδεών και του καινοτομικού πνεύματος, πέραν της καταπάτησης των καταναλωτικών δικαιωμάτων κτλ., στις μέρες μας, διατυπώνονται μεγάλες ανησυχίες για τη δημιουργία μεγάλων ανισοτήτων, οι οποίες παρατηρούνται τόσο στο εσωτερικό των κρατών που συμμετέχουν στην οικοδόμηση της «κοινωνίας της πληροφορίας», όσο και διεθνώς, από την πρόσβαση στην πληροφορία και την παραγωγή πληροφοριακού πλούτου. Συνεπώς, μπορούμε να επισημάνουμε τον κίνδυνο δημιουργίας ψηφιακού χάσματος, δηλαδή μιας διάκρισης ανάμεσα σε προνομιούχους, που αξιοποιούν τις τράπεζες πληροφοριών, το διαδίκτυο και τις ποικίλες δυνατότητες που προσφέρουν οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές για να βελτιώσουν τις επαγγελματικές και κοινωνικές τους προοπτικές και σε πληροφοριακά φτωχούς, που έχουν περιορισμένη πρόσβαση στα σύγχρονα προϊόντα της τεχνολογίας και στην καλύτερη περίπτωση καταναλώνουν παθητικά τα απλούστερα και μαζικότερα προϊόντα και υπηρεσίες της νέας ψηφιακής εποχής (βλ. Λεάνδρος 2003). Υπό αυτές τις συνθήκες, στην άνιση κατανομή πλούτου, προστίθεται η άνιση κατανομή πληροφοριακών πόρων και των μέσων παραγωγής και διάδοσης της πληροφορίας, δηλαδή μια νέα μορφή κοινωνικού αποκλεισμού, που απειλεί να υποβαθμίσει άτομα, ομάδες του πληθυσμού και ολόκληρες κοινωνίες.

Οι ανισότητες αναπαράγονται και στο διεθνές περιβάλλον, καθώς οι φορείς των αλλαγών είναι οι γιγαντιαίοι πολυεθνικοί όμιλοι της ηλεκτρονικής βιομηχανίας, των τηλεπικοινωνιών και των μέσων επικοινωνίας. Είναι φανερό, ότι η ανάπτυξη των

μέσων επεξεργασίας και διάδοσης της πληροφορίας επηρεάζεται σημαντικά από το επίπεδο της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης κάθε χώρας και ιστορικής περιόδου. Ως συνέπεια, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη ενός διεθνούς καταμερισμού εργασίας, που καθορίζει την κατανομή υλικού πλούτου μεταξύ των κρατών, διαμορφώνεται και ένας καταμερισμός εργασίας, ο οποίος εκφράζει τις ανισότητες που παρατηρούνται διεθνώς ως προς την πρόσβαση στην πληροφορία, τις επικοινωνιακές υποδομές και την παραγωγή πληροφοριακού προϊόντος.

Τα μέλη του κινήματος ελεύθερου λογισμικού γνωρίζουν όλη παραπάνω κατάσταση και αντιτίθενται σε αυτήν. Μόνο που χρησιμοποιεί, πολλές φορές και την ιδεολογία για να πάει πιο πέρα την ύπαρξη του. Σύμφωνα με δηλώσεις του δημιουργού του, καθώς και όλων των μελών, πρωταρχικός σκοπός είναι η ελευθερία του λογισμικού, μια ελευθερία που τη θέτουν συχνά και σε ένα γενικότερο επίπεδο, φτάνοντας πολλές φορές τον ασπασμό θέσεων της φιλοσοφίας του αναρχισμού. Και πράγματι μπορούμε να βρούμε στοιχεία της θεωρίας αυτής ανάμεσα σε ομιλίες του ιδρυτή και αρκετών μελών του κινήματος. Αυτό δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Το κίνημα δεν είναι δογματικό στις ιδεολογικές θέσεις των μελών του, αρκεί να βοηθούν την κοινότητα, να θέλουν την ελευθερία στο λογισμικό. Για το κύριο μέρος του κινήματος, χρειάζεται επίσης και να «ασπάζονται» μια γενικότερη απέχθεια προς το κεφαλαιοκρατικό σύστημα. Αυτό που κάνει εξαιρετική εντύπωση είναι η σύσταση ενός επεκτεινόμενου δικτύου από δίκτυα, που είναι σχεδόν αφοσιωμένο τόσο στην ανατροπή της υπάρχουσας τάξης πραγμάτων, όσο και στην ανάπτυξη αυτόνομων κοινοτήτων ανθρώπων με παρόμοιες απόψεις, τους οποίους ενώνει, με μη ιεραρχικό τρόπο η κοινότητα των επιθυμιών τους και τίποτα άλλο (Κλήβερ 1992). Σε αυτό το σημείο, παρατηρούμε την άμεση σύνδεση του με τα αλλά κοινωνικά κινήματα, που πολεμούν τον καπιταλισμό και αντιτίθενται στην παγκοσμιοποίηση.

Τα σύγχρονα δίκτυα, που αρχικά δημιουργήθηκαν και τέθηκαν σε λειτουργία για να διευκολύνουν την ανάπτυξη μιας τεχνολογίας που υπηρετεί το κεφάλαιο, όχι μόνο δημιουργήθηκαν από τις συλλογικότητες που τα χρησιμοποιούν, αλλά αποτελούν πεδίο διαρκούς σύγκρουσής ανάμεσα στις καπιταλιστικές προσπάθειες επανοικειοποίησης και στην έντονη αφοσίωση των περισσότερων χρηστών στην ελευθερία χρήσης και διακίνησης λογισμικού και πληροφορίας σε όλο το κυβερνοχώρο που δημιούργησαν και συνεχώς δημιουργούν. Η πιο ορατή απόδειξη αυτής της αυτονομίας αλλά και του χαρακτήρα της αντιπαράθεσης που συνεπάγεται, είναι η σύγκρουση ανάμεσα στους χάκερς και στο κράτος.

Όπως προείπα, ο αναρχισμός σίγουρα πλανιέται στο κίνημα αυτό. Φυσικά, υπάρχει ο Στάλμαν, που από πολλούς θεωρείται ηγέτης, όπως και κάποια ομάδα που περιστρέφεται γύρω από τον Linus Torvalds, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι γίνεται λόγος για μια ελίτ που διοικεί. Πέρα από ένα κίνημα ισότητας και ελευθερίας, είναι ένα κίνημα το οποίο έχει οργάνωση και πρέπει να έχει, εφ' όσον θέλει να αναπτυχθεί. Ο Stallman, φυσικά ξεχωρίζει, πως όμως να μην ξεχωρίσει το άτομο που γέννησε και εργάστηκε σκληρά για να κάνει μια ιδέα πραγματικότητα; Και πώς να μην υπάρχει σεβασμός και εκτίμηση προς το πρόσωπο του από τα υπόλοιπα μέλη, ανεξάρτητα αν και κάποια από αυτά δεν συμφωνούν με τις απόψεις του γύρω από συγκεκριμένα ζητήματα. Αυτό δεν σημαίνει για τον Στάλμαν ή για την οργάνωση του κινήματος, ότι τα μέλη αυτά πρέπει να εξοστρακιστούν. Όσο για την εξέχουσα θέση της ομάδας του Linus, σαφώς και αυτή επίσης ξεχωρίζει, χωρίς όμως να σημαίνει ότι αποκτά ηγετικό χαρακτήρα. Ξεχωρίζει γιατί όλοι οι άνθρωποι που βοηθούν το κίνημα, δεν έχουν τις ίδιες γνώσεις με κάποιους άλλους. Άλλωστε, όταν μιλάμε για κίνημα ελεύθερου λογισμικού, η υπερισχύουσα γνώση και ειδικότητα είναι αυτή του προγραμματισμού. Υπάρχουν όμως άτομα μέσα στο κίνημα τα οποία είναι γνωστά και έχουν φήμη, όχι λόγω των ικανοτήτων τους στην πληροφορική, όπως ο Linus αλλά επειδή έχουν επικοινωνιακές ικανότητες και βοηθούν το κίνημα ακτιβιστικά. Γιατί πρέπει να υπάρχει κάτι επικριτικό σε αυτήν την κατάσταση; Όλοι βοηθούν κι όλοι χαίρουν εκτίμησης μέσα στο κίνημα, όλοι είναι ίσοι και ελεύθεροι να βοηθήσουν. Αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να καταργηθούν χαρίσματα και ικανότητες που ένα άτομο μπορεί να έχει. Κάτι τέτοιο θα ήταν εντελώς ισοπεδωτικό προς οποιαδήποτε αναγνώριση της ιδιαίτερης προσωπικότητας του κάθε ατόμου, και θυμίζει ακροδεξιές αντιλήψεις.

Το κίνημα λειτουργεί σαν μεγάλη κοινότητα. Αυτή η κοινότητα, με κέντρο το ίδρυμα ελεύθερου λογισμικού, δουλεύει συλλογικά για αυτήν, καταργώντας χώρο και χρόνο. Η συλλογικότητα της εργασίας, ή η έννοια της κοινότητας δεν απομακρύνονται ως έννοιες από τις θέσεις του αναρχισμού. Στην ουσία, παρατηρούνται στοιχεία από την προσέγγιση του άναρχο-κομμουνισμού. Αν και το κίνημα δεν είναι εναντίον της εμπορικότητας, ένα ελεύθερο λογισμικό μπορεί να το βρει κάποιος σε πολύ μικρό αντίτιμο. Οι άναρχο-κομμουνιστές υποστηρίζουν μια κοινωνία ισότητας, χωρίς αγορά ή αμοιβές, και προτείνουν την ιδέα *«από τον καθέναν σύμφωνα με τη δυνατότητά του, στον καθέναν σύμφωνα με τις ανάγκες του»*⁴⁹. Έχει επισημανθεί μέσα από διάφορες θεωρητικές αναρχικές προσεγγίσεις,

ότι ο αναρχοκομμουνισμός υπήρξε το ρεύμα που στόχευσε ρητά όχι μόνο στην κατάργηση της ανταλλακτικής αξίας, αλλά και στο να αποτελέσει αυτή η κατάργηση το άμεσο περιεχόμενο της επαναστατικής διεργασίας (Πενγκάμ 1987). Αρχές του περιελάμβαναν την κατάργηση του χρήματος και της εμπορικής ανταλλαγής, την υπαγωγή της οικονομίας στην ικανοποίηση των αναγκών ολόκληρου του πληθυσμού, την κατάργηση του καταμερισμού της εργασίας, τη βαθμιαία καθιέρωση της ελκυστικής εργασίας και τη βαθμιαία κατάργηση του κράτους και των κυβερνητικών λειτουργιών, ως διαχωρισμένης σφαίρας της κοινωνίας, μετά την κομμουνιστικοποίηση των κοινωνικών σχέσεων που θα πραγματοποιούσε μια επαναστατική κυβέρνηση. Ο Dejacque το 1857 σε γράμμα του προς τον Proudhon⁵⁰, όριζε γενικά την «αναρχική κοινότητα» ως: «την κατάσταση πραγμάτων όπου ο καθένας θα είναι ελεύθερος να παράγει και να καταναλώνει κατά τη βούληση και σύμφωνα με τις ιδιαίτερες προτιμήσεις του, χωρίς να πρέπει να υποστεί ή ν' ασκήσει οποιονδήποτε έλεγχο σε οτιδήποτε. Όπου η ισορροπία μεταξύ της παραγωγής και κατανάλωσης δεν θα βασίζεται πλέον στον προληπτικό και αυθαίρετο περιορισμό που θα επιβάλλει η μία ή άλλη ομάδα, αλλά στην ελεύθερη κυκλοφορία των ικανοτήτων και των αναγκών του καθένα». Ο Dejacque είδε τον μετασχηματισμό της εργασίας σε «ελκυστική εργασία» ως τον όρο ύπαρξης της κοινότητας. Η ανθρωπόσφαιρα του δε θα είχε ούτε ωράριο εργασίας ούτε υποχρεωτικές ομαδοποιήσεις. Ο αναρχοκομμουνισμός θεωρείται ως η πραγμάτωση των τάσεων προς τον κομμουνισμό και την ελεύθερη ένωση των ατόμων, τάσεων ήδη υπαρκτών στην παλιά κοινωνία. Με αυτήν την έννοια, είναι μια κοινωνική μορφή που καθιερώνει εκ νέου την αρχή της αλληλεγγύης που υπάρχει στις φυλετικές κοινωνίες. Για τον Κροπότκιν (1888), το ουσιώδες και ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της αναρχοκομμουνιστικής κοινωνικής σχέσης ήταν **«η ελεύθερη και αυθόρμητη ένωση ανθρώπων που συνεργάζονται αρμονικά»**. Στην θεωρία της επανάστασης, ο πραγματικός φορέας είναι ο εξεγερμένος λαός κι όχι η εργατική τάξη.

Φυσικά, δεν είναι μόνο αυτή η προσέγγιση του αναρχισμού που παρατηρείται μέσα στο κίνημα. Μπορούν να βρεθούν κι άτομα του ατομικού αναρχισμού ή και άλλων κλάδων του αναρχισμού. Όλοι όμως οι φορείς των παραπάνω απόψεων συμφωνούν στην κεντρική θέση του αναρχισμού⁵¹: **Ο αναρχισμός αντιτάσσεται στους κυβερνήτες. Όλες οι μορφές αναρχισμού αντιτάσσονται σε όλες τις μορφές κυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένου του κράτους, και είναι υπέρ αυτού που αντιλαμβάνονται ως εθελοντικές σχέσεις μεταξύ των ατόμων.**

Δεν μπορεί να υποστηρίξει κάποιος ότι τα παραπάνω δεν ισχύουν για μια μερίδα των ατόμων της προώθησης του κινήματος του ελεύθερου λογισμικού, αλλά ούτε κι ότι ισχύουν απόλυτα, όπως αναφέρθηκε σε άλλο τμήμα αυτής της εργασίας. Ναι μεν, αφορούν κάποιες βάσεις, αλλά προχωρούν κάποιες θέσεις σε άλλο επίπεδο, πιο σύγχρονο και περίπλοκο. Πώς θα μπορούσαμε σήμερα να φτιάξουμε μια κοινωνία χωρίς αμοιβές; Ίσως, η κοινότητα των χάκερ να είναι πιο θετική σε αυτό, αλλά κι αυτό δε το γνωρίζουμε με σιγουριά. Αυτό βέβαια, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, δεν σημαίνει ότι το εν λόγω κίνημα δεν δέχεται άτομα τα οποία δεν ασπάζονται όλες τις θέσεις και τρόπο οργάνωσης ή ανάπτυξης του κινήματος. Στο κίνημα μπορούν να βρεθούν άτομα τα οποία τείνουν προς την «αριστερή πτέρυγα». Και δεν είναι η μόνη περίπτωση, αν σκεφτούμε ότι τον 20^ο αιώνα, αριστεροί και αναρχικοί έχουν ενωθεί σε συνδικαλιστικά κινήματα για στρατευμένα επαναστατικά συνδικάτα. Πολλοί αριστεροί έχουν συμμετάσχει στις επαναστάσεις αναρχικών και πολλοί αναρχικοί συμμετείχαν σε αριστερές επαναστάσεις⁵². Επιπλέον, σήμερα, ένας μεγάλος αριθμός πολιτικών ομάδων επιχειρεί μια σύνθεση της παράδοσης μαρξιστών και αναρχικών, με στόχο μια ελευθερωμένη κοινωνία εργαζομένων. Οι άναρχο-κομμουνιστές και οι μαρξιστές συμφωνούν σχετικά με το επιθυμητό ενός άνευ υπηκοότητας κομμουνισμού (αλλά έχουν διαφορετικά επιχειρήματα για τις φάσεις μιας επανάστασης από τώρα και μέχρι εκείνο το ιδανικό). Φυσικά, όπως έχει πει κι ο ίδιος ο Stallman, χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια ώστε αυτή η ιδεολογική αναφορά του κινήματος να μην διαλυθεί, αλλά να μεγαλώσει ακόμα περισσότερο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αυτό που φάνηκε από το Πρώτο Μέρος της παρούσας εργασίας είναι η τοποθέτηση της τεχνολογίας της πληροφορικής και αντίστοιχα του Κινήματος Ελεύθερου Λογισμικού μέσα στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης. Δείξαμε την ύπαρξη ενός κεφαλαιοκρατικού συστήματος παραγωγής, που αποτελείται από υπερεθνικές επιχειρήσεις, οι οποίες αποτελούν τους φορείς των παγκόσμια επεκτεινόμενων δομών, όπως είναι τα συστήματα τροφοδοσίας, παραγωγής, μάρκετινγκ, επένδυσης, μετάδοσης πληροφορίας και διαχείρισης. Η Πληροφορική (και η Επικοινωνιακή) τεχνολογία, ως βασικός μοχλός της οικονομίας, μπορεί να επιδράσει πάνω στην κοινωνία των πολιτών. Σήμερα, η κυριαρχία μιας παγκόσμιας

αγοράς είναι γεγονός και αποτελεί μια παγκόσμια κοινωνία, την οποία αυτοί που στην ουσία τη «διοικούν» δεν είναι άλλοι από την νέα ελίτ των πολυεθνικών επιχειρήσεων (Sklair 1998 στο Αλεξανδρόπουλος 2004).

Το Κίνημα Ελεύθερου Λογισμικού, είναι κίνημα μη τοποθετημένο σε χώρο και χρόνο, δηλαδή δρα σε παγκόσμιο επίπεδο και δεν αφορά μια συγκεκριμένη χώρα καθώς επίσης και δεν δεσμεύεται από συγκεκριμένους χρονικούς περιορισμούς. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι γεννήθηκε με κύριο στόχο να είναι ελεύθερο το λογισμικό, δηλαδή με στόχο να περιορίσει τακτικές των υπερεθνικών επιχειρήσεων, κυρίως της πληροφορικής, όπως η Microsoft, δηλαδή στην ουσία να περιορίσει τις αρνητικές επιπτώσεις που έχει η οικονομική παγκοσμιοποίηση. Κι ενώ αρχικά φαίνεται να αναφέρεται μόνο σε ένα συγκεκριμένο τομέα, μέσα από τη δράση του, τις συνεργασίες του και την ιδεολογία του, θέλει να πραγματοποιήσει (ή τουλάχιστον να βοηθήσει στο να πραγματοποιηθεί) μια παγκόσμια κοινωνική μεταβολή. Άλλωστε φαίνεται και μέσα από την συνεργασία του με πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις, όπως είδαμε π.χ. με την FFII. Τα άτομα που συμμετέχουν στο κίνημα, πολλές φορές είναι μέλη μη κυβερνητικών οργανώσεων και συμμετέχουν σε πρακτικές άλλων κινήματων, που έχουν στόχο την αλλαγή της καθεστηκυίας τάξης.

Ένα πολύ σημαντικό ζήτημα είναι ο τρόπος οργάνωσης των μελών. Μέσα από έρευνα και συζητήσεις, διαπιστώθηκε ότι τα μέλη δεν περιορίζονται σε «εικονικές συναντήσεις» μέσα στο Διαδίκτυο. Μέλη του, συναντώνται στην πραγματική κοινωνία, έχουν γραφεία, έχουν μέρη στα οποία κάνουν τακτικές συναντήσεις, έχουν τα δικά τους συνέδρια, κάνουν ομιλίες, κάνουν πάρτυ, ώστε να γνωριστούν σε πιο προσωπικό επίπεδο, έχουν έντονη ακτιβιστική δράση και συμμετέχουν σε διαδηλώσεις και πορείες εκφράζοντας τα αιτήματά τους. Έχουν ονόματα και δεν είναι απλά κάποια πρόσωπα πίσω από ένα ψευδώνυμο. Υπό αυτήν την έννοια, δεν είναι ένα κίνημα το οποίο γεννήθηκε μέσα στο Διαδίκτυο, δρα μέσα σε αυτό και δια μέσου αυτού. Ναι, το χρησιμοποιεί σαν εργαλείο επαφής και συνεργασίας, εργαλείο για να γνωστοποιήσει τις ιδέες του, συνεργάζεται με κάποιες δικτυακές κοινότητες και μέλη του ίσως να ανήκουν σε κάποιες από αυτές. Αλλά δεν είναι ένα cyber-movement. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ίσως είναι κάτι ενδιάμεσο, αλλά και αυτό με μεγάλη επιφυλακτικότητα. Δεν νομίζω, ότι πλέον σήμερα, είναι τόσο εύκολο να κατηγοριοποιήσουμε νέου είδους κινήματα σαν αυτό.

Επίσης, δεν είναι ένα εργατικό κίνημα. Αυτό σημαίνει ότι δεν περιλαμβάνει την εργατική τάξη που προσπαθεί για καλύτερες συνθήκες εργασίας, καλύτερο

ωράριο, ή οτιδήποτε τέτοιο. Δεν είναι η εργατική τάξη η οποία επαναστατεί σε κάτι που χτυπά τα συμφέροντα της. Περιλαμβάνει, εργαζομένους, φοιτητές, νέους, όσους έχουν σχέση με κάποια τεχνολογία. Για παράδειγμα, αν εγώ δεν γνωρίζω τίποτα από υπολογιστές, ίσως έχω ένα i-rod για να ακούω τη μουσική μου στο λεωφορείο και ναι μεν, μπορεί στην αρχή να μη γνώριζα ότι είναι μία συσκευή με RPD, τώρα είμαι σε θέση να το γνωρίζω και να κάνω τις επιλογές μου. Το θέμα απασχολεί τους πάντες.

Το κύριο όπλο για τους πιο πολλούς είναι το αντικείμενο της εργασίας τους και μέσω αυτής επιτίθενται. Υπάρχουν τα πολιτιστικά κινήματα, της μουσικής, ή της ζωγραφικής, που μέσω της εργασίας τους, μέσα από ένα κομμάτι μουσικό ή ένα πίνακα ζωγραφικής, πέραν του ότι προσφέρουν μια νέα τάση, πολλά έργα από αυτά εκφράζουν την σκέψεις των δημιουργών τους για την κοινωνία μέσα στην οποία ζουν. Ποιός δεν έχει ακούσει τραγούδι με πολιτικό περιεχόμενο ή δεν έχει δει πίνακα με αποτύπωση της καταπιεστικής κοινωνίας; Αποτελείται, όμως, το κίνημα στη βάση του, απλά από δημιουργούς που εκφράζουν με τα αποτελέσματα της εργασίας τους τη θέση τους απέναντι στην κεφαλαιοκρατική παγκοσμιοποίηση ή μια νέα τάση; Δυστυχώς, ακόμα και από αυτήν την πλευρά, οι δημιουργοί είναι σαν να μην έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιήσουν το κόκκινο χρώμα ή την νότα ντο. Κι αν το κάνουν, θα πληρώσουν γι' αυτό. Και η τάση αυτή δεν αφορά την πληροφορική και μόνο.

Το κίνημα δρα παγκόσμια και έχει παγκόσμια ταυτότητα μιας και εξ αρχής δεν δημιουργήθηκε μέσα σε ένα συγκεκριμένο χώρο. Ξεκίνησε με μια ομάδα ανθρώπων, κάποιοι από τους οποίους άνηκαν στην κοινότητα των χάκερ και επεκτάθηκε μέσω του διαδικτύου σε πολλές χώρες. Η ταυτότητα των μελών, ξεπερνά όρια, όπως είναι αυτά της τοπικότητας, της εδαφικότητας. Όσοι συμμετέχουν και βοηθούν το κίνημα, δεν είναι απαραίτητο να δηλώσουν στοιχεία, όπως τη γέννησης τους ή τα θρησκευτικά τους πιστεύω. Απλώς οφείλουν να βοηθούν το κίνημα, να το στηρίζουν, όποτε το θελήσουν, αλλά και να πιστεύουν σε οικουμενικές αρχές και αξίες, όπως είναι η ελευθερία, η ισότητα, η αλληλεγγύη: οι διαφορετικές κουλτούρες είναι σεβαστές, απαραίτητες ως προς την κατανόηση νόμων και κανόνων του κάθε πολιτισμού, αλλά είναι δευτερευούσης σημασίας μέσα στο κίνημα, εφ' όσον όλοι οι άνθρωποι ασπάζονται τις παραπάνω αξίες. Άλλοι μπορεί να θεωρήσουν ότι οι θέσεις που προβάλλουν είναι εξειδικευμένες, καθώς από τον ορισμό και μόνο της έννοιας του λογισμικού, σαν ταμπέλα του κινήματος, αποξενώνει πολλούς ανθρώπους από το να ασχοληθούν με αυτό. Όμως το λογισμικό αυτό, ως βασικό εργαλείο της

πληροφορικής, αποτελεί και δομικό στοιχείο της κοινωνίας που ζούμε σήμερα. Δηλαδή αφορά όλους τους πολίτες αυτής της κοινωνίας. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το συγκεκριμένο κίνημα, μοιάζει ίσως με αυτά που κυριαρχούσαν σε προηγούμενες δεκαετίες, με τα Νέα κοινωνικά Κινήματα. Εκτός από το εξειδικευμένο θέμα όπως φαντάζει το λογισμικό, αφορά δηλαδή κι ένα συγκεκριμένο κοινωνικό στρώμα, αυτό της ανερχόμενης μεσαίας τάξης, στοιχεία της παλαιά τάξης, και άτομα εκτός αγοράς εργασίας (Offe 1985 στο Αλεξανδρόπουλος 2004). Δεν ισχύει όμως κάτι τέτοιο. Ναι μεν έχει ξεκινήσει από αυτή την κατηγορία ανθρώπων, αλλά σε καμία περίπτωση δεν περιλαμβάνει μόνον αυτήν, αφού πλέον οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές έχουν εισέλθει στη καθημερινή ζωή των περισσότερων ανθρώπων. Αυτοί που βοηθούν το Κίνημα είναι άτομα από όλους χώρους, εργασιακούς και μη, και από όλες τις εργασίες χωρίς να ανήκουν αποκλειστικά σε μία κοινωνική τάξη.

Το Κίνημα χρησιμοποιεί μορφές δράσης οι οποίες είναι νομιμοποιημένες. Επίσης, ισχύει αυτό που αναφέραμε ήδη παραπάνω: στηρίζονται σε μια εργασία, η οποία έχει τη δυνατότητα να προσδίδει επιθετικό και όχι αμυντικό χαρακτήρα, όπως έχει αναφέρει ο Χάμπερμας (Θέσεις 38). Το Κίνημα Ελεύθερου Λογισμικού, δρα επιθετικά, χτυπώντας κατ' ευθείαν την πηγή της δυσaréσκειας του: την οικονομική παγκοσμιοποίηση με τα ίδια της τα όπλα. Ο Μελούτσι (1985) αναφέρει σε μελέτη του, ότι τα νέα κινήματα είναι ανίκανα να διαπραγματευτούν, γιατί δεν έχουν τίποτα να προσφέρουν σε αντάλλαγμα κάποιας παραχώρησης απέναντι στα αιτήματα τους. Αυτό, λόγω της μη διάθεσης τυπικής οργάνωσης και δεσμευτικότητας. Αλλά το συγκεκριμένο κίνημα, έχει ένα είδους οργάνωσης, αν και δεν έχει σε μεγάλο βαθμό χαρακτήρα δεσμευτικό, έχει τη δυνατότητα να διαπραγματευτεί κι αυτό φαίνεται μέσα από τις πολλές κινήσεις που έχει κάνει με κυβερνήσεις και επιχειρήσεις. Ο ίδιος συγγραφέας, επισημαίνει ότι τα νέα κοινωνικά κινήματα προσδιορίζονται από την βραχυχρόνια και ελαστική συμμετοχή, τις χαλαρές δημοκρατικές δομές οργάνωσης, καθώς και την αλληλεγγύη. Πράγματι, σε αυτό το σημείο, παρατηρούμε ότι το κίνημα λειτουργεί με τους παραπάνω τρόπους, αλλά δεν φτάνουν για να το προσδιορίσουν ως νέο κίνημα αφού η συμμετοχή, οι χαλαρές δομές και η αλληλεγγύη ξεπερνούν τα σύνορα μιας κοινωνίας που βασίζεται στο έθνος-κράτος και είναι τα στοιχεία αυτά που το βοηθούν να δρα με μεγαλύτερη ευκολία σε παγκόσμιο επίπεδο. Κι αυτή η *«άρση της αξιωματικής ταύτισης έθνους-κράτους και κοινωνίας συμβαδίζει με τη συνειδητοποίηση της ανάγκης να τοποθετηθεί η ανάλυση κοινωνικών κινήματων*

από το στενά εθνικό πλαίσιο στο οποίο ήταν κυρίως περιορισμένη σε ένα παγκόσμιο πλαίσιο» (Αλεξανδρόπουλος 2004).

Το μέλλον ενός τέτοιου κινήματος δεν μπορεί να προβλεφθεί με ακρίβεια. Άλλωστε το ερώτημα που τίθεται με αυτήν την εργασία είναι το εάν όντως γίνεται λόγος για ένα «κίνημα» έστω κι αν αποκαλείται έτσι. Όπως φαίνεται, μέσα από τις κινήσεις των ατόμων που ασχολούνται με το ελεύθερο λογισμικό, εδώ ενυπάρχει το στοιχείο της σύγκρουσης. Φυσικά, στην παρούσα εργασία, δεν μπορεί να προσδιοριστεί αν ο αριθμός των ατόμων που πρεσβεύουν το συγκρουσιακό στοιχείο αποτελεί την πλειοψηφία ή όχι. Υπάρχει πολιτικό διακύβευμα ή όχι, θεωρώ ότι υπάρχει τουλάχιστον για ένα κομμάτι της κίνησης αυτής, που μέσω του ελεύθερου λογισμικού εναντιώνεται σε υπάρχουσες δομές κυριαρχίας και εξουσίας. Αν λάβουμε υπόψη, ότι σημασία έχουν οι μηχανισμοί των συγκρούσεων (Σεφεριάδης 2006: 9), δηλαδή το πώς τα συλλογικά υποκείμενα αναδύονται και συγκροτούν οργανώσεις, ένας από τους στόχους του κειμένου αυτού ήταν να δείξει ακριβώς αυτό: το πώς ίσως κάποια άτομα πήραν κάποιες αποφάσεις ώστε να ξεκινήσουν μια νέα μορφή κινήματος. Πρέπει να ειπωθεί επίσης, βάσει θεωριών που τοποθετούν τα κριτήρια για το τι είναι κίνημα και τι όχι, ότι η συγκεκριμένη κινηματική υπόσταση έχει παρατεταμένο χαρακτήρα δράσεων (Tarrow στο Σεφεριάδης 2006: 10). Στο ίδιο πνεύμα σύμφωνα με τον Tilly (στο Σεφεριάδης 2006: 10), ο οποίος επισημαίνει πώς ένα κοινωνικό κίνημα είναι αποτέλεσμα τριών αλληλένδετων παραγόντων: εκστρατειών, ρεπερτορίων καθώς και συλλογικών επιδείξεων αξιοσύνης, ενότητας, πολυάριθμου και αφοσίωσης, πάλι η συγκεκριμένη κίνηση πληρεί αυτά τα κριτήρια. Σίγουρα, οι τοπικές διεκδικήσεις εξακολουθούν να δεσπόζουν και το επικοινωνιακό χάσμα εξακολουθεί να υπάρχει, αλλά το αποτέλεσμα της εργασίας του Κινήματος Ελεύθερου λογισμικού περιλαμβάνει την καλύτερευση δομών, ακόμα και υπανάπτυκτων χωρών, ούτως ώστε να μπορούν να διαπραγματεύονται με καλύτερους όρους την παρουσία τους στην παγκόσμια πολιτική και οικονομική σκηνή.

Το παρόν του κινήματος δείχνει ότι βρίσκεται σε μια πολύ καλή φάση εξέλιξης. Γίνεται ολοένα και πιο γνωστό, με αποτέλεσμα να αποκτά δύναμη έκφρασης των απόψεων του. Το κίνημα είναι ανοιχτό σε οποιοδήποτε μπορεί να δώσει βοήθεια, κι αυτό ξεκινά ακόμα κι από τον άνθρωπο που προσφέρει έστω ένα κομμάτι χαρτιού. Και ναι, μπορεί να ξεκινά από ιδέες που αφορούν τον κόσμο της τεχνολογίας, αλλά αυτός δεν είναι ο κόσμος στον οποίο ζούμε τώρα; Μπορούμε να γυρίσουμε πίσω; Άλλωστε, από την στιγμή που συμμετέχουν σε αυτό το κίνημα

άτομα από πολλούς κλάδους και ειδικότητες, από πολλές εθνικότητες, διαφορετικές τοποθετήσεις και διαφορετικές τάξεις (είναι πολυσυλλεκτικό), στην ουσία δεν συμμετέχει η ίδια η κοινωνία; Κι όταν οι διαφορετικές τάξεις και τα φύλα, οι διακρίσεις και η περιθωριοποίηση καταργούνται μέσα σε αυτό το κίνημα, δεν το κάνει σύμμαχο με άλλα κοινωνικά κινήματα που υφίστανται στον πραγματικό κόσμο; Κι εφ' όσον σε αυτό βρίσκουν πρακτική προσεγγίσεις, όπως αυτή του αναρχισμού και του κομμουνισμού σε ευκολότερο βαθμό απ' ότι στην κοινωνία εκτός υπολογιστή, δεν είναι ένα σημαντικό βήμα, που επιβεβαιώνει το γεγονός ότι οι ανθρωπότητα έχει ακόμα την δυνατότητα να αντιδράσει και να μην ισοπεδωθεί από το κεφαλαιοκρατικό σύστημα; Το κίνημα αυτό δεν μας δίνει το ερέθισμα ακόμα και για να σκεφτούμε τη μορφή που μπορεί να έχουν τα κινήματα του μέλλοντος;

Θα πρέπει να σημειώσω, ότι το κίνημα του ελεύθερου λογισμικού βρίσκεται μέσα σε καπιταλιστικές δομές. Γεννήθηκε και υπάρχει μέσα σε αυτές. Κι από την στιγμή που μπόρεσε να γεννηθεί μέσα σε ένα τέτοιο σύστημα, η αισιοδοξία ότι μπορεί να μην ενσωματωθεί σε αυτό είναι μεγάλη, καθώς χρησιμοποιεί ένα βασικό στοιχείο συγκρότησης του συστήματος αυτού, την πληροφορική, η οποία είναι σε θέση να «χτυπήσει» το πυρήνα του κεφαλαίου, την ιδιωτική ιδιοκτησία. Ίσως επειδή η δυναμική πρακτική και η φιλοσοφία του εν λόγω κινήματος να μπορεί να επιδείξει βιωσιμότητα μέσα στη σύγχρονη τεχνολογική εποχή την οποία βιώνουμε και θα εξακολουθεί να υφίσταται σε εντονότερο βαθμό τα προσεχή χρόνια. Και σίγουρα, έχει το δικό του μερίδιο -έστω κι αν θεωρηθεί μικρό- ευθύνης για την αφύπνιση της κριτικής και αντίδρασης προς την οικονομική παγκοσμιοποίηση και την κυριαρχία της ελίτ των υπερεθνικών επιχειρήσεων. Ο Bourdieu σημειώνει *«μπορούμε να καταπολεμήσουμε αποτελεσματικά την τεχνοκρατία, εθνική ή διεθνή, μόνο αν αναμετρηθούμε μαζί της στο προνομιακό της έδαφος, στο έδαφος της επιστήμης, της οικονομικής κατά πρώτο και κύριο λόγο»* (1998: 46).

Τέλος, μέσα απ' όλα που έχουν αναφερθεί ως τώρα, το κίνημα φαίνεται ν' αποτελεί παράδειγμα έκφρασης της αντίφασης μεταξύ των παραγωγικών (και του συνόλου των δημιουργικών) δυνάμεων και των κυρίαρχων κεφαλαιοκρατικών σχέσεων παραγωγής. Και είναι, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Ρούσης (2005: 243), *«η ανάπτυξη της άυλης παραγωγικής δύναμης της γενικής διάνοιας και ειδικότερα της πληροφορικής, η οποία έρχεται σε αντίφαση με τις κυρίαρχες σχέσεις της ιδιωτικής ιδιοκτησίας της γνώσης και της πληροφόρησης»*. Μέσα από το ελεύθερο λογισμικό αποκαλύπτεται αυτή η αντίφαση καθώς αρνείται την ιδιωτική ιδιοκτησία

της γνώσης και της πληροφόρησης, με τα παραγόμενα –στη βάση της συνεργασίας!- άυλα αγαθά ν' αποτελούν κοινωνική ιδιοκτησία την οποία το κεφάλαιο δεν μπορεί να εκμεταλλευτεί προς όφελος του.

Μπορεί το κίνημα κάποιες φορές να παρουσιάζεται ως κάτι χωρίς ταυτότητα και με αντιφατικές δηλώσεις, αλλά αυτό είναι ακριβώς που του προσδίδει και ταυτότητα: η ελευθερία να μεταλλάσσεται, να εξελίσσεται, να αντιφάσκει, να κρίνει και να κρίνεται, να αντιδρά και να αντιτάσσεται, να ονειρεύεται και να έχει όλα τα δικαιώματα της ελευθερίας ύπαρξής. Μια ιδέα υφίσταται σαν πρακτική. Κι αυτό τουλάχιστον μπορεί να γίνει σημείο αναφοράς ενός κινήματος που αξίζει την προσοχή.

Γίνετε εσείς, η αλλαγή που θέλετε να δείτε στον κόσμο
(*Mahatma Gandhi*)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΕΣ-ΠΗΓΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αλεξανδρόπουλος, Στ. (2004) *Συλλογική Δράση και Κοινωνικά Κινήματα*, Διδακτικές σημειώσεις του μαθήματος, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Άρθρο 52 της Ευρωπαϊκής Συνθήκης Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας στη <http://www.european-patent-office.org/legal/epc/e/ar52.html>

Βαζιούλιν, Β.Α. (2004) *Η Λογική της Ιστορίας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Βαίου, Ντ. & Χατζημιχάλης, Κ. (1997) *Με τη ραπτομηχανή στην κουζίνα και τους Πολωνούς στους αγρούς. Πόλεις, Περιφέρειες και Άτυπη Εργασία*, Αθήνα:

Βακαλιός, Θ. (2002) *Τεχνολογία, Κοινωνία, Πολιτισμός*, Αθήνα: Ψηφίδα

Balibar, E. "The notion of Class Politics in Marx", στο Τσεκούρας, Θ. «Πόσο παντοδύναμες είναι οι νέες τεχνολογίες;», *Θέσεις*, τ.32 στη www.theseis.com

Bigelow, R.P. "The challenges of computer law", *Western New England Law Review*, 1985, 7 (3), σ.397 στο Λάζος, «Πληροφορική και έγκλημα», Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2001

Bourdieu, P (1998) *Αντεπίθεση πυρών*, Αθήνα: Πατάκη

Γκισνέλ, Ζ. (1997) *Πόλεμοι στον κυβερνοχώρο, μυστικές υπηρεσίες και Internet*, Στάχυ, Αθήνα

Γλέζος, Δ. *Όχι στις πατέντες λογισμικού*, 20/11/2006 στη www.dimitris.glezos.com

Curran J. *Τα όρια του Τεχνολογικού Ντετερμινισμού. Μια ιστορική Θεώρηση*, Διδακτικές σημειώσεις στο πλαίσιο του μαθήματος *Πολιτική Οικονομία του Ίντερνετ*, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Κρήτης, 2003

Δασκαλάκης, Δ (2000) *Προλεγόμενα για την Εργασία και τις Εργασιακές σχέσεις*, Αντ.Ν.Σακκούλα, Αθήνα

Denning, D. (2001) *Πληροφοριακός Πόλεμος και Ασφάλεια Πληροφοριών των Επιχειρήσεων*, ΊΩΝ, Αθήνα

Dreyfus, H (2003) *Το Διαδίκτυο*, Κριτική, Αθήνα

E-Business Forum (2003) *Ελεύθερο Λογισμικό / Λογισμικό Ανοιχτού Κώδικα (ΕΛ/ΛΑΚ) στην Εκπαίδευση, τη Δημόσια Διοίκηση και στις Επιχειρήσεις Μικρού/Μεσαίου Μεγέθους*, Αθήνα

- Economist Survey (1989) *Business in Britain* στο Τσεκούρας, «Πόσο παντοδύναμες είναι οι νέες τεχνολογίες;», *Θέσεις*, τ.32 στη www.theseis.com
- Edwards O.: «Hackers from hell», *Forbes*, 1995, 9, σ.182 στο Λάζος, «Πληροφορική και έγκλημα», εκδ.Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2001
- Επιτήδειος, Γ. ‘Ελεύθερο Λογισμικό και Λογισμικό Ανοιχτού Κώδικα’ στη www.eeei.gr/interbiz/articles/stallman.htm
- Θεοχαράς, Χ. (1985) Οι σύγχρονες τεχνολογίες (δηλ. η πληροφορική και η μικροηλεκτρονική) και η θεωρία της αξίας, *Θέσεις*, τ.13 στη www.theseis.com
- Habermas J: Νέα κοινωνικά κινήματα, *Θέσεις*, τ. 38 στη www.theseis.com
- Hughes, P.T (1983) *Networks of power: Electrification in Western Society, 1880-1930*, Baltimore, John Hopkins University Press, 1983 στο Λάζος, Γ. (2001), *Πληροφορική και έγκλημα*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη
- Κατσορίδας, Δ., «Αντισταθμιστικές επιδράσεις στην απασχόληση από την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών», *Θέσεις*, τ.58 στη www.theseis.com
- Κατσορίδας, Δ., «Οι αιτίες της ανεργίας και η ανάγκη δημιουργίας Κινήματος ανέργων», *Θέσεις*, τ.62 στη www.theseis.com
- Κοριά, Μπ., “The Restructuring of the Assembly Line: a New Economy of Time and Control”, *Capital and Class*, 11, σ.33-43 στο Δασκαλάκης, Δ. (2000) *Προλεγόμενα για την Εργασία και τις Εργασιακές σχέσεις*, Αθήνα: εκδ.Αντ.Ν.Σακκούλα
- Κοριά, Μπ (1985) *Επιστήμη, Τεχνική και Κεφάλαιο*, Αθήνα: Α/Συνέχεια
- Κοριά, Μπ (1985) *Ο Εργάτης και το χρονόμετρο*, Αθήνα: Κομμούνα
- Λάζος, Γ. (2001) *Πληροφορική και έγκλημα*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη
- Λενιν, (1947) “ Selected works” στο Μαρκοβιτς, Γ. «Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στις εργασιακές σχέσεις και τις νέες τεχνολογίες: η σχέση της τεχνολογίας με τον πολιτισμό», *Θέσεις*, τ.60 στη www.theseis.com
- Λιοδάκης, Γ. (1993) «Η θεωρία της οικονομικής ρύθμισης και ευέλικτης εξειδίκευσης, η κριτική και η σημασία της στην περίπτωση της Ελλάδας», στο Γ.Λιοδάκης (επιμ.) *Κοινωνία, Τεχνολογία και Αναδιάρθρωση της Παραγωγής*, Αθήνα: Παπαζήσης
- Lukacs, G (1971).: *History and Class Consciousness*, Cambridge, MA, MIT Press, στο Robins, K. & Webster, F. (2002) *Η εποχή του Τεχνοπολιτισμού-από την κοινωνία της πληροφορίας στην εικονική ζωή*, Αθήνα: Καστανιώτης

- Μάρκοβιτς, Γ. (1997) «Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στις εργασιακές σχέσεις και τις νέες τεχνολογίες: η σχέση της τεχνολογίας με τον πολιτισμό», *Θέσεις*, τ.60 στη www.theseis.com
- Μαρξ, Κ (2005) *Το Κεφάλαιο*, τόμος 1^{ος}, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή
- Μαρξ, Κ (1978) *Το Κεφάλαιο*, τόμος 3^{ος}, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή
- Μαυρογιαννόπουλος, Ν. ‘Τι είναι το Linux’ 15/2/2000, στη www.hellug.gr/whatislinux/what-is-linux.html
- Melucci, A. (1985) “The symbolic Challenges of Contemporary Movements”, *Social Research*, 52, σ. 789-816, στο *Διδακτικές Σημειώσεις του μαθήματος Συλλογική δράση και κοινωνικά κινήματα*, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Κρήτης
- Μηλιός, Γ. : «Ποιος φοβάται την εργασία; Θρύλοι για το «τέλος της εργασίας» στην «εποχή της αυτοματοποίησης»», *Θέσεις*, τ.57 στη www.theseis.com
- Μητσιάνης, Γ. (2005) *Πτυχές της Καπιταλιστικής Αναδιάρθρωσης και Νέες Τεχνολογίες*, Διπλωματική Διατριβή, ΠΜΣ Κοινωνική και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Τομέας Κοινωνικών Επιστημών, Γενικό Τμήμα, Πολυτεχνείο Κρήτης
- Michalowski, R.J&Phuhl, E.H. (1991) “Technology, property and law: The case of computer crime”, *Crime Law and Social Change*, 15, στο Λάζος, Γ. (2001) *Πληροφορική και έγκλημα*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη
- Μπιτσάκης, Ε. (2003) *Θεωρία και Πράξη, προβλήματα φιλοσοφίας του ανθρώπου*, Αθήνα: Gutenberg
- Μπογιόπουλος, Γ. «Οργάνωση FFII, Χρήστες όλων των PC ενωθείτε! Αντάρτικο στην εξουσία του Μπιλ Γκέιτς», θέμα «Έψιλον» της *Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας*, τ.784, 22-23/4/2006
- Offe, C.: “New Social Movements:Challenging the Boundaries of Institutional Politics”, *Social Research*, 52, 1985, s.817-868. Απόδοση στα ελληνικά Αλεξανδρόπουλος Στ. (2003), *Διδακτικές σημειώσεις του μαθήματος Συλλογική δράση και κοινωνικά κινήματα*, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Κρήτης
- Πατέλης, Δ. (2004) *Τέχνη και Τεχνολογία*, Διδακτικές σημειώσεις, Πολυτεχνείο Κρήτης, Χανιά
- Πατέλης, Δ. (2004) *Φιλοσοφία της επιστήμης*, Διδακτικές σημειώσεις, Πολυτεχνείο Κρήτης, Χανιά
- Πατέλης, Δ. (2004) *Εισαγωγή στη φιλοσοφία*, Διδακτικές σημειώσεις, Πολυτεχνείο Κρήτης, Χανιά

Παπαθανασόπουλος, Στ. (2002) «Εισαγωγή» στο Robins, K. & Webster, F. (2002) *Η εποχή του Τεχνοπολιτισμού-από την κοινωνία της πληροφορίας στην εικονική ζωή*, Αθήνα: Καστανιώτης

Ποντικοπαγίδα στο HMMY (2006) 'Defectiveby Design', στην περιοδική έκδοση Ηλεκτρονικών Φοιτητών στο Πολυτεχνείο Κρήτης, Οκτώβριος, φ.3

Robins, K. & Webster, F. (2002) *Η εποχή του Τεχνοπολιτισμού-από την κοινωνία της πληροφορίας στην εικονική ζωή*, Αθήνα: Καστανιώτης

Ρούσης, Γ. (2005) *Σύγχρονη επαναστατική διανοήση*, Αθήνα: Γκοβοστή

Σεφεριάδης, Σ. (2006) «Συγκρουσιακή πολιτική, συλλογική δράση, κοινωνικά κινήματα: μια αποτύπωση», *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 27: 7-42

Shallit J. «Μια σύντομη ιστορία της πληροφορικής», μετάφραση της σελίδας στη <http://hyperion.math.upatras.gr/courses/comp99-00geo/mst/history.html>

Skair L: "A transnational Capitalist Class?", paper to the *ESRC Transanational Communities Programme Seminar*, Faculty of Anthropology and Geography, Univerisity of Oxford στο *Διδακτικές Σημειώσεις* (2003) του μαθήματος Συλλογική δράση και κοινωνικά κινήματα, Στ.Αλεξανδρόπουλος, Στ., Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σταματόπουλος, Δ. (2001) «Κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της κοινωνίας των πληροφοριών» στη www.istoselides.gr/pro/html

Συλλογή κειμένων, *Αναρχοκομμουνισμός: η διερεύνηση του μέλλοντος στο παρόν, ανθολογία κειμένων των: Κροπότκιν, Καφιέρο, Μαχόν, Ποστ, Πενγκάμ, Κλήβερ* (2004), εκδοτική ομάδα Κόκκινο Νήμα σε χίλια αντίτυπα. Χρησιμοποιήθηκαν τα κείμενα:

α) Πένγκάμ, Αλαίν: «Αναρχοκομμουνισμός» (δημοσιεύστηκε το 1987 στη συλλογή άρθρων με τίτλο *Non-market socialism in the Nineteenth and Twentieth Centuries* (εκδ. Macmillan)

β) Καφιέρο, Κάρλο: «Επανάσταση, αναρχία και κομμουνισμός» (παρουσιάστηκε από τον ίδιο στο Συνέδριο Αναρχικής Ομοσπονδίας του Ζυρά τον Οκτώβριο του 1880, έχει ξαναδημοσιευτεί στα ελληνικά ως παράρτημα στην εξαντλημένη ελληνική έκδοση της *Σύνοψης του Κεφαλαίου*, εκδ. Ελεύθερος Τύπος, 1980)

γ) Κροπότκιν, Πιοτρ: «Το σύστημα της μισθωτής εργασίας» (δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στην γαλλική αναρχική εφημερίδα *La Revolte* το 1888 και συμπεριελήφθη στη συλλογή άρθρων *Η κατάκτηση του Ψωμιού* που εκδόθηκε στη Γαλλία το 1892.

δ) Κλήβερ, Χάρν: «Ο Κροπότκιν, η αυτοαξιοποίηση και η κρίση του μαρξισμού» (παρουσιάστηκε στο Συνέδριο για τον Πιοτρ Κροπότκιν που οργάνωσε η Ρωσική Ακαδημία Επιστημών για την 150ή επέτειο της γέννησης του στη Μόσχα το 1992)

Τζιάντζη, Δ., «Το μανιφέστο των χάκερ» του Μακένζι Γουάρκ, θέμα «*Έψιλον*» της *Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας*, τ.739, 12/6/2006

- Tarrow, S (1998), *Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics*, 2^η έκδοση, Cambridge University Press, Cambridge στο Σεφεριάδης Σ. (2006) Συγκρουσιακή πολιτική, συλλογική δράση, κοινωνικά κινήματα: μια αποτύπωση, *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 27: 7-42
- Tilly, C (2004), *Social Movements, 1768-2004*, Paradigm Publishers, London στο Σεφεριάδης Σ. (2006) ‘Συγκρουσιακή πολιτική, συλλογική δράση, κοινωνικά κινήματα: μια αποτύπωση, *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 27: 7-42
- Τσεκούρας Θ. «Πόσο παντοδύναμες είναι οι νέες τεχνολογίες;», *Θέσεις*, τ. 32 στη www.theseis.com
- Φαράκος, Γ (1987) *Επιστημονικοτεχνική Επανάσταση και εργατική τάξη*, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή
- Φραγκομιχελάκης, Μ (2002) «Κοινωνία της Γνώσης και/ή Κοινωνία της ανεργίας», στο *Πρακτικά 2^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Κοινωνιολογίας*
- Φραγκομιχελάκης, Μ (2005). *Διδακτικές σημειώσεις του μεταπτυχιακού μαθήματος Περιφερειακή Ανάπτυξη και Τεχνογνωσίες*, Γενικό Τμήμα, Τομέας Κοινωνικών επιστημών, Πολυτεχνείο Κρήτης

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Bimber B. (1990) “Karl Marx and the Three Faces of Technological Determinism”, *Social Studies of Science*, 20 (1): 333-351
- Braverman, H. (1975): *Labour and Monopoly Capital*, New York: Monthly Review Press
- Bezroukov, N. (2004) *BSD vs. GPL: A Framework for the Social Analysis*, ebook, www.softpanorama.org/Copyright/Licence_classification/socialroots.complexity and Never Ending Process of Interpretation of GPL
- Caffentzis, G. (1997) ‘Why Machines Cannot Create Value?’, in J.Davis, T.Hirschl & M.Stack (ed) *Cutting Edge-technology, information, capitalism and social revolution*, London-New York: Verso
- Dejacque, J. (1857) “De l’etre-humain male et femelle, Lettre a P.J.Proudhon” στη www.joseph.dejacque.free.fr/ecrits/preludelapjp.htm
- Gleick, J. (1999) ‘Making Microsoft safe for Capitalism’ στη www.around.com/microsoft.html
- Halbert, D. (1998) ‘Weaving Webs Of Ownership’ στη <http://www.futures.hawaii.edu/dissertation.html>
- Halbert, D. (1994) ‘Computer technology and legal discourse – the potential for modern communication technology to challenge legal discourses of authorship

- and property', *Murdoch University Electronic Journal of Law*, vol.1, num.2, May στη <http://www.austlii.edu.au/au/journals/MurUEJL/1994/2.html>
- Kaser, R.T (2000) 'If information wants to be free...then who's going to pay for it?', *D-Lib Magazine*, vol.6, num.5, στη <http://www.dlib.org/dlib/may00/kaser/05kaser.html>
- Kenney, M (1997) 'Value Creation in the Late Twentieth Century: The Rise of the Knowledge Worker', in J.Davis, T.Hirschl & M.Stack (ed) *Cutting Edge-technology, information, capitalism and social revolution*, London-New York: Verso
- Kopetz, H (1993) 'The Software Market: Emerging Trends', in UNIDO (United Nations Industrial Development Organization) (ed) *Software Industry: current trends and implications for developing countries*, Vienna
- Lessig, L. (2002) 'Introduction' in *Free Software, Free Society: selected essays of Richard M.Stallman*, GNU Press, www.gnupress.org
- Meyer, G & Thomas, G: 'The Baudy World of the Byte Bandit: a postmodernist interpretation of the computer underground' στη <http://www.soci.niu.edu/~gmeyer/baudy.html>
- Morris-Suzuki, (1997) 'Robots and Capitalism', in J.Davis, T.Hirschl & M.Stack (ed) *Cutting Edge-technology, information, capitalism and social revolution*, London-New York: Verso
- Neumann, A.Lin: 'Information wants to be free – but this is ridiculous' στη <http://www.wired.com/wired/archive/3.10/piracy.html>
- Norton, R.D. (1998) 'Where are the world's top 100 I.T firms – and why?' *Bryant College preliminary draft*, στη <http://www.ersa.org/ersaconfs/ersa98/papers/301.pdf>
- Perelman, M. (1991) *Information, Social Relations and the Economics of High Technology*, London: Macmillan Academic and Professional LTD
- 'Policy Debate: Is Microsoft A Monopoly?' (2003) South-Western College Publishing – Economics στη www.swlearning.com/economics/policy_debates/microsoft.html
- Proudhon στη www.softpanorama.org/Copyright/Licence_classification/references.shtml#Proudhon18xx
- Raymond E (1998) www.softpanorama.org/Copyright/Licence_classification/references.shtml#Raymond1998a

Raul, V.: “Free Software and Market Relations” (part of a debate that took place on a Francophone internationalist communist listserv.)
www.oekonux.org/texts/marketrelations.html

Ray, Y. (2001) ‘The real Microsoft Monopoly’ στη <http://librenix.com/?inode=1059>

Stallman, R. (2002) *Free Software, Free Society: selected essays of Richard M. Stallman*, GNU Press, www.gnupress.org

Tolvalds L: (2002)
www.softpanorama.org/Copyright/Licence_classification/references.shtml#Tolvalds2002a

Verzola, R. (1996) ‘US sets its own definition of “piracy”’ στη <http://www.sn.apc.org/nitf/verzola.htm>

Verzola, R ‘Information monopolies and the WTO’ στη <http://www.sunonline.org/trade/areas/develop/10090196.htm>

Wad, A. (1993) ‘The potential Role of Software in Enhancing the Competitiveness of Developing Country Firms’, in UNIDO (United Nations Industrial Development Organization) (ed) *Software Industry: current trends and implications for developing countries*, Vienna

ΑΛΛΕΣ ΣΥΝΔΕΞΕΙΣ

‘Πατέντες λογισμικού; Όχι ευχαριστώ!’, Ελευθεροτυπία, 20/6/2004 στη www.iospress.gr

www.epatents.hellug.gr/pages/short_introduction

www.swpat.ffii.org/papers/euoparl0309/plen05/index.en.html

www.epatents.hellug.gr/pages/pr_2005-02-03

www.europa.eu.int/comm/internal_market/en/indprop/comp/com02-92el.pdf

Απομαγνητοφώνηση της ομιλίας του προέδρου του Ιδρύματος Ελεύθερου Λογισμικού (FSF) στο Πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ (25/3/02: <http://swpat.ffii.org/papers/rms-cam020325/rms-cam020325.en.pdf>)

Phil Salin «Freedom of Speech in Software» (1991) Επιχειρηματολογία του προέδρου της American Information Exchange Corporation εναντίον των πατέντων λογισμικού, βασισμένη στις αρχές της ελευθερίας του λόγου. Πρόκειται για την πρώτη εφαρμογή των αρχών αυτών στο λογισμικό. Παραλληλίζει την εφαρμογή ενός μονοπωλίου στη χρήση ιδεών του λογισμικού με την εφαρμογή λογοκρισίας στη λογοτεχνία.: <http://philsalin.com/patents.html>

www.ellak.gr

www.hellug.gr/gr

www.gnu.org

www.opensource.org

www.ffii.org

www.defectivebydesignh.org

www.flickr.gr

www.eff.org

www.drm.info

www.dimitrisglezos.com

www.leioparfree.fr/FFII

www.bsa.org

www.pathfinder.gr

www.yme.gr

www.indymedia.gr

www.linux.gr

www.counter.li.org/estimates.php

www.vancouver-webpages.com/vanlug/1999-3/0475.html

www.en.wikipedia.org/wiki/Anarchism_and_society

www.en.wikipedia.org/wiki/Anarchism_and_Marxism-

www.en.wikipedia.org/wiki/Anarchism

www.gnu.org/gnu/thegnuproject.html

www.softpanorama.org/Copyright/Licence_classification/references.shtml#AnarchismFAQ

www.indymedia.org/uk/en/2003/12/283113.html

Διανομές Ελεύθερου Λογισμικού

www.slackware.com

www.redhat.com

www.debian.org

www.suse.com

www.caldera.com

www.linux.corel.com

www.linux-mandrake.com

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

A) HELLUG**ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ ΕΝΩΣΗΣ ΧΡΗΣΤΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ ΛΙΝΟΥΞ ΕΛΛΑΔΑΣ (Ε.Χ.Φ.Λ.Ε) -
Hellenic Linux User Group (HELLUG)****ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄ - ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ****ΑΡΘΡΟ 1ο: Επωνυμία - Έδρα - Διάρκεια**

Ιδρύεται επιστημονικός σύλλογος με την επωνυμία «ΕΝΩΣΗ ΧΡΗΣΤΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ ΛΙΝΟΥΞ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Χ.Φ.Λ.Ε.) - Hellenic Linux Users Group (HELLUG)» με έδρα την Αθήνα, σκοπό μη κερδοσκοπικό και χρονική διάρκεια αόριστη.

ΑΡΘΡΟ 2ο: Σκοποί - Επιδιώξεις

Σκοποί του σωματείου είναι:

1. Η σύσφιξη των δεσμών και των σχέσεων μεταξύ των Ελλήνων χρηστών του Linux (λειτουργικό σύστημα για ηλεκτρονικούς υπολογιστές) καθώς και η παροχή αλληλοβοήθειας μεταξύ αυτών.
2. Η διεξαγωγή εκπαιδευτικών ή άλλων δραστηριοτήτων με σκοπό την βελτίωση των γνώσεων των μελών του πάνω σε θέματα του Linux.
3. Η δημιουργία, τροποποίηση και προσαρμογή στις ελληνικές ανάγκες λογισμικού, που σχετίζεται με το Linux καθώς και η ελεύθερη διανομή του.
4. Η προβολή και προώθηση του Linux τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο με σκοπό την ευρύτερη διάδοσή του μεταξύ των χρηστών Η/Υ.
5. Η ευαισθητοποίηση και ενημέρωση κρατικών ή ιδιωτικών φορέων αλλά και γενικότερα οποιουδήποτε ενδιαφερόμενου σχετικά με το Linux και των θεμάτων που άπτονται τόσο αυτού όσο και γενικότερων θεμάτων πληροφορικής.
6. Η ερευνητική δραστηριότητα τόσο αυτόνομα εντός του συλλόγου, όσο και σε συνεργασία με άλλους εθνικούς ή διεθνείς φορείς σε τομείς που σχετίζονται με την πληροφορική και το Linux.

ΑΡΘΡΟ 3ο: Μέσα εκπλήρωσης των σκοπών

Κατάλληλα μέσα για την επίτευξη των παραπάνω σκοπών θεωρούνται κυρίως τα παρακάτω:

1. Το ανθρώπινο δυναμικό του συλλόγου με την αφιλοκερδή υποστήριξη και βοήθεια που προτίθενται να διαθέσει.
2. Η συνεργασία με φορείς και άτομα εκτός συλλόγου, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, εάν κριθεί ότι μπορεί να συμβάλει στην εκπλήρωση των στόχων του.
3. Κάθε άλλο μέσο, που κατά την κρίση του Διοικητικού Συμβουλίου, υπηρετεί τους σκοπούς του Σωματείου.

ΑΡΘΡΟ 4ο: Πόροι του σωματείου

1. Οι πόροι του σωματείου είναι οι ακόλουθοι:
 1. Η εγγραφή και οι συνδρομές των μελών του.
 2. Οι τόκοι των κεφαλαίων.
 3. Δωρεές, κληρονομιές, συνεισφορές από οποιονδήποτε είτε εντός του συλλόγου είτε εκτός αυτού.
 4. Πάσης φύσεως οικονομικές ενισχύσεις, που προέρχονται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου.
 5. Επιχορηγήσεις και άλλες οικονομικές ενισχύσεις Κοινοτικών, Δημοσίων, Δημοτικών και άλλων αρχών.
 6. Τυχόν έσοδα από οργάνωση σεμιναρίων, εγκατάσταση λογισμικού ή παροχή άλλων υπηρεσιών. σχετιζόμενων με τους σκοπούς και τα μέσα του συλλόγου.
 7. Πώληση εντύπων υπό κάθε μορφή (ηλεκτρονική, έντυπη κλπ.)
 8. Έκτακτες εισφορές, προτεινόμενες από το Δ.Σ. και εγκρινόμενες από την Γ.Σ.
 9. Οποιαδήποτε άλλη πηγή, εφ' όσον δεν αντιβαίνει την υπάρχουσα νομοθεσία και δεν έρχεται σε αντίθεση με τους σκοπούς του σωματείου, κατόπιν συμφώνου γνώμεως της Γ.Σ.
2. Κληροδοσίες και δωρεές υπό τρόπο γίνονται δεκτές, ύστερα από έγκριση της Γενικής συνέλευσης κατά πλειοψηφία.
3. Η εκμετάλλευση της κινητής και ακίνητης περιουσίας του Σωματείου δε μπορεί σε κάθε περίπτωση, να συνεπάγεται την ανάμειξη αυτού σε κερδοσκοπικές δραστηριότητες και σκοπούς πέραν των στόχων του σωματείου.
4. Το Δ.Σ. διαχειρίζεται την περιουσία του σωματείου κατά το δοκούν, με σκοπό την συντήρησή της, πάντα σε συμφωνία με τη σχετική νομοθεσία, και λογοδοτεί επ' αυτού στην Γ.Σ.

ΑΡΘΡΟ 5ο: Σφραγίδα του σωματείου

Ο Σύλλογος έχει κυκλική σφραγίδα, η οποία φέρει στην περιφέρειά της τον τίτλο του Συλλόγου και το έτος ιδρύσεως αυτού και στο κέντρο πιγκουίνο με ελληνική σημαία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΛΩΝ-ΣΥΛΛΟΓΟΥ**ΑΡΘΡΟ 9ο: Δικαιώματα μελών**

1. Όλα τα μέλη έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Η ιδιότητα του μέλους δε μεταβιβάζεται ούτε κληρονομείται.
2. Κάθε εγγεγραμμένο μέλος έχει τα παρακάτω δικαιώματα:
 1. Να συμμετέχει στις συνεδριάσεις της Γ.Σ του Σωματείου.
 2. Το δικαίωμα του “εκλέγειν και εκλέγεσθαι”, εφ' όσον έχει συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας του και είναι ταμειακώς εντάξει.
 3. Να λαμβάνει γνώση οποτεδήποτε των πρακτικών και των λαμβανομένων από τη Γ.Σ. και τ' άλλα καταστατικά όργανα αποφάσεων.
 4. Να λαμβάνει γνώση του εισαγόμενου από το Δ.Σ. στη Γ.Σ. ισολογισμού.
 5. Να υποβάλλει στη Γ.Σ. εγγράφως, ηλεκτρονικώς ή προφορικώς προτάσεις ή ενστάσεις σχετικές με την επίτευξη των στόχων του Σωματείου.
 6. Να λαμβάνει χρηματική ενίσχυση, από τους πόρους του Συλλόγου, κατόπιν αποφάσεως του Δ.Σ. επικυρωμένης από τη Γ.Σ., για την παραγωγή έργου το οποίο έχει συμβάλλει στην προώθηση των σκοπών του Συλλόγου.
 7. Να μετάσχει στις ειδικές επιτροπές που μπορεί να δημιουργήσει ο Σύλλογος.

ΑΡΘΡΟ 10ο: Υποχρεώσεις μελών

Κάθε μέλος του Σωματείου έχει τις παρακάτω υποχρεώσεις:

1. Να συμμετέχει στις Γ.Σ και να συμπαραστέκεται στα όργανα της Διοίκησης κατά την άσκηση των καθηκόντων της.
2. Να τηρεί το καταστατικό και να συμμορφώνεται με τις αποφάσεις της Γ. Σ. και του Δ.Σ. του Σωματείου.
3. Να μην αντιστρατεύεται τα συμφέροντα του Σωματείου.
4. Να υπερασπίζεται ιδιωτικώς και δημοσίως το έργο του Συλλόγου.
5. Τέλος, υποχρεούται να καταβάλλει στο ταμείο του Σωματείου:
 1. Το εφάπαξ δικαίωμα εγγραφής του, που ορίζεται σε πέντε χιλιάδες δρχ. (5000).
 2. Το ποσό της ετήσιας συνδρομής που ανέρχεται σε δύο χιλιάδες δρχ. (2000).
 3. Κάθε άλλη έκτακτη εισφορά, όπως αυτή προβλέπεται να ορίζεται, προς αντιμετώπιση έκτακτων δαπανών του Σωματείου.
6. Εφεξής, το ποσό δικαιώματος εγγραφής και ετήσιας συνδρομής θα καθορίζεται από την Γ.Σ. κατόπιν προτάσεως του Δ.Σ.
7. Έκτακτες εισφορές αποφασίζονται από το Δ.Σ. και εγκρίνονται από την Γ.Σ.

ΑΡΘΡΟ 11ο: Διαγραφή μέλους

1. Τα μέλη υποχρεούνται να καταβάλουν την ετήσια συνδρομή, εντός του τελευταίου τριμήνου του έτους. Απαγορεύεται η συμμετοχή στις Γ.Σ. μέλους, το οποίο μέχρι της ενάρξεως της Γ.Σ. δεν έχει εκπληρώσει τις οικονομικές του υποχρεώσεις σύμφωνα με το παρόν καταστατικό.
2. Όσα εγγεγραμμένα μέλη καθυστερήσουν την ετήσια συνδρομή ή τις άλλες οικονομικές υποχρεώσεις που καθόρισε το Δ.Σ. ή η Γ.Σ., πέραν του εξαμήνου το Δ.Σ. τα ειδοποιεί μ' επιστολή ν' ανταποκριθούν εντός διαστήματος 30 ημερών, αλλιώς διαγράφονται με απόφαση της Γ.Σ. ύστερα από πρόταση του Δ.Σ.
3. Όταν το διαγεγραμμένο για οικονομικές οφειλές μέλος καταβάλει αυτές, τότε αυτοδικαίως επανεγγράφεται.
4. Ένα διαγεγραμμένο μέλος δε δικαιούται να απαιτήσει την επιστροφή χρημάτων ή να διεκδικήσει άλλα περιουσιακά στοιχεία του Συλλόγου.

ΑΡΘΡΟ 12ο: Αποχώρηση μέλους

1. Τα μέλη αποχωρούν οικειοθελώς απ' το Σωματείο, κατόπιν εγγράφου δηλώσεως προς το Δ.Σ. Το μέλος που αποχωρεί υποχρεούται στην εκπλήρωση των μέχρι της αποχώρησής του υποχρεώσεων έναντι του Συλλόγου.
2. Η αποχώρηση του γνωστοποιείται σε όλα τα υπόλοιπα μέλη, είτε με συμβατικό τρόπο ή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.

ΑΡΘΡΟ 13ο: Αποβολή μέλους

1. Σε μέλος που δεν τηρεί τους όρους του καταστατικού, που αντιδρά άμεσα ή έμμεσα στους σκοπούς του Σωματείου, που παραβαίνει τις διατάξεις του Νόμου περί Σωματείων ή προβάλλει προσκόμματα στην εκτέλεση των αποφάσεων του Δ.Σ. και της Γ.Σ. και συμπεριφέρεται κατά τρόπο ασυμβίβαστο προς τα συμφέροντα του Συλλόγου, γίνονται κατ' αρχήν συστάσεις από το Δ.Σ.
2. Αν δεν συμμορφωθεί, αποβάλλεται οριστικά ύστερα από αιτιολογημένη απόφαση του Δ.Σ., η οποία λαμβάνεται με μυστική ψηφοφορία και πλειοψηφία των 2/3 του συνόλου των μελών.
3. Με την ίδια διαδικασία αποφασίζει και για την αποβολή μέλους που έχει καταδικαστεί γι' αξιόποινη πράξη, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα.

4. Πριν από την έκδοση της οριστικής απόφασης περί αποβολής μέλους, το ενδιαφερόμενο μέλος καλείται απ' το Δ.Σ. να απολογηθεί εγγράφως εντός ευλόγου προθεσμίας, μετά την πάροδο της οποίας το Δ.Σ. αποφαινεται και άνευ αυτής.
5. Κατά της αποφάσεως αποβολής μέλους δύναται ν' ασκηθεί από το αποβληθέν μέλος η κατά το άρθρο 88 του ΑΚ προβλεπόμενη προσφυγή.
6. Το αποβληθέν μέλος δεν δύναται να έχει καμία οικονομική ή άλλη αξίωση έναντι του σωματείου.
7. Τον πειθαρχικό έλεγχο του Δ.Σ. και της Ελεγκτικής Επιτροπής ασκεί η Γ.Σ.

ΑΡΘΡΟ 23ο: Λήψη αποφάσεων Γ.Σ.

1. Δικαίωμα συμμετοχής και ψήφου στις Γ.Σ. έχουν όλα τα οικονομικώς τακτοποιημένα μέλη. Οι Γ.Σ. διευθύνονται από τον Πρόεδρο, ο οποίος εκλέγεται από τα παρόντα μέλη μετά από υπόδειξη της πλειοψηφίας αυτών. Κατά τον ίδιο τρόπο εκλέγεται και ο Γραμματέας της Γ.Σ. ο οποίος τηρεί τα πρακτικά.
2. Ο Πρόεδρος διευθύνει τις συζητήσεις, καθορίζει σειρά ομιλητών, μεριμνά για την τήρηση της ημερήσιας διάταξης και την τάξη.
3. Οι αποφάσεις της Γ.Σ. λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία των μελών που συμμετέχουν σ' αυτή.
4. Ο τρόπος λήψης αποφάσεων είναι ανάλογος του είδους της Γ.Σ.:
 1. Ηλεκτρονική Συνέλευση: Ένα θέμα τίθεται σε ψηφοφορία και καλούνται όλα τα μέλη να ψηφίσουν σε χρονικό διάστημα που καθορίζει ο Πρόεδρος του Δ.Σ. Η ψηφοφορία γίνεται είτε με την αποστολή της ηλεκτρονικής αποστολής στον listserver ή στον Πρόεδρο, ή με αποστολή συμβατικής επιστολής στον Πρόεδρο. Μετά το πέρας της ψηφοφορίας ο Πρόεδρος ανακοινώνει το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας.
 2. Συμβατική Συνέλευση: Οι ψηφοφορίες γίνονται σύμφωνα με το σχετικό άρθρο του καταστατικού.
5. Για τις συζητήσεις στη Γ.Σ., τις ψηφοφορίες και γενικά τις αποφάσεις που λαμβάνονται, τηρούνται με τη φροντίδα του Γραμματέα πρακτικά, που καταχωρούνται σε ειδικό βιβλίο και υπογράφονται από τον ίδιο.

B) Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Ελεύθερου Λογισμικού

"Free όπως στην Ελευθερία"

• Γιατί υπάρχουμε;	• Ποιά είναι η δουλειά μας;
• Πώς μπορείτε να μας βοηθήσετε;	• Ποιούς θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε;
• Τί είναι Ελεύθερο Λογισμικό;	• Τί είναι το GNU Project;

Καλώς ήρθατε στην αρχική σελίδα του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Ελεύθερου Λογισμικού. Το Ίδρυμα ιδρύθηκε στις 10 Μαρτίου του 2001 και υποστηρίζει όλους τους Ευρωπαϊκούς προσανατολισμούς για το Ελεύθερο Λογισμικό, ειδικά το [GNU Project](#). Υποστηρίζουμε ενεργά την ανάπτυξη του Ελεύθερου Λογισμικού και προάγουμε τα Λειτουργικά Συστήματα που είναι βασισμένα στο GNU όπως το GNU/Linux. Επίσης, παρέχουμε ένα κέντρο βοήθειας για πολιτικούς, δικηγόρους και δημοσιογράφους ώστε να εξασφαλίσουμε το νομικό, πολιτικό και κοινωνικό μέλλον του Ελεύθερου Λογισμικού.

Latest news

- FSFE Newsletter 2006-10-05
Topics: Regional and international Fellowship meetings, FSFE at the Wizards of OS in Berlin, Georg Greve at SERCI workshop in Helsinki, Finland, FSFE at WIPO General Assembly, Other public appearances. [[Διαβάστε περισσότερα...](#)]
- DRM.info: Informing about the dangers of controlling private media use 2006-10-03
Early this morning, a group of contributing organisations and authors launched DRM.info, a collaborative information platform about the potential dangers of Digital Restriction Management (DRM) initiated by the Free Software Foundation Europe (FSFE). The contributing groups come from different areas, such as digital freedom, network activism, consumer rights and libraries. [[Διαβάστε περισσότερα...](#)]
- FSFE Newsletter 2006-09-08
Topics: Moving forward in the GPLv3 public consultation process, SELF project issues call for material, New office in Sweden, School of Art and Design Zürich donates hosting services to FSFE, Giacomo Poderi ends his internship, Alex Antener joins the core team. [[Διαβάστε περισσότερα...](#)]
- FSFE Newsletter 2006-08-10
Topics: SELF project officially launched, Second draft of the GPLv3 presented, Bernhard Reiter spoke at University of Bayreuth (Germany), Free Software at Campus Party in Valencia (Spain), Experts Meeting on Internet Governance Forum, Microsoft

Upcoming events

- Fellowship meeting in Vienna 2006-10-20
The fourth Austrian Fellowship meeting takes place on 20 October starting at 18:00 in Vienna at the Metalab, Rathausstraße 6, first district. As usual, this invitation addresses to all people interested in FSFE or Free Software. We are looking forward to many attendants!
- Internetdagarna, Stockholm, Sweden 2006-10-24
2006-10-25
At the Internet days 2006 in Stockholm, Sweden, FSFE vice president Jonas Öberg will participate in a panel discussion on open document formats. The FSFE will also be present with a booth during the event.
- "LinuxWorld Expo", London, UK 2006-10-25
2006-10-26
FSFE will be at the "LinuxWorld Expo" in London, on the 25th/26th of October. FSFE will have a booth at the event. Please come and visit us to learn more about Free Software, the work of the FSFE and the Fellowship.
- GPLv3, DRM, and the Linux kernel 2006-11-04
Dublin, Ireland. Ciarán O'Riordan will give a presentation on GNU GPLv3 regarding the state of the discussion and the options open on DRM and tivoisation - using the Linux kernel as an example. This presentation will be part a day-long event for the ILUG AGM.
- OpenTuesday at Digicomp, Zurich, Switzerland 2006-11-07

fined another 1.5m EUR per day, 280.5m EUR total, FSFE servers moved. [[Διαβάστε περισσότερα...](#)]

GPL Version 3, Draft #2 2006-
Published 07-27

After six months of public comment, the second public discussion draft of GPLv3 is now online - responding to public input about patents, Digital Restrictions Management, and global enforceability among other things. [[Διαβάστε περισσότερα...](#)]

The president of FSFE, Georg Greve, will give a lecture titled "Kommerzielle, praktische und gesellschaftliche Aspekte Freier Software" during the forthcoming OpenTuesday meeting, in Zurich. The lecture is starting at 18:00, 7th of November. OpenTuesday meetings are monthly meetings where experts are invited to talk and spread awareness about Free Software issues.

[More events...](#)

[More news...](#)

[[RSS](#)]

[[RSS](#)]

Ποιά είναι η δουλειά μας;

- Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Ελεύθερου Λογισμικού είναι διαθέσιμο στον οποιοδήποτε ως σημείο επικοινωνίας και βοήθειας για όλα τα θέματα που αφορούν το Ελεύθερο Λογισμικό.
- Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Ελεύθερου Λογισμικού κάνει δημόσιες σχέσεις για την ανάδειξη του Ελεύθερου Λογισμικού με το να είναι το αρμόδιο κέντρο και με το να προσπαθεί να ανοίξει διάλογο με πολιτικούς και με τον Τύπο.

Αυτό γίνεται προσπάθεια να επιτευχθεί σε τοπικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο.

- Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Ελεύθερου Λογισμικού συνεργάζεται στενά με δικηγόρους που είναι ενεργοί στον τομέα του Ελεύθερου Λογισμικού στα Πανεπιστήμια, αλλά και στην πράξη, ώστε να μπορεί να ακολουθεί και να επηρεάζει το νομικό υπόβαθρο.

Επίσης συνεργάζεται με δικηγόρους σε όλη την Ευρώπη ώστε να μεγιστοποιήσει τη νομική ασφάλεια του Ελεύθερου Λογισμικού.

- Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Ελεύθερου Λογισμικού υποστηρίζει, συντονίζει και αναπτύσσει εργασίες στον τομέα του Ελεύθερου Λογισμικού, ειδικά το GNU Project.

Επίσης παρέχει υπολογιστικούς πόρους στους προγραμματιστές του Ελεύθερου Λογισμικού ώστε να τους βοηθήσει στο να συνεχίσουν τις εργασίες τους.

- Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Ελεύθερου Λογισμικού βοηθά εταιρίες στο να αναπτύξουν επιχειρηματικά μοντέλα βασισμένα στο Ελεύθερο Λογισμικό ή

να προσαρμόσουν ήδη υπάρχοντα μοντέλα σε αυτό. Ενθαρρύνει εταιρίες στο να εξελιχθούν όσο γίνεται πιο κοντά στο Ελεύθερο Λογισμικό.

Για να διευκολύνει την εμπορική επιτυχία των εταιριών που βασίζονται στο Ελεύθερο Λογισμικό, το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Ελεύθερου Λογισμικού επίσης αναζητεί τρόπους για να διευρύνει την αγορά του Ελεύθερου Λογισμικού.

- Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Ελεύθερου Λογισμικού βοηθά το συντονισμό και τη δικτύωση άλλων πρωτοβουλιών στην περιοχή του Ελεύθερου Λογισμικού.

Πώς μπορείτε να μας βοηθήσετε;

Ο πιο άμεσος τρόπος για να υποστηρίξετε τη [δουλειά](#) και [τους στόχους](#) του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Ελεύθερου Λογισμικού είναι μέσω εθελοντικής προσφοράς για διάφορα πράγματα που πρέπει να γίνουν. Είμαστε ιδιαίτερα ευτυχείς για τη βοήθεια που έχουμε δεχθεί από την κοινότητα μέχρι στιγμής και καλωσορίζουμε κάθε νέο εθελοντή.

Αν δεν το έχετε ήδη κάνει, εμείς σας προτείνουμε να γραφτείτε στις [λίστες ηλεκτρονικού ταχυδρομείου](#) του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Ελεύθερου Λογισμικού, για τις οποίες ενδιαφέρεστε και να ρίξετε μια ματιά στα αρχεία τους ώστε να δείτε τι έχει ήδη συζητηθεί.

Αν νιώθετε πως μπορείτε και θέλετε να μας βοηθήσετε στις εργασίες μας, ένα email στην κατάλληλη λίστα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου είναι ένας καλός τρόπος για να αναμειχθείτε. Αν δεν μπορείτε να βρείτε την κατάλληλη λίστα, μπορείτε να στέλνετε τα emails σας στη διεθνή ομάδα team@fsfeurope.org.

Πιο συγκεκριμένες εργασίες με τις οποίες χρειαζόμαστε βοήθεια:

Σελίδες Ιστού (Web pages)

Οι σελίδες Ιστού είναι ένα συνεχές πρόβλημα. Η διατήρησή τους στην επικαιρότητα και η διαθεσιμότητά τους σε όσες περισσότερες γλώσσες γίνεται, χρειάζονται συνεχώς την προσοχή μας. Συγχρόνως, είναι ένας από τους καλύτερους τρόπους για την πληροφόρηση γύρω από το Ελεύθερο Λογισμικό, από τα θέματα της ψηφιακής μας κοινότητας και της δουλειάς του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Ελεύθερου Λογισμικού.

Χέρι βοήθειας από εσάς είναι καλοδεχούμενο τόσο σε μόνιμη ή μη μόνιμη βάση. Παρακαλούμε να αναζητήσετε περισσότερες πληροφορίες και οδηγίες [εδώ](#).

[ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ] Αν νιώθετε διάθεση να αναλάβετε την ευθύνη της βοήθειας προς τρίτους ώστε να βοηθήσουν στις σελίδες Ιστού, να συντονίζετε τους εθελοντές και να ενημερώνετε μέσω των σελίδων Ιστού για τα τεκταινόμενα, παρακαλούμε επικοινωνήστε με τη λίστα για τις [σελίδες Ιστού](#).

Μεταφράσεις

Ένα κεντρικό θέμα το οποίο μονίμως χρειάζεται μεταφράσεις είναι ο ιστότοπος, για τον οποίο μπορείτε να βρείτε συγκεκριμένες [πληροφορίες](#).

Όμως, ο ιστότοπος δεν είναι το μόνο πράγμα που χρειάζεται μετάφραση και διορθώσεις. Τα δελτία τύπου, οι μπροσούρες και τα φυλλάδια μπορούν να απευθυνθούν σε πολύ περισσότερους ανθρώπους όταν είναι μεταφρασμένα. Η βοήθεια σε αυτόν τον τομέα είναι ιδιαίτερα καλοδεχούμενη.

Περίπτερα προβολής

Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Ελεύθερου Λογισμικού πρέπει να έρχεται σε επαφή με ανθρώπους εκτός της κοινότητας ώστε να τους βοηθάει στο να κατανοήσουν πως υπάρχουν περισσότερα πράγματα στο Ελεύθερο Λογισμικό από απλώς ωραία προγράμματα και να τους ενημερώνουν σχετικά με το Ίδρυμα.

Ένα σημαντικό μέρος αυτού του κόσμου στον οποίο θέλουμε να απευθυνθούμε βρίσκεται σε εκθέσεις και εκδηλώσεις. Αλλά παρόλο που υπό κανονικές συνθήκες μπορούμε να παρέχουμε όλα όσα χρειάζονται για να στηθεί ένα περίπτερο, υπάρχει ένα πράγμα που δεν μπορούμε να παράγουμε: ανθρώπινο δυναμικό

Χρειαζόμαστε εθελοντές που να είναι παρόντες στα περίπτερα, να μιλάνε με τον κόσμο, να τους εξηγούν τη φιλοσοφία του Ελεύθερου Λογισμικού, καθώς και τι είναι το Ίδρυμα Ελεύθερου Λογισμικού και το GNU Project. Τίποτα δεν είναι χειρότερο από ένα άδειο περίπτερο προβολής. Επίσης, προτιμούμε την οργάνωση αυτών των περιπτέρων να την αναλαμβάνουν τοπικοί εθελοντές.

Η Οργάνωση των εμφανίσεων σε εκδηλώσεις και εκθέσεις συνήθως λαμβάνει χώρα στις τοπικές ηλεκτρονικές λίστες ταχυδρομείου ή στην κεντρική [λίστα συντονισμού των περιπτέρων](#).

Διάφορες εργασίες για το κοινό

Μπορείτε να παρακολουθήσετε και να ακολουθήσετε κάποιες από τις τρέχουσες εργασίες του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Ελεύθερου Λογισμικού στη διεύθυνση http://savannah.gnu.org/pm/?group_id=53. Μη διστάζετε να προτείνετε νέα θέματα. Αν θέλετε να συμμετέχετε ενεργά στη διαχείριση των εργασιών, μπορούμε να σας παρέχουμε με τα απαιτούμενα δικαιώματα ώστε να το κάνετε αυτό.

Δωρεές

Ένας άλλος τρόπος να υποστηρίξετε το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Ελεύθερου Λογισμικού είναι μέσα από δωρεές. Όπως με οποιονδήποτε άλλο οργανισμό, η αποτελεσματικότητα του Ιδρύματος εξαρτάται από τους οικονομικούς του πόρους. Η πληρωμή ανθρώπων για να δουλεύουν στο Ελεύθερο Λογισμικό, να τυπώνουν φυλλάδια, να επικοινωνούν με δημοσιογράφους και πολιτικούς, να παρέχουν υποδομή για εργασίες και πολλά ακόμα, εξαρτώνται από τους οικονομικούς πόρους. Αν νιώθετε πως μπορείτε να συνεισφέρετε οικονομικά στην εργασία μας, θα βρείτε πληροφορίες για το πώς να το κάνετε αυτό στη σελίδα για τις [δωρεές](#).

Γ) FFII

Welcome to the FFII

The Foundation for a Free Information Infrastructure (FFII) is a non-profit association supporting the development of information goods for public benefit, based on copyright, free competition, and open standards. More than 850 members, 3,000 companies and 100,000 supporters have entrusted the FFII to act as their voice in these matters. See: [Mission](#) statement of the FFII

[FFII membership assembly](#) to be held on 25 November 2006, Munich

News

- 12 oct: [European Parliament turns around EPLA resolution](#)
- 29 sep: [Greek MEP Papastamkos questions the Commission on EPLA and software patents](#)
- 28 sep: [IT Industry Association warns MEPs about dangers of proposed European patent courts](#)
- 21 sep: [Commission unable to answer MEPs on Patent Litigation Agreement](#)
- 11 sep: [Second IPR Enforcement Directive lacks all precision, should be rejected](#)
- 11 Aug: [Michel Rocard MEP asks key questions on the European Patent Litigation Agreement](#)
- 14 July: [Eva Lichtenberger MEP asks Commission about second closed SME consultation](#)
- 14 July: [Hammerstein MEP questions the Commission about common goals of the defunct software patent directive and the EPLA](#)

Software patents: Round 3

In January 2006 Hartmut Pilch, founder and vice-president of FFII, answered a question by the press: Does the Community Patent restart the debate over patents for computer-implemented inventions (software patents)? Why or why not? This is his reply:

- *It restarts the push for software patents, without a debate. But there wasn't much of a debate during the past two pushes either.*
The term "CII" was a propaganda term, designed to avoid a debate. Anyone who uses this term implicitly agrees that computer programs, when described in the language of patent claims, can qualify as "inventions" under Art 52 of the European Patent Convention (EPC) and are therefore patentable subject matter (which said article says they are not).
In 1999-2000, there was a debate. The Commission and EPO proposed that software and business method patents are needed in Europe, and for that reason the law (European Patent Convention) must be changed. The proponents lost the debate. That was round 1 of the European software patent struggle.
Then came round 2 with the term "CII" in the title of a directive proposal. Anyone who quoted the title had to agree to the underlying assumption. That way they thought they could win without a debate, but they failed again.
Now comes round 3. It started in July 2005, when the proponents of software patentability agreed to drop the directive and push for the Community Patent instead.

Just as in November 2000, when they agreed to drop the EPC revision plan and push for a wordplay directive instead.

The Community Patent plan doesn't even mention the subject of software, although, make no mistake about it, software patentability is one of the main drivers of these plans. Instead of directly imposing software patentability, the proposal is now to remove the patent system even further from legislative review by any democratically elected parliament. Thus in effect legislative power is handed over to a few top judges and to the circle of administrative officials that is running the European Patent Office and the EU Council's patent policy working party. There are even moves to explicitly make EPO case law binding on the new EU patent institutions. Of course all this goes without mentioning the word "software" or "computer", but the underlying issue is clearly understood.

The Community Patent has failed for 25 years due to resistance from many quarters within the patent lobby itself. If now suddenly this resistance can be overcome, there isn't much need to explain what is the driving force that is overcoming it.

Activities**Current Projects**

Sponsors and donors are welcome to participate in the following active projects, or suggest their own projects.

Brussels Coordination Office

- **Goals:** to create a full-time Brussels team to coordinate EU activity.
- **Resources:** two full-time staff (one professional, one intern).
- **Budget:** for 2006 - salary costs: EUR 44,000; expenses (intern): EUR 7,500; office (3 people): EUR 5,500; expenses (travel): EUR 2,500. Donated time: 3,100 hours (planned 2006).
- **Date:** 1 February 2006.
- **Donors:** [OSI](#), [iMatix](#), FFII own funds.
- **Contact:**

Community Patent Consultation

- **Goals:** to organise a representative industry response to the Commission's community patent consultation.
- **Budget:** donated time: 350 hours (to date).
- **Date:** 1 March 2006 - July 2006.
- **Donors:** FFII own funds.
- **Results:** <http://consultation.ffii.org>.
- **Contact:**

Regionalisation

- **Goals:** to organise national FFII chapters to allow more effective communications with the public, press, and national politicians. Mainly conducted by on-site missions.
- **Budget:** donated time: 2,500 hours (total for 2006). Travel costs: 27,500 (total for 2006).
- **Date:** 1 January 2006.
- **Donors:** FFII own funds, anonymous donors.
- **Contact:**

Gauss Patent Database

- **Goals:** to build a searchable database of EPO-granted software patents,
- **Resources:** 10 days software development.
- **Budget:** EUR 2,000 (software development). Donated time: 150 hours (900 hours already spent in 2005).
- **Date:** 1 April 2006.
- **Donors:** [Bewegungsstiftung](#), FFII own funds, anonymous donors.
- **Contact:**

Enforcement Directive (IPRED2)

- **Goals:** to organise a representative industry response to the Commission and Council's proposed IP enforcement directive.
- **Budget:** donated time: 150 hours (planned).
- **Date:** 15 March 2006.
- **Donors:** none yet.
- **Contact:**

WIPO representation and follow-up

- **Goals:** follow and provide input to WIPO projects and conferences

- **Budget:** donated time: 500 hours spent until now
- **Date:** 29 October 2005
- **Donors:** none yet
- **Contact:** Rebentisch (arbenti *at* ffii.org)

FFII New Platform

- **Goals:** to build a new FFII communications platform, based on a new web site and new project organisation tools. It includes a monthly newsletter, cleaned-up email lists, fifipedia, and other tools.
- **Budget:** donated time: 2,000 hours (total for 2006).
- **Date:** 1 March 2006.
- **Donors:** FFII own funds.
- **Contact:**

Planned Projects

EPO Case Law Adjustment

- **Goals:** to reverse EPO TBA case law through targetted oppositions.
- **Budget:** EUR 250,000. donated time: 2,500 hours (total for 2006).
- **Date:** not started.
- **Donors:** none,
- **Contact:**

US Patent Reform Documentation

- **Goals:** document positions and proposals of US stakeholders, bring more transparency into the US patent reform process develop demand
- **Budget:** EUR 60,000 (campaigner, travel to the states)
- **Date:** not started.
- **Donors:** none.
- **Contact:**

US Software Patent Petition

- **Goals:** Set up a petition similar to Eurolinux for the USA, raise funds from the US
- **Budget:** EUR 6000
- **Date:** not started.
- **Donors:** none.
- **Contact:**

Campaigns

EU software patents

- [Community Patent Consultation](#) (2006) - Commission consultation on the future of the European patent system
- [Conference on "Claiming Economic Majorities: the Software Patent Case"](#) (2005)
- [Conference on "Patent Policy Making"](#) (2005)
- [Economic Majority](#) (2005) - A European SME campaign against software patents
- europarl.ffii.org (2005) - Our demands for the historical 2nd reading vote in the European Parliament
- noepatents.ffii.org No Software Patents! - A popular campaign site edited by Peter Gerwinski
- patinfo.ffii.org A German popular campaign site managed by Peter Gerwinski
- Nosoftwarepatents.com (2004) - A popular website founded by Florian Müller which raises awareness about software patents (later transferred to the FFII)

- [Protect Innovation](#) (2004) - A website by FFII UK which collects business testimonies
- [Webshop](#) (2004) - A collection of software patents which E-Commerce solution providers might infringe
- [Conference on "Regulating Knowledge: Costs, Risks, and Models of Innovation"](#) (2004)
- [Conference on "Software Patent Legislation Benchmarking"](#) (2004)
- Call for Action [I](#), [II](#), [III](#) - Demands of FFII and businesses, academics and citizens concerning planned patent regulation
- [Eurolinux Petition](#) (2000) - FFII was a founding member of the Eurolinux Petition which attracted over 400 000 signatures

WIPO development agenda and A2K

- FFII signed a [NGO Group Statement Supporting the Friends of Development Proposal](#)

Data retention

- In December 2005 FFII actively supported the campaign by [ISPs and Civil Rights Groups](#) against costly blanket monitoring of all telecommunications (data retention)

Open standards

- FFII.sk campaigns for Open Document formats (2005-)

Copyright regulation

FFII supports author's rights and interoperability enforcement.

- FFII [analysed IPRED2](#)
- FFII FR supported [EUCD.info](#) (2005/2006)
- FFII signed Berlin Declaration on Collectively Managed Online Rights: Compensation without Control (2004)
- FFII UK campaign regarding IPRED1 (2004)

EU R&D framework program 7

- FFII drafted amendment proposals to the Buzek report (2006)

Information goods for public benefit

- [wortbasar.ffii.org](#) (~2000) - early FFII campaign for free German dictionary resources
- [CJK](#) - FFII provides webhosting for a LaTeX 2e macro package which enables the use of CJK scripts (Chinese/Japanese/Korean) in various encodings, written by Werner Lemberg.
- [Groff](#) - FFII hosts the famous groff tool. the groff (GNU Troff) software is a typesetting package which reads plain text mixed with formatting commands and produces formatted output. Groff now supports HTML.
- UMI (Universal Media Interface, Thomas Tanner)
- MHLT - Multilingualer Hypertext
- [c42pdf](#), transformation tool for document scans, used by document delivery services such as [subito](#) at German University libraries

External software patent campaigns

- [No EU eLearning patents petition](#) (2006)
- [Nosoftwarepatents - Award](#) - An initiative by 1&1 Internet (2006)

- ThankPoland.info - by Norbert Bollow, aimed to thank the government of Poland for its strong role in the Council of Ministers
- Patentfrei.de - by a German SME coalition
- Softwarepatente.com (2004)

Welcome to the FFII supporter web site

This web site is for people who are active or want to be active in FFII. It contains instructions and procedures on how to do several things. At the time of this writing it is under heavy construction, but depending on why you are here you should be able to find a better place from the menu on the left or from the table that follows.

To use your login name and password to log in get editing rights on this site:

- in the left-hand menu, choose "login"
- enter your (aktiv) login and password
- after you're logged in you end up on your "preferences" page -> go to the above url
- click on the "speech bubble" icon on the right near the top

See [Naming Standards for Workgroups](#).

Current FFII workgroups

These workgroups were formally approved by the board on 7 October 2006:

Name	Description	People responsible	Email
d-m	Digital majority	Benjamin Henrion, Pieter Hintjens	
e-m	Economic majority	uhlmann, phm, Ivan Villanueva	sarji-help
eupat	Movement for an improved European patent system	Ante Wessels, Jonas Maebe, Hartmut Pilch	
10cc	10 Core Clarifications	Erik Josefsson, Benjamin Henrion, Józef Halberstadt	
gauss	Gauss	Jonas Bosson	gauss-parl
GPLv3	GPLv3	Erik Josefsson, Marcus Vinicius, Pieter Hintjens	
ipred2	IPRED2	Ante Wessels, Jonas Maebe, André Rebentisch,	ipred
mbrman	Membership management	Pieter Hintjens, Jochen Ahleff, Jeroen Dekkers	membersys-discuss
nsp	http://www.nosoftwarepatents.com/	phm, Ivan Villanueva, andreaht, pieterh	nsp-help
openstd	Open standards	Alberto Barrionuevo, Benjamin Henrion, André Rebentisch	
press	Press	Jonas Maebe, Pieter Hintjens	media-parl , media-help
regional	Regionalisation	Antonis Christofides, Gérald Sedrati-Dinet, Pieter Hintjens	

sysadmin	Server administration	Jeroen Dekkers, Tonnerre Lombard, Bernhard Kaindl	polis-parl , polis-help
wipo	WIPO	André Rebentisch, Rufus Pollock, Tonnerre Lombard	
www	Web sites	Antonis Christofides, Heather Stern	polis-parl , polis-help

Articles

- [How to recognise, prevent, and treat burnout](#) - by Pieter Hintjens

Creating a new chapter

(aka Regionalisation workgroup)

This is work in progress. In heavy construction, that is. In fact, we haven't even started. But we have setup a working group with the purpose of easing the creation of national chapters. We will need to provide a template for statutes, and instructions for the people who are going to do it.

If you are managing a national chapter or intend to create one, it is a good idea to participate in the working group. Contact anthony@itia.ntua.gr.

The working group currently consists of Gérald Sédrati-Dinet, Antonis Christofides, Erik Josefsson, Laura Creighton, and Andreas Trawoeger.

Basic principles

Find bellow, a first (unsorted) bullet list of basic principles that could be stated for the creation of a national chapter and relations with "mother FFII" :

- There should be compatibility between object of national chapters and object of mother FFII.
- In their statutes, national chapters should include a reference to mother FFII.
- Wording of statutes can be adapted to the specific legal case of each country (for eg. in some countries, it could be easier to have a minimal document for statutes and to put more details in rules of procedure).
- Statutes of national chapters should be submitted to mother FFII for approval.
- Members of national chapters are managed locally.
- Members of national chapters are automatically members of mother FFII (without voting right by default).
- Mother FFII should have access to data concerning members of national chapter.
- Membership fees are collected locally.
- 50% of mebership fees and donations are given back to mother FFII.
- Members should subscribe (and be approved according to local rules) via national chapter (when a national chapter exists in their country).
- Members who subscribe directly via mother FFII are ignored from national chapters.
- Relations with press are managed locally, in coordination with other national chapters and mother FFII.
- Relation with enterprises are managed locally, in coordination with other national chapters and mother FFII.
- A national chapter should appoint at least: a president, a treasurer, a contact with mother FFII, a responsible for contact with press, a responsible for contact with enterprises (roles can ve taken by the same person).
- A national chapter should have a website www.ffii.xx or xx.ffii.org.

Those items are still to be discussed, developped (with rationales). Given that wording of statutes is heavily dependant of national laws with regard to associations, I (gibus) don't think

that this working group will end up with a template for statutes, but merely with some guidelines...

Purpose of mother FFII

Current purpose

Currently FFII's purpose is written on <http://www.ffii.org/assoc/statut/zweck/index.en.html>:

- The purpose of FFII is promotion of data-processing literacy by supporting the creation of those public information goods on whose free availability private productivity in data processing depends most, and by supporting research into the effects of different regulatory frameworks on such productivity. The statutory purpose of the Foundation for a Free Information Infrastructure is Popular Education by Accessibilising, Newly Creating and Legally Securing) of public interest information works. The aim of the association is public education by accessibilising, newly creating and legal securing of public information goods, ie information goods for which the following criteria can be best applied:

Free use

Everybody can use (e.g. that it can be used, developed and redistributed, at least if the conditions needed for public benefit as listed here are preserved) the information, without needing the consent of possible owners (e.g. owner of author, copyright, patent, exploitation or other rights).

Openness of sources

The information is available in source form (primary form), i.e. the form in which it was designed and would be used for further development by the author. Everybody has the chance to grasp the initiative to further develop the information good. The way for doing this is not blocked by unnecessary barriers. For further development no non-free development tools are needed.

Interoperability

The information can be used and developed independently of other information goods, especially independently from software products that do not satisfy both above criteria. All "system requirements" of the information good are publicly specified, i.e. not in the form of manufacturers' or product names but in form of references to freely available descriptions of freely implementable interfaces. These interfaces allow automatized access for the main functionality available to the outside, are built up systematically and do not contain unneeded complexity, are fixed by definitive documentation and independent from the further development of the information good.

Educational value

The information opens access to knowledge and methods hitherto closed. It is suited to increase the ability of their users. It does not contain any anti-enlightenment elements (e.g. product advertisement, pornography and hate propaganda).

Example of FFII France

In order to be compatible with FFII's purpose without overlapping with other existing (free software) associations, FFII.fr has adopted the following objective (raw translation from <http://www.ffii.fr/statuts-ffii-france>, no legal value):

- Purpose of the Association [FFII.fr] is to defend information rights and freedoms, mainly including:
 - rights of authors and users of software according to national and international laws ;
 - legal security of producers and users of softwares, notably with regard to software patents.

- Any related activity is also concerned.

Note that the statutory objectives are further developed on rules of procedure (rough translation of <http://www.ffii.fr/reglement-interieur-ffii-france>):

- FFII.fr, beyond objectives defined in Art. 2 of statutes, acts in the following directions:
 - articulating its actions and ressources with the ones of FFII, association currently registered in Munich, which FFII.fr is the French chapter;
 - encouraging debates on rights of authors of softwares and facilitating spreading information about these rights, organising any kind of events in order to defend legal security of authors and users of softwares;
 - promoting actions to raise awareness and educate public at large, medias, enterprises and politicians.

Rules for membership fees

The following rules have been proposed for managing membership fees. They seem to be well accepted, but have not been formally approved by the board or by the [Membership management](#) workgroup.

- Only 12.78 shall be the "membership fee"; anything given above that amount will be considered a "donation".
- A new member shall be considered to be a member since the day after the board approves.
- The membership fee for the first year of membership shall be the fraction of 12.78 that corresponds to the fraction of the year that the new member is a member.

Creating a new chapter

(aka Regionalisation workgroup)

This is work in progress. In heavy construction, that is. In fact, we haven't even started. But we have setup a working group with the purpose of easing the creation of national chapters. We will need to provide a template for statutes, and instructions for the people who are going to do it.

If you are managing a national chapter or intend to create one, it is a good idea to participate in the working group. Contact anthony@itia.ntua.gr.

The working group currently consists of Gérald Sédrati-Dinet, Antonis Christofides, Erik Josefsson, Laura Creighton, and Andreas Trawoeger.

Basic principles

Find bellow, a first (unsorted) bullet list of basic principles that could be stated for the creation of a national chapter and relations with "mother FFII" :

- There should be compatibility between object of national chapters and object of mother FFII.
- In their statutes, national chapters should include a reference to mother FFII.
- Wording of statutes can be adapted to the specific legal case of each country (for eg. in some countries, it could be easier to have a minimal document for statutes and to put more details in rules of procedure).
- Statutes of national chapters should be submitted to mother FFII for approval.
- Members of national chapters are managed locally.
- Members of national chapters are automatically members of mother FFII (without voting right by default).
- Mother FFII should have access to data concerning members of national chapter.
- Membership fees are collected locally.

- 50% of mebership fees and donations are given back to mother FFII.
- Members should subscribe (and be approved according to local rules) via national chapter (when a national chapter exists in their country).
- Members who subscribe directly via mother FFII are ignored from national chapters.
- Relations with press are managed locally, in coordination with other national chapters and mother FFII.
- Relation with enterprises are managed locally, in coordination with other national chapters and mother FFII.
- A national chapter should appoint at least: a president, a treasurer, a contact with mother FFII, a responsible for contact with press, a responsible for contact with enterprises (roles can ve taken by the same person).
- A national chapter should have a website www.ffii.xx or xx.ffii.org.

Those items are still to be discussed, developped (with rationales). Given that wording of statutes is heavily dependant of national laws with regard to associations, I (gibus) don't think that this working group will end up with a template for statutes, but merely with some guidelines...

Purpose of mother FFII

Current purpose

Currently FFII's purpose is written on <http://www.ffii.org/assoc/statut/zweck/index.en.html>:

- The purpose of FFII is promotion of data-processing literacy by supporting the creation of those public information goods on whose free availability private productivity in data processing depends most, and by supporting research into the effects of different regulatory frameworks on such productivity. The statutory purpose of the Foundation for a Free Information Infrastructure is Popular Education by Accessibilising, Newly Creating and Legally Securing) of public interest information works. The aim of the association is public education by accessibilising, newly creating and legal securing of public information goods, ie information goods for which the following criteria can be best applied:

Free use

Everybody can use (e.g. that it can used, developed and redistributed, at least if the conditions needed for public benefit as listed here are preserved) the information, without needing the consent of possible owners (e.g. owner of author, copyright, patent, exploitation or other rights).

Openness of sources

The information is available in source form (primary form), i.e. the form in which is was designed and would be used for further development by the author. Everybody has the chance to grasp the initiative to further develop the information good. The way for doing this is not blocked by unnecessary barriers. For further development no non-free development tools are needed.

Interoperability

The information can be used and developed independently of other information goods, especially independently from software products that do not satisfy both above criteria. All "system requirements" of the information good are publicly specified, i.e. not in the form of manufacturers' or product names but in form of references to freely available descriptions of freely implementable interfaces. These interfaces allow automatized access for the main functionality available to the outside, are built up systematically and do not contain unneeded complexity, are fixed by definitive documentation and independent from the further development of the information good.

Educational value

The information opens access to knowledge and methods hitherto closed. It is suited to increase the ability of their users. It does not contain any anti-enlightenment elements (e.g. product advertisement, pornography and hate propaganda).

Δ) ΣΤΑΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΥΡΩΒΟΥΛΕΥΤΩΝ

Σχόλιο για τη στάση των απερχομένων Ελλήνων ευρωβουλευτών στο ζήτημα των πατέντων λογισμικού στην Ευρώπη από τον ακτιβιστή **Δημήτρη Γλέζο**, σε συνάντηση μαζί τους στις Βρυξέλλες:
<http://dimitris.glezos.com/weblog/archives/000058.html>

Αριστερά κόμματα

Καταρχήν, η αντιμετώπιση που είχα και τις δύο φορές που πήγα στις Βρυξέλλες από τους αριστερούς ΕΒ, τόσο του ΚΚΕ όσο και του ΣΥΝ, ήταν άψογη. Το ποσοστό των αριστερών ΕΒ που ήξεραν αρκετά πράγματα για το νομοσχέδιο, ήταν μεγαλύτερο από αυτό της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ (ειδικά του τελευταίου). Επίσης η συνεργασία των δύο κομμάτων και η συνεννόηση τους, λόγω κάποιου κοινού εδάφους, ήταν εμφανής. Εξ'αρχής ήταν δεδομένο πως θα ψηφίσουν κατά των πατέντων (κάτι το οποίο έπραξαν τελικά, όπως και οι περισσότεροι αριστεροί ΕΒ όλων των χωρών).

Συνασπισμός

Ο πιο ενεργός και εξυπηρετικός ΕΒ ήταν ο κύριος Παπαγιαννάκης του Συνασπισμού. Ο βοηθός του μάλιστα μας πήγε για καφέ για συζήτηση και μας προσέφερε το γραφείο του για τηλέφωνα κλπ, πριν καν να του το ζητήσουμε. Τη δεύτερη φορά που πήγα στις Βρυξέλλες, το γραφείο που χρησιμοποιούσα και το μεγαλύτερο μέρος της παραμονής μου στο Κοινοβούλιο, ήταν του βοηθού του κύριου Παπαγιαννάκη, τον οποίο καλούσαμε συνήθως για να μας βάλει μέσα στο Κοινοβούλιο τα πρωινά. Ήταν ξεκάθαρο ότι το γραφείο του κ. Παπαγιαννάκη εκτιμούσε τις προσπάθειες μας και ήθελε να μας βοηθήσει όπως μπορεί (κάτι το οποίο συνηθίζεται από τα αριστερά κόμματα γενικότερα)

ΚΚΕ

Ο κ. Αλυσσανδράκης είχε ασχοληθεί με το θέμα μας και ήταν καλά ενημερωμένος. Τη δεύτερη φορά που πήγα είχαμε μια 20+λεπτη συνάντηση και με συμβούλεψε για τα επόμενα μας βήματα. Η εκτίμηση του στις προσπάθειες μας και η άποψη του για τις πατέντες λογισμικού είναι προφανής και από τις τελικές ψήφους του ΚΚΕ.

ΠΑΣΟΚ

Ο κ. Κουκιάδης είχε ασχοληθεί με το θέμα για το ΠΑΣΟΚ και οι υπόλοιποι ΕΒ του ΠΑΣΟΚ τόνιζαν ότι αυτός είναι ο υπεύθυνος. Αυτό ίσως να σημαίνει πως οι ΕΒ του ΠΑΣΟΚ λειτουργούν γενικότερα στο ένας-υπεύθυνος-για-κάθε-θέμα mode, ίσως να σημαίνει πως απλά ο κ. Κουκιάδης ήξερε τόσα πολλά για το θέμα που τον

εμπιστευόταν πλήρως. Είχαμε τουλάχιστον δύο συναντήσεις με τη βοήθ του και μια σύντομη συζήτηση με τον ίδιο τον κ. Κουκιάδη. Δυστυχώς, αυτό που μετράει είναι πως όλοι οι ΕΒ του ΠΑΣΟΚ στη ψηφοφορία ψήφισαν «ό,τι χειρότερο» μπορούσαν. Αυτό μπορεί να συνέβη για πολλούς λόγους, γεγονός που αφορά και τις περισσότερες από τις αποφάσεις των πολιτικών. Στη πιο απλή των περιπτώσεων έγινε γιατί πίστευε πραγματικά ότι το νομοσχέδιο ήταν ό,τι καλύτερο. Αυτό πάλι μπορεί να έγινε γιατί πίστευε τις κινήσεις της επιτροπής νομικών υποθέσεων (JURI) ότι “Ακούμε τους ακτιβιστές και το νομοσχέδιο όπως το έχουμε αλλάξει, βάζει σαφή όρια στο τι μπορεί να πατεντοποιηθεί”. Προφανώς τέτοιες αλλαγές «έγιναν» στο νομοσχέδιο, αλλά ήταν ανούσιες και μερικές φορές αντιφατικές -ίσως να έγιναν απλά για να πείσουν ακριβώς κάποιους ΕΒ ότι το νομοσχέδιο όπως είναι τώρα είναι καλό. Ίσως να φταίει το ότι η εισηγήτρια του νομοσχεδίου, ΕΒ Arlene MacCarthy, ανήκε στο σοσιαλιστικό χώρο. Ίσως πάλι να “φταίει” το ότι το ΠΑΣΟΚ ήταν τότε στην Κυβέρνηση και για κάποιο λόγο οι ΕΒ του ΠΑΣΟΚ δεν είχαν άλλη επιλογή.

Νέα Δημοκρατία

Υπεύθυνος για το θέμα μας στη ΝΔ ήταν ο κ. Δημητρακόπουλος. Καταρχήν να πω ότι ξαναβάζει υποψηφιότητα και το θεωρώ βέβαιο ότι θα επανεκλεγεί (είναι στη 4η θέση του ψηφοδελτίου!). Ο κ. Δημητρακόπουλος εξαρχής έδειξε να τον ενδιαφέρει ιδιαίτερα το θέμα σε μια κατ’ ιδίαν 15λεπτη συνάντηση που είχαμε και συνεχώς δεχόταν τις επισκέψεις μας η βοήθός του. Μάλιστα το ενδιαφέρον που συνάντησα τη δεύτερη φορά που πήγα και στα τηλέφωνα μου έκτοτε, ήταν εντυπωσιακό. Τελικώς, όλη η Νέα Δημοκρατία ψήφισε «πολύ» καλές τροπολογίες για μας. Το ότι η ΝΔ ψήφισε τόσο καλά μπορεί να οφείλεται σε πολλούς λόγους και πάλι. Ίσως στη δεκτικότητα της στις διαφορετικές απόψεις, ίσως στο ότι δεν ήταν τότε στη Κυβέρνηση, ίσως στο ότι έτυχε να υπάρχουν πατεντο-ευαίσθητοι ΕΒ στην ομάδα της. Αξίζει να πω ότι από τη ΝΔ ξεχώρισε και ο κ. Αβέροφ, του οποίου οι ψήφοι διαφοροποιούνταν από το υπόλοιπο κόμμα και σχεδόν συμφωνούσαν με αυτές του FFII (δηλαδή ήταν ακόμη “καλύτερες” από αυτές της υπόλοιπης ΝΔ). Από την αρχή ο κ. Αβέροφ τόνισε πως “έχει προσωπική άποψη επί του θέματος”, το οποίο αποδείχτηκε και με την ψήφο του. Η πράξη του αυτή αναιρεί αυτό που είπα στην αρχή, πως δηλαδή συνήθως “δεν ξεφεύγει από τη γραμμή του κόμματος κάποιος ΕΒ”. Αυτή η πράξη του κ. Αβέροφ μπορεί να σημαίνει πως γενικότερα οι ΕΒ της ΝΔ «μπορούν» να ξεφεύγουν από τη γραμμή του κόμματος (κάτι πολύ καλό) αντίθετα με το ΠΑΣΟΚ για παράδειγμα που όλοι οι ΕΒ του ψήφισαν με πολύ παρόμοιο τρόπο.

Τέλος, οφείλω να τονίσω ότι κατά γενικότερη ομολογία, τα συντηρητικά κόμματα της Ευρώπης ψήφισαν λίγο-πολύ “κακές” τροπολογίες, κάτι το οποίο τονίζει ακόμη περισσότερο το πόσο καλά λειτούργησαν οι ΕΒ της Νέας Δημοκρατίας σε αυτή τη φάση.

Ε) ΑΡΘΡΟ STALLMAN: «Γιατί οι σχολές πρέπει να χρησιμοποιούν αποκλειστικά ελεύθερο λογισμικό»

του Richard Stallman <http://www.stallman.org/>

Υπάρχουν αρκετοί λόγοι για τους οποίους οι χρήστες Η/Υ πρέπει να επιμείνουν στη χρήση του ελεύθερου λογισμικού. Τους δίνει την ελευθερία να ελέγχουν τους Η/Υ τους απόλυτα -- αντίθετα, με το ιδιόκτητο λογισμικό, ο υπολογιστής κάνει ότι θέλει ο ιδιοκτήτης του λογισμικού, όχι ότι εσείς θελήσετε. Το ελεύθερο λογισμικό επιτρέπει επίσης την αλληλοσυνεργασία των χρηστών, ως οδηγό για μία δίκαιη ζωή. Αυτοί οι λόγοι αφορούν τις σχολές (σχολεία, πανεπιστήμια, ιδρύματα, κρατικές είτε ιδιωτικές σχολές, κτλ), όσο αφορούν και τον καθένα μας.

Όμως υπάρχουν ιδιαίτεροι λόγοι που αφορούν τις σχολές. Οι λόγοι αυτοί αποτελούν το θέμα του παρόντος άρθρου.

Καταρχάς, το ελεύθερο λογισμικό μπορεί να ωφελήσει οικονομικά τις σχολές. Ακόμη και στις πλουσιότερες χώρες, τα λεφτά των σχολών δεν είναι πολλά. Το ελεύθερο λογισμικό δίνει στις σχολές, παρόμοια με τους υπόλοιπους χρήστες, την ελευθερία αντιγραφής και αναδιανομής λογισμικού, ώστε το εκπαιδευτικό σύστημα να μπορεί να δημιουργεί αντιγραφές του λογισμικού για όλους τους Η/Υ που διαθέτει. Στις φτωχές χώρες, αυτό μπορεί να βοηθήσει στο σταμάτημα της ψηφιακής διαίρεσης (με την έννοια του διαχωρισμού).

Αυτός ο προφανής λόγος, αν και σημαντικός, είναι επιφανειακός. Και οι κατασκευαστές ιδιόκτητου λογισμικού μπορούν να περιορίσουν αυτό το μειονέκτημα επιτρέποντας τα ενδοσχολικά αντίγραφα του λογισμικού για εκπαιδευτικούς σκοπούς (ΠΡΟΣΟΧΗ! -- μία σχολή που δέχεται αυτή την προσφορά ίσως να αναγκαστεί να πληρώνει τις μελλοντικές αναβαθμίσεις τους λογισμικού.) Ας ρίξουμε μια ματιά στους βαθύτερους λόγους.

Μία σχολή πρέπει να διδάσκει στους μαθητές τρόπους ζωής μέσω των οποίων θα επωφελείται ολόκληρη η κοινωνία. Πρέπει να ενθαρρύνουν τη χρήση του ελεύθερου λογισμικού όσο ενθαρρύνουν και την πράξη της ανακύκλωσης. Εάν οι σχολές διδάσκουν στους μαθητές με τη βοήθεια του ελεύθερου λογισμικού, τότε οι μαθητές θα μπορούν να το χρησιμοποιούν μετά την αποφοίτησή τους. Αυτό θα βοηθήσει την κοινωνία να αποδράσει από τον έλεγχο των μεγαλοεταρειών. Αυτές οι εταιρείες προσφέρουν δωρεάν δείγματα λογισμικού στις σχολές για τους ίδιους λόγους που τα εργοστάσια παραγωγής τσιγάρων διανέμουν δωρεάν τσιγάρα: ώστε να εθιστούν τα παιδιά σε αυτά (1) <<http://www.gnu.org/philosophy/schools.el.html#1>>. Δε θα δώσουν έκπτωση στους μαθητές όταν μεγαλώσουν, αποφοιτήσουν και χρειαστούν το προϊόν τους.

Το ελεύθερο λογισμικό επιτρέπει στους μαθητές να μάθουν πώς λειτουργεί το λογισμικό. Όταν οι μαθητές ενηλικιωθούν, μερικοί από αυτούς θέλουν να μάθουν τα πάντα για τον Η/Υ τους και το λογισμικό του. Αυτή είναι η ηλικία που οι άνθρωποι οι οποίοι θέλουν να καταλήξουν καλοί προγραμματιστές πρέπει να τα μάθουν. Για να μάθουν να γράφουν καλό λογισμικό, οι μαθητές πρέπει να μελετήσουν και να συγγράψουν πολύ κώδικα. Έχουν ανάγκη να μελετήσουν και να κατανοήσουν

προγράμματα που χρησιμοποιούνται πρακτικά απο τους ανθρώπους. Θα είναι εξαιρετικά ενδιαφερόμενοι στο να μελετήσουν τον πηγαίο κώδικα των προγραμμάτων που χρησιμοποιούνται καθημερινά.

Το ιδιόκτητο λογισμικό απορρίπτει τη δίψα όλων αυτών για γνώση: λέει, "Η γνώση που ζητάτε είναι μυστικό -- απαγορεύεται η εκμάθησή της!" Το ελεύθερο λογισμικό ενθαρρύνει τους πάντες για μάθηση. Η κοινότητα ελεύθερου λογισμικού απορρίπτει την "ιερότητα της τεχνολογίας", η οποία απαιτεί την άγνοια του έξω κόσμου στο πώς λειτουργεί η τεχνολογία ενθαρρύνουμε όλους τους μαθητές οποιασδήποτε ηλικίας και κατάστασης, να μελετήσουν τον πηγαίο κώδικα των προγραμμάτων μαθαίνοντας όσα περισσότερα μπορούν. Οι σχολές που χρησιμοποιούν ελεύθερο λογισμικό θα επιτρέψουν στους χαρισματικούς μαθητές να προοδεύσουν ως καλοί προγραμματιστές.

Ο επόμενος λόγος για τον οποίο πρέπει να χρησιμοποιείται στις σχολές το ελεύθερο λογισμικό, βρίσκεται σε ακόμη βαθύτερο επίπεδο. Απαιτούμε απ τις σχολές να διδάξουν στους μαθητές βασικές αρχές και να τους βοηθήσουν να αποκτήσουν χρήσιμες ικανότητες, αλλά δεν είναι μόνο αυτή η δουλειά τους. Η πιο θεμελιώδης αποστολή των σχολών είναι να διδάξουν στους ανθρώπους πώς να γίνουν καλοί πολίτες και γείτονες -- να συνεργάζονται με όσους χρειάζονται τη βοήθειά τους. Στον κλάδο της πληροφορικής, αυτό σημαίνει να μάθουν να μοιράζονται το λογισμικό. Τα ιδρύματα και τα πανεπιστήμια λόγου χάριν, πρέπει πάνω απο όλα να λένε στους φοιτητές τους, "Εάν φέρετε λογισμικό στη σχολή, πρέπει να το μοιραστείτε με τους υπόλοιπους φοιτητές." Φυσικά, η σχολή πρέπει να πράττει όσα διδάσκει:όλο το λογισμικό που είναι εγκατεστημένο στη σχολή πρέπει να είναι διαθέσιμο στους μαθητές για αντιγραφή, ώστε να μπορούν να το έχουν στο σπίτι τους και να το επαναδημοσιοποιούν περαιτέρω.

Η διδασκαλία των μαθητών ώστε να χρησιμοποιούν ελεύθερο λογισμικό, και να συμμετέχουν στην κοινότητα του ελεύθερου λογισμικού, είναι πρακτικό μάθημα πολιτικής. Διδάσκει επίσης στους μαθητές το ρόλο του μοντέλου των δημόσιων υπηρεσιών, ως εναλλακτικό του ιδιόκτητου. Όλα τα επίπεδα μιας σχολής θα πρέπει να χρησιμοποιούν ελεύθερο λογισμικό.

(1) <<http://www.gnu.org/philosophy/schools.el.html#top1>>. Η εταιρεία παραγωγής τσιγάρων του RJ Reynolds τιμωρήθηκε το έτος 2002 με ποινή 15 εκατομμυρίων δολαρίων για διαμοίραση δωρεάν δειγμάτων τσιγάρων σε γεγονότα που παρευρίσκονταν νεαρά παιδιά. Δείτε περισσότερα στο http://www.bbc.co.uk/worldservice/sci_tech/features/health/tobaccotrial/usa.htm <http://www.bbc.co.uk/worldservice/sci_tech/features/health/tobaccotrial/usa.htm>

ΣΤ) ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ HELLUG: Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την κοινοτική οδηγία 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

από admin <http://www.hellug.gr/author/admin>

Στο φύλλο 239 της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως με ημερομηνία 10 Οκτωβρίου 2002 δημοσιεύτηκε ο νόμος 3057 με τίτλο "Τροποποίηση και συμπλήρωση του Ν. 2725/1999, ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Πολιτισμού και άλλες διατάξεις" [1] <#ref1>.

Το άρθρο 81 αυτού του νόμου αποτελεί εναρμόνιση της Ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου [2] <#ref2>.

Αποτελεί παράδοξο το γεγονός ότι, ενώ συνήθως η Ελλάδα είναι ουραγός στην εναρμόνιση με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία, στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι η μία από τις δύο χώρες [3] <#ref3> οι οποίες εναρμονίστηκαν εντός της προθεσμίας, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες 13 χώρες.

Η συγκεκριμένη οδηγία προβλήθηκε σαν προσπάθεια καταπολέμησης της παραβίασης των πνευματικών δικαιωμάτων, της λεγόμενης "πειρατείας" και προσαρμογής της σχετικής νομοθεσίας στην σύγχρονη τεχνολογία. Ουσιαστικά όμως αποτελεί προσαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας στην νομοθεσία των Ηνωμένων Πολιτειών και συγκεκριμένα στον επονείδιστο νόμο DMCA [4] <#ref4>.

Σύμφωνα με τον νέο νόμο, αν ο δημιουργός ενός μουσικού CD απαγορεύσει την ακρόασή του στο αυτοκίνητο, ο νόμιμος κάτοχος του CD που θα αγνοήσει αυτήν την απαγόρευση είναι παράνομος. Αν ο δημιουργός προσθέσει κάποιο πρόχειρο τεχνολογικό μέτρο που να εμποδίζει την αναπαραγωγή του σε CD player αυτοκινήτου και ο νόμιμος κάτοχος του CD το παρακάμψει με στόχο την ακρόαση του CD στο αυτοκίνητό του, είναι επίσης παράνομος.

Ένα άλλο, πραγματικό αυτή την φορά παράδειγμα, είναι τα DVD με περιορισμό περιοχής αναπαραγωγής (region locked). Ως γνωστόν, οι μεγάλες εταιρείες διανομής κινηματογραφικών ταινιών εφήρυναν αυτόν τον τρόπο ώστε να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους. Μέχρι τώρα, ένας Έλληνας κάτοχος συσκευής αναπαραγωγής DVD αγορασμένης στην Ελλάδα δεν μπορούσε να αναπαράγει στην συσκευή του ένα DVD που είχε αγοράσει σε ένα ταξίδι του στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αυτό βέβαια μπορούσε εύκολα να παρακαμφθεί με μια απλή στις περισσότερες περιπτώσεις επέμβαση. Τώρα πλέον, αυτή η επέμβαση αποτελεί ποινικό αδίκημα.

Ποινικό αδίκημα αποτελεί και η αναπαραγωγή ενός νόμιμα αγορασμένου DVD σε ένα σύστημα που χρησιμοποιεί οποιοδήποτε από τα υπάρχοντα ελεύθερα λογισμικά αναπαραγωγής.

Οι εταιρείες αυτές, θέλοντας να ελέγξουν όχι μόνο το περιεχόμενο αλλά και τα μέσα αναπαραγωγής, ορίσανε ιδιαίτερα υψηλά κόστη για την παραχώρηση των (απαραίτητων για την κατασκευή λογισμικού αναπαραγωγής DVD) κωδικών, κάνοντας όχι μόνο απαγορευτικό το κόστος για έναν προγραμματιστή που θα ήθελε να δημιουργήσει ένα λογισμικό αναπαραγωγής με τους κανόνες και τις μεθόδους του ελεύθερου λογισμικού, αλλά ουσιαστικά αποκλείοντας την δημιουργία ελεύθερου

λογισμικού αναπαραγωγής μια και η χρήση "κρυφού" κώδικα (οι κωδικοί κλειδώματος δηλαδή) εξ' ορισμού οδηγεί στην δημιουργία μη ελεύθερου λογισμικού.

Αυτό βέβαια οδήγησε πολύ σύντομα στην παράκαμψη της προστασίας των DVD και την κατασκευή ελεύθερου λογισμικού χωρίς την χρήση των παραπάνω κωδικών, το οποίο πλέον κηρύσσεται παράνομο με τον νέο νόμο. Συνεπώς, το ελληνικό κράτος επιβάλλει στον Έλληνα πολίτη να χρησιμοποιεί συγκεκριμένο λογισμικό για την αναπαραγωγή του νόμιμα αγορασμένου DVD του στον νόμιμα αγορασμένο υπολογιστή του, στερώντας του την δυνατότητα χρήσης ελεύθερου λογισμικού και δίνοντας έτσι ένα άδικο πλεονέκτημα στις εταιρείες κατασκευής ιδιόκτητου λογισμικού αφού το ελεύθερο λογισμικό καθίσταται με αυτόν τον τρόπο λιγότερο ανταγωνιστικό.

Ας σημειωθεί ότι με τον τρόπο αυτό παραβιάζεται και μια από τις βασικές αρχές που διέπουν το Ελληνικό Σύνταγμα: Η ισοπολιτεία. Το κράτος αντιμετωπίζει διαφορετικά τους πολίτες που χρησιμοποιούν ιδιόκτητο λογισμικό και εκείνους που επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν ελεύθερο λογισμικό.

Είναι κάτι παραπάνω από προφανές ότι ο συγκεκριμένος νόμος είναι προϊόν της επιρροής (lobbying) των μεγάλων εταιριών. Χρησιμοποιείται ως πρόφαση η καταπολέμηση της παράνομης αντιγραφής και διακίνησης για να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντα μεγάλων εταιρειών. Ο νόμος δεν προσφέρει απολύτως τίποτα στην καταπολέμηση της πειρατείας. Τα "τεχνολογικά μέτρα" για τα οποία γίνεται λόγος στον νόμο αυτό, μόνο γέλιο θα μπορούσαν να προκαλέσουν στα κυκλώματα παράνομης διακίνησης οπτικοακουστικού υλικού, αφού δεν σχεδιάστηκαν με σκοπό να εμποδίσουν την αντιγραφή DVD, αλλά με σκοπό να περιορίσουν την αναπαραγωγή των DVD μόνο με τους εγκεκριμένους από τις εταιρείες τρόπους. Το αποτέλεσμα είναι ότι, ενώ τα κυκλώματα μαζικής παραγωγής παράνομων αντιγράφων δεν αντιμετώπισαν ιδιαίτερα προβλήματα λόγω των μέτρων αυτών, ένας νόμιμος κάτοχος αντιμετωπίζει προβλήματα ακόμα και να δει την ταινία υπό συγκεκριμένες συνθήκες. Όσο για τις νομικές συνέπειες, τα κυκλώματα αυτά παραβιάζουν ήδη τόσο πολλούς νόμους που δεν θα διστάσουν καθόλου να παραβιάσουν και αυτόν. Αντιθέτως, ο νόμιμος κάτοχος ενός DVD που θέλει να χρησιμοποιήσει ελεύθερο λογισμικό για να δει την ταινία και που καμία σχέση δεν έχει με παράνομα κυκλώματα, βρίσκεται ξαφνικά να εμπίπτει στην ίδια κατηγορία με εγκληματίες του κοινού ποινικού δικαίου. Οι δε εταιρείες αποκτούν πλέον την δύναμη να καθορίζουν αυθαίρετους νόμους με παγκόσμια ισχύ και να χωρίζουν την υφήλιο σε "ζώνες" με βάση τα συμφέροντά τους. [5] <#ref5>

Οι μόνοι χαμένοι από την ψήφιση αυτού του νόμου είναι οι Έλληνες πολίτες, τα δικαιώματα των οποίων το κράτος οφείλει να προστατεύει. Αντί γι αυτό όμως, τα δικαιώματα του Έλληνα πολίτη καταπατούνται προς όφελος των άνομων συμφερόντων μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών.

Θέλουμε να πιστεύουμε ότι οι Έλληνες βουλευτές, όπως και οι συνάδελφοί τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εξαπατήθηκαν κατά την ψήφιση αυτού του νόμου. Καλούμε τους Έλληνες βουλευτές και τους αρμόδιους υπουργούς να ενημερωθούν [6] <#ref6>, να σκεφτούν και να κατανοήσουν τι ψήφισαν και μετά θα τους είναι προφανής η πορεία που θα πρέπει να ακολουθήσουν.

Για το Δ.Σ. του HELLUG,

Θοδωρής Σολδάτος, πρόεδρος Παναγιώτης Κατσαλούλης, αντιπρόεδρος Νίκος Χατζημποντόζης, γραμματέας Θάνος Κυρίτσης, ταμίας Κώστας Τοπογλίδης, έφορος

Σημειώσεις και παραπομπές:

[1] <#ref1> <http://www.hellug.gr/portal/archive/general/N3057.pdf>

[2] <#ref2>

http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=32001L0029&lg=EL

[3] <#ref3> Ελλάδα και Δανία. Η συνολική κατάσταση μπορεί να βρεθεί εδώ:
<http://wiki.ael.be/index.php/EUCD-Status>

[4] <#ref4> <http://anti-dmca.org/>

[5] <#ref5> Χαρακτηριστικό παράδειγμα κράτους που σέβεται τον πολίτη αποτελεί η περίπτωση της Νέας Ζηλανδίας, χώρα στην οποία ο χωρισμός σε "ζώνες" έχει κηρυχθεί παράνομος και η πώληση region locked DVD players είναι απαγορευμένη. Στην Νέα Ζηλανδία το συμφέρον του πολίτη (σε αυτήν τουλάχιστον την περίπτωση) είναι ισχυρότερο από τα συμφέροντα των εταιρειών.

[6] <#ref6> Σχετικά sites:

Ψηφιακά δικαιώματα του πολίτη στην Ελλάδα: <http://digitalrights.uoa.gr>

Campaign for Digital Rights - European Union Copyright Directive:

<http://ukcdr.org/issues/eucd>

The Openlaw DVD/DeCSS Forum Frequently Asked Questions (FAQ) List:

<http://eon.law.harvard.edu/openlaw/DVD/dvd-discuss-faq.html>

Eurorights.org, your rights online: <http://www.eurorights.org>

FSF Europe - EUCD - Copyright extensions that harm:

<http://www.fsf europe.org/projects/eucd/eucd.en.html>

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ

Στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε, χρησιμοποιήθηκαν Συνεντεύξεις εις βάθος. Οι συνεντεύξεις αυτές στηρίχτηκαν στη μέθοδο του ανοιχτού, ημιδομημένου ερωτηματολογίου, με κάποιες ερωτήσεις να είναι υποθετικές, γνώμης, περιγραφικές. Σκοπός ήταν η ανάδειξη κάποιων στοιχείων για το κίνημα, όπως επίσης στάσεις και απόψεις των ερωτώμενων, ώστε να βγουν κάποια συμπεράσματα για τον σκοπό συμμετοχής τους. Στις συνεντεύξεις έγινε χρήση του μαγνητοφώνου, ενώ στην συνέντευξη των χρηστών χρησιμοποιήθηκε ηλεκτρονικό μέσο εγγραφής φωνής και μετέπειτα εγγραφή σε αρχείο υπολογιστή. Ο Πρόεδρος του HELLUG, ο Εκπρόσωπος του HELLUG, ο Εκπρόσωπος του FFII επιλέχτηκαν λόγω της θέσης τους ενώ το Εγγεγραμμένο Μέλος και οι Χρήστες-μέλη τυχαία. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο Πρόεδρος του HELLUG συμμετέχει και στην οργάνωση του FFII, όπως επίσης και ο Εκπρόσωπος του HELLUG ενώ το αντίστροφο ισχύει για τον Εκπρόσωπο του FFII. Για το Μέλος και τους χρήστες-μέλη δεν μας έγινε γνωστό. Πολλές παρατηρήσεις και άντληση στοιχείων –κυρίως για την ατομική δραστηριοποίηση- έγιναν χωρίς τη χρήση μαγνητοφώνου, στα πλαίσια προσωπικών συζητήσεων κατά τη διάρκεια ή το τέλος των συνεντεύξεων, όπου οι ερωτώμενοι ένιωθαν πιο ελεύθεροι να εκφραστούν και να υποστηρίξουν ιδέες και θέσεις τους. Η συνεργασία με όλους ήταν άψογη. Η διεξαγωγή των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε κατά την περίοδο Σεπτέμβριος 2005- Οκτώβριος 2006. Επιπλέον, οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με τον Πρόεδρο του HELLUG, τον Εκπρόσωπο του HELLUG, τον Εκπρόσωπο του FFII, και το Εγγεγραμμένο Μέλος παρουσίασαν δυσκολίες στην απομαγνητοφώνηση λόγω του μέρους στο οποίο διεξήχθησαν, στην EXPO 2006 για την Ψηφιακή Τεχνολογία μέσα στην οποία βρισκόταν Περίπτερο της HELLUG. Η συνέντευξη με τον Πρόεδρο του HELLUG, τον Εκπρόσωπο του HELLUG, τον Εκπρόσωπο του FFII ήταν κοινή, (συμμετείχαν και οι τρεις). Όπως επίσης και των χρηστών – μελών.

Στη συνέχεια παρατίθενται οι 2 συνεντεύξεις με τα Μέλη-Χρήστες ενώ η τρίτη με τον Πρόεδρο του HELLUG και τον εκπρόσωπο της FFII βρίσκεται στο προσωπικό αρχείο της συγγραφέως.

1^η ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ: ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟ ΜΕΛΟΣ HELLUG

Έλλη: Κατ' αρχήν θα ήθελα να σας ρωτήσω τι είναι ο HELLUG; Γιατί δημιουργήθηκε το ελεύθερο λογισμικό κατά την γνώμη σας; Ο λόγος δημιουργίας του.

Μέλος: Λοιπόν, το ελεύθερο λογισμικό ή αλλιώς το λογισμικό ανοιχτού κώδικα δημιουργήθηκε επειδή υπήρχε μια ανάγκη. Υπήρχε η ανάγκη για ελευθερία και ελεύθερη πρόσβαση στη γνώση οπότε ξεκινώντας από πολύ παλιά αλλά ας πάρουμε το πιο γνωστό λογισμικό ανοιχτού κώδικα που είναι το Λίνουξ, ξεκινώντας ο Linus Torvalds από το 1991 και προσπαθώντας να κάνει κάτι από χόμπι, κατάφερε να κάνει με τη βοήθεια βέβαια πολλών άλλων μελών ανά τον κόσμο, ένα πολύ δυνατό λειτουργικό σύστημα. Κάπως έτσι ξεκίνησαν πολλά άλλα προγράμματα, δηλαδή κάποιος άνθρωπος είχε την ανάγκη να καλύψει ένα πρόβλημα του με ένα λογισμικό, δε μπορούσε να βρει τη λύση σε εμπορικές εφαρμογές επειδή ήταν πολύ ακριβές και αποφάσισε να το κάνει μόνος του.

Έλλη: Ποιά είναι η διαφορά μεταξύ ελεύθερου λογισμικού και λογισμικού ανοιχτού κώδικα, υπάρχει διαφορά;

Μέλος: Η διαφορά, στην ουσία, η προσωπική μου άποψη είναι ότι δεν υπάρχει διαφορά, είναι θέμα ορισμών περισσότερο, δηλαδή το τελικό αποτέλεσμα είναι το ίδιο, είτε κάτι το ονομάσουμε λογισμικό ανοιχτού κώδικα (αλλοίωση λόγω μηχανικού προβλήματος) είτε ελεύθερο λογισμικό, το τελικό αποτέλεσμα για τον χρήστη ή τα πλεονεκτήματα που δίνει η συγκεκριμένη τάση στο χώρο της πληροφορικής (αλλοίωση), απλά στο λογισμικό ανοιχτού κώδικα αναφέρονται περισσότερο ότι ο κώδικας είναι ανοιχτός, ενώ στο ελεύθερο λογισμικό ότι δίνουν περισσότερη ελευθερία, στοχεύουν σε παράλληλα πράγματα, ή μάλλον έχουν το ίδιο στόχο και οι δύο φιλοσοφίες, αν μπορούμε να το πούμε έτσι, κι είναι μόνο θέμα ερμηνείας.

Έλλη: Έχω διαβάσει ότι υπάρχει σύγκρουση μεταξύ της σχολής Stallman και της σχολής Raymond, δηλαδή του Stallman που ξεκίνησε το ελεύθερο λογισμικό και του Raymond που ξεκίνησε να κάνει ανοιχτού κώδικα, υπάρχει σύγκρουση ανάμεσα στους χρήστες, σε αυτούς που ασχολούνται με το λογισμικό

Μέλος: Προσωπικά δεν έχω διαπιστώσει καμία σύγκρουση στα όσα χρόνια ασχολούμαι, ασχολούμαι από το 1998. Ποτέ δεν συνάντησα κάποιον για να λογομαχήσουμε ενδεχομένως για το φιλοσοφικό κομμάτι της υπόθεσης, για το είναι ελεύθερο λογισμικό και τι είναι λογισμικό ανοιχτού κώδικα, ή για ποιόν λόγο θα έπρεπε να το λέμε έτσι ή αλλιώς. Το πιο πιθανόν είναι να λογομαχήσουμε για το ποιο είναι το καλύτερο πρόγραμμα για την Χ δουλειά, παρά για το ότι πως αποκαλούμε αυτό το πρόγραμμα.

Έλλη: Υπάρχει διαφορά μεταξύ ιδιόκτητου και εμπορικού λογισμικού, εννοιολογικά;

Μέλος: Στην πραγματικότητα, οποιοδήποτε λογισμικό από τη στιγμή που το φτιάχνει κάποιος είναι δικό του, άρα είναι ιδιόκτητο λογισμικό. Συνηθίζουμε να λέμε ως εμπορικό κάποιο που είναι ιδιόκτητο και το πουλάνε με άδειες χρήσης περιοριστικές ως προς τον τρόπο που θα το χρησιμοποιήσεις κάνεις. Μπορεί κανείς να πει ότι συνηθίζεται να λέει ένας εμπορικό κάποιο πρόγραμμα και να μη το αποκαλούμε τόσο ιδιόκτητο γιατί αν εγώ φτιάξω ένα πρόγραμμα, εγώ διατηρώ τα πνευματικά δικαιώματα, άσχετα αν το διαθέσω με την άδεια χρήσης του GPL, δεν παύει να το έχω φτιάξει εγώ και να μπορώ, να έχω το δικαίωμα να αλλάξω την άδεια χρήσης στο μέλλον, δεν το χάνει κανείς αυτό το δικαίωμα, οπότε ναι σε γενικές γραμμές, μπορείς να πεις ότι όλο το λογισμικό είναι ιδιόκτητο και κάποιος το διαθέτει εμπορικά, με μια εμπορική άδεια χρήσης, και κάποιος άλλος το διαθέτει ελεύθερα με μια ελεύθερη άδεια χρήσης.

Έλλη: Θεωρείτε ότι είναι απαραίτητο να είναι ελεύθερο το λογισμικό; Αν ναι, γιατί;

Μέλος: Λοιπόν, το λογισμικό πρέπει να είναι ελεύθερο. Στην πραγματικότητα, αν δει κανείς ιστορικά πως ξεκίνησε το λογισμικό για τους υπολογιστές, ξεκίνησε να είναι ελεύθερο. Γιατί ήταν αποτέλεσμα ερευνητικής δουλειάς από ακαδημαϊκά ιδρύματα ανά τον κόσμο. Ο καθένας είχε ελεύθερη πρόσβαση στο λογισμικό. Από κει και ύστερα διαπιστώσανε οι εταιρείες ότι θα μπορούσαν να έχουν κέρδος και αναπτύξανε ένα μοντέλο εμπορικής διάθεσης και στο να περιορίζουνε... Στην πραγματικότητα το λογισμικό είναι πληροφορία. Αν μας κόψει κανείς, αν μας βάλει φραγμούς προς την πρόσβαση για την πληροφορία, είναι σαν να μας λέει κανείς ότι δεν πρέπει να μάθεις μαθηματικά ή δεν πρέπει να μάθεις να γράφεις, διότι εγώ έφτιαξα το στυλό και.. τέλος πάντων, αν δεν πληρώσεις το στυλό δε θα μάθεις. Βέβαια και τώρα αγοράζεις το στυλό αλλά δεν αγοράζουμε την ιδέα, αγοράζουμε το κατασκευαστικό κομμάτι. Κάποιος έκανε τον κόπο να κατασκευάσει ένα στυλό, αλλά δεν αγοράζουμε όμως, δεν δίνουμε πλέον χρήματα επειδή κάποιος επινόησε το στυλό. Βέβαια δεν ξέρω πως

ήταν πριν χρόνια όταν πρωτοανακαλύφθηκε, σαν εφεύρεση αν υπήρχανε τέτοιοι περιοριστικοί όροι, αλλά σίγουρα το λογισμικό πρέπει να είναι ελεύθερο διότι πλέον έχει αποδειχτεί το ότι εάν είναι ελεύθερο δεν περιορίζει την επαγγελματική χρήση ή την επαγγελματική πρόοδο. Τι σημαίνει αυτό; Και οι ίδιες οι επιχειρήσεις ακόμα κι αν τους δώσεις ένα ελεύθερο λογισμικό, θέλουν υποστήριξη. Εκ των πραγμάτων, δηλαδή, δεν χάνει κανείς αν το δώσει ελεύθερα το λογισμικό ίσα ίσα, που κερδίζει, ίσως και τα ίδια.

Έλλη: Τι θέση έχει η τεχνολογία της πληροφορικής στην κοινωνία και στην οικονομία, και στη διάρθρωση της παραγωγής, τι σχέση έχει η τεχνολογία της πληροφορικής στην κοινωνία και στην οικονομία, γενικότερα στη διάρθρωση της παραγωγής κατά την γνώμη σας.

Μέλος: Λοιπόν, έχει πάρα πολύ μεγάλη σχέση. Διότι πλέον κάτι που πολλοί δεν το αντιλαμβάνοντουσαν πριν χρόνια έχει μπει σε κάθε σημείο, πρόσβασης προς την πληροφορία και την επικοινωνία με τους άλλους, έχει μπει το θέμα της πληροφορικής. Δηλαδή, πλέον, είναι πολύ πιο εύκολο να επικοινωνήσεις με κάποιον μέσω e-mail, και πιο οικονομικό βέβαια. Είναι πιο εύκολο να βρεις πληροφόρηση, όπως εσύ για την εργασία σου, μέσω ιντερνετ, που σημαίνει ότι είναι ένα μέσο επικοινωνίας κι από τη στιγμή που είναι μέσο επικοινωνίας, πρέπει να είναι πολύ εύκολα προσβάσιμο στον καθένα όπως είναι τα αρχεία, το φορμάρισμα αρχείων του κειμένου που ανταλλάσσουμε, αν αυτό, λοιπόν, το φορμάτ είναι περιορισμένο, περιορίζεται η επικοινωνία μας. Για παράδειγμα αν εσύ κάνεις ένα αρχείο, σε μια μορφή που εγώ δεν μπορώ να διαβάσω είναι σαν να μου δίνεις ένα κλειστό γράμμα και δεν μπορώ να το ανοίξω. Δηλαδή αν γράψεις την εργασία σου, σε ένα πρόγραμμα και εγώ δεν έχω αυτό το πρόγραμμα, είναι σαν να, να μου βάζεις περιορισμούς.

Έλλη: Μέσω του ελεύθερου λογισμικού υπάρχουν άτομα τα οποία θεωρούν ότι επιτυγχάνεται μια σύγκρουση με την υπάρχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων, των μονοπωλίων; Επιτυγχάνεται μέσω του ελεύθερου λογισμικού μια σύγκρουση με την υπάρχουσα κατάσταση δηλαδή, των μονοπωλίων που έχουν κάποιες εταιρείες ;

Μέλος: Κοίταξε, κατ' αρχάς το λογισμικό ανοιχτού κώδικα ή το ελεύθερο λογισμικό τέλος πάντων, δεν φτιάχτηκε με τον σκοπό να έρθει σε αντιπαράθεση με τις εμπορικές επιχειρήσεις που προωθούν τα προγράμματα τους εμπορικά, με εμπορικές άδειες χρήσης. Φτιάχτηκε διότι υπήρχε η ανάγκη για ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφορία. Από κει και πέρα, εκ των πραγμάτων, λόγω της μεγάλης διάδοσης του

ελεύθερου λογισμικού, είναι φυσικό να, σκεφτεί κανείς το πρώτο πράγμα, ότι έρχεται σε άμεσο ανταγωνισμό με τις επιχειρήσεις, ας πούμε με τις καθιερωμένες πρακτικές στον χώρο. Οπότε, επειδή έχει παρατηρηθεί πολλές φορές εταιρείες να βάλλουν εναντίον του λογισμικού ανοιχτού κώδικα, διότι προσβάλλονται τα συμφέροντα τους λόγω της μεγάλης διάδοσης του, ίσως κάποιοι που υποστηρίζουν, όχι ίσως κάποιοι, είναι πλέον φανερό ότι αυτοί που υποστηρίζουν το λογισμικό ανοιχτού κώδικα παίρνουν στάση αμυντική και έρχονται σε αντιπαράθεση. Δηλαδή, είναι φυσικό από την στιγμή που κάποιος προσβάλλει τα συμφέροντα του, να προσπαθήσει να αντιταχθεί.

Έλλη: Θεωρείτε ότι υπάρχει εκμετάλλευση της πληροφορικής; Βλέπουμε για παράδειγμα να χρησιμοποιείται η πληροφορική μεταξύ εκπαίδευσης και εταιρειών, δηλαδή κάποιες εταιρείες, για να βγάλουν κάποια προϊόντα χρησιμοποιούν κάποιες έρευνες που γίνονται, συγκεκριμένα, σε κάποια ιδρύματα και στην ουσία δεν είναι για να έχουν κάποιο καλύτερο προϊόν, γίνονται λόγω ανταγωνισμού, με κάποιες άλλες εταιρείες του χώρου, δηλαδή στην ουσία μπορούμε να μιλήσουμε για μια ιδιάζουσα περίπτωση εκμετάλλευσης της πληροφορικής ή απλά είναι η χρήση της πληροφορικής έτσι που θέτει ανταγωνιστικό πλαίσιο;

Μέλος: Λοιπόν, λογικά όταν μια εταιρεία αναθέτει ένα έργο σε ένα ακαδημαϊκό ίδρυμα, ένα έργο πληροφορικής, λογικά είναι και χορηγός, δηλαδή προφανώς δίνει κάποια χρήματα, ή κάποιο εξοπλισμό, ή κάποιο υλικό για να πάρει ως αντάλλαγμα την ερευνητική δουλειά, οπότε δεν θα το έλεγα εκμετάλλευση, είναι πλέον μια συναλλαγή. Συναλλαγή της εκπαίδευσης με μια επιχείρηση. Αυτό αν, γίνεται στα πλαίσια του να παραχθεί ένα λογισμικό ανοιχτού κώδικα, είναι σαφώς πολύ θετικό, γιατί δεν μπαίνει κι ο φραγμός που είδαμε πριν στην πληροφορία. Δηλαδή παράγεται ένα έργο που θα μπορέσουν να το διαβάσουν ή να το, τροποποιήσουν πολύ εύκολα και οι μελλοντικοί φοιτητές, ή οι μελλοντικοί τα μελλοντικά πανεπιστημιακά τμήματα, ή οποιοσδήποτε άλλος. Αν αυτό όμως φτιάχεται για καθαρά εμπορικούς σκοπούς, αυτό κατά την γνώμη μου έρχεται σε αντίθεση με αυτό που πρεσβεύουν τα ακαδημαϊκά ιδρύματα, τα πανεπιστήμια είναι για να διαδώσουν την γνώση. Όταν κάνουν έργα πληροφορικής κλειστού κώδικα, σημαίνει ότι ναι μεν δημιουργούν ένα προϊόν αλλά η πρόσβαση στο πώς έγινε το προϊόν, στην πληροφορία δηλαδή, στην γνώση είναι περιορισμένη.

Έλλη: Έχω διαβάσει κάπου, ότι μετά την συμφωνία της Microsoft και του Υπουργείου Οικονομίας, υπάρχει το δικαίωμα απόκτησης εκδόσεων λογισμικού μέσα

στα πανεπιστήμια με δωρεάν παροχές και ουσιαστικά θεωρείται μια επένδυση της Microsoft έτσι ώστε να έρθουν οι φοιτητές πιο κοντά με τη λειτουργία της Microsoft συγκεκριμένα. Αυτό πιστεύετε είναι θετικό ή αρνητικό, ως προς τον υπόλοιπο τομέα;

Μέλος: Βραχυπρόθεσμα θα έλεγε κανείς ότι είναι θετικό, διότι από την σκοπιά του φοιτητή δεν θα χρειαστεί όταν θα αγοράσεις υπολογιστή, ή να αγοράσεις έχτρα τα Windows, να αναβαθμίσεις το παρόν λειτουργικό σύστημα. Είναι κάποιο μικρό κέρδος, αλλά για μένα, μακροπρόθεσμα θα βγει αρνητικό. Δηλαδή, αν δίνανε δωρεάν τα Windows, αλλά το ίδιο πανεπιστημιακό ίδρυμα μαζί έδινε και ένα δισκάκι Linux, μιας διανομής Linux ή κάτι άλλο, θα έλεγα ότι είναι λογικό, ότι τους δίνει δηλαδή την πληροφορία, τους δίνει μια πληροφορία και διαλέγουν μετά τι τους ταιριάζει καλύτερα, τι δρόμο θα ακολουθήσουνε. Αλλά, όταν τους δείχνουνε μόνο ένα δρόμο, είναι σχεδόν αναπόφευκτο οι περισσότεροι να ακολουθήσουνε οπότε, είναι για παράδειγμα ένα πολύ έξυπνο κόλπο που κάνανε οι καπνοβιομηχανίες σε σχέση με τα μικρά παιδάκια. Το ίδιο είναι περίπου και αυτό που κάνει η Microsoft, προσπαθεί να κάνει δίνοντας δωρεάν το λογισμικό της. Κάποτε κυκλοφορούσανε μαστίχες οι οποίες ήταν σε σχήμα τσιγάρου και το πακετάκι ακόμη, ήταν , έμοιαζε με πακέτο τσιγάρων, το οποίο όμως ένα παιδάκι το έβλεπε ότι είναι μαστίχες αλλά πριν μασήσει τη μαστίχα έκανε ότι καπνίζει τσιγάρο. Όταν λοιπόν, του περνάει από μικρή ηλικία το ότι εγώ, το κάνω αυτό και είναι αστείο και έχει πλάκα και όλα αυτά, όταν μεγαλώσει είναι πολύ πιο εύκολο να κάνει την ίδια κίνηση διότι την έκανε και μικρό..Κάπως έτσι ίσως μπορούμε να πούμε ότι αν όντως από μικρότερη ηλικία κάποιος μαθαίνει ένα ορισμένο πρόγραμμα, από πολύ μικρή ηλικία, τόσο πιο δύσκολο είναι φυσικά να το αποχωριστείς, έτσι; Σαν τη μητρική σου γλώσσα.

Έλλη: Ποιος είναι ο ρόλος του λογισμικού στην ανάπτυξη της πληροφορικής, είναι ένα μέσο ή ένα εργαλείο;

Μέλος: Το λογισμικό είναι για την..πληροφορική θα έλεγα και μέσο επικοινωνίας γιατί πως αλλιώς θα διαδώσεις αυτή την γνώση, αλλά και εργαλείο μπορείς να το πεις. Σίγουρα είναι σαν να λέμε..

Έλλη: Είναι ο πυρήνας της πληροφορικής, δηλαδή η βάση που ξεκινάει πλέον η ανάπτυξη της πληροφορικής, το λογισμικό;

Μέλος: Όχι, δεν μπορείς να το πεις βάση, δεν είναι η βάση, είναι ένα μέσο περισσότερο.

Έλλη: Η HELLUG, που είσαι μέλος και εσύ

Μέλος: Ναι, είναι ναι, δεν ξέρω γιατί εγώ συνήθως το αποκαλώ ο HELLUG δεν ξέρω ίσως γιατί μου ακούγεται στα αγγλικά πιο, ναι αλλά εντάξει, η HELLUG, αν το πείς η Πανελλήνια Ένωση (όχι καθαρό νόημα), Πανελλήνια Ένωση Ελλήνων Χρηστών και Φίλων Λίνουξ Ελλάδος, ναι.

Έλλη: Θεωρείτε ότι τα άτομα που συμμετέχουν είναι άτομα που προέρχονται από συγκεκριμένες ειδικότητες; Ασχολούνται ειδικά με την πληροφορική;

Μέλος: Όχι.

Έλλη:.. είναι προγραμματιστές;

Μέλος: Ακριβώς το αντίθετο μάλιστα κι αυτή τη στιγμή, αν σκεφτείς ότι εγώ είμαι τεχνολόγος επιστημών, άρα χημικός τροφίμων, πάρα πολλά μέλη είναι χημικοί. Κι αυτή τη στιγμή το διοικητικό συμβούλιο απαρτίζεται από τρεις χημικούς. Ίσως επειδή το λογισμικό ανοιχτού κώδικα, στα προηγούμενα χρόνια δεν διδασκόταν πουθενά, άρα ήταν επιλογή σου να ασχοληθείς με αυτό, βλέπει κανείς, ακριβώς επειδή πολλοί έχουν ασχοληθεί από πολλές διαφορετικές περιπτώσεις, ότι είναι κάτι που.. δεν είναι αποκλειστικά προνόμιο των προγραμματιστών, δηλαδή των καθαρά επαγγελματιών της πληροφορικής, πώς να το πω, που σπούδασαν πληροφορική, για να καταλάβουν τι είναι και να το χρησιμοποιήσουν, είναι κάτι που, ουσιαστικά σε προσεγγίζει σε πρώτη περίπτωση, σε πρώτη φάση, λόγω αυτής της ελευθερίας που σου δίνει.

Έλλη: πέρα όμως από τα πρακτικά επαγγέλματα, παιδιά τα οποία δεν έχουν γνώση πληροφορικής ή προγραμματισμού..

Μέλος: Ναι

Έλλη: ..μπορούνε να βοηθήσουνε τον HELLUG;

Μέλος: Βέβαια, ναι, βέβαια, βέβαια. Μπορούν πάρα πολύ να την βοηθήσουνε, κατ' αρχάς, ο HELLUG τέλος πάντων διοργανώνει διάφορες εκδηλώσεις κατά καιρούς, που δε χρειάζεται κάποιος να είναι προγραμματιστής για να εξηγήσει πως θα εγκαταστήσει το Λίνουξ στον υπολογιστή του ή πως θα δώσει κάποιες βασικές πληροφορίες σε ένα νέο χρήστη για να ανταλλάξουν κάποιες απόψεις. Δεν είναι δηλαδή ένας σύλλογος προγραμματιστών, να το πω έτσι, απλά επειδή οι περισσότεροι από μας θέλαμε να κάνουμε κάποια πράγματα και δεν μπορούσαμε να τα κάνουμε αλλιώς, αναγκαστικά γίναμε και προγραμματιστές.

Έλλη: Έχω διαβάσει κάποια κείμενα τα οποία έχουν κάνει ένα είδος ανάλυσης, όπως...(μη καθαρό νόημα) χρήστες, αυτούς που ασχολούνται με το ελεύθερο λογισμικό, είναι ξένη η έρευνα και ανέφερε ότι οι περισσότεροι που ασχολούνται συγκεκριμένα με το ελεύθερο λογισμικό είναι στην ουσία ένα είδος τεχνοκρατών,

είναι στην ουσία άνθρωποι που ανήκουνε στα, στις συγκεκριμένες ειδικότητες, δουλεύουνε σε εταιρείες, και στην ουσία αποτελούν όπως έχει ονομαστεί κιόλας, έχουν ένα είδος ελιτισμού, πλέον θεωρητικά υπάρχει μια συζήτηση η οποία θεωρεί ότι αυτοί είναι η μελλοντική ψηφιακή ηγεμονία.

Μέλος: Κοίταξε, επειδή ακριβώς, συγκριτικά με..

Έλλη: Υπάρχει ελιτισμός..ή όχι; υπάρχει ελιτισμός;

Μέλος: Μπορεί κάποιος να αισθάνεται ακριβώς επειδή γνωρίζει κάτι που καταλαβαίνει κάτι που αξίζει, δηλαδή γνωρίζει κάτι, καταλαβαίνεις ότι αυτό που γνωρίζει αξίζει, μπορεί να αισθανθείς για ένα διάστημα ανάλογα βέβαια με τον χαρακτήρα σου, ότι οι άλλοι είναι κοινοί θνητοί ας πούμε, κατάλαβες, δηλαδή, εγώ έχω πλέον τη γνώση κι οι άλλοι παρότι τους εξηγώ δεν καταλαβαίνουν άρα εγώ ας πούμε είμαι ο αρχηγός, ναι μπορεί κάποιος ανάλογα με τον χαρακτήρα τους να αισθανθεί έτσι αλλά....

Έλλη: Υπάρχει τεχνοκρατισμός ή..

Μέλος: Ναι, καθόλου απίθανο να πει κάτι τέτοιο, αυτό βέβαια πιστεύω εξαρτάται πιο πολύ από τον προσωπικό χαρακτήρα κάποιου, δεν είναι ότι οπωσδήποτε κάποιος που γνωρίζει περισσότερα πράγματα, και γιατί αυτό θα εξελιχθεί γρήγορα, διότι ακριβώς η πληροφορία είναι ανοιχτή, δηλαδή, αυτός που είναι τεχνοκράτης τώρα θα είναι για λίγο, διότι έτσι όπως αναπτύσσεται το λογισμικό ανοιχτού κώδικα θα υπάρξουν κι άλλοι, κι άλλοι ας πούμε που θα μάθουνε όσα γνωρίζει κι ο ίδιος και άρα δηλαδή μετά από 10 χρόνια θα είναι σαν τους άλλους. Να σκεφτείς, δηλαδή, ασχολούμαι με κάποια συστήματα από το 2000 και τώρα έχουν αρχίσει να υπάρχουνε ας το πούμε συνάδελφοι που κάνουν το ίδιο πράγμα με μένα

Έλλη: Στην ουσία, δηλαδή τι πιστεύετε; ότι υπάρχουν μέσα στην κοινωνία της πληροφορίας κάποιοι άνθρωποι οι οποίοι μπορεί να θεωρηθεί ότι ανήκουν στην ψηφιακή ηγεμονία;

Μέλος: Για πολύ μικρές περιόδους, ναι. Δηλαδή αν σε περιορισμένες, συγκεκριμένες πόλεις ας πούμε που δεν είναι αναπτυγμένο ιδιαίτερο το λογισμικό ανοιχτού κώδικα και κει πέρα παρουσιαστεί η ανάγκη για τη λήψη λογισμικού ανοιχτού κώδικα, τότε αυτοί οι συγκεκριμένοι που έχουν τη γνώση θα θεωρηθούνε τεχνοκράτες και ελιτιστές, άσχετα που μπορεί οι ίδιοι να μην αισθάνονται έτσι

Έλλη: Εφ' όσον η ανάπτυξη του ελεύθερου λογισμικού, έγινε περισσότερο γνωστή με την ανάπτυξη του ίντερνετ, το χάσμα όμως που υπάρχει στη χρήση του ίντερνετ είναι πάρα πολύ μεγάλο ανάμεσα στις χώρες, θεωρείται λοιπόν, ότι απλά το

λογισμικό αφορά περιορισμένο αριθμό κοινωνικών ομάδων, στην ουσία και χωρών, δηλαδή στο ελεύθερο λογισμικό μπορεί να έχουν πρόσβαση μόνον οι χώρες που, οι λεγόμενες αναπτυγμένες κι όχι οι αναπτυσσόμενες εκείνες, που έχουνε πιο εύκολη πρόσβαση στο ίντερνετ απ' ότι μια χώρα λιγότερο αναπτυγμένη, ίσως..

Μέλος: Αυτό εξαρτάται από την .. από την θέληση...

Έλλη: Άρα ίσως μιλάμε για ένα πολύ μικρό αγαθό για περιορισμένους ανθρώπους χωρίς...

Μέλος: Λοιπόν αυτό εξαρτάται από τη θέληση των εκάστοτε κυβερνήσεων. Δηλαδή, ακριβώς επειδή υπήρξε το ίντερνετ, δε μπορούσε κάποιος να σε περιορίσει στο να κάνεις κάτι, δηλαδή μπορούσες να βρεις μόνος σου που να κατεβάσεις μια διανομή Λίνουξ και πώς να την αξιοποιήσεις. Αν σε μια χώρα, λοιπόν, δεν είναι πολύ αναπτυγμένο το Ίντερνετ, ή κάποιος άλλος θα στο πει και θα σου δώσει ένα cd, ή αν η συγκεκριμένη κυβέρνηση έχει καταλάβει την αξία του λογισμικού ανοιχτού κώδικα και την προωθήσει, δεν έχει σημασία αν δεν έχουν αναπτυγμένο το ίντερνετ, μπορούνε πάλι με κάποιο συμβατικό τρόπο. Αλλά ή θα αναπτυχθεί το ίντερνετ και μέσω του ίντερνετ θα αναπτυχθεί στη συγκεκριμένη περιοχή το λογισμικό ανοιχτού κώδικα ή και το αντίθετο. Βάζοντας λοιπόν λογισμικό ανοιχτού κώδικα σε ένα περιορισμένο χώρο αυτομάτως υπάρχει η ανάγκη του ίντερνετ. Πλέον είναι λίγο συνδεδεμένα αυτά τα δύο. Βέβαια, μιλώντας βέβαια για την Ελλάδα και για τις ευρωπαϊκές χώρες, σίγουρα ακριβώς επειδή υπήρχε το ίντερνετ αναπτύχθηκε και το λογισμικό ανοιχτού κώδικα, καθόλου απίθανο όμως αν κάνει κανείς το πείραμα, δηλαδή σε κάποια χώρα που δεν έχει πολύ αναπτυγμένο δίκτυο και ίντερνετ γενικότερα να συμβεί ακριβώς το αντίστροφο.

Έλλη: Πιστεύετε ότι η προσπάθεια που υπάρχει υπέρ του ελεύθερου λογισμικού θα συνεχίσει να υπάρχει ή είναι μια φούσκα η οποία κάποια στιγμή θα σταματήσει, δηλαδή το λογισμικό θα, ενταχθεί πλέον μέσα σε κάποιο πλαίσιο που θα είναι κι αυτό συγκεκριμένο κι άρα θα πάνσουν να ασχολούνται με το ελεύθερο λογισμικό, ή όχι;

Μέλος: Κατ' αρχάς αν πάνγει να είναι ελεύθερο λογισμικό και με ότι άλλο επακόλουθο έχει σχέση με την άδεια κοινής χρήσης που, τέλος πάντων αυτό που λέμε λογισμικό ανοιχτού κώδικα ή ελεύθερο λογισμικό, προφανώς δε θα λέγεται έτσι, δηλαδή αν εγώ φτιάξω ένα ελεύθερο λογισμικό και κάποια στιγμή αλλάξω την άδεια της χρήσης, και το κάνω εμπορικό, τότε παύει να είναι και λογισμικό ανοιχτού κώδικα. Αλλά έχει αποδειχτεί αυτοί που ξεκινάνε προωθώντας ένα λογισμικό ανοιχτού κώδικα, λίγο δύσκολα αλλάζουν την άδεια χρήσης. Αλλά ακόμα κι αν

αλλάζουν πάλι την άδεια χρήσης όπως έχει γίνει με μια εταιρεία την Borland, η Borland είχε μία βάση δεδομένων αν θυμάμαι καλά, το όνομα Interface νομίζω, ναι. Την έκανε λογισμικό ανοιχτού κώδικα, γιατί οι πωλήσεις δεν πηγαίνανε καλά, με το που την διέδωσε με άδεια χρήσης ως ελεύθερο λογισμικό την πήρανε προγραμματιστές ανά τον κόσμο, αυτή τώρα η βάση ονομάζεται Firebelt, και ξεκίνησαν να την αναπτύξουν. Μόλις ξεκίνησαν να την αναπτύξουν και είδαν ότι πηγαίνει πολύ καλά και διαδίδεται κι όλα τα σχετικά, την ξανακλείσανε δηλαδή είχαν το δικαίωμα να πουν ναι, αλλά ήδη δώσανε το κώδικα, την πληροφορία δηλαδή και πλέον ότι κι αν κάνουν υπάρχει η Firebelt η οποία ναι μεν ξεκίνησε από την Borland αλλά πλέον έχει πάρει το δικό της δρόμο

(διακοπή, κλείσιμο μαγνητοφώνου)

Έλλη: Ποιός είναι ο λόγος συμμετοχής σας στο HELLUG; Γιατί συμμετέχετε ένα τέτοιο εγχείρημα;

Μέλος: Λοιπόν, κατ' αρχάς παρ' ότι παρακολουθούσα τις δραστηριότητες της HELLUG για χρόνια δεν μπήκα στη διαδικασία να γραφτώ, ίσως επειδή το αμελούσα, αλλά τα τελευταία χρόνια έστω αρχικά με την μικρή συνδρομή που έχεις θεωρούσα ότι βοηθάω ένα σύλλογο που έχει όσο το μπορεί αγνές προθέσεις, δεν είναι κερδοσκοπικός ο σύλλογος, προσπαθεί να διαδώσει την πληροφορία, την γνώση, έστω και με μία μικρή συνδρομή θεωρούσα ότι βοηθάω την πορεία του συλλόγου, με την προοπτική βέβαια να ασχοληθώ κάποια στιγμή ενεργά, όπως ασχολούμαι τώρα. Παρουσιάστηκε, λοιπόν μια συγκεκριμένη ανάγκη για το σύλλογο για την ικανοποίηση της οποίας έτυχε εγώ να έχω την τεχνογνωσία. Για αυτό, οπότε θεώρησα ότι ήταν ευκαιρία να ανταποδώσω στο σύλλογο όσα πήρα από τον σύλλογο τα προηγούμενα χρόνια για παράδειγμα διάφορα εγχειρίδια που είχανε γραφτεί, τις δράσεις που είχε κάνει ο σύλλογος, δηλαδή..έχει κάνει αρκετό έργο ο σύλλογος, αν και συνήθως τα ενεργά μέλη του, αυτά, αυτοί που δραστηριοποιούνται και προωθούνε το έργο είναι πάντοτε λίγα κάθε χρονική περίοδο. Ασχολούμαι διότι με ενδιαφέρει να προωθηθεί η βασική ιδέα του το ελεύθερο το λογισμικό μπορεί να είναι ελεύθερο.

Έλλη: Γιατί ήταν όμως σημαντική ιδέα αυτή για εσάς;

Μέλος: Γιατί..ακριβώς θέλω να έχω ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφορία, είναι πιο δημοκρατικό, δηλαδή το να είμαι εξαρτημένος πάντα από μια εταιρεία, δηλαδή αν θεωρούσαμε ότι δεν υπήρχε το λογισμικό ανοιχτού κώδικα, κάποτε μετά από χρόνια θα λέγαμε γεννήθηκε το παιδί, του πήρες βαπτιστικά; Ναι. Του πήρες software; Ναι,

του πήρα οπότε θα είμαστε αναγκασμένοι με το που γεννιόμαστε να μας αγοράζουν ένα λογισμικό διότι αυτό το λογισμικό θα υπολόγιζε τι τροφές πρέπει να ταιΐζουμε ας πούμε κτλ, κτλ. Και κάθε πότε. Θέλω ένα πιο ελεύθερο κόσμο, και τον θέλουν οι περισσότεροι από μας. Οι πιο πολλοί στην Ελλάδα δεν αντιλαμβάνονται ακόμη το κομμάτι της πληροφορικής πως έχει μπει μες στη ζωή μας. Μέχρι πριν λίγα χρόνια πάρα πολλοί φίλοι μου, μου λέγανε: «εγώ δεν θα ασχοληθώ ποτέ» και τώρα έχουν πάρει υπολογιστή και μπορεί να έχουν γίνει και πιο φανατικοί από μένα, και ακόμη αν και τώρα έχουν καταλάβει οι περισσότεροι την αξία της πληροφορικής, δεν έχουν καταλάβει πόσο πολύ σχετίζεται με τα κοινά. Δηλαδή το ότι εγώ θα φορολογούμαι για να αγοράσει το ελληνικό δημόσιο Software που θα μπορούσε να κάνει ακριβώς την ίδια δουλειά με ελεύθερο λογισμικό, είναι κάτι το οποίο είναι..πώς να το πώ..μη δημοκρατικό να το πω, όχι μη δημοκρατικό, είναι σαν να κάνει διαγωνισμό και τέλος πάντων δίνει σε λάθος άνθρωπο να εκτελέσει το έργο και η γέφυρα πέφτει, ας πούμε.

Έλλη: Έχετε κάτι συγκεκριμένες προσδοκίες από τους υπόλοιπους που συμμετέχουν;

Μέλος: Όχι, δε θα έλεγα προσδοκίες. Συνήθως δεν προσπαθώ να αλλάξω τους άλλους ακόμα κι αν κάνω μια κουβέντα με κάποιον για το τι είναι το λογισμικό ανοιχτού κώδικα, αν δω ότι δεν ενδιαφέρεται ξέρεις, δεν προσπαθώ να τον αλλάξω, δηλαδή μου αρκεί που έχω αλλάξει τον εαυτό μου προς το καλύτερο. Δηλαδή, για να αλλάξουμε τον κόσμο, πρώτα απ' όλα πρέπει να αλλάξουμε τον εαυτό μας, έτσι; Αν δηλαδή έλεγα σε κάποιον: χρησιμοποίησε λογισμικό ανοιχτού κώδικα κι εγώ δεν χρησιμοποιούσα, δε θα κατάφεραν τίποτα έτσι.

Έλλη: Το ελεύθερο λογισμικό είναι θέμα δημιουργίας ενός ατόμου, ή είναι συλλογικό προϊόν εργασίας;

Μέλος: Είναι. συλλογικό προϊόν εργασίας αν..

Έλλη: Αρχικά όμως..

Μέλος: Τα πιο πολλά έργα ξεκινήσανε ατομικά και ..ένας λόγος που όλα αυτά τα άτομα που ξεκινάνε ένα λογισμικό ανοιχτού κώδικα, εμφανίζονται να έχουνε ένα διαφορετικό τρόπο σκέψης και συγκεκριμένες θα έλεγε κανείς ικανότητες, είναι διότι μπορεί να ξεκινάς σαν προγραμματιστής, αλλά στην πορεία, διαπιστώνεις ότι πρέπει να διαχειριστείς μια κοινότητα φίλων και μελών, που σε βοηθάνε να αναπτύξεις αυτό το πρόγραμμα διότι αργά ή γρήγορα, από τη στιγμή που θα το διαθέσεις ελεύθερα θα υπάρξουν και κάποιοι που θα σε υποστηρίζουν, οπότε κάνεις και λίγο, ας το πούμε, τον δήμαρχο, δηλαδή: σου δίνουν πληροφόρηση, δίνεις πληροφόρηση, κάνεις ένα είδος διοικητικής δουλειάς, από κει και ύστερα και κοινωνικής, έχει και κοινωνικό

χαρακτήρα. Δηλαδή το ότι..φτιάχνεις ένα λογισμικό ανοιχτού κώδικα, από την στιγμή που θα..ασπαστούν κι άλλοι αυτό που κάνεις, δημιουργείς κοινωνικούς δεσμούς, νέους κοινωνικούς δεσμούς, μπορεί να κάνεις καινούριους φίλους για παράδειγμα, δηλαδή έχει και κοινωνικές επιπτώσεις το λογισμικό ανοιχτού κώδικα, πέραν του χώρου της πληροφορικής.

Έλλη: Αν υπάρχει συγκεκριμένος λόγος ως προς το ότι κάποιος συμμετέχει ας πούμε σε μια τέτοια ομάδα, δηλαδή μπορεί ο απλός λόγος να είναι ο εξής: απλά να θέλει να κάνει καινούριους φίλους χωρίς να υπάρχει τίποτα άλλο πέρα από αυτό

Μέλος: Ναι, αυτό..

Έλλη: Υπάρχει άλλος λόγος; Θεωρούν ότι κάποιος θέλει να καλύψει την ματαιοδοξία του και να γίνει ευρύτερα γνωστός με τις δημιουργίες του πάνω στο ελεύθερο..

Μέλος: Αυτό το έχω συναντήσει, όχι εγώ προσωπικά. Μάλλον μου το έχουν πει, ότι υπάρχουν άτομα που προσπαθούν να γραφτούν και ο μόνος λόγος που θέλουν να γραφτούν στο σύλλογο είναι για να γίνουν αυτό που είπες πριν, να αισθάνονται πιο ελιτιστές, και να μπορούν να προβληθούν και να πουν εγώ είμαι τώρα τεχνοκράτης ή ελιτιστής, άσχετα που μπορεί να μην είναι, απλά μόνο δηλαδή να δικαιολογήσουν. «Εγώ γράφτηκα στο σύλλογο, ξέρεις με δέχτηκαν, γράφτηκα άρα είμαι κι εγώ ανήκω κάπου». Το ότι ανήκω κάπου είναι μια φυσική ανάγκη του ανθρώπου, πρέπει να ανήκεις κάπου άρα ναι όντως..είναι κάποιοι άνθρωποι που προσεγγίζουν συλλόγους για αυτό τον λόγο.

Έλλη: Εσείς μέσω της ενασχόλησης σας με το λογισμικό, θα θέλατε να γίνει πιο γνωστό το όνομα σας; Στην ευρύτερη κοινότητα..

Μέλος: Δεν είναι αυτός ο στόχος μου, δεν είχα δηλαδή ποτέ αυτή την τάση, ότι θα γίνω πιο γνωστός κτλ, κτλ.

Έλλη: Εφ'όσον είναι το λογισμικό προϊόν συλλογικής εργασίας, αποτελεί δηλαδή ένα προϊόν στην υπηρεσία της ανθρωπότητας, δηλαδή, πρέπει να το χρησιμοποιεί ο κάθε άνθρωπος που έχει έστω μια μέση πληροφορία όπως κι οι υπόλοιποι;

Μέλος: Όχι, θα έλεγα πως κάποιος πρέπει να έχει την επιλογή του τι θέλει να κάνει; Αν είναι καλό που υπάρχει μερικές φορές το εμπορικό λογισμικό, διότι σκέψου αν δεν υπήρχε το εμπορικό, δεν θα υπήρχε η επιλογή, κι είναι πολύ φυσικό κάποιου να του αρέσει το εμπορικό λογισμικό για τους χι λόγους. Έτσι;

Έλλη: Διάβασα, πάλι σε κάποια έρευνα που είχε γίνει όσον αφορά τους συμμετέχοντες σε κοινότητες που χρησιμοποιούν Λίνουξ ή ελεύθερο λογισμικό

ανοιχτού κώδικα, υπάρχει ένα είδος, έχει γραφτεί ότι υπάρχει ένα είδος λατρείας προς το πρόσωπο του Linus Torvalds επειδή ήταν ο πρώτος που ξεκίνησε τον, που έδωσε τον..

Μέλος: Απ'όσο ξέρω δεν ήταν ο πρώτος..Απλά, συνέβη αυτό λόγω του της μεγάλης διάδοσης του Linux. Γενικά το Λίνουξ είναι η κορφή του παγόβουνου, υπάρχει ένα τεράστιο οικοδόμημα από πίσω..

Έλλη: Κι επίσης θέλω να συνεχίσω, λέγεται ότι γι'αυτό το πράγμα έχουν κατηγορηθεί, σε εισαγωγικά, ότι μιλάμε για μια συγκεκριμένη οργάνωση που υπάρχει μια ιεραρχία, μέσα..σε εισαγωγικά ιεραρχία..

Μέλος: Ναι,ναι, ναι κατάλαβα..

Έλλη: Μεταξύ των μελών, ότι υπάρχουν κάποια άτομα τα οποία είναι λίγο πιο πάνω από τους υπόλοιπους, λόγω των προγραμμάτων που έχουν κάνει, λόγω αυτών που έχουνε δώσει στο ελεύθερο λογισμικό..

Μέλος: Ναι

Έλλη: Άρα στην ουσία μιλάμε για ιεραρχία, άρα ισχύει ένας νόμος μέσα στο ελεύθερο λογισμικό που λέει ότι όλοι είμαστε ίσοι να προσφέρουμε..

Μέλος: Ναι

Έλλη: και στην ουσία υπάρχει ιεραρχία, δηλαδή υπάρχει κάποιος που είναι ανώτερος

Μέλος: Εκ των πραγμάτων, για να δουλέψει μια ομάδα, πρέπει. Για παράδειγμα, κάθε σύλλογος έχει διοικητικό συμβούλιο, άρα ιεραρχία έτσι; Υπάρχουν οι πέντε που αποφασίζουν κάποια πράγματα για τους υπόλοιπους, εκ των πραγμάτων δηλαδή όσο πιο πολύ μεγαλώνει η ομάδα, πρέπει να υπάρχει κάποιου είδους κορυφή, που κάθε φορά θα ορίζει ποιοι θα παίρνουν τις δύσκολες αποφάσεις, δε γίνεται όλοι να αποφασίζουν πάντα για οτιδήποτε, ε, αυτό δεν το βρίσκω κακό έτσι, δηλαδή, είναι έτσι όπως δουλεύει η κοινωνία, είναι σε κάθε μορφή..ναι

Έλλη: Άρα πάμε στην επόμενη ερώτηση, γνωρίζετε για τον πληροφοριακό πόλεμο, υπάρχουν συγκεκριμένα βιβλία που έχουν γραφτεί από επιστήμονες, οι οποίοι μιλούσαν για τον τεράστιο πόλεμο, τον οποίο έχουν παρομοιάσει με τον Γ' Π.Π., τον πόλεμο της πληροφορίας, αυτόν που αναπτύσσεται μεταξύ εταιρειών, και δη συγκεκριμένων εταιρειών που ασχολούνται με νέες τεχνολογίες

Μέλος: Ναι

Έλλη: Όσον αφορά πατέντες, διάφορες καινοτομίες, τα λογισμικά κι όλα αυτά, και στην ουσία μιλάμε για ένα πόλεμο, πώς να το πω, πληροφοριακό πόλεμο..

Μέλος: Ναι, ναι

Έλλη: Γνωρίζεται γι' αυτόν, πιστεύετε ότι υπάρχει κάτι τέτοιο στην Ελλάδα;

Μέλος: Κοίταξε, αν σκεφτείς ότι το να έχεις μια μεγάλη επιχείρηση και να προσπαθείς να ανταγωνιστείς μian άλλη επιχείρηση πρέπει να κάνεις κάποιες ενέργειες, ναι μπορείς να το πεις ένα λεγόμενο επιχειρηματικό πόλεμο, αλλά αυτό είναι σε όλους τους κλάδους έτσι; Δηλαδή ακόμα και στις τηλεπικοινωνίες σήμερα υπάρχει επιχειρηματικός πόλεμος μεταξύ των εταιρειών, αυτές οι εταιρείες που είχανε ενδεχομένως κάποιο μονοπώλιο κι αυτές που μπαίνουν μέσα για να πάρουν μερίδιο της αγοράς

Έλλη: Αν σας ζητούσανε από μια χώρα να χρησιμοποιήσετε ένα λογισμικό για να το χρησιμοποιήσει σε πόλεμο, θα το κάνατε, εν γνώσει σας; Γνωρίζουμε ότι η πληροφορική ξεκίνησε από πολεμικές ανάγκες και συνδέθηκε με τις πολεμικές βιομηχανίες.

Μέλος: Αν μου το ζητούσε μια οποιαδήποτε χώρα προφανώς δε θα το έκανα, αλλά αν μου το ζητούσε η Ελλάδα, δεδομένου ότι έχω και υποχρεώσεις στρατιωτικής φύσεως, ως έλληνας πολίτης, από τη στιγμή που μου δίνουν ένα όπλο για να σκοτώσω και μου πουν το νέο σου όπλο είναι το λογισμικό, αν δε το κάνω, είναι πως το λένε, αντιρρησίας, πως λέγεται..

Έλλη: Ποια είναι η σχέση με τους Χάκερς; Γνωρίζουμε ότι υπάρχουνε άτομα ανάμεσα στους χάκερς οι οποίοι πιστεύουν ότι ξέρουν να χειρίζονται πάρα πολύ καλά την πληροφορική

Μέλος: Ναι

Έλλη: Το διαδίκτυο, και γενικά θεωρείται ότι κάποιοι από αυτούς έχουν ταλέντο στην πληροφορική, ένας σύλλογος ο οποίος είναι νόμιμα υπερ του ελεύθερου λογισμικού, δέχεται άτομα σαν τους χάκερς, ώστε να τους βοηθήσει σε περαιτέρω ανάπτυξη;

Μέλος: Κατ' αρχάς κάποιος που είναι χάκερ, δεν έχει κάποια ταμπέλα, δηλαδή δεν μπορείς να τον ξεχωρίσεις εκτός αν στο πει ο ίδιος, αλλά σίγουρα ο σύλλογος του HELLUG δεν αποσκοπεί στο να εξυπηρετήσει δηλαδή τις προθέσεις ενός χάκερ, σε καμιά περίπτωση και μάλιστα μπορεί να λέμε όλοι χάκερ, αλλά στην πραγματικότητα εννοούμε αυτό που λέγεται cracker, δηλαδή οι ...

Έλλη: οι crackers αυτοί που σπάνε..

Μέλος: Οι crackers που έχουν κακόβουλο σκοπό, δηλαδή να καταστρέψουν τα δεδομένα μιας τράπεζας, ή να κλέψουν έναν αριθμό πιστωτικής με σκοπό να πάρουν χρήματα ενώ οι χάκερ έχουν πιο ευγενείς σκοπούς, δηλαδή το κάνουν ίσως από χόμπι

γιατί τους αρέσει, κι ακόμη κι αν υποκλέψουν κάποια πληροφορία, είναι πολύ πιθανό να πάρουνε μετά την χι τράπεζα και να τους πούνε έχετε αυτό το πρόβλημα. Άλλοι το κάνουν ίσως και επαγγελματικά, δηλαδή βρήκα εγώ το πρόβλημα, αν θες με προσλαμβάνεις για να σου βρίσκω προβλήματα πριν τα βρει κάποιος άλλος αλλά τέλος πάντων αυτή είναι η διαφορά θα έλεγε κανείς με απλά λόγια των crackers και των χάκερς, αν και όλοι επειδή το το χάκερ μάλλον είναι πιο εύηχη λέξη όλοι λένε χάκερς

Έλλη: Υπάρχει ένα βιβλίο, το μανιφέστο των χάκερ, εδώ πέρα, που το παρουσίασε, που παρουσίασαν οι Εικόνες, το οποίο είναι ένα βιβλίο που έχει γραφτεί από ένα πανεπιστημιακό καθηγητή στο Χάρβαρντ, ο οποίος ασχολούνταν με τις πολιτισμικές σπουδές και αναφέρει ότι πρόκειται για έναν πόλεμο γύρω από τα πνευματικά δικαιώματα και την ελευθερία διακίνησης ιδεών και λογισμικού.

Μέλος: Ναι

Έλλη: Ενάντια στην τάξη των ξενιστών, δηλαδή μιλάει για μια τάξη χάκερ και μια τάξη ξενιστών, δηλαδή μιλάει για πάλη των τάξεων...

Μέλος: Ναι, ναι

Έλλη: Στην ουσία καινούρια και θεωρεί και τους χρήστες λογισμικού ως μέλη της τάξης των χάκερς, που θέλουν να μεταδώσουν ελεύθερα κάποιες ιδέες, κάποια προγράμματα...

Μέλος: Ναι

Έλλη: Πιστεύεις ότι υπάρχει κάτι τέτοιο, το έχετε ακουστά;

Μέλος: Δεν το έχω ακουστά, δεν το έχω διαβάσει βέβαια. Κοίταξε, υπάρχει, για μένα, είναι κάτι τελείως διαφορετικό, έτσι; Δηλαδή κάποιος που βασικός του στόχος είναι να διαδώσει το ελεύθερο λογισμικό δε σκέφτεται σίγουρα να το κάνει με κακόβουλο τρόπο, δηλαδή να αναγκάσει κάποιον να το υιοθετήσει, δηλαδή αν από την αυτή την μελέτη βγαίνει ότι ένας χάκερ προσπαθεί μέσα από την τεχνογνωσία του να αναγκάσει τους άλλους, ας το πούμε φτιάχνοντας υιούς για τα Windows να αναγκάσει τους άλλους να πάνε προς το λογισμικό ανοιχτού κώδικα και το Λίνουξ, είναι λίγο χαζό θα έλεγα, διότι για ποιόν λόγο να μην υπάρχουν και κάποιοι άλλοι χάκερ που προτιμούν να είναι στο πλευρό της Microsoft και να φτιάχνουν υιούς για το Λίνουξ. Επίσης, δεν νομίζω δηλαδή ότι οπωσδήποτε οι χάκερς βλέπουν προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση, έχουν τελείως διαφορετική φιλοσοφία και ιδεολογία

Έλλη: Πιστεύετε ότι θα υπάρξει στιγμή που η ψηφιακή κοινωνία θα αντικαταστήσει την πραγματική; Ή απλά η πρώτη είναι προέκταση της δεύτερης..

Μέλος: Η ψηφιακή να αντικαταστήσει την πραγματική; Γιατί υπάρχει.. πώς να το πω..

Έλλη: Θεωρείται πλέον ότι υπάρχει κάποια κοινωνία που απαρτίζεται από κάποια άτομα, μια δεύτερη κοινωνία η οποία λειτουργεί μέσα στο πλαίσιο του διαδικτύου, μέσα στο πλαίσιο του..

Μέλος: Όχι, η ψηφιακή, ας την πούμε κοινωνία, είναι ένας εναλλακτικός τρόπος επικοινωνίας, μπορεί στο μέλλον να γίνει κάπως διαφορετικά.

Έλλη: Πιστεύετε ότι ο η/υ θα αντικαταστήσει την ανθρώπινη εργασία;

Μέλος: Όχι σε καμία περίπτωση

Έλλη: Η γνώμη σας για τον πλήρη αυτοματισμό της παραγωγής;

Μέλος: Κάποιος πρέπει να ελέγχει τους υπολογιστές, δηλαδή είναι κάπως απίθανο να φτιαχτούν σε τόσο άμεσο μέλλον υπολογιστές που θα καταλαβαίνουν τα πάντα, που μπορούν να παρακολουθούν την παραγωγή σου ηλεκτρονικά, ψηφιακά, αλλά κάποιος πρέπει να δώσει το τελικό, το θετικό, το τελικό ότι αυτό το χι προϊόν αν είναι γάλα θα πάει στην κατανάλωση έτσι;

Έλλη: Ένα πρακτικό επάγγελμα όπως είναι ίσως το δικός σας, και ..αν θεωρήσουμε ότι η δημιουργία λογισμικού είναι κάποιο πρακτικό θέμα, έτσι..

Μέλος: Ναι

Έλλη: Χρειάζεται την ύπαρξη θεωρίας, δηλαδή υπάρχει ένας που φτιάχνει ένα λογισμικό είναι απαραίτητο να έχει μια θεωρία στο μυαλό του. Πέραν του πρακτικού θέματος, πιστεύετε ότι χρειάζεται να υπάρχει και μια θεωρία από πίσω;

Μέλος: Δηλαδή αν έχει κάποιος θεωρητικό υπόβαθρο;

Έλλη: Ναι

Μέλος: Αν θεωρήσουμε ότι κάποιος έχει διδαχτεί μαθηματικά, έχει διδαχτεί φυσική, χημεία κι όλα τα άλλα που κάνει μέχρι την τελευταία τάξη του λυκείου και τα μάθει, αν και τώρα τους διδάσκουν προγραμματισμό απ' ότι ξέρω, εμάς δεν μας διδάσκανε τέτοια πράγματα, λογικά δεν χρειάζεται να μάθει κανείς..Σίγουρα η πληροφορική είναι επιστήμη, δηλαδή μπορεί να ..δεν σημαίνει ότι όλα τα θέματα στη πληροφορική προγραμματίζονται εύκολα, αλλά το να κάνει κανείς ένα απλό πρόγραμμα για να εξυπηρετήσει μια καθημερινή του ανάγκη π.χ το να κατεβάζει αυτόματα τα e-mail του από κάπου και αυτά να τα αρχειοθετεί με κάποιους ορισμούς, θα μπορούσε να το κάνει ο οποιοσδήποτε αρκεί να καταλαβαίνει τι θέλει να κάνει ακόμα κι αν δεν το κάνει από θεωρητικής πλευράς τέλεια, το τελικό αποτέλεσμα μπορεί να είναι αυτό

που επιθυμεί, έτσι; Δε νομίζω ότι πρέπει κανείς να σπουδάσει 4 χρόνια για να γίνει προγραμματιστής.

Έλλη: Υπάρχουν κάποιες αρχές τις οποίες έχει αναφέρει ο Στάλμαν, που ξεκίνησε τη χρήση ελεύθερου λογισμικού, τις οποίες πρέπει να ασπάζονται κάποια μέλη, έτσι; Ασπάζεσαι κάποιες αρχές ή ασπάζεσαι τις συγκεκριμένες αρχές του Στάλμαν;

Μέλος: Κατ' αρχάς να σου πω την αλήθεια δεν τις θυμάμαι για να τις απαριθμήσω, έτσι, καθόλου απίθανο να τις ασπάζομαι, αν μου τις έλεγες μία μία θα σου έλεγα αυτή με βρίσκει σύμφωνο αυτή με αυτή διαφωνώ. δεν Η σχέση μου με το ελεύθερο λογισμικό δεν έχει να κάνει με το επειδή κάποιος είπε κάτι έστω και ο Στάλμαν, επειδή είναι γνωστός, εγώ πρέπει οπωσδήποτε να το κάνω ή επειδή αυτός έκανε κάτι και γνωρίζει κάποια πράγματα περισσότερα, να σημαίνει ότι οπωσδήποτε λέει και το σωστό έτσι;

Έλλη: Υπάρχει, υπάρχουν ιδεολογίες, έχετε δει αν υπάρχουν ιδεολογίες ανάμεσα στους χρήστες;

Μέλος: Ναι

Έλλη: Έχετε προσέξει κάτι τέτοιο;

Μέλος: Ναι, ναι, κοίταξε άλλοι αισθάνονται πιο πολύ επαναστάτες με αυτό που κάνουνε, άλλοι λιγότερο, άλλοι το βλέπουν απλώς ένα άλλο πρόγραμμα στον υπολογιστή τους, άλλοι αισθάνονται αντιπάθεια προς τις εμπορικές εταιρείες που προωθούν εμπορικά κάτι και..ουσιαστικά αισθάνονται ότι είναι αιχμάλωτοι. Ποικίλουν δηλαδή..

Έλλη: Υπάρχει μια έρευνα που έχει χωρίσει πολλούς χρήστες από ριζοσπαστικούς μέχρι και αναρχικούς χρήστες, λογισμικού και δε ελευθεριακούς, δηλαδή χωρίζονται σε πολύ μικρές διαφορές, όσον αφορά τον ανοιχτό κώδικα ή το ελεύθερο λογισμικό..

Μέλος: Α κατάλαβα, ναι.

Έλλη: Πιστεύετε ότι είναι θέμα ιδεολογίας;

Μέλος: Όχι, όχι δεν είναι ιδεολογία η ανάπτυξη λογισμικού δεν είναι θέμα ιδεολογικό.

Έλλη: Ο Στάλμαν ας το πούμε, έχει αναφέρει πάλι..

Μέλος: Ναι..

Έλλη: Ότι εγώ κρίνω ότι υπάρχει μια ιδεολογία, υπάρχει, ο ίδιος έχει αναφέρει ότι είναι κάτι μεταξύ αριστερού.

Μέλος: Να το αναπτύξεις ως ελεύθερο λογισμικό, είναι ιδεολογικό θέμα, το να πεις κάνω ένα πρόγραμμα δεν είναι ιδεολογικό ζήτημα, το να κάνεις όμως λογισμικό ανοιχτού κώδικα είναι θέμα ιδεολογικό έτσι;

Έλλη: Ο Στάλμαν, ας το πούμε, έχει δηλώσει ότι είναι κάτι μεταξύ ριζοσπάστη αριστερό και μεταξύ αναρχικού, ο Torvalds πάλι με τη σειρά του είπε ότι δεν ασπάζομαι ιδεολογίες, απλά θέλω να είναι ελεύθερο ότι δημιουργώ.

Μέλος: Ναι

Έλλη: Υπάρχουν συγκρούσεις ανάμεσα στα μέλη, δηλαδή αυτοί που κάνουν κάτι μόνο και μόνο ιδεολογικά και λένε ότι με αυτόν τον τρόπο εγώ έτσι αντιδρώ σε σχέση με άτομα τα οποία απλά κάνουν κάτι τα οποία δεν είχαν πρόσβαση και θέλουν απλά να χρησιμοποιούν το λογισμικό..

Μέλος: Ναι, κοίταξε, εγώ από την εμπειρία μου μέχρι στιγμής δεν έχω εντοπίσει τέτοιου είδους αντιπαλότητες, με όσους έχω γνωρίσει, τώρα αν διαδοθεί τόσο πολύ στην Ελλάδα και δεδομένου ότι είμαστε λίγο γκρινιάρηδες και τα σχετικά, σημαίνει ότι θα υπάρξουν και κάποιοι που θα αισθάνονται ότι βρίσκονται σε αντιμαχόμενες πλευρές και ενδεχομένως να υπάρξουν αυτά τα λεγόμενα σχίσματα και ...

Έλλη: Για εσάς που ασχολείστε με το Λίνουξ, είναι περισσότερο προέκταση του επαγγέλματος, των επαγγελματικών σας γνώσεων ή απλά σαν χόμπι, εσείς γιατί ασχολείστε;

Μέλος: Κοίταξε, κατ' αρχάς ξεκίνησα να ασχοληθώ διότι υπήρχε ανάγκη. Η ανάγκη ποια ήτανε, ήταν ότι ήμουν φοιτητής και ήθελα να κάνω τη δουλειά μου γρήγορα και εύκολα, για κάποιο λόγο δεν μπορούσαν να την κάνουν τα καθιερωμένα προγράμματα εκείνης της εποχής κι αναγκαστικά βρήκα εναλλακτικές λύσεις. Στην πορεία ανακάλυψα ότι κρύβεται και μια ιδεολογία, μια φιλοσοφία από πίσω, που δεν το είδα αυτό σε πρώτη φάση, εγώ το πρώτο πράγμα που έμαθα ήταν ότι υπάρχει ένα πρόγραμμα που είναι ελεύθερο προς χρήση και είναι πολύ αξιόλογο και σταθερό. Έως δεν καταλάβαινα καν ότι υπάρχει φιλοσοφία και ότι κάποια ιδεολογία κρύβεται πίσω από αυτό, στην πορεία ανακάλυψα ότι στηρίζεται σε αυτό που λέμε λογισμικό ανοιχτού κώδικα και για ένα μεγάλο διάστημα από την στιγμή που μπορεί να πει κανείς κάλυψα τις ανάγκες μου σαν χρήστης, μετά το είδα και σαν χόμπι. Και από την στιγμή που είδα ότι μπορούσα στο μέλλον αυτό να το κάνω και επαγγελματικά, υπήρχαν οι προοπτικές να το κάνω και επαγγελματικά, συνήθως οι περισσότεροι αισθάνονται ικανοποιημένοι όταν το χόμπι τους το κάνουν δουλειά.

Έλλη: Το επάγγελμά σας σχετίζεται με την πληροφορική;

Μέλος: Ναι.

Έλλη: Πόσες ώρες ασχολείστε με το λογισμικό;

Μέλος: Όσες ώρες δουλεύω. Από 8 μέχρι 10 ώρες την ημέρα.

Έλλη: Πόσο καιρό ασχολείστε;

Μέλος: Με την πληροφορική ή με το λογισμικό ανοιχτού κώδικα;

Έλλη: Με το λογισμικό ανοιχτού κώδικα.

Μέλος: Από το 1998.

Έλλη: Η ενασχόληση σας προσφέρει περισσότερες επαγγελματικές δυνατότητες;

Μέλος: Προς το παρόν όχι, δηλαδή θα μπορούσα ενδεχομένως να έχω περισσότερες επαγγελματικές ευκαιρίες με άλλα συστήματα αλλά θεωρώ ότι συνεχώς υπάρχει τάση για αυτό το αντικείμενο, ή μάλλον για αυτή την..υπηρεσία στις εταιρείες που επιθυμούν να αλλάξουν τα συστήματα τους σε λογισμικό ανοιχτού κώδικα, οπότε μπορεί τώρα να εξυπηρετώ λιγότερους, αύριο να εξυπηρετώ περισσότερους. Εξάλλου ο στόχος μου δεν ήταν ουσιαστικά να γίνω πλούσιος επειδή, αν ήθελα να γίνω πλούσιος δηλαδή, δεν θα ασχολιόμουν με το λογισμικό ανοιχτού κώδικα..

Έλλη: Η ενασχόληση σας με το ελεύθερο λογισμικό σας δίνει κάποια χρήματα;

Μέλος: Ναι, και μάλιστα αποκλειστικά οι εργασίες μου είναι με λογισμικό ανοιχτού κώδικα και για την διατήρηση της επιχείρησης αλλά και στην παροχή υπηρεσιών προς τους πελάτες της.

Έλλη: Οι περισσότεροι που εργάζονται σε εταιρείες με ελεύθερο λογισμικό είναι..περισσότερο φιλόδοξοι σε σχέση με κάποιες άλλες κατηγορίες εργαζομένων. Πιστεύετε ότι ισχύει αυτό;

Μέλος: Είναι πολύ πιθανό. Δεν νομίζω ότι αυτό ισχύει τόσο πολύ για τα ελληνικά δεδομένα αλλά είναι πολύ πιθανό διότι λόγω της ειδικής τεχνογνωσίας τους μπορούν να απαιτήσουν και περισσότερα χρήματα από τη στιγμή που ξέρουν ότι είναι αναγκαίοι βέβαια έτσι.

Έλλη: Το ελεύθερο λογισμικό είναι ένα είδος εκμετάλλευσης, γιατί ενώ προσφέρει θέσεις εργασίας δεν παίρνει τίποτα ως αντάλλαγμα. Συμφωνείτε;

Μέλος: Όχι γιατί η ανταλλαγή πληροφορίας είναι ..μπορεί να πει κανείς αντάλλαγμα..αυτό που μπορεί να δίνω εγώ, τη γνώση μου σε κάποιον, αλλά δίνει και αυτός την γνώση του σε μένα.

Έλλη: Ποιος αποφασίζει για τη χρησιμοποίηση μιας καινοτόμου ιδέας στο λογισμικό;

Μέλος: Ποιος αποφασίζει; Αν υπάρχει μια καινοτόμα ιδέα στο λογισμικό που είναι λογισμικό ανοιχτού κώδικα, τη χρησιμοποιεί ο καθένας όπως κρίνει δηλαδή δεν υπάρχει κάποιος που ορίζει ότι δεν μπορεί να το χρησιμοποιήσεις για το χι λόγο.

Έλλη: Κάποιος που εργάζεται σε μια εταιρεία πληροφορικής, είτε έχει σχέση με τις νέες τεχνολογίες γενικότερα, και την ανάπτυξη λογισμικού θα πρέπει να παραδίδει σε αυτήν την εταιρεία; Συμφωνείτε με αυτό; Στα πλαίσια της εργασίας του έτσι;

Μέλος: Αυτό έχει να κάνει με τα θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας, υπάρχουν και συγκεκριμένοι νόμοι, απ' όσο ξέρω οι μεγάλες εταιρείες βάζουν τους υπαλλήλους τους να υπογράφουν συμφωνητικά που λένε ότι το παραγόμενο έργο ανήκει στην εταιρείας άρα ..

Έλλη: Θεωρείτε ότι είναι σωστό αυτό;

Μέλος: Αν αυτή είναι η συμφωνία που κάνουνε δηλαδή από τη στιγμή που εγώ σε πληρώνω να κάνεις κάτι άρα το παραγόμενο αποτέλεσμα είναι δικό μου. Είναι θέμα πώς να το πω..

Έλλη: Ναι αλλά αν το λογισμικό..ενός εργαζόμενου σε μια εταιρεία.

Μέλος: Ναι.

Έλλη: Είναι θέμα πληροφορίας και η πληροφορία ανήκει σε όλη την ανθρωπότητα γιατί να χρησιμοποιηθεί από μια εταιρεία συγκεκριμένα;

Μέλος: Κατ' αρχάς, μπορεί το λογισμικό αυτό να έχει γίνει από τη συλλογική εργασία πολλών εργατών, είναι σαν να λέμε ότι το παραγόμενο τρόφιμο σε μια βιομηχανία ανήκει στους εργάτες και θα πρέπει να λογοδοτήσει η εταιρεία στους εργάτες επειδή έφτιαξε ένα προϊόν, έτσι. Είναι, έχει σχέση δηλαδή, με το ότι μπορεί να είναι λογισμικό αλλά είναι προϊόν κατά τ'άλλα. Από τη στιγμή που μια εταιρεία έχει μια μονάδα παραγωγής προϊόντων, βέβαια ακριβώς επειδή είναι λογισμικό κάποιες εταιρείες μπορεί να δίνουνε μπόνους ή ποσοστά σε κάποιον επειδή ανέπτυξε ένα λογισμικό, έτσι; Κάπου είχα διαβάσει ότι κατά ένα μέρος κάποιες εταιρείες δίνουνε δηλαδή τα πνευματικά δικαιώματα μοιράζονται σε ένα μικρό ποσοστό σε αυτόν που το προγραμμάτισε και ένα μεγαλύτερο μέρος στην εταιρεία αλλά αυτό εξαρτάται πως δουλεύει κάθε εταιρεία αν το λογισμικό παράχθηκε, από ποιους από έναν; Είναι πιο εύκολο να πεις ότι μπορεί να γίνει αν το έκανε ένας.

Έλλη: Με τη χρήση του ελεύθερου λογισμικού μπορεί να υπάρξει μια κοινωνική μεταβολή;

Μέλος: Αυτό θα μπορούσε να γίνει αν η πληροφορική ήταν σε πολύ μεγάλο βαθμό αναπτυγμένη, δηλαδή αυτό αν θα μπορούσε να γίνει, θα γίνει μετά από παρά..πάρα

πολλά χρόνια, διότι αναγκαστικά γνωρίζοντας το λογισμικό ανοιχτού κώδικα κάποιος ήδη γνωρίζει τη φιλοσοφία που κρύβεται από πίσω κι αυτό μπορεί να σε επηρεάσει στο να βλέπεις τα πράγματα πιο ελεύθερα και να ζητάς από τους άλλους να στα παρέχουν πιο ελεύθερα είναι το κράτος που..

Έλλη: Γιατί θεωρείται το ελεύθερο λογισμικό ότι είναι πιο αποτελεσματικό;

Μέλος: Διότι δεν περιορίζει την επικοινωνία μου με τους άλλους, δηλαδή δε μου βάζει φραγμούς στο πως θα επικοινωνήσω εγώ με σένα, στην ανταλλαγή της πληροφορίας, είναι πολύ βασικό, δηλαδή, σκέψου αυτό που είπα πριν τα μαθηματικά να ήταν πατενταρισμένα από τον Αριστοτέλη και..αυτό θα μας βόλευε βέβαια, γιατί θα έπρεπε όλοι να μας πληρώνουνε ες αεί και θα έπρεπε να ζούμε μόνο και μόνο από τις πατέντες του Αριστοτέλη σαν κράτος έτσι;

Έλλη: Τελευταία ερώτηση που θα ήθελα να κάνω είναι όσον αφορά το θέμα των πατέντων.

Έλλη: Πως εσείς όταν δουλεύετε θέλετε να πατενταριστεί μια ιδέα που έχετε πάνω..

Μέλος: Όχι, σε καμία περίπτωση, είμαι αρνητικός στις πατέντες λογισμικού.

Έλλη: Γιατί αυτό;

Μέλος: Διότι ακριβώς κάνουν αυτό το πράγμα, βάζουνε φραγμούς στη διάδοση της γνώσης και της πληροφορίας.

Έλλη: Όμως δε γίνεται σε μια μεγάλη εταιρεία;

Μέλος: Αν η εταιρεία χρησιμοποιεί λογισμικό ανοιχτού κώδικα δεν γίνεται.

Έλλη: Υπάρχει..υπάρχει συνεργασία των χρηστών-μελών με διάφορες εταιρείες για τη χρησιμοποίηση ελεύθερου λογισμικού, έχουν γίνει τέτοιες προτάσεις την Ελλάδα;

Μέλος: Των μελών, ποιών μελών;

Έλλη: Των χρηστών; Υπάρχουν χρήστες οι οποίοι συνεργάζονται με εταιρείες στην Ελλάδα για την ανάπτυξη ελεύθερου λογισμικού;

Μέλος: Ναι, το θεωρώ πολύ πιθανό, σαν ελεύθερες επαγγελματίες είτε σαν υπάλληλοι.

Έλλη: Αυτά.

Μέλος: Αυτά;

Έλλη: Ευχαριστώ.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Richard Stallman

Linus Torvalds

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹ Για περισσότερη ανάλυση στο Κεφάλαιο 2, του βιβλίου του «*Η λογική της Ιστορίας*», εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2004.

² Σύμφωνα με τον Θ.Βακαλιό υπάρχουν οπτικές γύρω από τον ορισμό της τεχνολογίας όπως είναι οι : η οικονομική οπτική, η κοινωνιολογική, η εκπαιδευτική και παιδαγωγική, η φιλοσοφική και η σύνθετη οπτική. Μια ανάλυση αυτών βρίσκεται στη σελ. 13-14 του βιβλίου του «*Τεχνολογία, Κοινωνία, Πολιτισμός*», εκδ.Ψηφίδα, Αθήνα 2002.

³ Τα κυριότερα στοιχεία που χρησιμοποιούνται όσον αφορά την περιγραφή της βιομηχανικής κοινωνίας, της βιομηχανικής επανάστασης, του Φορντισμού κι άλλων χαρακτηριστικών προέρχονται από τις σημειώσεις και κείμενα του Φραγκομιχελάκη Μ. που δόθηκαν στα πλαίσια του μεταπτυχιακού μαθήματος «*Περιφερειακή ανάπτυξη και τεχνογνώσεις*» του Γενικού Τμήματος, Πολυτεχνείου Κρήτης, κατά την περίοδο του χειμερινού εξαμήνου 2005-2006 καθώς και από τα κεφ.6,7,8 του Δασκαλάκη Δ., «*Προλεγόμενα για την Εργασία και τις Εργασιακές Σχέσεις*», εκδ.Αντ.Ν.Σάκουλα, Αθήνα 2000.

⁴ Πρέπει να σημειώσουμε ότι η Βιομηχανική Επανάσταση συντελέστηκε στις επιμέρους χώρες σε διαφορετικές χρονικές περιόδους και με διαφορετικούς ρυθμούς ανάλογα με την οικονομικό-κοινωνική και πολιτιστική κατάσταση που χαρακτήριζε καθεμιά από αυτές.

⁵ Εργατική τάξη υπήρχε και πριν από το φορντικό μοντέλο, τη συγκεκριμένη στιγμή όμως φάνηκε η εκμετάλλευσή της από το Κεφάλαιο.

⁶ «Στατική ευέλικτη παραγωγή» είναι εκείνη η οποία προσαρμόζει τη χρήση του παραγωγικού δυναμικού, τις ποσότητες και το είδος των παραγόμενων αγαθών στη ζήτηση. Η επιχείρηση λειτουργεί σε άμεση συμφωνία με τις απαιτήσεις της αγοράς, προσαρμοζόμενη σε αυτή. Με τον τρόπο αυτό τα προϊόντα καλύπτουν μίαν ανάγκη.

«Δυναμική ευέλικτη παραγωγή» είναι η μορφή οργάνωσης και λειτουργίας της επιχείρησης η οποία στοχεύει στην γρήγορη αλλαγή της τεχνολογίας η οποία χρησιμοποιείται, προκειμένου να μειωθεί το κόστος παραγωγής και να αυξηθεί η παραγωγικότητα. Η εξάρτηση αυτής της μορφής ευελιξίας από τις νέες τεχνολογίες είναι άμεση και δυναμική. Δασκαλάκης Δ. σ.215, 2000.

⁷ Μια ενδιαφέρουσα έρευνα για την οργάνωση και τη λειτουργία πολυεθνικών εταιρειών του κλάδου της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών πάνω σε αυτό το θέμα, παρουσιάζεται στη Διπλωματική Διατριβή του Μητσιάνη Γιάννη, στο πλαίσιο απόκτησης του Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών, στο Γενικό Τμήμα, τομέας Κοινωνικών Επιστημών, Πολυτεχνείο Κρήτης, 2005.

⁸ Για μια περαιτέρω ανάλυση της «Κοινωνίας της γνώσης» γίνεται στο άρθρο του Φραγκομιχελάκη, 2002.

⁹ Παγκόσμια κοινωνία, ο Δασκαλάκης εννοεί προφανώς την ανεπτυγμένη παγκόσμια κοινωνία που δέχεται τις ανέσεις που προσφέρει η τεχνολογία και όχι το σύνολο της ανθρωπότητας όπως π.χ ο Τρίτος Κόσμος.

¹⁰ Σύμφωνα με τον Φραγκομιχελάκη, ως «αντικειμενοποίηση» της ανθρώπινης γνώσης εννοείται η ενσωμάτωση της γνώσης αρχικώς σε μηχανικά εξαρτήματα.

¹¹ Prepackaged software: είναι το τμήμα της βιομηχανίας λογισμικού που ασχολείται με την παραγωγή, το μάρκετινγκ και τη συντήρηση των πακέτων λογισμικού.

¹² www.iospress.gr

¹³ www.el.wikipedia.org/wiki/Πατέντες_λογισμικού

¹⁴ Μια από τις πιο πρόσφατες «πατέντες» που κατοχύρωσε η Microsoft στις ΗΠΑ είναι το γνωστό «διπλό κλικ» στο ποντίκι του υπολογιστή. Όλα τα προγράμματα ιδιωτών ή άλλων εταιρειών που κάνουν χρήση αυτής της κίνησης οφείλουν να λογαριαστούν με τη μεγάλη εταιρεία, αν κάνουν χρήση της ίδιας κίνησης.

¹⁵ www.european-patent-office.org/legal/epc/e/ar52.html

¹⁶ www.el.wikipedia.org/wiki/Ευρωπαϊκός_Οργανισμός_Πατεντών

¹⁷ Υπόψη ότι αποτελείτο από κυβερνήσεις (Administrative Council) και μεγάλες εταιρείες (Standing Advisory Committee), μαζί με συνάδελφους τους από την Κομισιόν (Διεύθυνση Εσωτερικής Αγοράς, τότε υπό τον Mario Monti).

¹⁸ Οι περισσότερες από αυτές τις πατέντες είναι τετριμμένες και παρόμοιες με αυτές που χορηγούνται στις ΗΠΑ και την Ιαπωνία. Δημιουργήθηκε, μάλιστα, μια άτυπη «τριμερής τυποποίηση» (ΗΠΑ, Ιαπωνία, Ε.Ε.) για την παραχώρησή τους.

¹⁹ http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/indprop/comp/com02-92el.pdf

²⁰ Από την αρχή φαίνεται ότι η ίδια η Κομισιόν δεν έχει ξεκάθαρη ιδέα των τεχνικών όρων του κειμένου, αρχίζοντας από τον βασικότερο, τον όρο "computer-implemented inventions": Αφού η προφανής ερμηνεία του όρου είναι "εφεύρεση η οποία υλοποιείται από ένα υπολογιστή" και ο υπολογιστής μπορεί να υλοποιεί μόνο λογικές φράσεις (=υπολογισμούς, λογισμικό), τότε ο όρος πρακτικώς σημαίνει "πατέντες στο καθαρό λογισμικό". Εξ' αρχής φαίνεται η πρόθεση της Κομισιόν να επιτρέψει την χορήγηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στο καθαρό λογισμικό μέσω μη-ξεκάθαρα

προσδιορισμένων όρων, όπως αυτός του "technical effect" και ο σαφής επηρεασμός του κειμένου από το ίδιο το Ευρωπαϊκό Γραφείο Πατέντων, αλλά και από υπερ-ατλαντικούς φορείς όπως η Business Software Alliance.

²¹ http://epatents.hellug.gr/pages/pr_2005-02-03

²² Βάσει της διαδικασίας συν-απόφασης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (αντιπρόσωποι του λαού) και το Συμβούλιο Υπουργών (αντιπρόσωποι των Κυβερνήσεων) της Ευρώπης πρέπει να συμφωνήσουν και οι δύο σε ένα κοινό κείμενο ώστε να εγκριθεί ως νόμος.

²³ www.ffii.org

²⁴ www.dimitrisglezos.com

²⁵ <http://swpat.ffii.org/papers/europarl0309/plen05/index.en.html>

²⁶ www.epatents.hellug.gr

²⁷ www.noepatents.org

²⁸ Η απτή ιδιοκτησία περιλαμβάνει το έδαφος, τις επιχειρήσεις, ακόμη και τους ανθρώπους.

²⁹ www.bsa.org

³⁰ www.bsa.org/USA/press/newsreleases/upload/forecast από το Λάζος, 2001

³¹ <http://vancouver-webpages.com/vanlug/1999-3/0475.html>

³² Η χρήση της λέξης «hacker» παρερμηνεύεται ως έννοια από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ως «εισβολέας συστημάτων». Οι ίδιοι οι hackers αρνούνται να αναγνωρίσουν αυτή τη σημασία και χρησιμοποιούν την λέξη αυτή ως προσδιορισμό «για κάποιον που αγαπάει τον προγραμματισμό και απολαμβάνει τις αρετές του», σελ.5, Stallman, 2002.

³³ Το πιο παραστατικό παράδειγμα είναι το παραθυρικό σύστημα X κατασκευασμένο στο MIT, το οποίο διανέμεται ως ελεύθερο λογισμικό με μια ειδική άδεια. Υιοθετήθηκε σύντομα από πολλές εταιρείες υπολογιστών. Αυτές προσέθεσαν το X στα ιδιόκτητα συστήματά τους, σε εκτελέσιμη και μόνο μορφή, επικαλυπτόμενο από μια ιδιωτική συμφωνία. Αυτά τα αντίγραφα του X ήταν πλέον τόσο ελεύθερο λογισμικό όσο είναι και το UNIX. Οι κατασκευαστές του X δεν θεώρησαν ότι συνέβησαν πρόβλημα, το ανέμεναν και σκόπευαν να συμβεί. Στόχος τους δεν ήταν η ελευθερία, αλλά η επιτυχία οριζόμενη ως υιοθέτηση από πολλούς χρήστες. Δεν νοιάστηκαν αν αυτοί οι χρήστες θα έχουν ελευθερία, ήθελαν μόνο να είναι αριθμητικά πολλοί. Αυτό οδηγεί σε μια παράδοξη κατάσταση, όπου διαφορετικοί τρόποι εκτίμησης της ελευθερίας έδωσαν διαφορετικές απαντήσεις στο ερώτημα: είναι αυτό το πρόγραμμα ελεύθερο; Στο Stallman, σελ.5, 2002.

³⁴ www.opensource.org

³⁵ www.fsfeurope.org

³⁶ <http://www.hellug.gr/gr>

³⁷ <http://www.counter.li.org/estimates.php>

³⁸ Υπάρχει πάντα η υπερβολή ενός δημοσιογράφου σε ένα από τα μεγαλύτερα ένθετα αλλά αυτό δεν είναι κάτι αρνητικό ως προς την ενημέρωση του αναγνωστικού κοινού (βλ. συνέντευξη).

³⁹ www.eff.org

⁴⁰ www.defectivebydesign.org

⁴¹ Ένα ενδιαφέρον κείμενο για τη χρήση του ελεύθερου λογισμικού στα σχολεία από τον R.Stallman στο Παράρτημα.

⁴² Βλ. άρθρα εφημερίδων της περιόδου εκείνης (2006).

⁴³ Οι ερμηνείες του όρου «intelligentsia» που προσφέρεται από τα λεξικά αγγλικής γλώσσας ποικίλλουν: **Αμερικανικό λεξικό:** «Η διανοητική ελίτ μιας κοινωνίας» **Το λεξικό Longman:** «Οι άνθρωποι στην κοινωνία που εκπαιδεύονται ιδιαίτερα και ασχολούνται συχνά με τις ιδέες και τις νέες εξελίξεις, ειδικά στην τέχνη ή την πολιτική» **Το αγγλικό λεξικό της Οξφόρδης:** «.. Η κοινωνική τάξη που θεωρείται ότι κατέχει τον πολιτισμό και την πολιτική πρωτοβουλία» **Webster:** «Διανοούμενοι που διαμορφώνουν μια καλλιτεχνική, κοινωνική ή πολιτική εμπροσθοφυλακή ή μια ελίτ»

⁴⁴ www.tuxedo.org/~esr/writings/homesteading/cathedral-bazaar/

⁴⁵ Πληροφορίες στο www.yme.gr. Το Φόρουμ είναι αποτέλεσμα της Διάσκεψης Κορυφής για την Πληροφορία η οποία πραγματοποιήθηκε στην Τύνιδα, τον Νοέμβριο του 2005.

⁴⁶ Για περισσότερες πληροφορίες στο www.indymedia.gr, www.blogme.gr και στο www.news.in.gr

⁴⁷ Πληροφορίες στο www.wordpress.gr, www.savetheinternet.com και www.geocities.com

⁴⁸ Ο Καφιέρο παρουσίαζε συνοπτικά σημεία ρήξης με τον κολεκτιβισμό: απόρριψη της ανταλλακτικής αξίας, εναντίωση στη μεταβίβαση της ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής στις εργατικές συντεχνίες και κατάργηση της αμοιβής των παραγωγικών δραστηριοτήτων.

⁴⁹ Πρέπει να σημειωθεί ότι η ιδέα αυτή έχει πρωτοδιατυπωθεί από τον Τόμας Μορ (1478-1535) και τους ουτοπικούς σοσιαλιστές ενώ θεμελιώθηκε από τον Μαρξ.

⁵⁰ www.joseph.dejacque.free.fr/ecrits/preludelapip.htm

⁵¹ www.en.wikipedia.org/wiki/Anarchism

⁵² www.en.wikipedia.org/wiki/Anarchism_and_Marxism